Бисмилла-хиррахманнир-рахим

ДИВААЖИНГИЙН ЗАМ- ШАШНЫ АМЬДРАЛЫН СУРГААЛЬ

Өмнөх үг

Бүхнийг бүтээгч Аллаах эзэн хүмүүст энэ ертөнцөд болон үхсэний дараах амьдралд аз жаргал, тайвшрал, эв нэгдэлтэй амьдрах, ахан дүүсийн нөхөрлөлийг бататгах, өөрт нь хэрхэн үйлчлэх ёстойг зааж өгөхийн тулд тэдэнд Гэгээн элч (түний дээр энх тайвны ерөөл оршиг) нарыг илгээсэн билээ. Хүн төрөлхтний дундаас хамгийн төгс, сонгогдсон эдгээр хүмүүсээр дамжуулан Тэрээр хүмүүст хамгийн зөв, сайн амьдрах замыг заасан юм. Элчнүүдийн хамгийн дээд, сүүлчийн нь болох Мухаммед (түний дээр энх тайвны ерөөл оршиг) бол дэлхийн өнцөг булан бүрт, цагийн эцэс хүртэл ирэх бүх хүмүүн төрөлхтний Бошиглогч мөн гэж Аллаах эзэн тунхагласан. Аллаах эзэн энэ хайртай Элчдээ сахиусан тэнгэрээр 23 жилийн турш илгээсэн ариун (Куран-и Кэрим) “Куран судар” хэмээх агуу номоороо Өөрийн тушаал, хоригийг илтгэн өгсөн. Куран судар нь араб хэлээр илгээгдсэн бөгөөд гүн ухаан, хүний ухаан хүрэхгүй нандин мэдлэгүүдийг агуулдаг учир Мухаммед (түний дээр энх тайвны ерөөл оршиг) бүхэл бүтэн номыг анхнаас нь дуустал (Асхаб) нөхдөдөө тайлбарлан заасан юм. Тэрээр “Куран сударыг миний зааснаас өөрөөр тайлбарлавал тэр (Кафир) буюу буруу номтон болно” гэж айлдсан байдаг. Исламын эрдэмтэд (Аллаах тэднийг ивээх болтугай) гэгээн Бошиглогчийн хийсэн тайлбаруудыг (Асхаб) түүний нөхөд нарын амнаас сонсож, хүн бүрийн ойлгохуйц байдлаар дэлгэрүүлэн (Тафсир) хэмээх Куран сударын тайлбар номонд бичиж үлдээсэн. Эдгээр эрдэмтдийг Ахл-и Сүннэт (Гэгээн Бошиглогч Мухаммед болон түүний нөхдийн замналаар явагчид) эрдэмтэд гэж нэрлэнэ. Эдгээр эрдэмтэдийн тайлбарууд болон Бошиглогчийн (түний дээр энх тайвны ерөөл оршиг) Хадис-и Шэриф (Гэгээн Бошиглогчийн хэлсэн үг, үйлдэл) гэгч номдын нэгтгэн бичсэн шашны номыг “Илмихал” буюу “Шашны амьдралын сургааль” гэж нэрлэдэг. Аллаах эзний Куран сударт заасан Ислам шашныг үнэн зөвөөр ойлгохыг хүссэн хүн бүр эдгээр Илмихал (Шашны амьдралын сургааль) номуудыг унших ёстой.

Одоо бид хүргэж буй “Диваажингийн зам” хэмээх энэхүү Илмихалийн анхны нэр нь “Мифтах-ул Жаннат”, өөрөөр хэлбэл “Диваажингийн хаалганы түлхүүр” юм. Энэ бүтээлийг хижрийн тооллын 885 онд (милади тооллоор 1480 онд) Эдирне хотод нас барсан Мухаммад бин Кутбуддин Изники (Аллаах түүнийг ивээг) бичсэн ажээ.

Исламын эрдэмтэн Сейид Абдулхаким эфенди (Аллаах түүнийг ивээг) “Мифтах-ул Жаннат номыг бичсэн хүн бол зөв шударга нэгэн байсан тул ном нь уншигчдад ихээхэн ашиг тустай болно” гэж айлдсан. Иймд бид энэ номыг хэвлэж гаргаж байна. Зарим хэсэгт тайлбар нэмсэн бөгөөд эдгээрийг дөрвөлжин хаалт [ ] дотор оруулсан болно. Эдгээр тайлбар нь өөр номнуудаас иш татсан бөгөөд хувийн үзэл бодол биш юм. Аллаах эзэн биднийг Исламын дайснууд болон өөрсдийгөө шашинтан, сүмийн хүн гэж нэрлэдэг боловч төөрөгдсөн, бодлогоор Исламд

“шинэчлэл” хийх гэж оролддог хүмүүсийн урхинд автахаас хамгаалаг! Аллаах Эзэн бид бүгдийг хайрт Элчийнхээ мөрөөр явж, Ахл-и Сүннэт-ийн замд нэгдэн, харилцан эв нэгдэл, туслалцаатай байлгаж ивээх болтугай! Амин.

[Хүн аливаа нэгэн үйл хийхдээ эхлээд зүрхэнд нь бодол төрнө. Мөн түүнийг хийхийг хүснэ. Энэ хүслийг (нийет) гэнэ. Энэ хүсэл эрхтэнд тушаал өгвөл үйл болж гүйцнэ. Энэхүү тушаалыг (Касб,тэшэббүс) гэнэ. Эрхтэнүүдийн үйл хэргийг (Касб) гэж нэрлэнэ. Зүрх сэтгэлийн үйл хэргийг (Ахлак) гэнэ. Бодол Аллаахын илгээсэн илчлэл (Вахи) зөвхөн Гэгээн Бошиглогчид ирнэ, тэнгэр элчийн зүрхэнд өгсөн урам (илхам), сайн хүний зөвлөгөө (насыйхат) зэрэг эх сурвалжаас ирнэ. Харин муу бодол бол чөтгөрийн шивнээ (вэсвэсэ), хүслийн хүслэн (хева), муу найзын өдөөлт (игфал) зэргээс ирнэ. Сайн зүйлсэд Аллаах хайртай, муу зүйл хийхийг цээрлэсэн. Сайн зүрх нь зөв замын зөвлөгөөг дагавал ариусч, тайван, аз жаргалд хүрнэ. Харин муу хүмүүстэй нөхөрлөж, чөтгөрийн шивнээнд хууртвал зүрх нь харанхуй болж, эвдэрнэ. Гэвч Аллаах эзэн маш их өршөөнгүй тул шинээр төрсөн бүх хүүхдийн зүрхийг цэвэр ариун байдалтайгаар бүтээдэг. Харин дараа нь эцэг эх, муу найз нөхөд тэднийг буруу замд оруулж, зүрхийг нь муутгадаг байна.]

ДИВААЖИНД ХҮРЭХ ЗАМ – ИЛМИХАЛЬ

ИСЛАМ ШАШИН

АЛЛААХ БИЙ, ТЭР ЦОР ГАНЦ

Аллаах эзэн бүх орчлонг бүтээсэн. Анх бүх зүйл үгүй байсан. Зөвхөн Аллаах эзэн л оршин байсан. Тэр үргэлж оршдог, цаг хугацааны дараа бий болоогүй юм. Хэрэв өмнө нь байгаагүй юм бол Түүнийг бий болгосон нэгэн хүч байх ёстой болно. Гэвч үгүй зүйлийг бүтээх хүч үгүй бол юу ч оршихгүй байсаар байх тул, оршин байгаа бүхнийг бүтээсэн тэр хүч мөнх байх ёстой. Энэ хүч нь Аллаах эзэн юм. Тэр бол бүхнийг бүтээгч, хүчний эзэн, үүрдийн мөнхийн оршихуй. Хэрэв бүтээлийн хүч өөрөө нэгэн цагт үүссэн бол, түүнээс өмнө бас өөр нэгэн бүтээх хүч байх ёстой болно. Тэгвэл энэ нь хязгааргүй олон бүтээгч байгаагийн илрэл болно. Гэвч үгүйсгэх аргагүй нэг эхлэл, анхны бүтээгч байх ёстой. Хэрэв анхны бүтээгч үгүй бол, дараагийн бүтээгчид ч үгүй болно. Иймд орчлон ертөнцөд орших бүхэн бидний харж, сонсож буй материал болон материаллаг бус ертөнц оршин тогтнохгүй байсан. Материал болон материаллаг бус зүйлс гагцхүү ганц бүтээгчийн оршихуйгаас бий болсон байх ёстой.

Аллаах эзэн бүх зүйлийн бүтэц, үндэс болох анхан энгийн биет, сүнс, сахиусан тэнгэрүүдийг хамгийн түрүүнд бүтээсэн. Эдгээр энгийн биетүүдийг бид одоо “элемент” гэж нэрлэдэг. Өнөөдөр 105 гаруй төрлийн элемент байдгийг бид мэднэ. Аллаах эзэн энэ бүх элементээс орчлонгийн бүх зүйлсийг бүтээгээд зогсохгүй, үргэлж бүтээж байдаг. Төмөр, хүхэр, нүүрстөрөгч, хүчилтөрөгч, хлор гэх мэт бүгд элемент юм. Аллаах эзэн эдгээрийг хэдэн сая жилийн өмнө бүтээсэн талаар тодорхой хугацаа мэдэгдээгүй. Мөн тэдгээрээс бий болсон газар, тэнгэр, амьд бүхнийг яг хэзээ бүтээж эхэлснээ ч мэдэгдээгүй. Амьд болон амьгүй бүхэнд тодорхой нэг нас буюу хугацаа нь байдаг. Цаг нь ирэхэд Аллаах эзэн тэднийг бүтээж, хугацаа нь дуусахад устгадаг. Тэр ямар нэг зүйлийг үгүйгээс бий болгож чаддаг шиг, бас нэг зүйлээс аажмаар буюу гэнэт өөр нэг зүйлийг бүтээдэг. Нэг нь үгүй болж, нөгөө нь бий болдог.

Аллаах эзэн анхны хүнийг амьгүй бодис болон сүнснээс бүтээсэн. Үүнээс өмнө хүн байгаагүй. Хүнээс өмнө амьтад, ургамал, жин (Аллаах эзний бүтээсэн сүнслэг биет) болон тэнгэр элч нар бүтээгдсэн байв. Анхны хүний нэр Адам (түний дээр энх тайвны ерөөл оршиг) байсан. Аллаах эзэн түүнээс Хавва нэртэй эмэгтэйг бүтээсэн. Бүх хүн төрөлхтөн эдгээр хоёр хүнээс үүссэн. Бүх амьтан өөрийн зүйл, төрөл зүйлээсээ үржсэн. Амьд ба амьгүй бүх зүйл цаг хугацааны явцад өөрчлөгдөж байдгийг бид харж байна. Харин мөнх, анхдагч зүйл бол өөрчлөгддөггүй. Физикийн хуулиудад бодисын төлөв, хэлбэр өөрчлөгдөж, химийн урвалд бүтэц, найрлага нь өөрчлөгддөг. Биетүүд устаж, өөр биет үүснэ. Цөмийн урвалд элементүүд задарч, энерги болон хувирдаг. Бүх зүйл нэгнээсээ үүсэж байдаг ч энэ нь

хязгааргүй биш анхны бүтээгдсэн бодисуудаас бий болох учиртай. Учир нь “мөнх” гэдэг нь “эхлэлгүй” гэсэн утгатай юм.

Исламын дайснууд мусульманчуудын хүүхдүүдийг төөрөгдүүлэхийн тулд “шинжлэх ухаан” нэрийн дор хүмүүс сармагчнаас үүссэн гэж сурталчилдаг. Тэд ингэж хэлэхдээ Английн эмч Дарвиныг нэрлэдэг. Гэвч энэ бол худал зүйл юм. Дарвин “хүн сармагчнаас үүссэн” гэж хэлээгүй. Тэр зөвхөн амьдрал бол оршихын төлөөх тэмцэлийг өгүүлсэн. “Амьд биетүүдийн гарал үүсэл” хэмээх номондоо тэрээр амьд амьтад орчиндоо дасан зохицдог, жижиг өөрчлөлтүүд гардаг гэж бичсэн. 1980 онд Английн Салфорд хотод болсон шинжлэх ухааны бага хурал дээр Суонси их сургуулийн профессор Жон Дурант хэлэхдээ: “Дарвины хүний гарал үүслийн талаарх үзэл бодол нь орчин үеийн нэгэн домог болсон. Энэ домог шинжлэх ухаан, нийгмийн хөгжилд саад болж байна. Хувьслын тухай домог олон судалгааг гажуудуулж, шинжлэх ухаанд төөрөгдөл үүсгэсэн. Дарвины онол одоо задран унаж, эмх замбараагүй бодлын цуглуулга болж үлдлээ.” Профессор Дурантын хэлснээр, энэ бол Дарвинистуудад өгсөн хамгийн сонирхолтой хариултуудын нэг юм. Өнөөдөр хувьслын онолыг бүх хүмүүст ойлгуулах гэж хичээж буй жинхэнэ шалтгаан нь онлын бус үзэл сурталын асуудал юм. Энэ онолыг хүний итгэл, сэтгэлд нөлөөлөх хэрэгсэл болгон ашигладаг. Хүн сармагчнаас үүссэн гэх үг шинжлэх ухааны биш, худал үг юм. Энэ бол Исламын дайснуудын зохиосон зүйл. Жинхэнэ эрдэмтэн, шинжлэх ухаанд итгэгч хүн ингэж ярьж болохгүй. Хэрэв их сургуулийн диплом авсан хүн мэдлэгээ мартан, зугаа цэнгэлд автвал тэр эрдэмтэн биш, шинжлэх ухааны хүн биш болно. Исламын эсрэг дайсагнаж, худал үг хэлж, хүмүүсийг төөрөгдүүлдэг тийм хүмүүсийг нийгмийн хувьд хор хөнөөлтэй, хорон санаат “нэгэн бичил биетэн” болно. Түүний диплом, нэр хүнд нь зүгээр л нэг залуусыг мунхруулах өнглөн далдлалт болно. Худал хуурмаг зүйлсээ шинжлэх ухаан хэмээн бусдад итгүүлж мунхруулагчдад хууртахгүй байх нь чухал юм.

Аллаах эзэн хүмүүсийн энэ дэлхий дээр тав тухтай, амар тайван амьдрахыг, мөн (Ахирэт) үхсэний дараах ертөнцөд үүрдийн жаргалд хүрэхийг хүсдэг. Үүний тулд жаргалд хүргэх ашигтай зүйлсийг тушаасан бөгөөд золгүй байдалд хүргэх, хохиролтой зүйлсийг хориглосон юм. Хүн шашинтай ч бай, шашингүй ч бай, итгэгч ч бай, итгэдэггүй ч бай хэн ч болов мэдэж, эсвэл мэдэлгүйгээр Исламын хууль буюу Аллаах эзний тушаал, хоригийг дагасан хэмжээндээ энэ дэлхий дээр тайван, амгалан амьдарна. Энэ нь ашигтай эмийг хэрэглэсэн хүн өвчнөөс ангижирдгийн адил юм. Одоо шашингүй, итгэлгүй олон хүн, олон улс орнууд өөрсдийн ажил амьдралдаа амжилт олж байгаа нь тэд Куран сударын заасан зарчмуудын дагуу ажиллаж байгаагаас үүдэлтэй юм. Харин Куран сударт заасанд дагаж (Ахирэт) үхсэний дараах ертөнцөд үүрдийн жаргалд хүрэхийн тулд Куран сударт итгэн дагах ёстой.

Аллаах эзний хамгийн анхны тушаал бол (Иман) буюу Итгэл юм. Харин хамгийн анхны хориглосон зүйл нь (Күфр) буюу үл итгэх явдал юм. (Иман) буюу итгэл нь гэгээн элч Мухаммед (Аллаахын энх амгалан, адислал түүнд оршиг) Аллаах эзний сүүлчийн элч болохыг итгэхийг хэлнэ. Аллаах эзэн түүнд тушаал ба хоригуудыг араб хэлээр (Вахи) буюу

илгээгдэл болгон илгээсэн юм. Өөрөөр хэлбэл, нэгэн сахиусан тэнгэрийн дамжуулгаар түүнд илгээсэн бөгөөд гэгээн элч тэдгээрийг хүмүүст дамжуулсан юм. Аллаах эзний араб хэлээр сахиусан тэнгэрийн тусламжтайгаар илгээсэн тэр илгээгдлийг (Куран-и Кэрим) буюу Куран судар гэнэ. Куран сударыг бүрэн эхээр нь хадгалсан номыг Мусхаф гэдэг. Куран судар нь гэгээн элч Мухаммед (Аллаахын энх амгалан, адислал түүнд оршиг)-ын үг биш, харин Аллаах эзний үг юм. Ямар ч хүн тийм төгс хэлж чадахгүй. Куран сударт өгүүлсэн бүхнийг Ислам шашин буюу (Исламиеэт) гэнэ. Эдгээрт зүрх сэтгэлээрээ итгэсэн хүнийг (Мүмин) буюу итгэлтэй хүн, (Мусульман) буюу ислам шашинтай хүн гэж нэрлэдэг. Харин эдгээрийн аль нэгэнд ч үл итгэх явдалыг итгэлгүй байдал буюу (Күфр) [Аллаах эзэнтэй дайсагнах] гэнэ. Шүүлтийн өдөр буюу (Киямат), Жин буюу (Аллаах эзний бүтээсэн сүнслэг биет) ба Сахиусан тэнгэрүүдийг оршин байдгийг, Адам (түний дээр энх тайвны ерөөл оршиг) бүх хүн төрөлхтний эцэг бөгөөд анхны Бошиглогч байсан гэдгийг зөвхөн зүрх сэтгэлээр итгэх ёстой. Эдгээрийг (Иман) итгэл, (Итикад) зюрх сэтгэлээ өгөх, (Акаид) ислам шашны үндсэн мэдлэг гэж нэрлэнэ. Харин сэтгэл болон биеэр хийж, эсвэл түүнээс зайлсхийх ёстой зүйлсэд итгэж, хэрэгжүүлэхийг Исламын хууль, тушаал буюу (Ахкам-и Исламийе) гэнэ. Эдгээрт итгэх нь итгэл буюу (Иман) болно, Харин үүнийг үйлдлээр хэрэгжүүлэх нь (Ибадат) буюу мөргөл, шүтлэгийн үйл болно. Чин сэтгэлээсээ Исламын хуулийг дагаж мөрдөхийг (Ибадат) буюу мөргөл үйлдэх гэнэ. Аллаах эзний тушаал ба хоригийг (Ахкам-и Исламийэ) Исламын хууль, тушаал ба (Ахкам-и Илахийе) бурхны хууль, тушаал гэнэ. Тушаасан зүйлийг (Фарз) буюу заавал хийх ёстой зүйлс, Харин хориглосон зүйлсийг (Харам) буюу хийхийг цээрлэсэн зүйлс гэнэ. Ингэж ойлгоход болно: Мөргөл буюу (Ибадатуудыг) үүрэг гэж хүлээн зөвшөөрдөггүй, ач холбогдол өгдөггүй хүнийг бол (Кафир) буюу буруу номтон гэнэ. Харин итгэж байгаа боловч Аллаах эзний зарлиг тушаалыг үйлддэггүй хүнийг (Фасик) буюу нүгэлтэн гэж нэрлэдэг. Исламын тушаал болон хуулыг ном журмаар нь дагаж мөрдөн, чадлынхаа хэрээр хэрэгжүүлж буй хүнийг (Салих мусульман) [сайн хүн] гэж нэрлэдэг.

Аллаах эзний таалал, хайрыг хүртэхийн тулд исламд нийцэж, нэгэн Бошиглогчийн замаар явсан мусульман хүнийг (Салих) буюу зөв [сайн хүн] гэж нэрлэнэ. Аллаах эзний таалал, хайрыг хүртсэн хүнийг (Ариф) мэргэн ухаант болон (Вэлий) хамгаалагч гэж нэрлэдэг. Бусдын ч гэсэн энэ хайрыг хүртэхэд нь шалтгаан болдог (Вэлий) хамгаалагчийг (Мүршид) буюу зөв зам заагч гэж нэрлэнэ. Эдгээр буянт, сонгогдсон бүх хүмүүсийг (Садык) буюу итгэлтэй хүмүүс гэж нэрлэнэ. Эдгээрийн бүгд (Салих) буюу сайн хүмүүс юм. Сайн итгэгч хүн (Салих мү’мин) хэзээ ч Там руу орохгүй. Харин (кафир) буруу номтон гарцаагүй Тамд орно. Тэрээр Тамаас хэзээ ч гарч ирэхгүй, мөнхийн шийтгэл эдэлнэ. Хэрэв (Кафир) буруу номтон исламд чин зүрхээрэй итгэх аваас, бүх нүгэл нь даруй уучлагдана. (Фасик) Нүгэлтэн гэмшээд, мөргөл үйлдэж эхэлбэл, Тамд орохгүй, сайн итгэгчийн адил шууд Диваажинд орно. Хэрэв (Фасик) нүгэлтэн гэмшихгүй бол, (шафаат) Аллаах эзний хайр энрэлээр эс бөгөөс шалтгаангүй өршөөгдөн, шууд Диваажинд орно, эсвэл Тамд нүглийн хэмжээний хэрээр шатсаны дараа Диваажинд орно.

Куран судар тухайн үеийн хүмүүсийн ярьж байсан араб хэлний дүрэмд нийцүүлэн илгээгдсэн бөгөөд яруу найргийн хэлбэртэй юм. Өөрөөр хэлбэл, шүлэг мэт уялдаатай, зохиролтой бичигдсэн. Араб хэл нь гоо зүйн, утга илэрхийллийн бүх нарийн шинжүүдийг агуулдаг. Бадии (уран сайхан), Баян (илэрхийлэл), Маани (утга), болон Балагат (уран яриа) ухааны бүх нарийн зүйлстэй нийцдэг. Ийм учраас түүнийг ойлгоход маш хэцүү байдаг. Араб хэлний нарийн онцлогийг мэдэхгүй хүн, арабаар уншиж бичдэг байсан ч, Куран сударыг сайн ойлгож чадахгүй. Эдгээр нарийн зүйлсийг мэддэг хүмүүс хүртэл бүхнийг бүрэн ойлгож чадаагүй, дийлэнх хэсгийг нь гэгээн Бошиглогч Мухаммед (Аллаахын энх амгалан, адислал түүнд оршиг) тайлбарласан байдаг. Гэгээн Бошиглогчийн эдгээр тайлбаруудыг Кирам) буюу Гэгээн Бошиглогчийн нөхөд (Аллаах тэднээс тааламжтай болтугай) Бошиглогч Мухаммед-ээс (Аллаахын энх амгалан, адислал түүнд оршиг) сонсож сурсан зүйлсээ залуу үед уламжилсан. Цаг хугацаа өнгөрөх тусам хүмүүсийн зүрх сэтгэл хатууран, ялангуяа шинээр мусульман болсон хүмүүс Куран сударыг өөрийн хомс ухаан, богино ойлголтоор тайлбарлаж, Бошиглогчийн заасан зүйлтэй нийцэхгүй утга гаргаж ирэх болсон. Исламын дайснууд ч энэ хагарал, бутралыг өдөөж, ингэснээр 72 төрлийн буруу, хазайсан урсгал үүссэн байдаг. Иймэрхүү буруу итгэлтэй мусульманчуудыг (Бидат эхли) буюу шинэлэгчид, эсвэл (Далалат эхли) буюу гэмт замынхан гэж нэрлэдэг. Эдгээр 72 бүлгийн бүх гишүүд гарцаагүй Тамд орно. Гэвч тэд итгэлтэй хүмүүс учраас мөнхөд биш, Тамд нүглийн хэрээр шийтгэгдсэний дараа Диваажинд орно. Хэрэв хүний итгэл нь Куран сударт болон (Хадис-и шариф) буюу Гэгээн Бошиглогчийн хэлсэн үг, үйлдэлд ил тод заасан зүйлийн эсрэг байвал, түүний итгэл үгүй болно. Ийм хүнийг (Мүлхид) буюу Аллаах эзний сургааль болон тулаалыг эсэргүүцэгч гэж нэрлэдэг. (Мүлхид) буюу Аллаах эзний сургааль болон тулаалыг эсэргүүцэгч хүн өөрийгөө мусульман гэж боддог ч, үнэндээ үл итгэгч байдаг.

Итгэл үнэмшлийн мэдлэгийг, өөрөөр хэлбэл итгэх ёстой шашны мэдлэгийг Гэгээн Бошиглогч болон түүний нөхдөөс үнэн зөвөөр сурч, түүнийг ном болгон бичсэн исламын эрдэмтдийг Ахл-и Сүннэт (Гэгээн Бошиглогч Мухаммед болон түүний нөхдийн замналаар явагчид) эрдэмтэд гэж нэрлэдэг. (Аллаах тэдний бүгдэд нь өршөөл нигүүлсэлээ хайрлаг). Эдгээр эрдэмтэд бол дөрвөн (мазхаб) буюу жигүүр аль нэгэнд (иҗтихад) буюу хууль тогтоох хэмжээнд хүрсэн мэдлэг чадвартай эрдэмтэд юм. Эдгээр эрдэмтэд Куран сударын утгыг өөрийн оюун ухаанаар биш, харин Аллаахын гэгээн Бошиглогчын заасан утгатай нийцүүлэн тайлбарласан байдаг.

Дээр өгүүлсэн зүйлсээс ойлгогдох, энэ дэнхийд болон хойд насанд гай гамшгаас ангижирж, амар амгалан, жаргалтай амьдрахын тулд юуны өмнө Ахл-и Сүннэт эрдэмтэдийн (Гэгээн Бошиглогч Мухаммед болон түүний нөхдийн замналаар явагчид) заасанчлан итгэх ёстой. Ахл-и Сүннэтийн итгэх итгэлээр итгээгүй нэгэн нэг талаар тэрс үзэлтэн, эсвэл буруу номтон болдог. Итгэл төгс хүний хоёр дахь үүрэг нь (салих) буюу зөв хүн болох юм. Энэ нь Аллаах эзний таалал, хайранд багтах юм. Үүний тулд зүрх сэтгэлийн болон биеээр хийгдэх, мөн зайлсхийх ёстой исламын мэдлэгүүдийг сураад, тэдгээрийн дагуу амьдрах шаардлагатай

юм. Энэ нь (Ибадат) буюу мөргөлийн зан үйлийг үйлдэх гэсэн үг юм. Ахл-и Сүннэтийн эрдэмтэд (Ибадат) буюу мөрлөлийн зан үйлүүдийг тайлбарлахдаа дөрвөн хэсэгт хуваагдсан бөгөөд ингэснээр дөрвөн (мазхаб) буюу бүлэг бий болсон. Эдгээрийн ялгаа нь өчүүхэн ба чухал бус зүйлүүд дээр байдаг тул (иман) итгэл бишрэлийн асуудал дээр нэгдсэн байдаг. Иймээс тэд бие биенээ хайрлаж, хүндэтгэдэг. Бүх мусульман хүн эдгээр дөрвөн (мазхаб) бүлгийн аль нэгний дагуу (ибадат) мөргөл үйлдэх ёстой. Эдгээр дөрвөн бүлгийн аль нэгэнд хамааралгүй хэн нэгэн Ахл-и сүннитийн хүрээнээс гарсанд тооцогдоно хэмээн Тахтаваний гэгч эрдэмтэн (Дүрр-үл-Мухтар) хэмээх номын тайлбар “Зэбайых” хэсэгт бичсэн байдаг.

Дайнд олзлогдсон эсвэл энх цагт нэгэн шашингүй “Би мусульман боллоо” гэж хэлбэл, хэлсэн үгэнд нь итгэнэ. Гэвч тэр хүн даруй (Итгэл бишрэлийн зургаан зүйл)-ийг сурч хэрэгжүүлэх ёстой. Дараа нь (Фарз) буюу заавал бийлүүлэх шашны үйл болон (Харам) бузар муухай гэгдэх зүйлсийг нөхцөл бүрдэх үед буюу боломж олдоход даруй сурах, сурсан зүйлээ даган мөрдөх үүрэгтэй. Хэрэв сурахгүй эсвэл сурсаныхаа аль нэгэнд ач холбогдол өгөхгүй, биелүүлэхгүй бол Аллаах эзний шашныг үл тоомсорлосон болно. Ингэх аваас итгэл нь алдарч (Мүртэд) буюу булзагч болно. Булзагч хүмүүс дундаас мусульман мэт дүр эсгэж, мусульманчуудыг хуурдаг хүмүүсийг (Зындык) буюу тэрс номтон гэж нэрлэнэ. Эдгээр тэрс номтнуудын худал үгэнд бүү хууртагтун. Хэрвээ хэн нэгэн хүн энэ ертөнцийн ашиг, сонирхолд хууртагдахгүй боловч исламын мөн чанарыг ухааралгүй, ислам шашныг мэдэхгүйгээр нас биенд хүрсэн бол энэ хүн мөн адил (Муртэд)-булзагч болно хэмээн Сийэр-и Кабир Шархи хэмээх номын 116-р хуудас болон Дүрр-үл-Мухтар хэмээх номын, Буруу номтны гэрлэлтийн тухай хэсэгт бичсэн байдаг. Дүрр-үл-Мухтар хэмээх номонд өгүүлсэн нь: “Сүй тависан мусульман охин нас биенд гүйцэх үедээ мусульман шашны талаар мэдлэггүй байвал түүний гэрлэлт хүчингүй болно.” [Өөрөөр хэлбэл (Муртэд)-булзагч болно.] Түүнд Аллаах эзний шинж чанаруудыг заах ёстой. Тэр охин ч эдгээрийг давтаж хэлээд, “Би эдгээрт итгэж байна” гэж хэлэх хэрэгтэй. Ибни Абидин (Аллаах түүнийг ивээг) энэ асуудлыг тайлбарлахдаа ийнхүү хэлсэн байдаг: “Хэрэв охин бага насандаа эцэг эхийн шашныг даган мусульман байвал, энэ нь зөв. Гэвч тэр охин нас биед хүрэх үед эцэг эхийнхээ шашинд даган оршсоор байх нь хүчингүй болно. Хэрэв тэр исламийг мэдэлгүйгээр нас биед хүрвэл, (Муртэд)-булзагч болно. Мусульман хүний итгэх ёстой зүйлсийг сонссон мөртлөө итгээгүй хүн (Калима-и Таухид) Аллаах эзний цор ганц гэдгийг илчлэх үгийг хэлээд (Лай илайхай иллАллаах Мухаммадун расулуллах- “Аллаахаас өөр бурхан үгүй, Мухаммад бол Аллаахын элч”) ч мусульман болдоггүй. Харин ‘Амантү биллахи…’ гэдэг итгэлийн зургаан зүйлд итгэж, Аллаах эзний зарлиг ба хоригийг хүлээн зөвшөөрч байж мусульман болно. Бүх мусульман хүн хүүхдүүддээ дараах үгийг зааж, цээжлүүлэх ёстой бөгөөд утгыг нь сайн тайлбарлан ойлгуулах ёстой. Үүнд:

“Аментү биллахи вэ Мала-икатахи вэ Күтүбихи вэ Русүлихи вэль Еаумиль ахири вэ бил кадэри хайрихи вэ шаррихи минАллаахи тэала, вель ба’сү баъдел маути хаккун. Ашхадү ан лай илайхай иллАллаах, вэ ашхадү айнна Мухаммадан абдүхү вэ расүлүх.”

(“Би Аллаахт итгэнэ, Түүний сахиусан тэнгэрүүдэд, Түүний номуудад, Түүний элч нарт, Киаяамэт буюу сүүлчийн өдөрт, сайн муу хувь тавилан нь бүгд Аллаахаас гэдэгт итгэнэ, үхсэний дараа дахин амилна гэдэг нь үнэн. Би гэрчлэн тангараглъя — Аллаахаас өөр шүтээн үгүй, Би дахин гэрчлэн тангараглъя Мухаммад Түүний үнэнч сүсэгтэн / кул/ бөгөөд гэгээн элч нь мөн.”)

Хэрвээ хүүхэд энэ зургаан зүйл, мөн исламийн зарлиг ба хорионоос алиныг ч сурахгүй, итгэдэгээ хэлэхгүй байвал — тэр хүүхэд нас биенд хүрсэн үедээ мусульман бус, харин муртад (шашнаас булзагч) болно. Эдгээр зургаан зүйлсийн талаар “Хүн бүрт хэрэгтэй итгэл” хэмээх номонд дэлгэрэнгүй тайлбарласан байдаг. Бүх мусульман хүн энэ номыг уншиж, хүүхдүүддээ уншуулан итгэлээ бататгаж, төрөл сандандаа уншуулахыг зорих ёстой. Иймээс бид хүүхдүүдээ муртад болохоос хамгаалахын тулд маш их анхааралтай байх хэрэгтэй. Тэдэнд бага наснаас нь эхлэн итгэл, ислам, абдест (угаалга) , гусл (их угаалга), мөргөл (намаз)-ыг зааж сургах ёстой. Эцэг эхийн хамгийн түрүүнд хийх үүрэг нь хүүхдээ мусульман болгон хүмүүжүүлэх явдал юм.

“Дүрэр вэ Гүрэр” хэмээх номонд өгүүлсэн нь: (Муртад болсон эр хүнд ‘Мусульман бол’ гэж хэлнэ. Түүний эргэлзэж буй зүйлсийг тайлбарлаж өгнө. Хэрэв хүсвэл гурван өдөр хоригдоно. Тэр хугацаанд гэмшиж нүглээ наминчилбал хүлээн зөвшөөрөгдөнө. Гэмшихгүй бол шүүгчийн шийдвэрээр цаазлагдана. Харин муртад болсон эмэгтэйг цаазалдаггүй. Тэр исламд дахин орж иртэл хоригдоно. Хэрэв тэр Дар-үл-Харб (ислам бус орон)-руу оргон зайлбал, тэнд сүсэгтэн / кул/ болдоггүй. Харин олзлогдвол сүсэгтэн / кул/ болно. Муртад болох үед түүний гэрлэлт цуцлагдана. Бүх өмч хөрөнгө нь түүний мэдлээс гарна. Хэрэв дахин мусульман болбол өмч хөрөнгө нь дахин буцаж ирнэ. Хэрэв үхвэл, эсвэл Дар-үл-Харб-руу оргон зайлвал, түүний хөрөнгө мусульман өв залгамжлагчид очно. (Хэрвээ өв залгамжлагч байхгүй бол Байт-үл-Малд буюу улсын санд очно.) Муртад хүн өөр нэг муртадын өвийг өвлөж болохгүй. Муртад байх үедээ олж авсан эд хөрөнгө түүнд харьяалагдахгүй, мусульмачуудад фэй буюу олз болно. Худалдан авах, худалдах, түрээслэх, бэлэг өгөх зэрэг бүх гэрээ нь хүчингүй болно. Хэрвээ дахин мусульман болбол эдгээр гэрээнүүд хүчинтэй болно. Өмнөх ибадатуудыг нөхөх (каза хийх) шаардлагагүй, зөвхөн дахин Хаж мөргөл үйлдэх үүрэгтэй болно.” Итгэлийн дараа хүн хамгийн түрүүнд сурах ёстой зүйл нь: абдест буюу угаалга, гусл буюу их угаалга, мөн намаз юм.

Итгэл бишрэлийн зургаан зарчим нь:

-

Мелек буюу сахиусан тэнгэрүүдэд итгэх

Түүний илгээсэн судруудад итгэх

-

-

□

Эдгээрийг бид цаашид тус тусад нь дэлгэрэнгүй тайлбарлах болно.

Товчоор хэлбэл, сэтгэл (зүрх) болон бие махбодь хоёулаа исламийн зарлиг ба хориог дагаж мөрдөх ёстой. Зүрх нь мунхаг нойрноос сэрүүн байх учиртай. Хэрвээ зүрх сэрүүн биш бол Тамын галын аймшгийг санадаггүй, боддоггүй хүн бол) тийм хүний бие нь исламийн зарлигийг дагахад хэцүү байдаг. Фиқһийн эрдэмтэд (шариатын хууль судлаачид) шариатын хууль ба зарчмийг тайлбарладаг. Харин тэдгээрийг хэрэгжүүлэхийг хялбар болгох нь Аллаахын анд нөхөд, өөрөөр хэлбэл сүсэгтэн хүмүүстэй харилцагч ариун хүмүүсийн ажил юм. Бие махбодь исламийн зарлигийг дуртайяа, хялбар дагахын тулд зүрх цэвэр байх ёстой. Гэвч зөвхөн зүрх цэвэр байхад анхаарч, ёс суртахуун сайхан байхад л ач холбогдол өгөөд, биеийн үйлдэл исламийн дагуу байхад анхаарал тавьдаггүй хүн бол мүлһид (шашингүй, дотроо мухар үзэлтэй) хүн юм. Тийм хүний сэтгэлийн дотоод хүсэл, нэрэлхүү зангаас үүдэж гардаг ер бусын үйл явдал (жишээлбэл, нууц зүйлийг мэдэх, өвчтэй хүнийг ширэглэн эдгээх гэх мэт) эдгээр нь истидраж (буруу замд орсон хүнд өгөгдсөн түр зуурын гайхамшиг) бөгөөд ийм зүйлс түүнд ч, дагагч нарт нь ч Там уруу хөтөлнө. Зүрх ариун бөгөөд сэтгэл уужим болсон шинж нь — бие махбодь исламийн сургаалыг дуртайяа дагаж мөрдөх явдал юм. Өөрийн мэдрэхүй, биеийг исламийн дагуу авч яваагүй атлаа “Миний зүрх цэвэр, чи зүрхийг хар!” гэж хэлдэг хүмүүсийн үг нь хоосон үг юм. Ийм хүмүүс өөрсдийгөө болон эргэн тойрныхноо төөрөгдүүлж байна гэсэн үг.

ИТГЭЛИЙН ТӨРӨЛҮҮД

Эхл-и сүннитийн эрдэмтэд ийн өгүүлжээ: Итгэлийн (иманы) зарчим зургаа байдаг.

АМЕНТҮ БИЛЛАХИ: Би Аллаах эзний оршихуй, мөн цор ганц хэмээхэд итгэж, иман илэрхийлж байна.

Аллаах эзэн оршин байдаг, мөн Тэр цор ганц юм.

Түүнд хамтрагч, адил тэнцүү зүйл үгүй. (Өөртэй нь адил зүйл, нөхөр үгүй.)

Тэр газар орон, орших байрлал зэргээс ангид. (Ямар нэгэн орон зайд байдаггүй.)

Тэр бол (Кемал) төгс чанаруудын эзэн бөгөөд дутагдал бүхнээс хол.

Төгс чанарууд Аллаах эзэнд байдаг, харин дутагдал, сул тал бидэнд л байдаг.

Бидэнд байдаг дутагдал нь — гаргүй, хөлгүй, нүдгүй байх, өвдөх, эдгэх, идэх, уух гэх мэт зүйлс юм.

Аллаах эзэнд орших (Кемал) төгс чанарууд нь: Газар, тэнгэр, агаар, ус, дэлхий дээр болон газрын доорх бүхий л төрөл бүрийн бүтээлийг бүтээсэн нь, бидний ухаан хүрэх, заримд нь хүрэхгүй олон мянган амьд бүтээлийг агшин бүрд оршуулах нь, бүх амьд зүйлийн амин

тэжээл, хоол хүнсийг өгөгч нь, мөн бусад төгс чанарууд бүгд юм. Тэр бол бүхнийг чадагч, нэгэн илрэл юм.

Аллаах эзний тухай бидний мэдэх ёстой ваажиб (заавал мэдэх ёстой) шинжүүд хорин хоёр байдаг. Мөн тэдгээрийн эсрэг болох мухал (боломжгүй) шинжүүд ч байдаг.

Ваажиб гэдэг нь заавал байх ёстой гэсэн утгатай. Эдгээр шинжүүд Аллаах эзэнд оршин байдаг. Мухал гэдэг нь ваажибийн эсрэг бөгөөд боломжгүй, байх боломжгүй гэсэн утгатай.

Аллаах эзний тухай бидний мэдэх ёстой ваажиб болох нефси (үндсэн) шинж чанар нэг байдаг: Энэ нь (Бүчүд) өөрөөр хэлбэл оршин байх, хэзээч үгүй болохгүй.

Аллаах эзний оршин байхыг нотлох (сургаалын) нотолгоо нь Аллаах эзний “Иннени энеллаһү” (Эргэлзээгүй Би Аллаах мөн) гэсэн сүрлэг айлдвар юм. Ухааны нотолгоо нь: энэ ертөнцүүдийг бүтээсэн [юу ч үгүйгээс үүсгэн бий болгосон] (зохион бүтээгч, бүтээгч) ямагт байх учиртай. Бүтээгчийн оршин байхгүй байх нь (Мухал) боломжгүй юм.

Нефси шинж чанар гэдэг нь: Зүй ёсоор орших зүйлийг зайлшгүй илтгэдэг, түүнгүйгээр тухайн зүйл төсөөлөгдөх боломжгүй гэсэн утгатай.

ЗАТИ ШИНЖ ЧАНАРУУД

Зати шинжүүд гэдэг нь Аллаах эзний сүр хүчийг харуулсан шинжүүд юм. Аллаах эзний тухай бидний ёстой Важиб болох Зати шинжүүд 5 билээ. Эдгээрийг (Улухиет буюу Тэнгэрлэг шинжүүд) гэж нэрлэдэг.

Кидем: Аллаах эзний оршихуйд эхлэл үгүй. Тэр хожим бий болоогүй, мөн төгсгөлгүй мөнх оршдог.

Бека: Аллаах эзний оршихуйд төгсгөл үгүй. Үүнийг (Важиб-үл-Вүжүд) буюу оршин тогтнол нь өөрийн мөн чанараас үүдэлтэй, зайлшгүй шаардлагатай бөгөөд өөр юу ч хэрэггүй гэсэн утгатай. Үүний Куран судар дахь нотолгоо нь: (Хадид ишлэлийн 3-р айлдвар) юм. Харин Оюун ухааны нотолгоо нь: Хэрэв Аллаах эзэн эхлэл болон төгсгөлтэй байсан бол энэ нь түүний дутагдал болох байсан. Дутагдалтай зүйл бусдыг бүтээж чадахгүй. Аллаах эзний хувьд ийм зүйл боломжгүй.

Кияам би-нафсихи: Аллаах эзэн бодитой оршин тогтногч. Аллаах эзэн ямарч зүйлээс хараат бус, харин бүх зүйл Аллаахаас хараат юм. Үүний Куран судар дахь нотолгоо нь: (Мухаммед ишлэлийн сүүлийн илтгэл) юм. Харин Оюун ухааны нотолгоо нь: Хэрвээ эдгээр шинж чанар түүнд байхгүй бол тэр дутагдалтай, хүчгүй болох байсан. Энэ нь Аллаах эзний хувьд боломжгүй зүйл юм.

. Мухалафатүн-лил-Хавадис: Аллаах эзэн хожим үүсч бий болсон зүйлстэй төсгүй. Мөн Аллаахын бүтээсэн зүйлүүдтэй ч огт адил биш. Үүний Куран судар дахь нотолгоо нь: (Шура ишлэлийн 11-р илтгэл) юм. Харин Оюун ухааны нотолгоо нь: Хэрвээ эдгээр шинж чанар

түүнд байвал тэр дутагдалтай, хүчгүй болох байсан. Энэ нь Аллаах эзний хувьд боломжгүй зүйл юм.

Уахдатият: Аллаах эзэн цорын ганц түүнтэй төстэй, ижилсэх зүл үгүй. Үүний Куран судар дахь нотолгоо нь: (Ихлас ишлэлийн эхний илтгэл) юм. Харин Оюун ухааны нотолгоо нь: Хэрвээ Аллаах эзэн хэн нэгэн түнштэй байсан бол ертөнц сүйрэх байсан. Нэг нь аливаа зүйлийг бүтээхийг хүсэж, нөгөө нь бүтээхийг хүсэхгүй байсан учраас ертөнц оршин байж чадахгүй байх байсан.

[Олонх Ислам эрдэмтдийн үзлээр, (Вүжүд) буюу оршин байх нь бас нэгэн Аллаах эзний шинж мөн. Иймээс Зати шинж чанрууд нь нийтдээ зургаа болдог] гэж үздэг.

СУБУТИ ШИНЖ ЧАНАРУУД

Аллаах эзний тухай бидний мэдэх ёстой субути (байнгын, тогтсон) шинжүүд найм байдаг: Хаят, Илим, Семиг, Басар, Ираде, Кудрет, Келам, Текуин.

Эдгээр шинжүүдийн утга нь:

1. **Хаят:** Аллаах эзний амьд байх. Аллаах мөнхөд амьд сэрүүн байна. Куран судар дахь нотолгоо нь: Бакара ишлэлийн 248-р илтгэл. Харин Оюун ухааны нотолгоо нь: Хэрвээ Аллаах эзэн амьд биш байсан бол энэ их бүтээгдсэн орчлон ертөнц оршин байхгүй байх байсан.

2. **Илим:** Аллаах эзэн бүхнийг мэддэг. Аллаах өнгөрснийг, ирээдүйг, ил, далд бүхнийг мэддэг. Зүрх сэтгэлд нууцалсан зүйлсийг ч мэддэг. Куран судар дахь нотолгоо нь: Хашр ишлэлийн 22-р илтгэл. Харин Оюун ухааны нотолгоо нь: Хэрвээ Аллаах эзэн мэдлэг мэдээллээс дутуу дулимаг байсан бол хүчин мөхөс байх байсан. Хүчгүй, дутуу байх нь Аллаах эзэнд тохирохгүй зүйл.

3. **Семиг:** Аллаах эзний сонсох чанар. Тэр бүхнийг сонсдог. Куран судар дахь нотолгоо нь: Исра ишлэлийн эхний илтгэл. Харин Оюун ухааны нотолгоо нь: Хэрвээ Аллаах эзэн сонсдоггүй байсан бол хүчин мөхөс, дутуу байх болно. Хүчгүй, дутуу байх нь Аллаах эзэнд тохирохгүй зүйл.

4. **Басар:** Аллаах эзний харах чанар. Аллаах бүхнийг тодоос тод хардаг. Куран судар дахь нотолгоо нь: Мөн Исра ишлэлийн эхний илтгэл. Харин Оюун ухааны нотолгоо нь: Хэрвээ харахгүй байсан бол хүчин мөхөс, дутуу байх болно. Хүчгүй, дутуу байх нь Аллаах эзэнд тохирохгүй зүйл.

5. **Ираде:** Аллаах эзний хүсэмжлэх буюу тааллаар болох чанар. Аллаах таална, хүссэнээ биелүүлнэ. Түүний хүслээр бүх зүйл болно; хүсэхгүй бол юу ч болохгүй. Бүх оршихуйг хүссэн учраас бүтээсэн. Куран судар дахь нотолгоо нь: Ибрахим ишлэлийн 27-р илтгэл. Харин Оюун ухааны нотолгоо нь: Хэрвээ Тэр хүсэмжлэлийн шинжгүй байсан бол хүчин мөхөс, дутуу байх болно. Хүчгүй, дутуу байх нь Аллаах эзэнд тохирохгүй.

6. **Кудрет:** Аллаах эзний бүх зүйлд хүч нь хүрэх чадвар. Аллаах хэмжээлшгүй хүчирхэг. Бүхий л зүйлд хүч чадал нь хүрэлцээтэй. Куран судар дахь нотолгоо нь: Али Имран ишлэлийн 165-р илтгэл. Харин Оюун ухааны нотолгоо нь: Хэрвээ Түүний хүч хүрэхгүй байсан бол хүчин мөхөс, дутуу байх болно. Хүчгүй, дутуу байх нь Аллаах эзэнд тохирохгүй.

7. **Келам:** Аллаах үг ярианы эзэн. Үгээ гэгээн элч нартаа сонордуулсан. Куран судар Аллаах эзний үг мөн. Куран судар дахь нотолгоо нь: Ниса ишлэлийн 164-р илтгэл. Харин Оюун ухааны нотолгоо нь: Хэрвээ Түүний хэлэх, ярих чанар үгүй бол хүчин мөхөс, дутуу байх болно. Хүчгүй, дутуу байх нь Аллаах эзэнд тохирохгүй.

8. **Текуин:** Аллаах эзэн бол Халик (бүтээгч) мөн. Бүхнийг бүтээгч, үгүйгээс бий болгогч бол Тэр. Түүнээс өөр бүтээгч үгүй. Хорвоо ертөнц дэх бүхнийг оргүй хоосноос бий болгосон. Тэр ямар нэгэн зүйлийг бий болгохийг хүсвэл, (Күн-Фаякүн) Болтугай хэмээн тушаах нь хангалттай. Тэр зүйл тухайн мөчид бий болно. Мөн бүхнийг хүссэн үедээ үгүй болгож чадна. Куран судар дахь нотолгоо нь: Зүмер ишлэлийн 62-р илтгэл. Харин Оюун ухааны нотолгоо нь: Тэнгэр, газар гайхамшигтай бүтээлүүдээр дүүрэн бөгөөд Тэр бүгдийг бүтээсэн юм. Түүнээс өөр хэн нэгний тухай "Тэр бүтээсэн" гэж хэлэх нь доромжлол болно. Хүн юуг ч бүтээж чадахгүй.

Аллаах эзний тухай бидний мэдэх ёстой “Сифат-ы Маневие” Тэнгэрлэг шинжүүд найман янз. Хайюн, Семийун, Басийрун, Мүрийдүн, Алиймүн, Кадийрун, Мүтекеллимүн, Мүкеввинүн.

Эдгээр шинжүүдийн утга нь:

1. Хайюн: Аллаах эзэн амьд буй.
2. Семийун: Аллаах эзэн сонсдог; Түүний сонсох чанар кадини (эртнээс харагч) юм.
3. Басийрун: Аллаах эзэн харагч мөн.
4. Мүрийдүн: Аллаах эзэн кадими (эртнээс хүсэгч) мөн.
5. Алиймүн: Аллаах эзэн мэдлэгийн кадими (эртнээс мэдэгч) юм.
6. Кадийрун: Аллаах эзэний хүч чадал бүгдэд хүрдэг.
7. Мүтекеллимүн: Аллаах эзэн ярьдаг.
8. Мүкеввинүүн: Аллаах эзэн бүхнийг бүтээх, бий болгох хүчтэй.

Аллаахын хувьд мухал (боломжгүй) шинжүүд нь эдгээрийн эсрэг нь юм.

ВЭ МАЛА-ИКАТАХИ: Мөн би, Аллаах эзний Тэнгэрийн элч нарт, сахиусан тэнгэрүүдэд итгэв. Аллаах эзэнд тэнгэр элч нар буй. Тэднийг нур (гэрлээс) бүтээсэн. Тэд биетэй. [Энд “биетэй” гэх нь физик бие махбодтой гэсэн утга биш юм.]Тэд идэж уудаггүй. Тэдэнд эр, эм

гэх хүйс байхгүй. Тэд тэнгэрээс газар луу буудаг, газраас тэнгэр лүү гардаг. Тэд нэг төлөвөөс өөр төлөвт хубирах чадвартай. Өчүүхэн хором ч Аллаах эзэнд дуулгаваргүй байж чадахгүй, нүгэл үйлддэггүй. Тэдний дотор мукарраб (Аллаах эзэнд ойр) тэнгэрэлч нар болон Бошиглогч (элч) тэнгэрэлч нар бий.

Тэдгээрийн хамгийн эрхэм нь: Жебрайл, Микайл, Исрафил, Азрайл "тэдэн дээр энх тайвны ерөөл оршиг". Эдгээр дөрвөн тэнгэрэлч нь бусад тэнгэрэлчнарыг захирдаг. Тэдэнд Аллаах эзэн тус бүрд нь нэгэн үүргийг оногдуулсан бөгөөд тэдгээр нь Қиямат (шүүлтийн өдөр) хүртэл өөр даалгаварт томилогдохгүй.

ВЕ КҮТҮБИХИ: Мөн би, Аллаах эзний илгээсэн судруудад, номнуудад итгэв.

Аллаах эзний илгээсэн судрууд бий. Куран сударт дурдсанаар нийт 104 судар илгээгдсэн. Эдгээрийн 100 нь жижиг судар бөгөөд сухуф буюу хуудас гэдэг.

Дөрөв нь их судар юм:

- Теурат – Гэгээн элч Муса–д
- Забүр – Гэгээн элч Давут–д
- Инжил (Библи) – Гэгээн элч Иса–д
- Куран-и Керим – Бидний хайрт Гэгээн элч Мухаммед–д тус тус илгээгдсэн.

Зуун сухуфын (бага хэмжээний судар) арван сухуф нь Хазрет-и Адәм "алейхиссэлам"-д, тавин сухуф нь Шит "алейхиссэлам"-д, гучин сухуф нь Идриси "алейхиссэлам"-д, арван сухуф нь Ибрахим "алейхиссэлам"-д буусан юм. Эдгээрийн бүгдийг Жебрайл "алейхиссэлам" буулгасан билээ. Эдгээр бүгдийн дараа Хуран-ы азим-үш-шан (Агуу Хуран) буусан юм.

Агуу Хуран судар буухдаа бага багаар, айлтгал (аят) айлтгалаар хорин гурван жилийн дотор биелж дууссан. Түүний засаглал, хүчин төгөлдөр байдал нь эцсийн өдөр (кийамэт) хүртэл мөнхөд оршино. Хүчингүй болохоос (нэсх) болон хүмүүс өөрчилж, гажуудуулахаас (тәбдил ба тахриф) бүрэн хамгаалагдсан юм.

ВЭ РҮСҮЛИХИ: Мөн би Аллаах Таалагийн Элч нарт (Пайгамбаруудад) "алейхимүсслэватү вэттэслимат" итгэв.

Аллаах Таалагийн Элч нар "алейхимүсслэватү вэттэслимат" байдаг. Элч нарын бүгд нь хүн юм. Эхнийх нь Адәм "алейхиссэлам" бөгөөд хамгийн сүүлчийнх нь манай Элч Хазрет-и Мухаммед Мустафа "саллАллааху тэала алейхи вэ сэллэм" юм. Энэ хоёрын хооронд маш олон Элч "алейхимүсслэватү вэттэслимат" ирж өнгөрсөн. Тэдний тоог Аллаах Таала Өөрөө мэднэ.

Элч нарын "алейхимүсслэватү вэттэслимат" тухай бидний мэдэх ёстой заавал байх (важиб) шинжүүд тав юм: **Сыдк, Эманэт, Тэблиг, Исмэт, Фэтанэт.**

1. **Сыдк:** Бүх Элч нар "алейхимүсслэватү вэттэслимат" үгэндээ үнэнч байдаг. Тэдний хэлсэн үг бүхэн үнэн.
2. **Эманэт:** Тэд итгэлд (эманат) хэзээ ч урвадаггүй.
3. **Тэблиг:** Тэд Аллаах Таалагийн тушаал болон хориг бүгдийг мэдэж, өөрийн үммәтдээ (ард түмэндээ) мэдэгдэж, хүргэдэг.
4. **Исмэт:** Том, жижиг бүх нүгэл хилэнцээс ангид байхыг хэлнэ. Тэд огт нүгэл үйлддэггүй. Хүмүүс дундаас нүгэлгүй (масум) байдаг нь зөвхөн Элч нар юм. [Тэднээс өөр хүмүүсийг нүгэлгүй гэж хэлдэг хүмүүс бол Шии-түүд юм].
5. **Фэтанэт:** Бүх Элч нар "алейхимүсслэватү вэттэслимат" бусад хүмүүсээс илүү ухаалаг байхыг хэлнэ.

Элч нарт "алейхимүсслэватү вэттэслимат" тохиолдож болох (жайз) шинжүүд тав юм: Тэд идэж, уудаг, өвддөг, үхдэг буюу хорвоог сольдог. Хорвоо ертөнцийг хайрлан шунадаггүй.

Агуу Хуран сударт нэр нь дурдагдсан хорин найман Элч байдаг. Эдгээрийг мэдэх нь хүн бүрт важиб (үүрэг) гэж эрдэмтэд хэлсэн.

Элч нарын нэрс "алейхимүссэлатү вэссэлам": Адәм, Идрис, Нух, Шис [Шит], Худ, Салих, Лут, Ибрахим, Исмаил, Исхак, Якуб, Юсүф, Шуайб, Муса, Харун, Давуд, Сүлэймайн, Юнүс, Иляс, Элэса, Зүл-кифл, Эйюб, Зекэрийя, Яхья, Иса, Мухаммед "слэватуллахи ала нәбийина вэ алейхим" юм. Үзэйр, Локман, Зүлкарнэйн нарын тухайд маргаантай (ихтилаф) байдаг. Тэднийг болон Хыдыр алейхиссэламыг эрдэмтдийн зарим нь нәби (элч), зарим нь вэли (гэгээнтэн) гэж хэлсэн. "Мектубат-ы Масумийе" 2-р боть, 36-р захидалд Хыдырыг Элч мөн гэдгийг мэдэгдсэн мэдээ хүчтэй гэж бичигдсэн байдаг. 182-р захидалд Хыдыр алейхиссэлам хүний дүрээр харагдаж, зарим үйл хэрэг хийж байгаа нь Түүнийг амьд байгааг харуулахгүй. Аллаах Таала Түүний болон олон элч, гэгээнтний сүнсийг хүний дүрээр харагдахыг зөвшөөрсөн байдаг. Тэднийг харах нь тэднийг амьд байгааг илэрхийлэхгүй гэж өгүүлсэн байдаг.

Мөн түүнчлэн, танд хэрэгтэй зүйл бол: "Би анхны Элч Хазрет-и Адәм "алейхиссэлам"-ын удмынх, эцсийн цаг үеийн Элч Мухаммед "алейхиссэлатү вэссэлам"-ын шашин болон үммәтээс юм, Эл-хамдүлиллах" гэж хэлэх явдал юм.

Вэхабистууд Адәм алейхиссэламыг Элч мөн гэдэгт итгэдэггүй. Үүнийхээ төлөө болон мусульманчуудыг мөргөлийн шүтээнтэй (мүшрик) гэж хэлдэг учраас үл итгэгч (кафир) болдог.

ВЭЛ-ЯВМИЛ-АХИРИ: Мөн би кийамэт (эцсийн) өдөрт итгэв. Итгэл үнэмшил төрүүлэв. Учир нь Аллаах Таала мэдүүлсэн юм. Кийамэт өдөр булшнаас босох үеэс эхэлнэ. Диваажин эсвэл Там руу очих хүртэл үргэлжилнэ. Бид бүгд үхэж, дахин амилах болно. Диваажин, Там, Мизан (Дэнс), Сырат гүүр, Хашр (цугларах), Нэшр (Диваажин ба Там руу тархах), булшны зовлон, Мүнкер ба Нэкир хэмээх хоёр тэнгэрийн элчийн булшны асуулт хариулт бүгд үнэн бөгөөд болох болно.

ВЭ БИЛ-КАДЭРИ ХАЙРИХИ ВЭ ШЭРРИХИ МИНАЛЛААХИ ТЭАЛА: Мөн сайн ба муу, болсон ба болох бүх зүйл Аллаах Таалагийн тавилангаар (такдир), өөрөөр хэлбэл

эртнээс (эзэлд) мэдэх ба хүсэх, цаг нь болохоор бүтээх, Лэвх-ил махфуз (Хамгаалагдсан хавтан)-д бичсэнээр болдог гэдэгт итгэж, итгэл үнэмшил төрүүлэв. Миний зүрх сэтгэлд өчүүхэн ч эргэлзээ, сэжиг байхгүй.

Эшхэдү эн ла илахэ иллАллаах вэ эшхэдү эннэ Мухаммэдэн абдүхү вэ рэсүлх.

Мөн итгэл үнэмшлийн (итикад) хувьд миний урсгал (мэзхэб) бол **"Ахли Сүннэт вэ Жэмаат"** урсгал юм. Би энэ урсгалынх. Бусад далан хоёр бүлгийн (фирка) итгэл үнэмшил буруу, гаж юм. Тэд Там руу очих болно.

[Эсхаб-ы кирам (Элчийн нөхөд) "алейхимүрридван"-ын бүгдийг хайрладаг хүмүүсийг "Ахли Сүннэт" гэнэ. Эсхаб-ы кирамын бүгд эрдэмтэн бөгөөд шударга байсан. Тэд Хүмүүсийн дээдийн "саллАллааху алейхи вэ сэллэм" ярианд оролцож, үйлчилж, Түүнд туслагч байсан. Түүнтэй хамгийн бага хугацаанд ярилцсан хүн ч гэсэн Эсхаб-ы кирамд багтдаггүй хамгийн өндөр зэргийн Вэли-гээс (гэгээнтэн) дээгүүр юм. Тэрхүү исламын нар, Аллаах Таалагийн хайртын нэг удаагийн яриа, нэг удаагийн халамжаас үүссэн төлөв байдал, тэрхүү ариун амьсгал ба харцны нөлөөгөөр илэрсэн төгс чанарууд тэрхүү орчинд, тэрхүү ойр дотно аз жаргалд хүрээгүй хүмүүст заяагаагүй юм. Эсхаб-ы кирамын бүгд "ридвануллахи тэала алейхим эжмаин" анхны ярианд л өөрийн нэфсдээ (хүсэлдээ) автахаас аврагдсан. Бид тэдний бүгдийг хайрлахыг тушаалгасан. "Ширъатүл Ислам" тайлбарын эхний хуудсуудад: (Эсхаб-ы кирамын бүгдийн тухай боломжоороо сайн зүйл хэлээрэй, тэдний хэнд нь ч хэл ам бүү хүргээрэй) гэж бичигдсэн байдаг. Далан хоёр бүлгийн тухайд: Зарим нь туйлширч хэтэрсэн, зарим нь дутагдаж эрхийг нь өгөөгүй, зарим нь оюун ухаанд найдсан, зарим нь философи болон эртний Грекийн философичдод хууртсан. Ийнхүү Исламын шашинд байхгүй, бүр хориотой зүйлсийг хийжээ. Бидъат (шинэ гаж зан үйл) руу орсон. Сүннэтийг буюу исламыг орхисон. Эбу Бэкр-и Сыддик, Хазрет-и Өмэр "радияллаху анхүма" зэрэг Эсхаб-ы кирамын дундаа хамгийн дээд болох хүмүүст, бүр Элчид маань "алейхиссэлам" атаархагчид гарч ирсэн. Элчийн маань Мираж (тэнгэрт гарсан нь) бие болон сүнс хамтдаа байсан гэдгийг үгүйсгэгчид бий болсон.

Маш гайхалтай нь, манай цаг үед ч Исламын эрдэмтэн гэж танигдсан боловч далан хоёр бүлгийн хамгийн хортой болох "Исмаилийе"-гийн үгээр ярьдаг өрөвдмөөр хүмүүс харагдаж байна. Элчийн маань "алейхиссэлам" эцэг эхийг нь үл итгэгч байсан гэж, мөн Элч маань элчийн үүргээс өмнө шүтээнд зориулж тахил өргөдөг байсан гэж хэлж, баримт болгон зарим Шии номуудыг үзүүлж, иймэрхүү нураах бичвэрүүдээрээ ариун залуусыг хуурч, хорлохыг оролдож байна. Ийм үймээн дэгдээгчдийн зорилго бол Исламын шашныг нураах, залуусын итгэлийг хулгайлах, тэдэнд үл итгэлийг халдаах явдал болох нь тодорхой харагдаж байна. Хадис-и шәрифт: (Хуран сударт өөрийн оюун ухаанаар утга өгсөн хүн кафир болно) гэж айлдсан байдаг. Шашны эрдэмтэд ёс зүйтэй байсан. Хянуур ярьж, бичдэг байв. Буруу зүйл хэлчих вий гэж маш их боддог байв. Гэтэл Исламын дөрвөн гол эх сурвалжаас бус, өөрийн буруу үзэл бодол, гаж сэтгэхүйгээр тайлбарлахыг оролдох нь Исламын эрдэмтэн байтугай жирийн мусульман хүний ч хийх зүйл биш юм. Манай Элч "саллАллааху тэала алейхи вэ сэллэм" болон Эсхаб-ы кирамын "ридвануллахи тэала алейхим эжмаин" агуу байдлыг ойлгодоггүй харанхуй хүмүүсийн итгэлийг сүйтгэх нураах үг, бичвэрүүдийг үхлийн хор гэж мэдэх хэрэгтэй.

Перс шүлгийн орчуулга: "Итгэлд минь халдах вий гэхээс бургасны навч шиг чичирч байна."

Аллаах Таала бидний зүрх сэтгэлд Өөрийн хайртай хүмүүсийн хайрыг нэмэгдүүлэг. Дайснуудыг нь хайрлах гай зовлонд бүү унагаг! Зүрх сэтгэлд итгэл байгаагийн шинж бол Аллаах Таалагийн хайртай хүмүүсийг хайрлах, хайргүй хүмүүсийг нь үл хайрлах явдал юм.]

Үйл хэргийн (амэл) хувьд дөрвөн урсгал (мэзхэб) бий: Имам-ы азам, Имам-ы Шафий, Имам-ы Малик, Имам-ы Ахмед бин Ханбэлийн "рахметуллахи алейхим" урсгалууд. Энэ дөрвөн урсгалын аль нэгийг нь дагах (таклид) хэрэгтэй. Дөрвүүлээ үнэн бөгөөд зөв. Дөрвүүлээ Ахли Сүннэт юм. Бид Имам-ы азамын урсгалынх. Энэ урсгалынхныг "Ханафи" гэж нэрлэдэг. Имам-ы азамын урсгал бол саваб (буянтай) бөгөөд зөв юм. Алдаа байх магадлал ч бий. Бусад гурван урсгалыг алдаатай гэх боловч зөв байх магадлалтай гэж бид хэлдэг.

Мөн түүнчлэн, итгэл бидэнд үлдэж, гарахгүй байх нөхцөл ба шалтгаан зургаа юм:

1. Бид гайб-д (үл үзэгдэх зүйлд) итгэв. Бидний итгэл бол ил байгаа зүйлд бус, далд байгаа зүйлд юм. Учир нь бид Аллаах Таалаг нүдээрээ хараагүй. Гэвч харсан мэт итгэж, итгэл үнэмшил төрүүлэв. Үүнд өчүүхэн ч эргэлзээгүй.
2. Газар, тэнгэр, хүн, жин, тэнгэрийн элч, Элч нарын "алейхимүсслэватү вэттэслимат" дунд гайб-ыг (нууцыг) мэдэх хэн ч үгүй. Гайб-ыг зөвхөн Аллаах Таала мэдэх бөгөөд хүссэн зүйлээ хүссэн хүндээ мэдүүлдэг. [Гайб гэдэг нь мэдрэхүйн эрхтнээр эсвэл тооцоолол, туршлагаар ойлгогдохгүй зүйлийг хэлнэ. Гайб-ыг зөвхөн Түүний мэдүүлсэн хүмүүс л мэднэ.]
3. Харамыг (хориотойг) харам гэж мэдэж итгэх.
4. Халалыг (зөвшөөрөгдсөнийг) халал гэж мэдэж итгэх.
5. Аллаах Таалагийн гэсгээлээс (азаб) өөрийгөө аюулгүй гэж бодохгүй, үргэлж эмээх.
6. Хэдий их нүгэлтэн байлаа ч Аллаах Таалагийн өршөөлөөс итгэл найдвараа таслахгүй байх.

Энэ зургаан зүйлийн нэг нь байхгүй бол, тав нь байсан ч, эсвэл нэг нь байгаад тав нь байхгүй бол тэр хүний итгэл ба ислам нь үнэн зөв биш юм.

Одоо итгэлтэй байгаа хэрнээ ирээдүйд итгэлээ алдахад хүргэх зүйлс дөчин [40] орчим байдаг:

1. Бидъат эзэн байх. Өөрөөр хэлбэл итгэл үнэмшил нь гаж байх. [Ахли Сүннэт эрдэмтдийн мэдүүлсэн зөв итгэлээс маш бага ч гэсэн салсан хүн гаж эсвэл кафир болно. Итгэх зайлшгүй шаардлагатай зүйлд итгэхгүй бол шууд кафир болно. Итгэх зайлшгүй шаардлагагүй зүйлийг үгүйсгэх нь Бидъат эсвэл Далалэт (төөрөл) болно. Энэ нь эцсийн амьсгалд итгэлгүй явахад хүргэдэг.]
2. Сул итгэл, өөрөөр хэлбэл үйл хэрэггүй (амэлгүй) итгэл.
3. Есөн эрхтнээ зөв замаас гаргах.
4. Том нүгэл үйлдэхээ үргэлжлүүлэх. [Тиймээс архи уухгүй байх, мусульман эмэгтэйчүүд ба охид толгой, үс, шилбэ, бугуйгаа танихгүй эрчүүдэд харуулахгүй байх хэрэгтэй.]

5. Исламын ивээлд (нэмэт) талархахаа (шүкр) болих.
6. Хойд насанд итгэлгүй явахаасаа эмээхгүй байх.
7. Харгислал (зулм) үйлдэх.
8. Сүннэтийн дагуу уншигдаж буй Мухаммедийн азаныг (мөргөлийн дуудлага) сонсохгүй байх. [Ийм азаныг үнэ цэнгүй гэж үзвэл шууд кафир болно.]
9. Эцэг эхдээ тэрслүү байх. Тэдэнд Исламд нийцсэн, зөвшөөрөгдөх тушаалыг нь хатуу үгээр няцаах.
10. Зөв байсан ч гэсэн маш их тангараг өргөх.
11. Намазад (мөргөлд) рүкү, кавмэ, хоёр сэждэ болон жэлсэд тадил-и эркан (зохих ёсоор гүйцэтгэх)-ыг орхих. Тадил-и эркан гэдэг нь туманинет буюу огт хөдөлгөөнгүйгээр "сүбханАллаах" гэж хэлэх хэмжээнд зогсохыг хэлнэ.
12. Намазыг ач холбогдолгүй гэж санаж, сурах болон үр хүүхэддээ сургахад ач холбогдол өгөхгүй байх, намаз уншиж буй хүмүүст саад болох.
13. Хамр (дарс) болон хэтрүүлбэл согтоох бүх төрлийн ундааг бага ч гэсэн уух. [Шар айраг уух нь бас харам юм.]
14. Мүминд (итгэгчид) зовлон учруулах.
15. Худал мэдээгээр гэгээнтэн (өвлия) болон шашны мэдлэг худалдах. Ахли Сүннэтийн мэдлэгийг сурахгүйгээр өөрийгөө шашны зүтгэлтэн, сургаал айлдагч гэж танилцуулах. [Ийм худалч нарын бичсэн зохиомол шашны номыг уншихгүй байх, сургаал ба илтгэлийг нь сонсохгүй байх хэрэгтэй.]
16. Нүглээ мартах, жижиг гэж үзэх.
17. Кибр (их зан) гаргах, өөрийгөө хэт тоох.
18. Ужб, өөрөөр хэлбэл миний эрдэм ба үйл хэрэг маш их гэж хэлэх.
19. Мунафик (хоёр нүүртэн) байх.
20. Хасэд (атаархал) хийх, шашны ах дүүдээ атаархах.
21. Төр засаг болон багшийнхаа Исламд харшлаагүй үгийг биелүүлэхгүй байх. Харшилсан тушаалд нь эсэргүүцэл үзүүлэх.
22. Хүнийг туршиж үзэлгүйгээр "сайн хүн" гэж хэлэх.
23. Худал хэлэхдээ зөрүүдлэн үргэлжлүүлэх.
24. Улэма (эрдэмтэд)-ээс зугтах. [Ахли Сүннэт эрдэмтдийн номыг уншихгүй байх.]
25. Сахлаа (уруул дээрх сахал) сүннэтийн хэмжээнээс хэтрүүлэн уртасгах. Эрчүүд торго өмсөх. (Хиймэл торго болон хөндлөн утас нь торго, дагуу утас нь хөвөн байхыг зөвшөөрнө).

24. Эрчүүд торго өмсөх. (Хиймэл торго болон хөндлөн утас нь торго, дагуу утас нь хөвөн байхыг зөвшөөрнө).
25. Гыбэт (хов жив) ярихыг зөрүүдлэн үргэлжлүүлэх.
26. Кафир (үл итгэгч) байсан ч хамаагүй хөршдөө зовлон учруулах.
27. Хорвоогийн хэрэг явдлын төлөө маш их хилэгнэх, уурлах.
28. Риба буюу хүү (мөнгөний хүү) авах, өгөх.
29. Гайхуулахын тулд хувцасныхаа ханцуй, хормойг хэт уртасгах.
30. Илбэ шид, хараал жатга хийх.
31. Мусульман бөгөөд салих (сайн) төрөл төрөгсөдтэйгөө холбоогоо таслах (зочлохоо болих).
32. Аллаах Таалагийн хайртай хүнийг үл хайрлах, Исламын шашныг нураах гэж оролдож буй хүмүүсийг хайрлах.

33. Мүмин (итгэгч) ах дүүдээ гурваас дээш хоног өс санах.
34. Зина (самуун явдал)-г үргэлжлүүлэн үйлдэх.
35. Ливата (ижил хүстэнтэйгээ нөхцөх) үйлдэж, үүндээ гэмшихгүй (тэвбэ хийхгүй) байх.
36. Азаныг (мөргөлийн дуудлага) фикх (шашны хууль) номуудад заасан цагт нь болон сүннэтийн дагуу уншихгүй байх, сүннэтийн дагуу уншиж буй азаныг сонсоод хүндэтгэл үзүүлэхгүй байх.
37. Мүнкэр (харам, нүгэл) үйлдэж буй хүнийг хараад, хүч нь хүрч байхад зөөлөн хэлээр хориглохгүй байх.
38. Эхнэр, охин болон өөрийн зөвлөгөө өгөх эрхтэй эмэгтэйчүүдийг толгой, гар, хөлөө ил гарган, гоёж гоодон, үнэртэн түрхэж гудамжинд гарахыг нь болон муу хүмүүстэй уулзахыг нь зөвшөөрөх.

Элч нарын Аллаах Таалагаас авчирсан зүйлсийг хэлээрээ баталж, зүрхээрээ хүлээн зөвшөөрөхийг **Иман** (Итгэл) гэнэ. Мухаммед алейхиссэламд итгэж, Түүний мэдүүлсэн зүйлээр үйлдэл хийхийг (амэл) **Исламият** (Ислам шашин) гэнэ.

Мөн түүнчлэн "Дин" (Шашин) болон "Миллэт" (Үндэстэн/Нийтлэг) гэдэг нь хоёулаа нэг юм. Элч нарын Аллаах Таалагаас итгэл үнэмшилтэй (итикад) холбоотой авчирсан зүйлсийг "дин" ба "миллэт" гэнэ. Манай Элчийн "саллАллааху тэала алейхи вэ сэллэм" Хаг Таалагаас үйл хэрэг, ажилтай (амэл) холбоотой авчирсан зүйлсийг "Исламият" эсвэл "ахкам-ы исламийе" (Исламын тогтоол) гэнэ.

Мөн түүнчлэн "Иман-ы ижмали" буюу товчхон итгэх нь хангалттай. Заавал нарийн тайлбарлаж, итгэлийг уртаар мэдэх албагүй. Мукаллид (ухаж ойлголгүйгээр дагаж буй хүн)-ийн итгэл нь үнэн зөв (сахих) юм. Гэвч зарим тохиолдолд нарийвчлан мэдэх нь шаардлагатай байдаг.

Итгэл (Иман) гурван хэсэгтэй:

1. **Иман-ы таклиди:** Фарз, важиб, сүннэт, мүстэхабыг мэдэхгүй. Эцэг эхээсээ сонссон шигээ итгэж, харсан шигээ мөргөлөө үйлддэг. Ийм хүмүүсийн итгэл алдагдахаас эмээдэг.
2. **Иман-ы истидлали:** Фарз, важиб, сүннэт, мүстэхаб болон харамыг мэддэг бөгөөд Исламын дагуу амьдардаг. Итгэх ёстой зүйлсийг мэддэг бөгөөд мэдүүлдэг. Багшаас болон илмихал номоос сурсан, ийм хүмүүсийн итгэл хүчтэй байдаг.
3. **Иман-ы хакики:** Бүх ертөнц нэг дор цуглаад Эзнийг үгүйсгэсэн ч тэр хүн үгүйсгэхгүй. Түүний зүрх сэтгэлд өчүүхэн ч эргэлзээ төрөхгүй. Түүний итгэл бол Элч нарын (энбия) итгэл шиг юм. Ийм итгэл нь нөгөө хоёр төрлийн итгэлээс дээгүүр юм.

Мөн түүнчлэн Исламын тогтоолууд нь үйл хэрэгтэй (амэл) холбоотой болохоос итгэлтэй (иман) холбоогүй юм. Зөвхөн итгэлээр Диваажинд орно. Гэвч зөвхөн үйл хэргээр Диваажинд орохгүй. Үйл хэрэггүй итгэлийг хүлээн зөвшөөрнө. Харин итгэлгүй үйл хэргийг хүлээн зөвшөөрөхгүй. Итгэлгүй хүмүүсийн үйлдсэн мөргөл, сайн үйлс, садака (өглөг) нь Кийамэтийн өдөр ямар ч хэрэг болохгүй. Итгэлийг бусдад бэлэглэж болохгүй, харин үйл хэргийн буяныг (саваб) өгч болно. Итгэлийг гэрээсэлж болохгүй, харин өөрийнхөө төлөө

үйл хэрэг (буян) хийхийг гэрээсэлж болно. Үйл хэргийг орхисон хүн кафир (үл итгэгч) болохгүй, харин итгэлийг орхисон ба үйл хэргийг үнэ цэнгүй гэж үзсэн хүн кафир болно. Шалтгаантай (өвчин гэх мэт) болон хүчин мөхөс хүнээс үйл хэргийг хэлтрүүлж болно. Харин итгэлийг хэнээс ч хэлтрүүлэхгүй.

Бүх Элч (Нэби)- нарын өөрийн ард түмэндээ (үммэт) мэдүүлсэн итгэл нь нэг юм. Харин тэдний тогтоол, шашин болон үйл хэрэгт нь ялгаа бий.

Мөн түүнчлэн Иман хоёр төрөлтэй:

1. **Иман-ы хылки:** Сүнсний гэрээний (ахд-и мисак) үед сүсэгтэн / кул/ ууд "БЭЛА" (Тийм ээ) гэж хэлсэн явдал юм.
2. **Иман-ы кэсби:** Насанд хүрсний (бүлүг) дараа бий болсон итгэл юм. Бүх мүминүүдийн итгэл нэг юм. Харин үйл хэрэг нь нэг биш.

Итгэл бол мөнхийн фарз юм. Үйл хэрэг нь цаг нь болохоор фарз болдог. Итгэл нь кафир болон мусульман хүнд хоёуланд нь фарз. Үйл хэрэг нь зөвхөн мусульман хүнд фарз.

Мөн түүнчлэн Иман найман төрөлтэй:

1. **Иман-ы мэтбү:** Тэнгэрийн элч нарын итгэл.
2. **Иман-ы масум:** Элч нарын (Нэби) итгэл.
3. **Иман-ы макбүл:** Мүминүүдийн (итгэгчдийн) итгэл.
4. **Иман-ы мэвкүф:** Бидъат (гаж) урсгалынхны эвдэрсэн итгэл.
5. **Иман-ы мэрдүд:** Мунафикуудын (хоёр нүүртнүүд) гаргаж буй худал итгэл.
6. **Иман-ы таклиди:** Эцэг эхээсээ сонсож, багшаас сураагүй хүний итгэл (Үүнээс эмээдэг).
7. **Иман-ы истидлали:** Дээд Эзнийг баримт нотолгоотойгоор ойлгож мэдэх. Түүний итгэл хүчтэй.
8. **Иман-ы хакики:** Бүх ертөнц нэг дор цуглаад Эзнийг үгүйсгэсэн ч тэр хүн үгүйсгэхгүй, зүрхэнд нь өчүүхэн ч эргэлзээ төрөхгүй байх.

Итгэлийн үр дагавар гурав юм:

1. Хүзүү нь илднээс аврагдана (Амь нас нь хамгаалагдана).
2. Хөрөнгө нь татвар (жизя, хараж)-аас аврагдана.
3. Бие махбод нь Тамд мөнхөд (мүхаллэд) шатахаас аврагдана.

"Амэнту биллахи..."-г итгэлийн шинж, итгэгдэх зүйл, итгэлийн мөн чанар, итгэлийн үндэс гэж нэрлэдэг. Итгэл үнэмшилтэй байх ёстой хугацаа нь: Ухаан суух болон насанд хүрэх үе юм. Итгэлийн шалтгаан нь хоёр: Орчлон ертөнцийг бүтээсэн явдал болон Агуу Хуран судар буусан явдал.

Баримт нотолгоо нь хоёр: Оюун ухааны баримт (акли) болон судар бичгийн баримт (накли). Итгэлийн үндсэн тулгуур (рүкүн) хоёр: Хэлээр батлах (икрар) болон зүрхээр хүлээн

зөвшөөрөх (тасдик). Эдгээрийн нөхцөл нь хоёр: Зүрхний нөхцөл нь эргэлзээгүй байх, хэлний нөхцөл нь юу хэлж байгаагаа мэдэх явдал юм.

Итгэл нь "бүтээгдсэн" (махлүк) зүйл үү? Аллаах Таалагийн зөв замын заавар (хидаят) гэдэг утгаараа бүтээгдсэн бус. Харин сүсэгтэн / кул/ (хүн) хүлээн зөвшөөрч, баталж байгаа утгаараа бүтээгдсэн юм. Итгэл нь нэг цул уу, эсвэл тархай бутархай юу? Зүрхэнд нэг цул, харин эрхтнүүдэд (үйл хэрэгт) тархай юм.

- **Якин:** Аллаах Таалагийн мөн чанарыг төгс төгөлдөрөөр нь мэдэх.
- **Хавф:** Аллаах Таалагаас эмээх.
- **Рэжа:** Аллаах Таалагийн өршөөлөөс итгэл найдвараа таслахгүй байх.
- **Мүхаббэтүллах:** Аллаах, Түүний Элч болон Исламын шашин, мүминүүдийг хайрлах.
- **Хая:** Аллаах болон Түүний Элчээс ичих.
- **Тэвэккүл:** Бүх хэргээ Аллаах Таалад даатгах. Аливаа ажлыг эхлэхдээ Түүнд найдах.

Иман, Ислам, Ихсан гэж юу вэ?

- **Иман:** Мухаммед алейхиссэламын мэдүүлсэн зүйлд итгэхийг хэлнэ.
- **Ислам:** Аллаах Таалагийн тушаалыг дагаж, хориглосон зүйлээс зайлсхийхийг хэлнэ.
- **Ихсан:** Аллаах Таалаг харж байгаа мэтээр мөргөл үйлдэхийг хэлнэ.

Марифэт: Аллаах Таалаг төгс шинж чанартай, дутагдалтай шинж чанаргүй гэж мэдэх. **Төвхид:** Аллаах Таалаг ганц гэж хүлээн зөвшөөрөх. Түүнд хэнийг ч түнш болгохгүй байх. **Исламият:** Аллаах Таалагийн тушаал ба хоригууд (ахкам-ы исламийе). **Дин ба миллэт:** Итгэх ёстой зүйлс дээрээ үхэх хүртлээ тууштай байх.

Итгэл (Иман) таван цайзын дотор хамгаалагдана:

1. Якин.
2. Ихлас (чин сэтгэл).
3. Фарзуудыг гүйцэтгэх ба харамаас зайлсхийх.
4. Сүннэтийг баримтлах.
5. Эдэб (ёс зүй)-ийг сахих. Хэн энэ таван зүйлийг хамгаална, тэр итгэлээ хамгаалсан болно. Хэрэв аль нэгийг нь орхивол дайсан давамгайлна. Итгэлийн дайсан дөрөв юм: Баруун талд муу найз, зүүн талд нэфсийн хүсэл (хава), урд талд хорвоод шунах, ард талд шөтгөр. Тэд итгэлийг булаахыг хүсдэг. Муу найз гэдэг нь зөвхөн хүний эд хөрөнгийг хулгайлагч биш, харин хүний шашин, итгэл, ёс зүй, ичгүүр, зан чанарыг эвдэхийг оролдож, хойд насны аз жаргалд нь халдагч юм.

Кэлимэ-и Төвхид (Ла илахэ иллАллаах)-ын утга: Мөргүүлэхэд зохистой, эрхтэй Аллаах Таалагаас өөр нэг ч нэгэн үгүй. Зөвхөн Аллаах Таала л мөн. Тэр үргэлж байдаг бөгөөд ганц юм. Түнш болон ижил төстэй зүйл Түүнд үгүй. Цаг хугацаа болон орон зайнаас ангид. **Мухаммэдүн рэсүлүллах**-ын утга: Хазрет-и Мухаммед Мустафа "саллАллааху тэала алейхи вэ сэллэм" бол Аллаах Таалагийн сүсэгтэн / кул/ бөгөөд үнэн Элч юм. Бид ч Түүний үммэт (ард түмэн) мөн, эльхамдүлиллах.

Кэлимэ-и төвхид найман нэртэй: Кэлимэ-и шэхадэт, Кэлимэ-и төвхид, Кэлимэ-и ихлас, Кэлимэ-и таква, Кэлимэ-и таййибэ, Даветүл-хаг, Үрвэтүлвүска, Кэлимэ-и сэмэрэт-үл-Жэннэт.

Ихласын (чин сэтгэл) нөхцөл нь: Нийет (зорилго) хийх, утгыг нь мэдэх, хүндэтгэлтэйгээр унших. Зикр (дурсах) хийж буй хүнд дөрвөн зүйл хэрэгтэй: Тасдик (батлах), тазим (хүндэтгэх), халавэт (амт/таашаал), хурмэт.

Зикр гурван төрөлтэй: Жирийн хүмүүсийн зикр (авам), эрдэмтдийн зикр (хавас), Элч нарын зикр (эхас). Зикр хийх эрхтэн гурав: Хэлээр хийх (шэхадэт хэлэх, төвхид, тәсбих, Хуран унших) болон зүрхээр хийх зикр.

Зүрхний зикр гурван төрөлтэй:

1. Аллаах Таалагийн шинж чанарыг илтгэх баримтуудыг тунгаан бодох.
2. Исламын тогтоолуудын (ахкам) баримтуудыг тунгаан бодох.
3. Бүтээгдсэн зүйлсийн нууцыг тунгаан бодох.

Тайлбарлагч (Тэфсир) эрдэмтэд Бакара сургийн 152-р айлтгалыг тайлбарлаж: (Сүсэгтэн / кул/ ууд минь! Хэрэв та нар Намайг дагах/мөргөх замаар дурсвал, Би ч та нарыг өршөөлөөрөө дурсах болно. Хэрэв та нар Намайг залбирлаар дурсвал, Би та нарт хариу өгөх болно. Хэрэв та нар Намайг ганцаараа байхдаа дурсвал, Би та нарыг агуу цуглаан дээр дурсах болно. Хэрэв та нар Намайг чин сэтгэлээр дурсвал, Би та нарыг авралаар дурсах болно) гэж Аллаах Таала айлдсаныг мэдүүлжээ.

Мөн түүнчлэн зикр (дурсах) үйлдэхийн зуу орчим ашиг тусыг эрдэмтэд тайлбарласан байдаг. Бид заримыг нь дурдъя: Зикр үйлдэгчээс Аллаах Таала болон тэнгэрийн элч нар баярлан талархдаг. Шөтгөр гашууддаг. Зүрх нь нинжин бөгөөд зөөлөн болдог. Мөргөл үйлдэх хүсэл эрмэлзэлтэй, хичээл зүтгэлтэй болно. Зүрхнийх нь уй гашуу арилна. Зүрхийг нь баясгаж, нүүрийг нь гэрэлтүүлнэ. Эрэлхэг зоригтой болно. Аллаахын хайранд (Мухаббэтүллах) хүрнэ. Түүнд Аллаахыг таних (Марифэтүллах) нэгэн хаалга нээгдэнэ. Гэгээнтнүүдээс (Эвлия) адис ивээл (фейз) авна. Наян орчим сайн зан чанарыг өөртөө цогцлоосон болно.

(Эшхэдү эннэ Мухаммэдэн абдүхү вэ Рэсүлх) хэмээн хэлэхийн ариун утга нь: Эцсийн цаг үеийн Элч Хазрет-и Мухаммед Мустафа "саллАллааху тэала алейхи вэ сэллэм" нь Аллаах Таалагийн сүсэгтэн / кул/ бөгөөд Элч нь юм. Тэрээр идэж ууж, эхнэрүүдтэй гэрлэж байсан. Хөвгүүд, охидтой болсон. Тэдний ихэнх нь Хазрет-и Хадижагаас "радияллаху анха" төрсөн. Зөвхөн Ибрахим л Марийе хэмээх татвар эмээс төрсөн бөгөөд хөхнөөс гараагүй байхдаа насан эцэслэсэн. Фатима "радияллаху анха"-аас бусад бүх хүүхэд нь Түүнээс (Элчээс) өмнө таалал төгссөн. Тэрээр (Фатимаг) Хазрет-и Алитай "керрэмАллааху вэжхэх" гэрлүүлсэн.

Хазрет-и Хасан болон Хазрет-и Хусейн нар нь Хазрет-и Али болон Хазрет-и Фатима нарын "радияллаху анхүм" хүүхдүүд юм. Бүх охидын дотроос Хазрет-и Фатима нь хамгийн дээд нь юм. Мөн Элчийн "саллАллааху тэала алейхи вэ сэллэм" хамгийн хайртай хүн нь байв. Элчийн "саллАллааху тэала алейхи вэ сэллэм" арван нэгэн эхнэр байсан: Хазрет-и Хадижа,

Сэвдэ, Айша, Хафса, Үмм-и Сэлэмэ, Үмм-и Хабибэ, Зэйнэб бинт-и Жахш, Зэйнэб бинт-и Хүзэймэ, Мэймүнэ, Жүвэйрийе, Сафийе "радияллаху анхүннэ".

Тэрээр хүн төрөлхтөн болон жин нарт үнэн ба худлыг, харам ба халалыг, хорвоо ертөнц мөнх бус бөгөөд хойд нас мөнх гэдгийг, шашны илмихалыг (үндсэн мэдлэг) зааж өгөхөөр ирсэн жинхэнэ Элч "саллАллааху тэала алейхи вэ сэллэм" мөн.

(Эдиллэ-и шэръийе) буюу шашны үндсэн эх сурвалж дөрөв юм: **Ном (Хуран), Сүннэт, Ижма-и Үммэт, Кийас-ы Мүжтэхид.** Эрдэмтэд шашны мэдлэгийг энэ дөрвөн эх сурвалжаас авсан.

- **Ном:** Аллаах Таалагийн айлтгал (келам).
- **Сүннэт:** Элчийн хэлсэн үг, үйлдэл, зөвшөөрөл.
- **Ижма-и Үммэт:** Нэгэн цаг үед амьдарч байсан эрдэмтэд (мүжтэхид), жишээ нь Элчийн нөхөд эсвэл дөрвөн урсгалын эрдэмтэд нэгэн асуудал дээр санал нэгдэх.
- **Кийас:** Эрдэмтэд нэг зүйлийг өөр зүйлтэй зүйрлэн дүгнэхийг хэлнэ.

Мөн түүнчлэн "Мэзхэб" (Урсгал) гэдэг нь хэлний утгаараа "зам" гэсэн үг юм. Бидэнд хоёр зам бий: Нэг нь итгэл үнэмшлийн зам (итикад), нөгөө нь үйл хэргийн зам (амэл). Итгэл үнэмшлийн зам дахь манай имам (хөтөч) бол **Эбү Мансур Матуридит** "рахима-хуллаху тэала" юм. Үүний замыг "Ахли Сүннэт" гэнэ. Үйл хэргийн зам дахь манай хөтөч бол **Имам-ы азам Эбү Ханифа** "рахима-хуллаху тэала" юм. Үүний замыг "Ханафийн урсгал" гэнэ.

Эбү Мансур Матуритийн нэр нь Мухаммед, эцгийн нэр нь Мухаммед, өвөөгийн нэр нь Мухаммед бөгөөд багшийн нэр нь Эбү Наср-ы Ияд юм. Эбү Наср-ы Иядын багш нь Эбү Бэкр-и Жүржэни, түүний багш нь Эбү Сүлэймайн Жүржэни, түүний багш нь Эбү Юсүф болон Имам Мухаммед Шэйбани нар юм. Энэ хоёрын багш нь Имам-ы азам Эбү Ханифа юм. Үүнээс харахад итгэл үнэмшил болон үйл хэргийн урсгалын маань тэргүүн нь Имам-ы азам юм.

Бүх хүмүүст гурван имам (удирдах хүчин) байдаг бөгөөд тэднийг мэдэх нь фарз (үүрэг) юм: Тушаал ба хоригийг өгөгч имам маань **Агуу Хуран** юм. Исламын шашныг бидэнд мэдүүлсэн имам маань **Элч Мухаммед** юм. Эдгээрийг албадан гүйцэтгүүлэгч имам маань Элчийг төлөөлж буй **Мусульман төрийн тэргүүн** юм.

Имам-ы азамын багшийн нэр нь Хаммад, Хаммадын багш нь Ибрахим-и Нэхаи, түүний багш нь Алкама бин Кайс (түүний нагац ах), түүний багш нь Абдуллах ибн Мэсүүд юм. Тэрээр үүнийг Элчээс авсан. Элч "алейхиссэлам" үүнийг Тэнгэрийн элч Жебрайлаас авсан. Жебрайлд Аллаах Таала тушаасан билээ.

Аллаах Таала Адамын хөвгүүдэд (хүн төрөлхтөнд) дөрвөн эрдэнэ өгсөн: **Ухаан, Итгэл (Иман), Ичгүүр (Хая) болон Үйл (Амэл-и салих).**

Мөн түүнчлэн залбирал болон аливаа үйл хэрэг хүлээн зөвшөөрөгдөх (кабүл) нөхцөл ба шалтгаан тав юм: **Итгэл, Эрдэм (Илм), Нийет (Зорилго), Хүлүүс (Чин сэтгэл) болон**

Хүний эрх (Күл хаккы) зөрчөөгүй байх. Эхлээд Ахли Сүннэт итгэл үнэмшилтэй байх, дараа нь хийх мөргөлийнхөө үнэн зөв байх нөхцөлүүдийг мэдэх шаардлагатай.

[Үйл хэрэг, мөргөл үнэн зөв (сахих) байх нь нэг хэрэг, хүлээн зөвшөөрөгдөх (кабүл) нь өөр хэрэг юм. Мөргөл үнэн зөв байхын тулд өөрийн гэсэн нөхцөл, фарзуудтай. Хэрэв тэдгээрийн нэг нь дутвал тэр мөргөл үнэн зөв болохгүй бөгөөд хийгээгүй гэж тооцогдоно. Тэрээр гэсгээлээс (азаб) аврагдаж чадахгүй. Харин үнэн зөв (сахих) атлаа хүлээн зөвшөөрөгдөөгүй мөргөлийн төлөө гэсгээхгүй ч тэрхүү мөргөлийн буяныг (саваб) авч чадахгүй. Мөргөл хүлээн зөвшөөрөгдөхийн тулд эхлээд үнэн зөв байх, дараа нь дээр дурдсан таван нөхцөл байх шаардлагатай. Хүний эрх (өр авлага) ч эдгээр нөхцөлд багтана]. Имам-ы Раббани "рахима-хуллаху тэала" хэлэхдээ: (Хэрэв хүн Элчийн үйл хэрэг шиг үйл хэрэг хийсэн ч дээрээ өчүүхэн төдий хүний өртэй бол түүнийгээ төлөхөөс нааш Диваажинд орж чадахгүй) гэжээ. [Залбирал нь ч хүлээн зөвшөөрөгдөхгүй].

Ибни Хажэр-и Мэкки "рахима-хуллаху тэала" "Зэважир" номынхоо 187 дахь нүглийг тайлбарлахдаа: Бакара сургийн 188-р айлтгалд (Эй мүминүүд! Бие биенийхээ хөрөнгийг хууль бус (батил) замаар бүү идэцгээ!) гэж айлдсан. Хууль бус зам гэдэг нь хүү (риба), мөрийтэй тоглоом, дээрэм, хулгай, мэхлэлт, урвалт, худал гэрчлэл, худал тангараг өргөж мэхлэх явдал юм. Хадисүүдэд: (Халал идэж, фарзуудыг биелүүлж, харамаас зайлсхийж, хүмүүст хор хөнөөл учруулдаггүй мусульман хүн Диваажинд орно), (Харамаар тэжээгдсэн бие галд шатна), (Хор хөнөөлөөс нь бусад нь амар амгалан байдаггүй хүний шашин, намаз, зэкат нь өөрт нь ашиг тус өгөхгүй), (Дээрээ харамаас ирсэн хувцастай (жилбаб) хүний намаз хүлээн зөвшөөрөгдөхгүй) гэж айлдсан. [Жилбаб гэдэг нь эмэгтэйчүүдийн өргөн толгойн алчуур эсвэл эрчүүдийн урт цамцыг хэлнэ].

200 дахь нүглийг тайлбарлахдаа: (Мэхтэй бараа зарсан хүн биднээс биш юм. Түүний очих газар бол Там юм) гэж айлдсан. 210 дахь нүглийн тухай хадист: (Их намаз уншиж, орог барьж, садака өгдөг атлаа хэлээрээ хөршөө гомдоогч хүний очих газар бол Там юм) гэжээ. Кафир (үл итгэгч) байсан ч хөршөө гомдоохгүй байх, түүнд сайн үйл (ихсан) хийх хэрэгтэй. 313 дахь нүглийн тухай хадист: (Энхийн цагт нэгэн кафирыг хилсээр алсан хүн Диваажинд орохгүй), (Хоёр мусульман хорвоогийн ашгийн төлөө зодолдоход үхсэн нь ч, алсан нь ч Там руу явна) гэсэн бол 317 дахь нүгэлд: (Хүмүүсийг дарлан зовоогч Кийамэтийн өдөр үүний гэсгээлийг амсах болно) гэжээ. Мусульман бус хүмүүсийг дарлах нь ч мөн адил юм. 350 дахь нүглийн хадист: (Гурван хүний залбирал гарцаагүй биелнэ: Дарлагдсан хүн, аянчин, эцэг эхийн залбирал), (Кафир байсан ч дарлагдсан хүний хараал (бэддүа) няцаагдахгүй) гэжээ. 402 дахь нүглийн хадист: (Кафир найзыгаа алсан хүн ч биднээс биш юм) гэсэн бол 409 дэх нүгэлд: (Нүгэл дундаас гэсгээл нь хамгийн хурдан өгөгдөх нь төрдөө тэрслэн босох явдал юм) гэж айлджээ.

Эй Мусульман хүн! Хэрэв чи Аллаах Таалагийн таалалд хүрэхийг болон үйл хэрэг чинь хүлээн зөвшөөрөгдөхийг хүсэж байвал дээрх хадисүүдийг зүрхэндээ сийл! Мусульман ч бай, кафир ч бай хэний ч хөрөнгө, амь нас, нэр төр рүү бүү халд! Хэнийг ч бүү гомдоо! Хүн бүрийн эрхийг (өр авлага) төл! Салсан эхнэртээ инжний (мэхр) мөнгийг нь төлөх нь ч хүний эрх юм. Төлөхгүй бол энэ хорвоо болон хойд насанд гэсгээл нь маш ширүүн байх болно. Хүний эрх (өр)-ний хамгийн чухал бөгөөд гэсгээл нь хамгийн их нь бол төрөл төрөгсөд болон гар доорх хүмүүстээ шашны мэдлэг зааж өгөхгүй байх явдал юм. Тэдний болон бүх

хүмүүсийн шашны мэдлэг сурах, мөргөлөө үйлдэхэд нь тамлан зовоож эсвэл мэхлэн саад болж буй хүнийг кафир, Исламын дайсан гэж ойлгоно. Бидъат эзэд, урсгалгүй хүмүүсийн үг, бичвэрээрээ Ахли Сүннэтийн мэдлэгийг өөрчлөх, шашин ба итгэлийг эвдэх нь ч мөн ийм юм. Төр засаг, хууль дүрмийн эсрэг бүү бос. Татвараа төл. Төр засаг нь харгис, нүгэлтэн байсан ч төрдөө тэрслэн босох нь нүгэл гэж "Бэрика" номд бичигдсэн байдаг. Кафир орнуудад (Дар-үл харб) байхдаа ч хууль дүрэм, тушаалыг нь бүү эсэргүүц! Үймээн самуун (фитнэ) бүү дэгдээ! Ислам руу халдагчид болон бидъат эзэд, урсгалгүй хүмүүстэй найз бүү бол! Тэдний ном, сонинг бүү унш! Радио, телевизийг нь гэртээ бүү оруул! Үг сонсох хүмүүстээ зөв зөвлөгөө (Эмр-и маарүф) өг! Өөрөөр хэлбэл инээмсэглэсэн царай, зөөлөн хэлээр сургамжил! Хэнтэй ч бүү маргалд! Сайхан зан чанараарааа Исламын шашны нэр хүнд, хүндэтгэлийг хүн бүрт харуул!

Ибни Абидин "рахима-хуллаху тэала" хэлэхдээ: (Бэлгийн эрхтэн болон анус нь дөрвөн урсгалд ч "гализ" буюу бүдүүн аврэт (нууцлах ёстой хэсэг) юм. Эдгээрийг халхлах нь санал нэгтэйгээр фарз юм. Халхлахыг ач холбогдолгүй гэж үзсэн хүн кафир болно. Өвдөг нь ил гарсан эрэгтэйд үүнийг халхлахыг зөөлөн хэлээр зөвлөнө. Хэрэв зөрүүдэлбэл орхино. Харин гуя нь ил гарсан хүн зөрүүдэлбэл хатуу хэлнэ. Бэлэг эрхтэн нь ил гарсан хүн зөрүүдэлбэл хууль хяналтынханд хэлж албадан халхлуулна. Өөр эрэгтэйн аврэт хэсэг рүү харах нүгэл нь ч энэ дарааллаар нэмэгдэнэ). Эмэгтэйчүүд гар, нүүрнээсээ бусад биеийн бүх хэсэг, хөл, гар, үсээ танихгүй эрчүүдэд болон кафир эмэгтэйчүүдэд харуулахгүй байх нь дөрвөн урсгалд дөрвүүлээ фарз юм. Шафийн урсгалд нүүрээ ч харуулахгүй байх нь фарз. Өөрсдөө болон эцэг, нөхөр нь үүнд ач холбогдол өгөхгүй бол кафир болно. Хөвгүүд шилбэ, хөлөө гарган, охид толгой, гараа гарган тоглох болон тэднийг харах нь том нүгэл юм. Мусульман хүн чөлөөт цагаа тоглоом наадам, ашиггүй зүйлд үрэхгүй, эрдэм сурах, намаз уншихад зориулах хэрэгтэй. "Кимя-и Сэадэт" номд: (Эмэгтэйчүүд, охид толгой, үс, гар, хөлөө ил гарган гудамжинд гарах нь харам байдаг шиг нимгэн, чамин, бариу, хурц үнэртэй хувцастай гарах нь ч харам юм. Ингэж гарахад нь зөвшөөрөл өгсөн, таашаасан эцэг эх, нөхөр, ах дүү нар нь түүний нүгэл болон гэсгээлд хуваалцана) гэжээ. Өөрөөр хэлбэл Тамд хамтдаа шатах болно. Хэрэв гэмшиж (тэвбэ хийж) засарвал өршөөгдөж, шатахгүй. Аллаах Таала гэмшсэн хүмүүст хайртай.

Элчийн гэрлэлтүүд болон ариун дайнууд

Аллаахын Элч "саллАллааху алейхи вэ сэллэм" дөчин настай байхад нь Жебрайл хэмээх тэнгэрийн элч ирж, Түүнийг Элч (Пейгамбер) болсныг мэдүүлсэн. Элч болсноо гурван жилийн дараа Мекка хотод тунхагласан. Энэ жилийг "Бисэт" (Элчээр томилогдсон) жил гэдэг. Тэрээр амьдралынхаа туршид 27 удаа ариун дайнд (жихад) оролцсон. Үүнээс 9-д нь цэрэг болон довтолж, 18-д нь ерөнхий командлагч байсан. Тэрээр дөрвөн хүү, дөрвөн охинтой байв. Арван нэгэн эхнэр, арван хоёр авга ах, зургаан авга эгчтэй байжээ.

Хорин таван настайдаа Хадижэтүл-кубратай гэрлэсэн. Тавин настайдаа Хадижэтүл-күбраг таалал төгссөнөөс нэг жилийн дараа Аллаах Таалагийн тушаалаар Эбү Бэкрийн "радияллаху анх" охин Айшатай гэрлэсэн. 63 настайдаа Мединад, Айшагийн мөргөлийн газартай (месжид) залгаа өрөөнд таалал төгссөн. Тэр өрөөндөө оршуулагдсан бөгөөд Эбү Бэкр, Омар "радияллаху анхүма" нар ч мөн энэ өрөөнд буй. Мөргөлийн газрыг өргөтгөхөд уг өрөө месжидийн дотор орсон байна.

Меккагийн Курайш кафируудын удирдагч байсан Эбү Сүфян бин Харбийн охин Үмм-и Хабибэтэй долоо дахь жилдээ гэрлэсэн. Эбү Сүфян бол Муавиягийн "радияллаху анх" эцэг бөгөөд Меккаг байлдан дагуулах үед итгэл (иман) авсан. Гурав дахь жилдээ Омарын "радияллаху анх" охин Хафсатай гэрлэсэн. Хижрагийн тав дахь жилд Бени Мусталак овгийн олзлогдогсдын дотор байсан удирдагчийнх нь охин Жүвэйрийег худалдаж авч, чөлөөлөн гэрлэсэн. Үмм-и Сэлэмэ, Сэвдэ, Зэйнэб бинт-и Хүзэймэ, Мэймүнэ болон Сафийе нартай "радияллаху тэала анхүннэ" шашны шалтгаанаар гэрлэсэн. Харин авга эгчийнх нь охин Зэйнэбтэй хийсэн гэрлэлтийг нь Аллаах Таала Өөрөө соёрхсон юм.

Тэнгэрийн элч Жебрайл алейхиссэлам 24,000 удаа ирсэн. Элч 52 настайдаа Мираж (тэнгэрт гарсан)-д гарсан. 53 настайдаа Меккагаас Медина руу нүүсэн (хижра). Сэвр уулан дахь агуйд Эбү Бэкр хүнтэй гурван шөнө саатаж, даваа гарагийн шөнө замд гарсан. Долоо хоног аялсны эцэст 9-р сарын 20-ны даваа гарагт Мединагийн Куба тосгонд хүрсэн. Баасан гарагт Мединад орсон.

Хижрагийн хоёр дахь жилд, Рамазан сарын баасан гарагт "Бэдр"-ийн тулаан болсон. Исламын арми 313 цэрэгтэй байснаас 8 нь өөр газар үүрэг гүйцэтгэж байв. Курайшчууд 1000 хүн байсан. Исламын 13 сахаби (нөхөд) амь үрэгдэж (шэхид), Эбү Жэхл болон 70 кафир алагдсан.

Хижрагийн гурав дахь жилд, Шэввал сард "Ухуд"-ын тулаан болсон. Исламын цэрэг 700 хүн, кафируудын арми 3000 хүн байв. Элчийн 70 нөхөд амь үрэгдсэн. Ухудын дайнаас дөрвөн сарын дараа Нэжд ард түмнийг Исламд урихаар 70 залууг илгээсэн боловч "Бири Мэүнэ" гэх газарт халдлагад өртөж, хоёроос бусад нь бүгд амь үрэгджээ.

Хижрагийн тав дахь жилд "Хэндэк" (Суваг)-ийн тулаан болсон. Кафирууд 10,000, мусульманчууд 3,000 байв. Тэд Мединаг бүсэлсэн боловч мусульманчууд Мединагийн эргэн тойронд суваг ухсан байлаа. Долоо дахь жилд Хайбэр дайны өмнөхөн "Биат-үрридван" (баярын гэрээ) байгуулагдсан. "Мүтэ" дайн бол Ромын хаан Хэраклиустай хийсэн тулаан юм. Мусульманчууд 3,000, Ромын арми 100,000 байв. Жафэр Тайяр "радияллаху анх" энэ тулаанд амь үрэгдэж, Халид бин Вэлид ялалт байгуулсан. Найм дахь жилд Меккаг байлдан дагуулсан. "Хунэйн" бол алдартай том дайн бөгөөд ялалтаар төгссөн. Хайбэр бол еврейчүүдийн алдартай цайз бөгөөд Элч Хазрет-и Алигийн удирдлагаар эзэлсэн. Тэнд Элчид хортой хоол өгсөн ч Тэрээр идээгүй. Нэгэн дайнаас буцах замд Хазрет-и Айшад муухай гүтгэлэг (ифтира) хийсэн. Элч маш их шаналсан боловч айлтгал (аят) бууж, гүтгэлэг нь худал болох нь батлагдсан. Таифийн ялалт ч мөн алдартай юм.

Итгэлийн (Иман) дэлгэрэнгүй тайлбар

Итгэлийн дэлгэрэнгүй нь 12 зүйл юм:

- **Миний Эзэн:** Аллаах Таала юм. (Бакара сургийн 163-р аят).
- **Миний Элч:** Хазрет-и Мухаммед "алейхиссэлам". (Фэтх сургийн 28-29-р аят).
- **Миний шашин:** Ислам шашин. (Ал-и Имран сургийн 19-р аят).

- **Миний ном:** Агуу Хуран судар. (Бакара сургийн 2-р аят).
- **Миний Кибла:** Ариун Кааба. (Бакара сургийн 144-р аят).
- **Миний итгэл үнэмшлийн урсгал (Мэзхэб):** Ахли Сүннэт вэл-Жэмаат. (Ән-Ам сургийн 153-р аят).
- **Миний угсаа:** Хазрет-и Адамын угсааных. (Араф сургийн 172-р аят).
- **Миний үндэстэн (Миллэт):** Исламын үндэстэн. (Хаж сургийн 78-р аят).
- **Миний үммэт:** Мухаммедын үммэт. (Ал-и Имран сургийн 110-р аят).
- **Миний итгэгч байдал:** Би үнэхээр мүмин (итгэгч). (Әнфал сургийн 4-р аят).

Эрдэм (илм) нь үйл хэргээс (амэл) таван шалтгаанаар давуу юм: Учир нь эрдэм бол удирдагч, үйл хэрэг бол түүнийг дагагч юм. Эрдэм нь ганцаараа байхдаа ч ашиг өгч чаддаг бол үйл хэрэг нь эрдэмгүйгээр ашиг өгөхгүй. Эрдэм нь ухаанаас дээгүүр, учир нь эрдэм бол мөнхийн (кадим), харин ухаан бол дараа бий болсон (хадис) зүйл юм.

Шэхадэт (Итгэлийн тангараг) хэлэхийн ашиг тус

Амьдралдаа нэг удаа Шэхадэт хэлэх нь фарз юм. Үүнийг хэлэхэд дөрвөн нөхцөл бий: Хэлээр хэлэхдээ зүрх бэлэн байх, утгыг нь мэдэх, чин сэтгэлээсээ хэлэх, хүндэтгэлтэйгээр хэлэх.

Шэхадэт хэлэхийн 130 ашиг тус бий. Үүнээс 30-ыг нь энд дурдвал: 5 нь хорвоод, 5 нь үхэх үед, 5 нь булшинд, 5 нь Кийамэтийн талбарт (арасат), 5 нь Тамд, 5 нь Диваажинд байх болно.

- **Хорвоогийн 5 ашиг:** Нэрийг нь сайхнаар дуудна, Исламын тогтоолууд фарз болно, амь нас нь хамгаалагдана, Аллаах түүнээс баярлана, бүх мүминүүд түүнийг хайрлана.
- **Үхэх үеийн 5 ашиг:** Жебрайл алейхиссэлам сайхан дүрээр ирнэ, сүнсийг нь зовиургүй авна, Диваажингийн үнэр ирнэ, мэдээ хүргэгч тэнгэрийн элч нар ирнэ, "Мэнд хүргэе мүмин хүн ээ, чи Диваажингийнх" гэж хэлэгдэнэ.
- **Булшны 5 ашиг:** Булш нь уудам болно, Мүнкэр ба Нэкир тэнгэрийн элч нар сайхан дүрээр ирнэ, нэгэн тэнгэрийн элч түүнд мэдэхгүйг нь заана, Аллаах түүнд мэдэхгүйг нь сануулна, Диваажин дахь суудлаа харна.

КУФРТ (ҮЛ ИТГЭХ БАЙДАЛД) ХҮРГЭХ ШАЛТГААНУУД (Үргэлжлэл)

Хэрэв хэн нэгэн: "Пейгамберүүдийн (Элч нарын) "алейхимуссалэватү вэттэслимат" хэлсэн нь үнэн бол бид аврагдлаа" гэж хэлвэл түүнийг кафир болно гэж эрдэмтэд үзжээ. Биргиви мархум (Аллаах түүнийг өршөөг) айлдахдаа: "Хэрэв энэ үгийг эргэлзэж буй байдалтай хэлбэл куфр (үл итгэл) мөн. Харин [сонссон хүнээ] ятгах, нотлох зорилгоор хэлбэл куфр биш" гэжээ.

Хэрэв нэгэн хүнд "Ирж намаз унш" гэхэд тэрээр "Уншихгүй" гэвэл кафир болно гэж хэлцгээдэг. Гэвч хэрэв түүний санаа нь "Би чиний үгээр уншихгүй, Аллаахын тушаалаар уншина" гэсэн утгатай бол кафир болохгүй.

Нэгэн хүнд "Сахлаа нэг атгаас богино бүү болго, эсвэл нэг атгаас илүү гарсан хэсгийг нь тайр, хумсаа ав, учир нь энэ бол Элчийн "саллАллааху тэала алейхи вэ сэллэм" сүннэт (заншил) юм" гэхэд тэрээр "Авахгүй/Тайрахгүй" гэвэл кафир болно. Бусад сүннэтүүд ч мөн адил. Ялангуяа сүннэт болох нь нийтэд танигдсан, үнэн болох нь баттай зүйлс дээр (жишээ нь Мисвак - шүд цэвэрлэгч ашиглах гэх мэт). Биргиви мархум айлдахдаа: "Энэ үгийг сүннэт болохыг нь үгүйсгэх байдлаар хэлбэл куфр мөн. Харин санаа нь 'Чиний тушаалаар хийхгүй, Элчийн сүннэт учраас хийнэ' гэсэн утгатай бол куфр биш" гэжээ.

[Юсүф Кардави "Эл-халал-ү вэл-харам-ү фил-Ислам" номдоо (4-р хэвлэл, 81-р хуудас) "Бухари" дахь хадисийг эш татан: "Мүшрикүүдээс (олон бурхантнуудаас) өөр байгтун! Сахлаа ургуулж, сахлаа (дээд уруулын) богиносго!" гэж айлдсан нь сахлыг хусах болон нэг атгаас богино болгохыг хориглож буй хэрэг юм. Гал шүтэгчид сахлаа хусдаг байсан тул тэднээс өөр байхыг хадист тушаажээ. Фикх (шашны хууль) эрдэмтдийн зарим нь энэ хадисийг сахал ургуулах нь важыб (үүрэг), сахал хусах нь харам (нүгэл) гэдгийг харуулж байна гэсэн. Тэдний дотор Ибни Тэймийе сахал хусахын эсрэг маш хатуу бичсэн байдаг. Харин зарим эрдэмтэд сахал ургуулах нь мөргөл биш, тухайн үеийн зан заншил (адөт) байсан гэж үзжээ. "Фэтх" номд Ияд эрдэмтнийхээс эш татан [шалтгаангүйгээр] сахал хусах нь макүрүх (таашаагдахгүй зүйл) гэж бичсэн нь үнэнд ойр юм. Энэ хадис нь сахал ургуулахыг важыб (үүрэг) гэдгийг харуулж байна гэж хэлж болохгүй. Учир нь "Бухари"-д бичигдсэн өөр нэг хадист "Еврей, христүүд үс сахлаа буддаггүй, та нар тэднээс өөр байж буд" гэсэн байдаг. Энэ нь үс сахал будахыг важыб биш, харин мүстэхаб (сайн үйл) болохыг харуулдаг. Учир нь Элчийн нөхдийн (Сахаби) зарим нь будаж, ихэнх нь будаагүй. Хэрэв важыб байсан бол бүгд будах байсан. Сахал ургуулах тушаал ч мөн адил бөгөөд энэ нь важыб биш мүстэхаб болохыг илэрхийлж байна. Исламын эрдэмтдээс хэн нэгэн сахлаа хусаж байсан тухай мэдээ байдаггүй. Учир нь тэдний үед сахал тавих нь нийтлэг заншил байсан юм.

[Кардави] Ингэснээрээ Ахли Сүннэт эрдэмтдийн замаас салж байна. Ахли Сүннэт эрдэмтэд "рахима-хуллаху тэала" мусульман хүн бүр дөрвөн урсгалын (мэзхэб) аль нэгийг дагах (таклид хийх) ёстойг, харин урсгалуудыг хооронд нь хольсон хүнийг урсгалгүй, бүр цаашлаад "зиндык" (шашнаас гарсан) болно гэж мэдэгдсэн байдаг. Гэсэн хэдий ч Кардавийн сахлын тухай бичвэр нь Ханафийн урсгалын үзэл санааг тайлбарлаж буй тул баримт болгон авахыг зохистой гэж үзэв.

Абдүлхак-ы Дехлэви хазрет "Эшиат-үл-лемэат" бүтээлийнхээ гуравдугаар ботид: (Исламын эрдэмтэд үс, сахлаа будахдаа оршин суугаа газрынхаа зан заншлыг дагаж ирсэн. Учир нь [зөвшөөрөгдсөн, мубах үйлсэд] оршин суугаа газрынхаа зан заншлыг дагахгүй байх нь хэт тодрох (шөхрөт) шалтгаан болдог. Энэ нь макүрүх (таашаагдахгүй зүйл) юм) гэжээ.

Мухаммед Хадими "рахима-хуллаху тэала" "Бэрика" номдоо: (Хадист "Сахлаа (дээд уруулын) богино, сахлаа (эрүүний) урт байлга!" гэж айлдсан. Тиймээс сахлаа хусах, тайрах болон сүннэт хэмжээнээс богино болгохыг хориглосон. Сахлаа нэг "кабза" буюу нэг атга ургуулах нь сүннэт юм. Сахлыг нэг атгаас богино болгох нь câiz (зөвшөөрөгдөх) биш. Нэг атгаас илүү гарсан хэсгийг нь тайрах нь мөн сүннэт юм) гэжээ. Нэг кабза гэдэг нь уруулын захаас дөрвөн хурууны өргөн дайтай урт байхыг хэлнэ.

Сүннэт болох, тэр байтугай мубах (зөвшөөрөгдсөн) зүйлийг Султан (удирдагч) тушаавал түүнийг биелүүлэх нь важыб (үүрэг) болно. Султан болон бүх мусульманчууд хийж буй нь тушаал гэсэн үг. Ийм тохиолдолд сахлаа нэг атга ургуулах нь важыб болно. Нэг атгаас богино болгох эсвэл хусах нь важыбыг орхиж буй хэрэг бөгөөд "тахримэн макүрүх" (харамд ойр таашаагдахгүй зүйл) болно. Ийм хүн месжидэд имам (мөргөл удирдагч) болох нь зохисгүй. Гэвч Дар-үл-харб-д (исламын бус орон) байгаа эсвэл хавчлагад өртөхгүй байх, амьжиргаагаа алдахгүй байх, зөв зөвлөгөө (эмр-и маарүф) өгч чадах, мусульманчуудад болон Исламд үйлчлэх, шашин болон нэр төрөө хамгаалахын тулд сахлаа хусах нь câiz, бүр шаардлагатай ч болж болно. Шалтгаангүйгээр богиносгох, хусах нь макүрүх юм. Нэг атгаас богино сахал тавиад, үүнийгээ сүннэт үйлдэж байна гэж итгэх нь бидъат (шашинд орсон шинэ гажуудал) болно. Сүннэтийг өөрчилж буй хэрэг юм. Ийм бидъат үйлдэх нь хүн амины хэргээс ч илүү том нүгэл болно].

Хэрэв нэгэн охин, хөвгүүн ухаан сууж, насанд хүрсэн (балиг) болж гэрлэх үед тэднээс итгэлийн (иман) шинж чанаруудыг асуухад мэдэхгүй байвал тэд мусульман биш юм. Тэдэнд итгэх ёстой зүйлсийг нь зааж өгөөд, дараа нь гэрлэлтийг (никах) нь шинээр хийвэл гэрлэлт нь хүчинтэй болно. Наян дөрвөн фарзын хэсгийг үзнэ үү!

Нэгэн хүн дээд сахлаа богиносгох үед хажууд нь байсан хүн "Ямар ч хэрэггүй зүйл боллоо" гэж хэлбэл тэр хүнийг куфрт орохоос (итгэл алдахаас) эмээх хэрэгтэй. Учир нь сахал богиносгох нь сүннэт бөгөөд тэр хүн сүннэтийг дорд үзсэн байна.

Нэгэн хүн толгойноосоо хөл хүртэл торго (харир) өмсөхөд өөр нэгэн хүн "Мэнд хүргэе (мубарек болтугай)" гэж хэлбэл куфрт орохоос нь эмээх хэрэгтэй.

Нэгэн хүн Кибла руу хөлөө сунган хэвтэх, эсвэл нулимах, эсвэл Кибла руу харан бие засах зэрэг макүрүх үйлдэхэд түүнд "Энэ хийж буй чинь макүрүх байна, бүү хий" гэж хэлэхэд тэр хүн "Бүх нүгэл маань үүнтэй адилхан байх болтугай" гэж хэлвэл куфрт орохоос нь эмээх хэрэгтэй. Өөрөөр хэлбэл макүрүхийг өчүүхэн зүйл гэж үзсэний учир.

Мөн түүнчлэн нэгэн хүний зарц хаалгаар орж ирээд эзэндээ мэндчилэхэд (сэлам өгөхөд) эзнийх нь дэргэд байсан хүн "Дуугүй бай, ёс зүйгүй амьтан, эзэндээ мэндчилэх гэж юу байсан юм?" гэж хэлвэл тэр хүн кафир болно. Гэхдээ түүний санаа нь нийгмийн ёс зүй заах эсвэл мэндчилгээг зүрхэндээ өгөх ёстой гэж хэлсэн бол куфр болохгүй нь тодорхой.

Хэрэв нэг хүн өөр нэгнийг эзгүйд нь муу хэлэхэд хажуу дахь хүн нь "Гыйбэт (хов) бүү хий" гэхэд "Энэ ч одоо нэг их зүйл үү дээ?" гэж хэлвэл кафир болно гэжээ. Ингэж хэлснээрээ харам зүйлийг сайн (истихсан) мэт үзэж, зэмлээгүй учир.

Хэрэв нэг хүн "Аллаах Таала надад Диваажин өгвөл чамгүйгээр орохгүй" гэх юм уу, эсвэл "Тэр хүнтэй хамт Диваажинд ор гэж тушаавал орохгүй", эсвэл "Аллаах надад Диваажин өгвөл би хүсэхгүй, зөвхөн Түүний нүүрийг (дидар) харахыг хүсэж байна" гэж хэлбэл эдгээр нь куфр болно гэжээ.

Хэрэв нэг хүн "Итгэл (иман) нэмэгдэж, хасагддаг" гэж хэлвэл кафир болно гэжээ. Биргиви айлдахдаа: Хэрэв итгэх ёстой зүйлсийн ("мүминүн бих") хувьд нэмэгдэж хасагддаг гэвэл куфр юм. Харин баттай байдал (якин) болон үнэнч байдлын хүч чадлын хувьд хэлсэн бол куфр биш. Учир нь олон эрдэмтэд итгэлийн хүч нэмэгдэж, хасагддаг гэж үзсэн байдаг.

Хэрэв нэг хүн "Кибла хоёр байдаг: нэг нь Кааба, нөгөө нь Иерусалим (Күдүс)" гэвэл кафир болно гэжээ. Биргиви айлдахдаа: Одоогийн байдлаар хоёр байна гэвэл куфр юм. Харин "Иерусалим өмнө нь Кибла байсан, дараа нь Кааба Кибла болсон" гэвэл куфр биш.

Хэрэв нэг хүн эрдэмтэн хүнийг үзэн ядах эсвэл хараах бөгөөд үүндээ ямар нэгэн шалтгаангүй бол куфрт орохоос нь эмээх хэрэгтэй.

Хэрэв нэг хүн кафируудын мөргөл, Исламд харш үйлдлүүдийг нь "сайхан" гэж хэлээд, түүндээ итгэвэл куфр юм.

Нэгэн хүн "Хоол идэхдээ ярихгүй байх нь мэжүсичүүдийн (гал шүтэгчид) сайн зуршил" гэх юм уу, эсвэл "Биений юм ирсэн эсвэл төрсний дараах (лохуса) үед эмэгтэй хүнтэй хамт унтахгүй байх нь мэжүсичүүдийн сайн зүйл" гэж хэлбэл кафир болно гэжээ.

Хэрэв нэг хүнээс "Чи мүмин мөн үү?" гэж асуухад "ИншаАллаах (Аллаах хүсвэл)" гэж хэлээд, түүнийгээ тайлбарлаж (тээвил) чадахгүй бол куфр юм.

Нэгэн хүн хүүхэд нь өнгөрсөн хүнд хандаж "Аллаах Таалад чиний хүү хэрэгтэй байж" гэж хэлвэл кафир болно гэжээ.

Эмэгтэй хүн бүсэндээ хар утас уяад, үүнийг нь юу вэ гэхэд "зүннар" (кафируудын тэмдэг) гэж хэлбэл кафир болж, нөхөртөө харам (гэрлэлт цуцлагдана) болно.

Хэрэв хүн харам хоол идэхдээ "Бисмиллах" гэж хэлвэл кафир болно гэжээ. Биргиви хазрет айлдахдаа: (Миний ойлгосноор, хэрэв хоол нь өөрөө харам (харам ли-айнихи) бол [дарс, сэг зэм, гахайн мах зэрэг] кафир болно. Гэхдээ түүнийг харам гэдгийг мэдэх ёстой. Ингэснээрээ Аллаахын нэрийг дорд үзэж буй хэрэг юм. Харин нэг хүн дээрэмдсэн хоол идэхдээ Бисмиллах гэж хэлбэл кафир болохгүй гэж имамууд маань дамжуулсан. Учир нь хоол нь өөрөө харам биш, харин дээрэмдэх үйлдэл нь харам юм).

Нэгэн хүн өөр нэгнийг харааж "Аллаах чиний амийг үл итгэгч (куфр) байхад чинь авах болтугай" гэж хэлэхэд түүнийг кафир болох эсэх дээр эрдэмтэд маргалдсан. Үүний гол нь: Өөрийнхөө куфрт дуртай байх нь санал нэгтэйгээр куфр юм. Харин өрөөлийн куфрт дуртай байхын тухайд: Хэрэв түүнийг сайшааж (истихсан) байвал куфр. Гэвч хэрэв түүний харгислал, нүглээс нь болж "гэсгээл нь мөнх бөгөөд ширүүн байг" гэсэн үүднээс хэлсэн бол

куфр биш юм. Биргиви "рахима-хуллаху тэала" үүнийг хамгийн үнэн (эсах) гэж үзсэн бөгөөд Хуранд Хазрет-и Мусагийн түүхэнд үүний нотолгоо бий гэжээ.

Нэгэн хүн "Аллаах мэднэ, би тэр ажлыг хийгээгүй" гэж хэлэх атлаа хийснээ мэдэж байвал кафир болно. Тэрээр Хак Таала хазретийг "мэдэхгүй байна" гэж гүтгэж буй хэрэг юм.

Нэгэн хүн эмэгтэйтэй [гэрчгүйгээр] гэрлэж, тэр хоёр "Аллаах Таала болон Элч маань бидний гэрч" гэж хэлбэл хоёулаа кафир болно. Учир нь манай Элч "саллАллааху тэала алейхи вэ сэллэм" амьд байхдаа ч үл үзэгдэх (гайб) зүйлийг мэддэггүй байсан. Гайбыг мэддэг гэж хэлэх нь куфр юм.

"Би хулгайлагдсан болон алга болсон зүйлийг мэднэ" гэж хэлсэн, түүнд нь итгэсэн хүн кафир болно. "Надад жин мэдээлж байна" гэж хэлсэн ч кафир болно. Элч нар болон жиннүүд ч гайбыг мэддэггүй. Гайбыг зөвхөн Аллаах Таала болон Түүний мэдүүлсэн хүмүүс л мэднэ.

Нэгэн хүн Аллаах Таалад тангараг өргөхийг хүсэхэд өөр нэгэн "Би чамайг Аллаахад тангараг өргөхийг хүсэхгүй байна. Салалт (талак), чөлөөлөлт эсвэл нэр төрөөрөө тангараглахыг чинь хүсэж байна" гэж хэлвэл кафир болно гэжээ.

Нэгэн хүн өөр хүнд "Чиний царай надад амь авагч (Азраил) шиг харагдаж байна" гэж хэлвэл кафир болно гэжээ. Учир нь амь авагч бол агуу тэнгэрийн элч юм.

Нэгэн хүн "Намаз уншихгүй байх нь сайхан ажил" гэвэл кафир болно. Хэрэв хүнд "Ирж намаз унш" гэхэд "Намаз унших нь надад хүнд ажил байна" гэвэл кафир болно гэжээ.

"Аллаах Таала тэнгэрт миний гэрч юм" гэж хэлвэл кафир болно. Учир нь Аллаах Таалаг нэгэн орон зайд байгаа мэт хэлж байна. Аллаах Таала орон зайнаас ангид юм. [Аллаах аав гэж хэлсэн хүн ч кафир болно].

Нэгэн хүн "Элч "саллАллааху тэала алейхи вэ сэллэм" хоол идсэнийхээ дараа ариун хуруугаа долоодог байсан" гэхэд өөр нэгэн "Энэ бол бүдүүлэг үйлдэл" гэж хэлвэл кафир болно.

"Хишиг (рызк) Аллаахаас ирдэг ч сүсэгтэн / кул/ (хүн) хөдлөх хэрэгтэй" гэж хэлэхэд энэ үг нь ширк (Аллаахад хамтрагч болгох) юм. Учир нь сүсэгтэн / кул/ ын хөдөлгөөн ч Аллаахаас ирдэг.

1. **Сүннэт-и мүэккэдэ (Батлагдсан сүннэт):** Өглөөний намазын сүннэт, өдрийн намазын өмнөх болон дараах сүннэтүүд, оройн болон шөнийн намазын сүннэтүүд юм. Эдгээрийг шалтгаангүйгээр хэзээ ч орхиж болохгүй. Үүнийг таашаахгүй хүнийг кафир гэнэ.
2. **Сүннэт-и гайр-ы мүэккэдэ (Батлагдаагүй сүннэт):** Үдээс хойших (икинди) болон шөнийн (ятсы) намазын эхний сүннэтүүд юм. Эдгээрийг олон удаа орхилоо ч буруудах зүйлгүй. Харин шалтгаангүйгээр бүрмөсөн орхивол зэмлэл хүртэх болон Элчийн авралаас (шэфаат) хоцрох шалтгаан болно.

3. **Сүннэт-и алэл-кифайе:** Тав, арван хүнээс нэг нь л хийвэл бусдаас энэ үүрэг чөлөөлөгдөнө. Мэндчилэх (сэлам өгөх), итикафд (мөргөлд суух) орох, аливаа зөв ажлыг эхлэхдээ Бисмиллах хэлэх гэх мэт.

[(Халеби) болон (Күдүри) номд бичсэнээр: Мөргөлүүд нь (Фэраиз) болон (Фэдаил) гэж хоёр хуваагддаг. Фарз болон Важыб биш мөргөлүүдийг (Фэдаил) буюу (Нафилэ мөргөл) гэнэ. Таван цагийн намазын сүннэтүүд нь нафилэ мөргөл бөгөөд фарз дахь дутууг гүйцээдэг. Өөрөөр хэлбэл хийсэн фарзын алдааг засдаг. Харин уншаагүй (орхисон) фарз намазын оронд сүннэт тооцогдохгүй. Сүннэт унших нь фарзыг орхисон хүнийг Тамаас аврахгүй. Фарзыг шалтгаангүй орхисон хүний уншсан сүннэт үнэн зөв (сахих) болохгүй. Тиймээс олон жил намаз уншаагүй хүмүүс дөрвөн цагийн намазын сүннэтийг уншихдаа тухайн цагийн "хамгийн анхны өртэй фарзыг нөхөж байна" гэж болон "тухайн цагийн сүннэтийг гүйцэтгэж байна" гэж давхар нийет (зорилго) хийх ёстой. Ингэж нийет хийвэл нөхөлт (каза) ч болно, сүннэт ч болно. Сүннэтийг орхиогүй гэж тооцогдоно.

Хэрэв хоол идэхийн өмнө **Бисмиллах** (Besmele-i şerîfe) хэлэхгүй бол гурван хор уршигтай:

1. Шайтан тэр хүнтэй хамт хоол идэх болно.
2. Идсэн хоол нь биед нь өвчин болно.
3. Хоолонд нь ерөөл (берекет) орохгүй.

Хэрэв Бисмиллах хэлбэл гурван ашиг тустай:

1. Шайтан хоолонд нь хамтрахгүй.
2. Хоол нь биед нь анагаах шим (шифа) болно.
3. Хоолонд нь ерөөл орно. [Хоол идэж эхлэхдээ Бисмиллах хэлэхээ мартвал санасан үедээ хэлэх хэрэгтэй.]

МҮСТЭХАБ гэдэг нь Аллаахын Элч "саллАллааху алейхи вэ сэллэм" амьдралдаа нэг, хоёр удаа үйлдсэн зүйлс юм. Үүнийг үйлдээгүй хүнд гэсгээл болон зэмлэл байхгүй. Мөн Элчийн авралаас (шэфаат) хоцрохгүй. Гэвч үйлдсэн хүнд маш их буян (саваб) бий. Жишээ нь: Нафилэ намаз унших, нафилэ орог барих, өмрө болон нафилэ хаж (мөргөл) хийх, нафилэ садака (өглөг) өгөх гэх мэт.

МУБАХ гэдэг нь сайн санаагаар үйлдвэл буян, муу санаагаар үйлдвэл нүгэл болох үйлс юм. Хийхгүй орхиход нүгэл болохгүй. Жишээ нь: Алхах, суух, байшин худалдаж авах, халал (зөв) замаар төрөл бүрийн хоол идэх, халал байх нөхцөлөөр төрөл бүрийн хувцас өмсөх гэх мэт.

ХАРАМ гэдэг нь Аллаах Таала Кур’ан-и керимд илт хориглосон зүйл юм. Өөрөөр хэлбэл "Бүү үйлд!" гэж айлдсан зүйлс. Харамд ач холбогдол өгөхгүй, итгэхгүй байгаа хүнийг кафир гэнэ. Харин итгэдэг боловч үйлддэг хүнийг кафир биш, "фасык" (нүгэлтэн) гэнэ. [Ибни Абидин имам болох тухай тайлбарлахдаа: "Фасык имамын ард намаз уншиж болохгүй. Фасык гэдэг нь дарс уух, зина (самуун) хийх, хүү (риба) идэх зэрэг том нүгэл үйлдэгч юм. (Бага нүгэлд тууштай байх нь мөн том нүгэл болно). Олон месжидэд Баасан гарагийн намаз уншиж буй газарт фасык номлогчийн (хатиб) ард Баасан гарагийн намаз уншиж болохгүй,

сайн (салих) имамтай месжидэд унших хэрэгтэй. Фасыкыг үл хүндэтгэх, дорд үзэх нь важыб юм. Маш их эрдэмтэй байлаа ч түүнийг имам болгож болохгүй. Учир нь имам болгох нь түүнийг хүндэлж, дээдэлж буй хэрэг болно. Фасык болон урсгалгүй (мэзхэбгүй) хүнийг имам болгох нь үргэлж 'тахримэн макүрүх' (харамд ойр таашаагдахгүй зүйл) юм. Харамаас зайлсхийхийг **Таква** гэнэ. Халал эсвэл харам болох нь эргэлзээтэй зүйлээс зайлсхийхийг **Вера'** гэнэ. Эргэлзээтэй зүйл хийхгүйн тулд нэгэн халал зүйлийг ч орхихыг **Зүхд** гэнэ. Дар-үл-харб-д (Исламын бус орон) иман авсан хүн Дар-үл-ислам (Исламын орон) руу нүүх (хижра) нь важыб болно.]

Харам нь хоёр төрөлтэй:

1. **Харам ли-айнихи:** Үйлдэл нь өөрөө шууд харам бөгөөд үргэлж харам байна. Хүн амины хэрэг, зина болон ливата хийх, дарс болон согтууруулах ундаа уух, мөрийтэй тоглох, гахайн мах идэх, эмэгтэйчүүд болон охид толгой, гар, хөлөө ил гаргаж гудамжинд гарах зэрэг нь үүнд орно. Эдгээр нүглийг үйлдэхдээ Бисмиллах хэлэх эсвэл үүнийг халал гэж итгэх (өөрөөр хэлбэл Аллаахын хоригийг дорд үзэх) нь хүнийг кафир болгоно. Харин харам гэдэгт нь итгэж, Аллаахаас болон гэсгээлээс нь айж үйлдвэл кафир болохгүй боловч Тамын гэсгээлийг хүртэнэ.
2. **Харам ли-гайрихи:** Үйлдэл нь өөрөө харам биш боловч харам замаар олдсон тул харам болдог. Жишээ нь: Хүний цэцэрлэгт эзнийх нь зөвшөөрөлгүй орж жимсийг нь түүж идэх, гэрийн эд зүйл, мөнгийг нь хулгайлж зарцуулах гэх мэт. Эдгээрийг хийхдээ Бисмиллах хэлэх юм уу "халал" гэж хэлвэл кафир болохгүй. Гэхдээ хэн нэгэнд нэг арвай тарианы жинтэй тэнцэх хэмжээний шударга бус эд хөрөнгө байвал, маргааш Кийамэтийн өдөр Аллаах Таала тэр хүнээс жамааттай уншсан, хүлээн зөвшөөрөгдсөн 700 ракат намазынх нь буяныг (саваб) аваад өртэй хүнд нь өгөх болно.

Хоёр төрлийн харамаас хоёулангаас нь зайлсхийх нь мөргөл үйлдэхээс илүү их буянтай юм.

МАКҮРҮХ гэдэг нь үйлийн буяныг (саваб) үгүй хийдэг зүйлийг хэлнэ. Макүрүх нь мөн хоёр төрөлтэй:

1. **Кэрахэт-и тахримийе:** Важыбыг орхихыг хэлнэ. Харамд маш ойрхон юм. Үүнийг санаатайгаар үйлдвэл тэрслүү, нүгэлтэн болж, Тамын гэсгээлийг хүртэнэ. Хэрэв намаз дотор үйлдвэл тэр намазыг дахин унших (иадэ) нь важыб болно. Хэрэв андуурч үйлдвэл "сэждэ-и сэхв" (алдааны сэждэ) хийнэ.
2. **Кэрахэт-и тэнзихийе:** Сүннэтийг орхихыг хэлнэ. Халалд ойрхон юм. Үүнийг үйлдсэн хүнд гэсгээл байхгүй. Гэвч үүнд тууштай байвал зэмлэл хүртэх болон буянаас хоцроход хүрнэ. Морины мах идэх, муур болон хулгана идсэн хоолны үлдэгдлийг идэх, дарс хийх хүнд усан үзэм зарах зэрэг нь үүнд орно.

МҮФСИД гэдэг нь үйлдсэн үйл хэргийг үндсээр нь үгүй хийдэг зүйлийг хэлнэ. Иман, намаз, гэрлэлт, хаж, зэкат, худалдаа арилжааг эвдэх (хүчингүй болгох) гэх мэт.

[Фарз, важыб, сүннэтийг биелүүлж, харам, макүрүхээс зайлсхийдэг мусульман хүнд хойд насанд нь "Эжр" буюу "Саваб" (хариу шагнал) өгөгдөнө. Харин харам, макүрүхийг үйлддэг,

фарз, важыбыг биелүүлдэггүй мусульман хүнд "Нүгэл" бичигдэнэ. Харамаас зайлсхийх буян нь фарз биелүүлэх буянаас олон дахин илүү юм. Нэг фарзын буян нь нэг макүрүхээс зайлсхийх буянаас, тэр нь нэг сүннэтийн буянаас илүү байдаг. Мубах зүйлс дотор Аллаах Таалагийн таалсан зүйлсийг "Хайрат" болон "Хасэнат" гэнэ. Эдгээрийг үйлдсэн хүнд буян өгөгдөх боловч энэ нь сүннэтийн буянаас бага юм. Буян өгөгдөнө гэдгийг мэдсээр байж хийхийг "Курбэт" гэнэ.

Аллаах Таала сүсэгтэн / кул/ чууддаа (хүмүүст) маш их өршөөнгүй ханддаг тул амар амгалан, аз жаргалын эх уурхай болсон шашнуудыг илгээсэн. Шашнуудын хамгийн сүүлчийнх нь Мухаммед алейхиссэламын шашин юм. Бусад шашнуудыг муу хүмүүс өөрчилсөн байдаг. Мусульман бай, кафир бай, ямар ч хүн мэдсэн ч, мэдээгүй ч энэ шашинд нийцүүлэн амьдарвал хорвоод хэзээ ч зовлон зүдгүүр үзэхгүй, амар амгалан, баяр баясгалантай амьдарна. Одоо Европ, Америкт энэ шашны (ёс зүйн) дагуу ажиллаж буй кафирууд ийм байна. Гэвч кафируудад хойд насанд нь ямар ч буян, шагнал өгөгдөхгүй. Хэрэв ингэж ажиллаж буй хүн мусульман бөгөөд Исламд нийцүүлэхийг зорьсон (нийет) бол хойд насанд нь ч мөнх аз жаргалд хүрэх болно.]

ИСЛАМЫН ТУЛГУУР БАГАНА

Исламын барилга нь таван зүйл дээр тогтдог.

1. **Кэлимэ-и шэхадэт** хэлэх, утгыг нь сурч итгэх.
2. Өдөр бүр таван цагийн **намаз**-ыг цагт нь багтаан унших.
3. Рамазан сард өдөр бүр **орог** барих.
4. Хэрэв фарз болсон бол жилд нэг удаа **зэкат** болон ушр (татварын өглөг) өгөх.
5. Хэрэв чадалтай бол амьдралдаа нэг удаа **хаж** (мөргөл) хийх.

[Аллаах Таалагийн эдгээр таван тушаалыг биелүүлж, харамаас зайлсхийхийг **Мөргөл үйлдэх** (Ибадет хийх) гэнэ. Үүрэг болон гүйцэтгэх нөхцөл нь бүрдээгүй хүн эсвэл нэг удаа хаж хийсэн хүн дахин явах нь нафилэ (сайн дурын) мөргөл болно. Бидъат болон харам үйлдэх шалтгаан болж буй нафилэ мөргөлийг хийх нь câiz (зөвшөөрөгдөх) биш юм. Имам-ы Раббани "куддисэ сиррух" нафилэ хаж болон өмрөд явахыг зөвшөөрөөгүй байдаг. Учир нь нэг сүннэтийг хийх гэж олон харам (нүгэл) үйлдэхээс эмээдэг байв.

Дэлхийн хаана ч байсан хүн бүрд хамгийн түрүүнд хэрэгтэй зүйл бол шашин болон итгэл үнэмшлээ сурах юм. Шашинг урьд өмнө Исламын эрдэмтдээс амархан сурдаг байсан бол одоо "ахир заман" (цаг төгсгөл) болсон тул хаана ч жинхэнэ шашны эрдэмтэн үлдсэнгүй. Мэдлэггүй хүмүүс, гадныханд худалдагдсан тэнэгүүд шашны зүтгэлтэн нэрээр хаа сайгүй тархжээ. Одоо шашин, иманыг үнэн зөвөөр сурах цорын ганц арга бол Ахли Сүннэт эрдэмтдийн номыг унших юм. Эдгээр номыг олж авах нь Аллаах Таалагийн маш том хишиг юм. Исламын дайснууд залуусыг мэхлэхийн тулд гажуудсан шашны номуудыг тарааж байна. Жинхэнэ шашны ном олж унших нь маш хэцүү боллоо. Залуус төрөл бүрийн тоглоомонд (үзвэр үйлчилгээнд) автаж, жинхэнэ ном олж уншихаас хоцорч байна. Олон залуус тоглоомоос өөр зүйл бодохгүй байгаа нь энэ өвчин залуусын дунд тархаж буйг

харуулж байна. Мусульман эцэг эхчүүд хүүхдээ энэ өвчнөөс хамгаалах нь маш чухал юм. Үүний тулд хүүхдүүддээ шашныг нь таниулж, шашны ном уншуулж сургах хэрэгтэй. Хорт тоглоомуудад донтохоос нь урьдчилан сэргийлэх хэрэгтэй. Зарим хүүхдүүд тоглож байхдаа хоол идэхээ ч мартдаг болжээ. Ийм хүүхдүүд сургуулийнхаа номыг ч уншиж чадахгүй, анги дэвших боломжгүй болж байна. Эцэг эхчүүд хүүхдээ хянаж, ном уншиж сургах ёстой. Үүний тулд "Исламын ёс зүй" (İslâm Ahlâkı) номыг уншуулах хэрэгтэй. Энэ номыг уншсан хүн шашин, иманаа сурахаас гадна Исламын дайснууд хэрхэн ажиллаж байгааг ойлгох болно. Хэрэв эцэг эхчүүд энэ үүргээ биелүүлэхгүй бол шашингүй, иманүй залуу үе бий болж, эх орон, үндэстэнд маань маш их хохирол учруулах болно.

Мөн нэгэн маш чухал асуудал бол **Сэтр-и аврэт** (биеэ халхлах) юм. Тоглож буй залуусын дунд өвдөгнөөсөө цавь хүртэл ил гаргасан залуус харагдаж байна. Исламын шашинд аврэт (нууцлах ёстой) газраа халхлах нь маш чухал фарз юм. Үүнд ач холбогдол өгөхгүй байгаа хүн иманаа алдаж болно. Мусульманчууд буян олж, номлол (вааз) сонсохоор месжидэд очдог. Биеийн халхлах ёстой газраа ил гаргасан хүмүүсийн очсон газар месжид биш, харин "фыск" (нүглийн) цуглаан болно. Нүглийн цуглаанд очих нь харам болох нь бүх номд бичигдсэн байдаг. Ийм месжидэд очсон хүн буян биш, харин нүгэл хураах болно. Биеэ ил гаргах нь том нүгэл төдийгүй, тийм хүмүүс рүү харах нь ч том нүгэл юм. Иймээс тийм газарт очих нь Аллаахын хилэнг (гадаб-и илахи) хүргэх шалтгаан болдог.]

НАМАЗЫН БҮЛЭГ

Намазын фарз (заавал биелүүлэх нөхцөл) 12 байдаг: Долоо нь гадна, тав нь дотор.

- **Гаднах нөхцөлүүд (Шартууд):** Хадэсдэн тахарэт (ариун цэвэр), нэжасэтдэн тахарэт (бохирдлоос цэвэрлэх), сэтр-и аврэт (биеэ халхлах), истикбал-и кибла (Кибла руу харах), цаг, нийет (зорилго), ифтитах тэкбири.
- **Доторх нөхцөлүүд (Рүкнүүд):** Кийам (зогсох), кираэт (унших), ракат бүрт нэг рүкү (бөхийх), хоёр сэждэ, хамгийн сүүлчийн суулт (кадэ-и ахирэ)-д тэшэххүд хэмжээний суух.

Намаз доторх фарзуудыг **Рүкн** гэнэ. Сэждэ хийхдээ дух болон хөлийн хуруунуудыг газарт хүргэх нь фарз юм.

Хадэсдэн тахарэт гэдэг нь абдэстгүй бол абдэст авах, жүнүб (бохирдолтой) бол гүсл хийх, ус байхгүй бол тэеммүм (элсээр ариусах) хийхийг хэлнэ. Хадэсдэн тахарэт нь гурван зүйлээр гүйцэнэ: Истинжа (бие зассаны дараах цэвэрлэгээ) болон истибра-д анхаарах, угаах болон толгойдоо мэш (илэх) хийхдээ фарз газруудад хуурай газар үлдээхгүй байх.

Нэжасэтдэн тахарэт нь гурван зүйлээр гүйцэнэ: Намаз уншихдаа өмсөж буй хувцас, бие болон намаз уншиж буй орон зайгаа бохирдлоос (нэжасэт) цэвэрлэх. [Спиртлэг шингэнүүдийн талаар "Наян дөрвөн фарз"-ын төгсгөлөөс харна уу!]

Сэтр-и аврэт (биеэ халхлах) нь гурван зүйлээр гүйцнэ: Ханафийн урсгалд эрэгтэйчүүд хүйснээс өвдөгний доод тал хүртэлх хэсгээ халхлах. (Эрэгтэйчүүд намаз уншихдаа хөлөө халхлах нь сүннэт болохыг 419-р хуудаснаас харна уу).

- Чөлөөт эмэгтэйчүүд (хүррэ) нүүр, гар болон нэгэн риваятаар (дамжуулсан мэдээгээр) хөлөөс бусад бүх биеэ халхлах, харуулахгүй байх.
- Шивэгчин эмэгтэйчүүд нуруу, цээжнээс өвдөгний доод тал хүртэл халхлах. [Толгой, гар, хөлөө ил гаргаж явдаг эсвэл бариу, нимгэн зүйлээр халхлагдсан эмэгтэйчүүд болон тэдэн рүү харсан эрэгтэйчүүд харам (нүгэл) үйлдсэн болно. Харам болохыг нь үл тоомсорлосон хүн иманүй буюу мүртэд болно.]

Истикбал-и кибла нь гурван зүйлээр гүйцнэ: Кибла руу харах. Намаз дуустал цээжээ Киблагаас салгахгүй (өөр тийш харуулахгүй) байх. Аллаах Таалагийн сүнслэг оршихуйн өмнө өөрийгөө дорд (зэлил) болгон даруу байх.

Цаг (Вакт) нь гурван зүйлээр гүйцнэ: Намазын эхлэх болон дуусах цагийг мэдэх. Намазыг макүрүх (зохисгүй) цаг хүртэл хойшлуулахгүй байх.

Нийет (Зорилго) нь уншиж буй намаз нь фарз уу, важыб уу, сүннэт үү эсвэл мүстэхаб уу гэдгийг мэдэж, зүрхэндээ тээх, мөн хорвоогийн хэргийг зүрх сэтгэлээсээ гаргах замаар гүйцнэ. Витр намаз унших нь Имам-ы Азам (Абу Ханифа)-ийнхаар важыб, нөгөө хоёр имам (Абу Юсуф, Мухаммед) болон Малики, Шафи урсгалуудад сүннэт юм. [Малики урсгалыг дагаж буй хүн хүндрэл гарсан үед Витр намазыг орхих нь câiz болно.]

Ифтитах тэкбири (Намаз эхлэх уриа) нь эрэгтэйчүүд гараа чихэндээ хүргэж өргөх, зүрх сэтгэл нь сэргэг бөгөөд бэлэн байх замаар гүйцнэ.

Кийам (Зогсолт) нь гурван зүйлээр гүйцнэ: Кибла руу харан зогсох, сэждэ хийх газар руугаа харах, зогсож байхдаа хоёр тийш ганхахгүй байх.

Кираэт (Судар унших) нь гурван зүйлээр гүйцнэ: Чанга уншвал дуугаа гаргаж, чимээгүй уншвал зөвхөн өөртөө сонсогдох хэмжээнд үсэг бүрийг зөв (сиххэтли) дуудах. Кур'ан-и керимийн утгыг бодох. Тэжвид (уншлагын дүрэм)-ийн дагуу унших. [Намаз эхлэхдээ хэлэх тэкбир болон намаз дотор уншигдах бүх зүйл, мөн азаныг араб хэлээр унших ёстой. Эдгээрийн араб эхийг шашнаа мэддэг, өөрийн урсгалын илмихал номыг дагадаг Хафиз хүнээс сурах хэрэгтэй. Латин үсгээр бичсэн Кур'аныг зөв унших боломжгүй, дутуу бөгөөд буруу болно. Кур'ан-и керимийн тафсир (тайлбар) хийгддэг болохоос орчуулга хийгддэггүй. Шашингүй, урсгалгүй хүмүүсийн "Түрэг Кур'ан" гэж нэрлээд байгаа номууд нь үнэн зөв биш, алдаатай бөгөөд гажуудсан байдаг. Мусульман хүн бүр Кур'аны дамжаанд явж, ислам үсгийг суран Кур'ан болон залбирлуудыг (дуа) зөв уншиж сурах ёстой. Ингэж зөв уншиж уншсан намаз л хүлээн зөвшөөрөгдөнө. "Тэргиб-үс-салат" номд: (Намаз уншиж буй хүний дуудлага есөн эрдэмтнийхээр буруу боловч нэг эрдэмтнийхээр зөв байвал түүний намазыг хүчингүй (фасид) болсон гэж хэлж болохгүй) гэжээ.]

Рүкү (Бөхийх) нь гурван зүйлээр гүйцнэ: Кибла руу харан бүрэн бөхийх. Нуруу болон толгой нь нэг түвшинд байх. Туманинет (сэтгэл тайван, хөдөлгөөнгүй) байх.

Сэждэ нь гурван зүйлээр гүйцнэ: Сүннэтийн дагуу сэждэд очих. Дух болон хамар нь нэг шугаманд, Кибла руу чиглэн газарт хүрсэн байх. Туманинет байх. [Биеийн эрүүл хүн 25 см хүртэлх өндөрлөг зүйл дээр сэждэ хийх нь câiz боловч макүрүх юм. Учир нь манай Элч болон Сахаби нараас хэн нь ч өндөрлөг газар сэждэ хийж байгаагүй. Үүнээс өндөр газар сэждэ хийвэл намаз хүчингүй (фасид) болно.]

Кадэ-и ахирэ (Сүүлчийн суулт) нь гурван зүйлээр гүйцнэ:

1. Эрэгтэйчүүд баруун хөлөө босоо байлгаж, зүүн хөл дээрээ суух; эмэгтэйчүүд "тэвэррүк" хийх буюу өгзөгөө газарт тавьж, хоёр хөлөө баруун талаараа гаргаж суух.
2. "Тэхиййат" залбирлыг хүндэтгэлтэйгээр унших.
3. Салэват болон дуа унших. (Намазын дараа унших зүйлсийг 251-р хуудаснаас үзнэ үү).

ГҮСЛ (БИЕЭ БҮРЭН АРИУСГАХ)

Гүслийн фарз Ханафи урсгалд гурав, Маликид тав, Шафид хоёр, Ханбалид нэг байдаг. Ханафид:

1. **Амандаа ус хийж зайлах:** Шүдний завсар болон шүдний нүхэн дотор талыг норгох нь фарз юм. [Ханафийн урсгалын хүн зайлшгүй шаардлага (зарурэт) гараагүй бол шүдээ ломбодуулах (дүүргэх) болон бүрүүлэх (каплама) болохгүй. Хиймэл шүд хийлгэж, гүсл авахдаа тэдгээрийг гаргаж аваад доод талыг нь угаана. Хэрэв зайлшгүй шаардлага гарвал ломбодуулах, бүрүүлэх нь câiz болно. Гэхдээ гүсл болон абдэст авахдаа, намазанд зогсохдоо "Би Шафи эсвэл Малики урсгалыг дагаж байна" гэж нийет (зорилго) хийх ёстой.]
2. **Хамандаа ус хийх.**
3. **Бүх биеэ угаах:** Биеийн ус хүргэхэд хүндрэлгүй (харажгүй) бүх хэсгийг угаах нь фарз юм. Биеийн нэгэн хэсэг нь зайлшгүй буюу хүний өөрийн хийгээгүй, төрөлхийн шалтгаанаар норж чадаагүй бол түүнийг өршөөж, гүсл нь зөв (сахих) болно.

"Дүрр-үл-мухтар" номд: Шүдний завсар эсвэл нүхэнд үлдсэн хоол нь гүсл сахих (хүчинтэй болох)-д саад болохгүй. Фэтва (шийдвэр) ийм байна. Учир нь тэдгээрийн доод тал нь нордог. Харин үлдсэн зүйл нь хатуу бол саад болно гэж хэлсэн. Үнэн нь ч энэ юм. "Ибни Абидин" үүнийг тайлбарлахдаа: "Хүласа" номд ч мөн "саад болохгүй, учир нь ус урсамтгай тул хоолны доогуур нэвчдэг" гэсэн байдаг. Хэрэв ус нэвчихгүй байгаа нь тодорхой бол эдгээр эрдэмтдийнхээр ч гүсл сахихгүй юм. "Хилье" номд үүнийг тодорхой бичсэн. Хэрэв үлдсэн зүйл аманд зажлагдаж хатуурсан бол ус нэвчүүлэхгүй тул гүсл сахихгүй. Учир нь энд ямар нэгэн зайлшгүй шаардлага (зарурэт) байхгүй [өөрөөр хэлбэл өөрөө бий болсон зүйл биш юм]. Тэдгээрийг цэвэрлэхэд "хараж" буюу хүндрэл байхгүй.

"Халеби-и сагир" номд: Хэрэв хүн шүдний завсарт талх, хоолны үлдэгдэл байхад гүсл авсан бол фэтвагийн дагуу доод тал нь норсон гэж бодоогүй байсан ч гүсл нь сахих болно. Учир нь ус урсамтгай тул доогуур нь орно. Ийм фэтва өгөгдсөн тухай "Хүласа"-д бичсэн бий.

Гэвч зарим эрдэмтдийнхээр үлдсэн зүйл хатуу бол гүсл нь câiz болохгүй. "Захирэ" номд ч ингэж бичсэн бөгөөд хамгийн зөв (эсах) нь энэ юм. Учир нь доогуур нь ус нэвчихгүй, дээр нь үүнийг цэвэрлэхэд ямар нэгэн хүндрэл байхгүй.

"Дүрр-үл-мүнтэка" номд шүдний нүхэнд хоолны үлдэгдэл байхад гүсл авсан хүний гүсл сахих ба сахихгүй гэж үзсэн хүмүүс бий гэжээ. Илүү найдвартай (итияат) байх үүднээс хоолны үлдэгдлийг урьдчилан гаргах хэрэгтэй. "Мэрак-ыл-фэлах"-ийн "Тахтави" тайлбарт: Шүдний нүх эсвэл завсарт үлдэгдэл байсан ч гүсл сахина, учир нь ус хаа сайгүй нэвчдэг. Харин үлдэгдэл нь зажлагдаж хатуурсан бол гүслд саад болно гэжээ. "Фэтх-үл-кадир" номд ч ингэж бичсэн.

"Бахр-үр-райк" номд: Шүдний нүх эсвэл завсарт хоол үлдсэн ч гүсл сахина, учир нь ус маш нарийн тул хаа сайгүй нэвчдэг гэжээ. "Тэжнис" номд ч ингэж бичсэн. Харин Садр-үш-шэхид Хүсамэддин "гүсл нь сахихгүй, үүнийг гаргаж байж дотор тал руу нь ус урсгах ёстой" гэжээ. Гаргаж аваад доор нь угаах нь хамгийн найдвартай (итияатлы) арга юм.

"Фэтава-и Хиндийе" номд: Шүдний нүхэнд эсвэл завсарт үлдэгдэл байхад гүсл сахина гэх үг нь илүү зөв гэжээ. "Захиди" номд ч ингэж бичсэн. Гэвч үлдэгдлийг гаргаж, нүх рүү ус урсгах нь илүү найдвартай. "Кадихан" номд: Шүдний үлдэгдэлтэй хүний гүсл гүйцэхгүй гэж "Натифи"-д бичсэн, үүнийг гаргаж доод талыг нь угаах ёстой гэжээ.

"Эл-мэжмүүат-үз-зүхдийе" номд: Шүдний завсарт үлдсэн хоолны үйрмэг бага ч бай, их ч бай хатуу гурил шиг болоод ус нэвчихэд саад болж байвал гүслд ч мөн саад болно. "Халеби"-д ч ингэж бичсэн. (Хоолны үлдэгдлийг гаргахад ямар ч хүндрэл, зовлон байхгүй. Харин ломбо болон бүрүүсийг гаргаж болохгүй, гаргахад хүндрэлтэй гэж хэлж болохгүй. Тийм ээ, хүндрэл бий. Гэвч хүний өөрийн хийсэн зүйл хүндрэл (хараж) учруулж байгаа бол энэ нь өөр урсгалыг дагах шалтаг болно. Харин фарзыг орхих шалтаг болохгүй. Фарзыг хүчингүй болгохын тулд өөр урсгалыг дагаж болохгүй байх нөхцөл бүрдэх ёстой бөгөөд энэ тохиолдолд зайлшгүй шаардлага (зарурэт) болон хүндрэл (хараж) хоёр зэрэгцэн орших ёстой. "Шүд ломбодуулах эсвэл бүрүүлэх нь шүдний өвдөлтөөс сэргийлэх, шүдээ алдахаас аврахын тулд хийгддэг, энэ нь зарурэт биш үү?" гэж асуувал, зарурэт болохын тулд өөр урсгалыг дагаж болохгүй байх нөхцөл шаардлагатай гэж хариулна.

"Гүсл авах үед шүдийг угаах тогтоол нь бүрүүс болон ломбоны гадна талд шилждэг" гэж хэлэх нь исламд нийцэх үг биш юм. Тахтави "Имдад" тайлбартаа: "Абдэст авсны дараа мэст (арьсан оймс) өмссөн хүний абдэст нь эвдрэх үед тэр эвдрэл нь хөлд биш, мэстэнд шилждэг" гэжээ. Фикхийн номуудын...

Зөвхөн абдэст (ариун цэвэр) авах болон зөвхөн мэст (арьсан оймс) дээр арчих (мэсх) тухай хэлсэн энэхүү үгсийг шүд бүрүүлэх болон гүсл авах асуудалд ашиглах нь өөрийн зүгээс зохиомол фэтва (шийдвэр) гаргаж буй хэрэг болно.

Ломботой эсвэл бүрүүстэй шүдийг өтгөн сахалтай зүйрлэх нь ч буруу юм. Учир нь абдэст авах үед өтгөн сахлын уг хүртэл угаах нь заавал биш (мэжбүри) боловч, гүсл авах үед

түүний доорх арьсыг ч бас угаах нь фарз юм. ("Абдэст авахдаа өтгөн сахлын доорх арьсыг угаах нь фарз биш тул гүслд ч мөн адил сахлын доорхыг угаах нь фарз биш" гэж хэлж буй хүний гүсл болон үүнд итгэж буй хүмүүсийн гүсл, улмаар тэдний намаз нь зөв (сахих) болохгүй.)

Бүрүүс болон ломбыг хөлний хагархай доторх тос (мэрхэм) эсвэл шарх, хугарал дээр тавьсан чиг барих мод (жэбирэ), гипс, сүсэгтэн / кул/ ттой зүйрлэх нь ч мөн фикхийн номуудад нийцэхгүй. Учир нь эдгээрийг шарх болон хугархай дээрээс авах нь хүндрэл (хараж) эсвэл хохирол учруулах тул өөр урсгалыг дагах боломжгүй байдаг. Энэхүү гурван шалтгааны улмаас тэдгээрийн доод талыг угаах үүрэг нь чөлөөлөгддөг (сакыт).

Маш хүчтэй өвдөж буй цоорсон шүдийг авахуулж, оронд нь авч болдог хиймэл шүд эсвэл тагнайтай шүд хийлгэхийг хүсэхгүйгээр, ломбодуулах эсвэл крон (бүрүүс) хийлгэхэд хүн өөрөө чөлөөтэй сонголт хийх боломжтой тул ломбо, бүрүүс эсвэл гүүрэлсэн шүд хийлгэх нь зайлшгүй шаардлага (зарурэт) биш юм. Зарурэт гэж хэллээ ч энэ нь доорх хэсгийг норгох үүргээс чөлөөлөх шалтгаан болохгүй. Учир нь өөр урсгалыг (Шафи эсвэл Малики) дагах боломжтой юм. Зарурэт байна гэж хэлэн фикхийн номуудад нийцүүлж Шафи эсвэл Малики урсгалыг дагаж буй хүмүүсийг шүүмжлэх эрх хэнд ч байхгүй.

Хүнийг ямар нэг зүйл хийхэд хүчээр хүргэж буй, хүний өөрийн мэдэлд бус шалтгааныг **Зарурэт** гэнэ. Исламын шашны тушаал болон хориг, маш хүчтэй өвдөлт, биеийн аль нэг эрхтэн эсвэл амь нас эрсдэх аюул, өөр зүйл хийх боломжгүй нөхцөл байдал зэрэг нь бүгд зарурэт юм. Үйлдсэн зүйл нь нэгэн фарз үйлдэхэд саад болох эсвэл харам үйлдэх шалтгаан болохоос сэргийлэх нь маш хүнд, хүч шаардсан байхыг **Хараж** (хүндрэл) гэнэ. Аллаах Таалагийн тушаал болон хоригуудыг "Исламын тогтоолууд" (Ахкам-и Исламие) гэнэ.

Исламын тогтоолуудын нэгэн заалтыг биелүүлэх үед, өөрөөр хэлбэл нэгэн тушаалыг биелүүлэх эсвэл хоригийг үйлдэхээс зайлсхийх үед өөрийн урсгалын эрдэмтдийн нийтээр хүлээн зөвшөөрөгдсөн, сонгогдсон үгсийг дагадаг. Хүний өөрийн хийсэн зүйлээс болж эрдэмтдийн эдгээр үгийг дагахад хүндрэл (хараж) гарвал сонгогдоогүй, сул (заиф) үгсийг нь дагадаг. Үүнийг дагахад ч мөн хүндрэл гарвал тэрхүү заалтыг өөр урсгалыг дагаж (таклид) биелүүлнэ. Өөр урсгалыг дагахад ч хүндрэл гарвал тэрхүү хүндрэлийн шалтгаан болсон зүйлд зарурэт (зайлшгүй шаардлага) байгаа эсэхийг харна:

1. Хүндрэлийн шалтгаан болсон зүйлийг хийхэд **зарурэт** байвал тэрхүү фарз үйлдэх үүрэг нь чөлөөлөгдөнө.
2. Хүндрэлийн шалтгаан болсон зүйлийг хийхэд зарурэт байхгүй бол [хумсны будаг гэх мэт], эсвэл зарурэт байгаа үед хэд хэдэн зүйл хийх боломжтой байтал хүндрэлтэй зүйлийг нь хийхийг сонговол тэр хүний мөргөл сахихгүй. Хүндрэлгүй зүйлийг нь хийж тэрхүү фарзыг биелүүлэх ёстой.

Зарурэт байсан ч, байгаагүй ч зөвхөн хүндрэл (хараж) болон бэрхшээл байгаа тул өөр урсгалыг дагаж болох тухай "Фэтавэл-хадисие", "Хүласат-үт-тахкик", Тахтавигийн "Мэрак-ыл-фэлах" тайлбар болон молла Халил Эсирдигийн "Мафүүват" номд бичигдсэн байдаг. Молла Халил 1843 онд нас барсан.

Өвдөж, цоорсон шүдээ авахуулаад хиймэл шүд хийлгэхийг хүсэхгүйгээр ломбо эсвэл бүрүүс (крон) хийлгэсэн Ханафи урсгалын хүн гүсл авахдаа Шафи эсвэл Малики урсгалыг дагана. Учир нь энэ хоёр урсгалд гүсл авах үед ам болон хамрыг угаах нь фарз биш юм. Шафи эсвэл Малики урсгалыг дагах нь маш хялбар. Гүсл болон абдэст авахдаа, намаз эхлэхдээ эсвэл мартсан бол намазын дараа санасан үедээ "Шафи эсвэл Малики урсгалыг дагаж байна" гэж нийет хийх (зүрхэндээ бодох) ёстой. Энэ хүний абдэст, гүсл болон намаз нь Шафи эсвэл Малики урсгалын дагуу зөв (сахих) байх шаардлагатай.

Шафи урсгалын дагуу зөв байхын тулд: Гэрлэх нь мөнхөд харам болсон 18 эмэгтэйгээс өөр эмэгтэйн арьсанд өөрийн арьс хүрэх эсвэл өөрийн нууц (аврэт) газарт алганы дотор тал хүрвэл абдэст (дахин) авах ёстой, мөн имамын ард зогсохдоо дотроо Фатиха сургийг унших ёстой. (Малики урсгалыг дагах тухай 525-р хуудаснаас харна уу). Өөр урсгалыг дагах нь урсгалаа сольж байна гэсэн үг биш юм. Ингэж дагаж буй Ханафи хүн Ханафи урсгалаасаа гараагүй. Зөвхөн тэрхүү мөргөлийн хувьд тухайн урсгалын фарз болон мүфсид (хүчингүй болгох нөхцөл)-д захирагдана. Харин важыб, макүрүх болон сүннэтийн хувьд өөрийн урсгалдаа захирагдсан хэвээр байна.

Фикхийн эрдэмтдийн гүсл авах тухай тайлбарууд бэлхнээ байхад шүдний асуудлыг эрх мэдэлгүй, бүр урсгалгүй хүмүүсийн бичвэрээр шийдэх гэж оролдогчид дуулддаг. "Сэбил-үр-рэшад" сэтгүүлийн 1913 оны дугаарт "шүд ломбодуулах нь câiz" гэсэн фэтва бий гэж тэд ярьдаг. Юун түрүүнд, энэ сэтгүүл нь шинэчлэгчид (реформчид) болон урсгалгүй хүмүүсийн бичвэрээр дүүрэн гэдгийг мэдэх хэрэгтэй. Тэдний бичээчдийн нэг болох Манастырлы Исмаил Хаккы нь нууц масон хүн юм. Мөн Измирли Исмаил Хаккы бол масон байсан Кайрын муфти, шинэчлэгч Мэхмэд Абдухад хуурtсан хүмүүсийн тэргүүнд ордог. Тэрээр Измирт лицей төгсөж, Истанбулд багшийн сургууль дүүргэсэн. Шашны боловсрол болон соёл нь маш сул. Улс төрийн (Иттихадчдын) нөлөөгөөр медресед багш болж, хичээл болон номууддаа Абдухын шинэчлэгч, хагалан бутаргах үзэл санааг түгээхийг оролдсон. Түүний хордуулж төөрөгдүүлсэн шавь нарынх нь нэг болох Ахмэд Хамди Аксекигийн "Тэлфик-ы мэзахиб" нэртэй, урсгалгүй Египет хүн Рэшид Рызагаас орчуулсан номд бичсэн магтаал нь Исмаил Хаккыгийн жинхэнэ нүүр царайг илчилдэг.

Энэхүү Исмаил Хаккы гэгч нь дээрх сэтгүүлд шүдийг алтан утсаар баглах нь câiz эсэх талаар фикхийн эрдэмтдийн маргааныг маш урт бичсэн байдаг. Шүдийг мөнгөний оронд алтан утсаар баглах нь зарурэт (зайлшгүй) гэдэг дээр эрдэмтэд санал нэгдсэн тухай номуудыг, жишээ нь "Сиер-и кебир" тайлбарыг иш татан "шүдний асуудал бол зарурэт юм" гэжээ. Гэтэл түүнээс асуусан зүйл нь шүдийг алт эсвэл мөнгөөр баглах тухай биш, харин "ломботой эсвэл бүрүүстэй хүний гүсл сахих уу?" гэх асуулт байв. Измирли Исмаил Хаккы өөрөөс нь асуугаагүй, хүн бүрийн мэддэг зүйлийг урт сунжруу бичиж байгаад түүнийхээ үр дүнг асуултын хариу болгон мэдэгджээ. Энэ үйлдэл нь эрдэм мэдлэгийн салбарт луйвар хийж буй хэрэг юм. Өөрийн үзэл бодлыг Исламын эрдэмтдийн фэтва мэтээр бичихийг оролджээ. Үүгээр ч зогсохгүй фикхийн эрдэмтдийн гүсл авах тухай бичвэрүүдийг ашиглан өөрийн үзлийг тэдэнтэй адилхан мэт харагдуулсан. Жишээ нь "Бахр номд тайлбарласнаар, ус хүргэхэд хэцүү газарт ус хүргэх нь шарт (нөхцөл) биш" гэж тэр хэлдэг. Гэтэл "Бахр" номд "Биеийн, ус хүргэхэд (өөрийнх нь хүслээр биш) хүндрэлтэй хэсгүүдэд" гэж бичигдсэн байдаг. Тэрээр хүний санаатай хийсэн зүйлийг хүний биеийн төрөлхийн онцлогтой зүйрлэж байна. "Дүрр-үл-мухтар" номын "Эмэгтэй хүн толгойгоо угаах нь эрүүл мэндэд нь хохирол

учруулж байвал угаахгүй байж болно" гэх өгүүлбэрийг шүдний ломботой хүний гүсл câiz болохын нотолгоо болгон ашиглах нь ч үндэслэлгүй юм. Ус хүрэх нь толгойд хортой байх нь бие махбодын өвчин юм. Харин шүдний бүрүүс, ломбо бол хүний өөрийн хийсэн зүйл. Тийм учраас "Дүрр-үл-мухтар" номд шүдний нүхэнд хоолны үлдэгдэл байхад гүсл сахих эсэхийг тусад нь онцолж бичсэн байдаг.

Измирли Исмаил Хаккы энэхүү мэх болон алдаагаараа дуусаагүй, Исламын эрдэмтдийг өөрийн худал үгэнд гэрч болгон харуулахаас эмээлгүйгээр: "Усыг алт эсвэл мөнгөн бүрүүс, ломбоны доор хүргэх, тэр хэсгийг угаах нь шарт биш. Шүдний асуудалд зарурэт байдаг бөгөөд зарурэт байгаа газарт ус хүргэх нь шарт биш гэдгийг фикхийн эрдэмтэд санал нэгтэй мэдэгдсэн" гэж хэлжээ. Шүд бүрүүлэх болон ломбодуулахыг зарурэт гэж Ханафийн фикхийн эрдэмтдээс нэг нь ч хэлээгүй. Угаасаа фикхийн эрдэмтдийн үед шүд бүрүүлэх, ломбодуулах гэх зүйл байгаагүй. Түүний баримт болгон дурдсан "Сиер-и кебир тайлбар"-ын орчуулгын 64-р хуудсанд Имам-ы Мухаммед Шейбани "шүд нь унасан хүн түүний оронд алтан шүд тавих эсвэл..." (алтан утсаар шүдээ баглахыг câiz (зөвшөөрөгдөх) гэж хэлсэн нь бичигдсэн байдаг. Харин шүд бүрүүлэх (каплатмак) тухай бичигдээгүй. Үүнийг Измирли Исмаил Хаккы өөрөө нэмж бичсэн байна. Хожим гарч ирсэн масон шашны зүтгэлтнүүд, урсгалгүй хүмүүс, төөрсөн этгээдүүд мусульманчуудыг мэхлэх, хагалан бутаргахын тулд элдэв мэх хэрэглэж, буруу ташаа зүйлс бичсэн юм.

Имам-ы Мухаммед "рахиме-хуллахү тэала" ганхаж буй шүдийг мөнгөөр баглаж болдог шиг алтан утсаар ч баглаж болно гэдгийг мэдэгдсэн болохоос биш, алтаар бүрэх эсвэл ломбодох нь câiz гэж хэлээгүй. Үүнийг Исмаил Хаккы шиг хүмүүс өөрсдөө нэмсэн байна. Измирли Исмаил Хаккыгийн дээрх буруу бөгөөд мэхтэй бичвэрт тухайн үеийн муфти нар болон үнэ цэнтэй шашны зүтгэлтнүүд хариу өгч, үнэнийг тогтоосон юм. Тэрхүү эрхэм эрдэмтдийн нэг нь Болвадинли мүдэррис Юнус-задэ Ахмэд Вэхби эфэнди юм. Шашны гүн мэдлэгтэй энэ зүтгэлтэн шүдний нүхээ ломбодуулсан хүний гүсл сахихгүй гэдэг дээр эрдэмтэд санал нэгтэй (ижма) байгааг баталсан.

"Сэбил-үр-рэшад" сэтгүүл Измирлигийн бичвэр нь хуурамч, мэхтэй гэдгийг ойлгосон бололтой, "Мэжмүа-и Жэдидэ" нэртэй фэтвагийн номын 1911 оны хоёр дахь хэвлэл дэх "Гүсл câiz болно" гэх фэтваг баримт болгон нэмжээ. Гэтэл энэ фэтва уг номын 1881 оны анхны хэвлэлд байдаггүй. Хоёр дахь хэвлэлд "Иттихадчдын" Шэйх-үл-ислам Муса Казым гэгч үүнийг шургуулсан байдаг. "Сэбил-үр-рэшад" сэтгүүл нэгэн шинэчлэгчийн бичвэрийг масон хүний бичвэрээр батлах гэж оролджээ. Фикхийн нэг ч эрдэмтэн шүд бүрүүлэх, ломбодуулахыг "зарурэт" (зайлшгүй шаардлага) гэж хэлээгүй. Үүнийг зөвхөн масон шашны зүтгэлтнүүд, шинэчлэгчид, урсгалгүй хүмүүс болон Вэхаби нарт худалдагдсан эсвэл тэдэнд хуурцсан шашны мэдлэггүй хүмүүс л хэлж, бичиж байна.

Ахмэд Тахтави "рахиме-хуллахү тэала" "Мэрак-ыл-фэлах" тайлбартаа: "Өөр урсгалын имамыг дагах нь зөв (сахих) байхын тулд, дагаж буй хүний урсгалын дагуу намазыг нь хүчингүй болгох зүйл имамд байх ёсгүй. Хэрэв байгаа бол дагаж буй хүн үүнийг мэдэхгүй байх ёстой. Итгэмжлэгдсэн үзэл нь энэ юм. Хоёр дахь үзлээр бол, имамын өөрийнх нь урсгалын дагуу намаз нь сахих бол дагаж буй хүний урсгалын дагуу сахих биш байсан ч түүнийг дагах нь сахих болно" гэжээ. Ибни Абидинд ч мөн ингэж бичигдсэн.

Эдгээр үгсээс үзвэл, ломбо болон бүрүүсгүй Ханафи хүн ломботой имамыг дагах нь сахих эсэх дээр эрдэмтэд хоёр өөр үзэлтэй байна:

1. Эхний үзлээр, ломбогүй хүн ломботой имамыг дагах нь сахих биш. Учир нь тэр имамын намаз Ханафи урсгалын дагуу сахих биш юм.
2. Хоёр дахь үзлээр, хэрэв тэр имам Шафи эсвэл Малики урсгалыг дагаж (таклид хийж) байгаа бол ломбогүй Ханафи хүн түүнийг дагах нь сахих болно. Имам-ы Хиндүвани ингэж ижтихад хийсэн бөгөөд Малики урсгал ч мөн ийм байна. Ломботой сайн (салих) имам Малики эсвэл Шафи урсгалыг дагахгүй байгаа нь тодорхой болоогүй л бол ломбогүй Ханафичууд тэр имамыг дагаж болно. Түүнээс "Та таклид хийж байна уу?" гэж асууж, тандах (тэжэссүс) нь câiz биш. Энэ хоёр дахь үзэл нь сул боловч хүндрэл (хараж) гарсан үед сул үзлээр үйлдэж болно гэдгийг дээр дурдсан билээ. "Хадика" номд ч мөн хагарал (фитнэ)-аас сэргийлэхийн тулд сул үзлээр үйлдэж болно гэжээ.

Урсгалуудад ач холбогдол өгөхгүй, фикхийн номуудад нийцүүлж мөргөлөө үйлддэггүй хүн бол Ахли Сүннэт биш гэсэн үг. Ахли Сүннэт биш хүн болвол "бидъат" эзэн төөрөгдөгч, эсвэл иманаа алдсан мүртэд байна. Бид ломбо, бүрүүс битгий хийлгэ гэж хэлээгүй. Харин хийлгэсэн ах дүү нарын маань мөргөл хүлээн зөвшөөрөгдөх замыг зааж, тэдэнд хялбарчилж өгч байна.

ГҮСЛИЙН ТӨРЛҮҮД / их угаалгын/

Гүсл (биеэ ариусгах) нь 15 төрөл байна: 5 нь фарз, 5 нь важыб, 4 нь сүннэт, 1 нь мүстэхаб.

Фарз гүсл: Эмэгтэй хүн сарын тэмдэг (хайз) болон төрсний дараах (нифас) цус алдалт зогсох үед; эрэгтэй хүн бэлгийн харьцаанд орсон, дур тавьсан, зүүдэндээ үрийн шингэн (мэни) гараад орон дээрээ эсвэл дотуур хувцас дээрээ харсан үед; уншаагүй намазынх нь цаг дуусахаас өмнө гүсл авах нь фарз юм.

Важыб гүсл: Нас барагсдыг угаах; хүүхэд нас биед хүрэх (балиг болох) үед гүсл авах; нэг дор унтаж буй эрэгтэй, эмэгтэй хоёрын дунд үрийн шингэн олдсон ч хэнийх нь болох нь тодорхойгүй бол хоёулаа гүсл авах; биед нь бохирдол (мэни) наалдсан ч хэзээ наалдсаныг мэдэхгүй бол гүсл авах; эмэгтэй хүн төрөх үед цус гараагүй байсан ч гүсл авах (цус гарсан бол фарз болно).

Сүннэт гүсл: Баасан гарагт, баярын өдрүүдэд, ихрам (мөргөлийн хувцас) өмсөх үед (ямар ч зорилгоор байсан), Арафат руу гарахаас өмнө гүсл авах.

Мүстэхаб гүсл: Кафир хүн иман авах үед (хэрэв кафир байхдаа бохирдсон буюу жүнүб байсан бол гүсл фарз болно, үгүй бол мүстэхаб).

ГҮСЛИЙН ХОРИГ (ХАРАМ) ГУРАВ БАЙДАГ:

1. Эрэгтэйчүүд эрэгтэйчүүдэд, эмэгтэйчүүд эмэгтэйчүүдэд гүсл авах үед хүйснээс өвдөгний доод тал хүртэлх хэсгээ бие биедээ харуулах.
2. Мусульман эмэгтэйчүүд кафир эмэгтэйчүүдэд гүсл авах үед биеэ харуулах (бусад үед ч мөн адил).
3. Усыг үрэлгэн зарцуулах (исраф).

ГҮСЛИЙН СҮННЭТҮҮД (Ханафид 13 байдаг):

1. Усаар истинжа хийх (бэлэг эрхтэн болон хошногоо угаах).
2. Гараа сӧ хүртэл угаах.
3. Биед бохирдол (нэжасэт) байвал арилгах.
4. Амаа (мазмаза) болон хамраа (истиншак) угаахдаа сайтар нямбайлах. (Ам, хамар дотор зүүний үзүүр шиг хуурай газар үлдвэл гүсл сахихгүй). Эхлээд намазын абдэст авах.
5. Гүсл авахаар нийет (зорилго) хийх.
6. Ус асгахдаа эрхтэн бүрийг үрж арчих.
7. Эхлээд толгойдоо, дараа нь баруун, дараа нь зүүн мөрөндөө гурван удаа ус асгах.
8. Гар, хөлийн хуруунуудын завсрыг норгох (хиллалламак).
9. Нүүр болон нуруугаа Кибла руу харуулахгүй байх.
10. Гүсл авч байхдаа хорвоогийн үг ярихгүй байх.
11. Ам, хамраа гурван удаа зайлах.
12. Эрхтэн бүрийг баруун талаас эхлэх.
13. Гүсл авч буй газарт шээс хуримтлагдаж байвал шээхгүй байх. (Эдгээрээс гадна өөр сүннэтүүд ч бий).

"Эл-фикх-ү алел-мэзахиб-ил-эрбэа" номд: Бохирдсон (жүнүб) эрэгтэй, эмэгтэй хүн гүсл авахаас өмнө абдэстгүйгээр хийж болохгүй шашны үйлдлүүдийг (амал-и шэръийе) хийх нь дөрвөн урсгалд дөрвүүлээд харам юм. Жишээ нь: Жүнүб байхдаа фарз эсвэл нафилэ намаз унших нь халал биш. Хэрэв ус олдохгүй эсвэл өвчин зэрэг шалтгаанаар ус хэрэглэж болохгүй бол тэеммүм (элсээр ариусах) хийх ёстой. Жүнүб байхдаа фарз болон нафилэ орог барих нь сахих (зөв) болно. Кур'ан-и керимийг барих, унших нь харам юм. Кур'аныг абдэстгүй барих нь ч халал биш. Мэсжидэд орох нь харам. Дайснаас хамгаалагдах эсвэл шийдвэр гаргахын тулд нэг хоёр богино аят унших, мэсжидээс хувин, олс, ус авахын тулд эсвэл өөр зам олдохгүй байгаа бол ороод шууд гарах нь câiz болно. Залбирлын (дуа) зорилгоор нэг богино аят, жишээ нь Бисмиллах уншиж болно. Мэсжидэд орохоосоо өмнө тэеммүм хийнэ.

ТЭВХИД ЗАЛБИРАЛ (ОРЧУУЛГА)

Яа Аллаах, яа Аллаах. Ля илаһэ иллаллаһ Мухаммедүн Ресүүлүллаһ. (Өө Аллаах, өө Аллаах. Аллаахаас өөр бурхан үгүй, Мухаммед бол Аллаахын Элч мөн.)

Яа Рахман, яа Рахим, яа Афүввү яа Керим, фа'фү анни вэрхамни яа эрхамэррахимин! (Өө Рахман (хязгааргүй нигүүлсэнгүй), өө Рахим (маш их өршөөнгүй), өө Афүввү (гэм

нүглийг тэвчин уучлагч), өө Керим (өгөөмөр хишигтэн), намайг уучилж, надад энэрэл хайрла, өө энэрэнгүйчүүдийн хамгийн энэрэнгүй нь!)

Тэвэффэни мүслимэн вэ элхикни биссалихин. (Миний амийг мусульман (ислам) чигээр минь авч, намайг сайн хүмүүсийн (салихуудын) эгнээнд нэгтгээч.)

Аллаһүммэгфирли вэ ли-абаи вэ үммэһати вэ ли аба-и вэ үммэһат-и зэвжэти вэ ли-эждади вэ жэддати вэ ли-эбнаи вэ бэнати вэ ли-ихвэти вэ эхавати вэ ли-а'мами вэ аммати вэ ли-ахвали вэ һалати вэ ли-үстази Абдүлхаким-и Арваси вэ ли каффэтил мү'мининевэл-мү'минат. "Рахметуллаһи теаля алейһим эжма'ин."

САРЫН ТЭМДЭГ (ХАЙЗ) БОЛОН ТӨРСНИЙ ДАРААХ ҮЕИЙН (НИФАС) БҮЛЭГ

Сарын тэмдгийн (хайз) хугацаа хамгийн багадаа гурван хоног, хамгийн ихдээ арван хоног байна. Нифасын (төрсний дараах цус алдалт) доод хязгаар гэж байхгүй; хэзээ цус тогтоно, тэр үед гүсл (биеэ бүрэн ариусгах) авч, намаз уншиж, мацаг барих хэрэгтэй. Харин дээд хязгаар нь дөчин хоног байна. Хэрэв сарын тэмдгийн цус гурван хоног хүрэхгүй зогсвол түүнийг хайз гэж андуураад намазаа уншаагүй бол дараа нь нөхөж уншина (каза хийнэ). Энэ тохиолдолд гүсл авах шаардлагагүй. Хэрэв гурван хоног гүйцээд зогсвол гүсл авч, тухайн цагийн намазаа уншина. Арван хоног гүйцээд цус зогссон ч бай, үгүй ч бай гүсл авч намазаа уншина. Нифасын хувьд дөчин хоног гүйцмэгц гүсл авч, цус зогссон эсэхээс үл хамааран намазаа уншина. Хайз болон нифасын өдрүүдэд гарч буй бүх төрлийн ялгадас (шар, булингартай байсан ч) цусны тогтоолд тооцогдоно.

Хайзын арван хоног эсвэл нифасын дөчин хоногийн дотор нэг хоёр өдөр цус ирэхгүй байхад нь "зогсчихлоо" гэж бодоод гүсл авч мацаг бариад, дараа нь тэрхүү хугацаандаа багтаж дахин цус ирвэл тэр өдрүүдийн мацгийг нөхөж барих (каза) шаардлагатай. Цус бүрэн зогсох үед дахин гүсл авах хэрэгтэй. Хэрэв цус тогтсон хугацаанаас өмнө зогсвол, гэхдээ гурван хоногоос дээш болсон бол гүсл авч намазаа уншина. Гэвч ердийн сарын тэмдэг ирдэг хугацаа нь дуусаагүй бол нөхөртэйгөө бэлгийн харьцаанд орохгүй. Нифас мөн адил. Хэрэв ердийн хугацаанаасаа хэтэрч зогсвол, гэхдээ арван хоног болон түүнээс бага хугацаанд зогссон бол тэр чигтээ хайзад тооцогдоно. Хэрэв арван хоног гүйцсэн ч цус зогсохгүй урссаар байвал ердийн хугацаанаас давсан өдрүүд нь хайз биш (истихаза буюу өвчний цус) болох бөгөөд тэр өдрүүдийн намазыг нөхөж уншина. Нифасын дөчин хоног нь хайзын арван хоногтой адил дүрмээр зохицуулагдана.

Рамадан сард үүр цайсны дараа хайз эсвэл нифас зогсвол тэр өдөр идэж уухгүйгээр мацаг барьж буй хүн шиг байна (имсак). Гэвч энэ нь мацагт тооцогдохгүй тул дараа нь нөхөж барина. Хэрэв үүр цайсны дараа цус ирвэл (үдээс хойш ирсэн ч бай) тэр өдөр нууцаар идэж ууж болно. Ер нь эмэгтэй хүн цус харвал намаз болон мацгаа орхино. Хэрэв гурван хоног хүрэхгүй зогсвол намазын цаг дуусах хүртэл хүлээж, цус дахин ирвэл намаз уншихгүй; хэрэв ирэхгүй бол абдэст авч намазаа уншина. Дахин цус ирвэл намазаас дахин чөлөөлөгдөнө. Хэрэв дахин зогсвол намазын цаг дуустал хүлээж, ирэхгүй бол абдэст авч намазаа уншина. Гурван хоног хүртэл ингэж үйлдэх бөгөөд гүсл авах шаардлагагүй, зөвхөн абдэст хангалттай. Гурван хоногоос хойш зогсвол намазын цаг дуустал хүлээж, ирэхгүй бол гүсл авч намазаа уншина; ирвэл намазаа орхино. Ингэсээр арван хоног хүрэхэд гүсл авч,

цус урссаар байсан ч намазаа уншина. Нифас дээр ч мөн адил, гэхдээ цус зогсох бүрт гүсл авах шаардлагатай (нэг өдөр зогссон ч бай). Рамаданд үүр цайхаас өмнө цус зогсвол нийет (зорилго) хийж мацаг барина. Хэрэв үд дунд эсвэл үдээс хойш дахин цус ирвэл тэр мацаг хүчингүй болох бөгөөд тэр өдрийг дараа нь нөхөж барина.

Хэрэв зулбалт болж, хүүхдийн хуруу, үс, ам эсвэл хамар нь мэдэгдэхүйц байвал тэр эмэгтэйг бүтэн хүүхэд төрүүлсэнтэй адил (нифастай) гэж үзнэ. Хэрэв биеийн аль ч хэсэг тодорхойгүй бол нифас болохгүй. Гэвч цус гурван хоног болон түүнээс дээш хугацаагаар урссан бол хайз болно. Хэрэв хайз зогссоноос хойш 15 хоног болон түүнээс дээш хугацааны дараа зулбалт болсон бол, эсвэл цус гурван хоног хүрэхгүй зогсвол, эсвэл хайз зогссоноос хойш 15 хоног болоогүй бол энэ нь хайз биш юм. Хамрын цус адил (өвчний цус) тул намазаа уншиж, мацаг барих ёстой. Нөхөртэйгөө унтахаас өмнө гүсл авах шаардлагагүй.

[Исламын их эрдэмтэн Мухаммед Биргиви "рахиметуллахи алейх" эмэгтэйчүүдийн хайз, нифас байдлыг Ханафи урсгалын дагуу тайлбарласан "Зүхр-үл-мүтээххилин" нэртэй маш үнэ цэнтэй ном бичсэн. Энэ ном араб хэл дээр. Алламэ-и Шами Сэййид Мухаммед Эмин ибни Абидин энэ номыг дэлгэрүүлж "Мэнхэл-үл-варидин" гэж нэрлэсэн. Имам Биргиви 1573 онд тахлаар нас барсан. Ибни Абидин 1836 онд Дамаскт нас барсан. "Мэнхэл" номд мусульман эрэгтэй, эмэгтэй хүн бүр "илмихал" (өдөр тутмын шашны мэдлэг) сурах нь фарз гэдгийг эрдэмтэд санал нэгтэй мэдэгдсэн гэжээ. Тиймээс эмэгтэйчүүд болон тэдний нөхрүүд хайз, нифасын мэдлэгийг сурах ёстой. Нөхөр нь эхнэртээ зааж өгөх, өөрөө мэдэхгүй бол мэддэг эмэгтэйчүүдээс сурахыг нь зөвшөөрөх хэрэгтэй. Хэрэв нөхөр нь зөвшөөрөхгүй бол эхнэр нь зөвшөөрөлгүйгээр явж сурах ёстой. Эмэгтэйчүүдэд зориулсан энэхүү мэдлэг өнөө үед мартагдаж, мэддэг шашны зүтгэлтэн бараг үлдээгүй байна. Орчин үеийн зүтгэлтнүүд хайз, нифас, истихаза (өвчний цус)-г ялгаж чадахгүй байна. Эдгээрийг дэлгэрэнгүй тайлбарласан ном тэдэнд алга, номтой байлаа ч уншиж ойлгох чадваргүй байна. Учир нь энэ мэдлэгийг ойлгоход хэцүү. Гэвч абдэст, намаз, Кур'ан, мацаг, итикаф, хаж, нас биед хүрэх, гэрлэх, салах зэрэг олон шашны хэрэгт цусны мэдлэгийг сурах зайлшгүй шаардлагатай. Энэ мэдлэгийг сайн ойлгохын тулд би амьдралынхаа хагасыг зарцуулсан. Сурснаа шашны ах дүү нартаа товч бөгөөд тодорхой тайлбарлахыг хичээе:]

(Хайз) гэдэг нь найман нас хүрсэн эрүүл охин эсвэл өмнөх сарын тэмдгээс хойш бүрэн ариуссан эмэгтэйн бэлэг эрхтнээс гарсан, дор хаяж гурван хоног үргэлжилсэн цусыг хэлнэ. Үүнийг (Сахих цус) гэж нэрлэдэг. Сарын тэмдгийн хугацааны дараа эхэлсэн 15 хоног болон түүнээс дээш хоногт огт цус харагдахгүй, өмнө болон дараа нь хайзтай өдрүүд байвал энэ ариун өдрүүдийг (Сахих ариусах үе) гэнэ. 15 хоног болон түүнээс дээш ариун өдрүүдийн өмнө, дараа эсвэл хоёр сахих ариусах үеийн хооронд фасид (буруу) цусны өдрүүд байвал эдгээр өдрүүдийг бүхэлд нь (Хүкми буюу Фасид ариусах үе) гэнэ. Цус харагдаагүй ч 15 хоногоос бага байвал мөн (Фасид ариусах үе) гэнэ. Сахих болон хүкми ариусах үеийг хоёуланг нь (Бүрэн ариусах үе) гэнэ. Бүрэн ариусах үеийн өмнө болон дараа харагдаж, гурван хоног үргэлжилсэн цус нь хоёр тусдаа хайз болно.

Цагаанаас бусад бүх өнгө болон булингартай өнгийг хайзын цус гэнэ. Охин хүүхэд хайз үзэж эхэлснээр (балига) буюу эмэгтэй хүн болно. Цус харагдсан мөчөөс зогссон өдөр хүртэлх хоногийг (Адэт хугацаа) гэнэ. Адэт хугацаа хамгийн ихдээ арван хоног, хамгийн

багадаа гурван хоног байна. Шафи болон Ханбали урсгалд хамгийн ихдээ 15, хамгийн багадаа нэг хоног байна.

Хайзын цус тасралтгүй урсах албагүй. Эхний цус зогсоод хэдэн өдрийн дараа дахин ирвэл, тэр хоорондох гурван хоногоос бага ариун байсан хугацааг тасралтгүй урссанд тооцно. Гурван хоног болон түүнээс дээш үргэлжилсэн ариун хугацаа хайзын арав дахь хоногоос өмнө дуусвал, Имам-ы Азамын хэлснээр арван хоногийн дотор тасралтгүй урссанд тооцогдоно. Имам-ы Мухаммедын дамжуулсан өөр нэг риваят ч бий. Имам-ы Абу Юсуфынхаар бол 15 хоногоос өмнө дууссан бүх ариун өдрүүдийг тасралтгүй урссанд тооцно. Хэрэв охин нэг өдөр цус үзээд 14 хоног ариун байж, дараа нь нэг өдөр цус үзвэл, эсвэл эмэгтэй хүн нэг өдөр цус үзээд 10 хоног ариун байж, дараа нь нэг өдөр цус үзвэл, эсвэл гурван хоног цус үзэж, 5 хоног ариун байгаад нэг өдөр цус үзвэл Имам Абу Юсуфынхаар охины эхний 10 хоног нь хайз болно. Эхний эмэгтэйн хувьд ердийн (адэт) хоног нь хайз болж, бусад нь истихаза болно. Хоёр дахь эмэгтэйн хувьд 9 хоног нь бүгд хайз болно.

Бид энэхүү номыг "Мүлтэка" номоос орчуулахдаа Имам Мухаммедын эхний риваятыг үндэслэн бичсэн. Нэг хоног гэдэг нь бүтэн 24 цагийг хэлнэ. Гэрлээгүй охид зөвхөн хайз ирсэн үедээ, гэрлэсэн эмэгтэйчүүд үргэлж бэлэг эрхтэндээ (Күрсүф) гэж нэрлэх даавуу эсвэл хөвөн тавьж, түүндээ үнэртэн түрхэх нь мүстэхаб (сайн) юм. Күрсүфийг дотор нь бүрэн чихэх нь макүрүх (зохисгүй). Хэрэв охин сар бүр, өдөр бүр цусны толбо үзэж байвал эхний 10 хоногийг хайзтай, дараагийн 20 хоногийг истихазатай гэж үзнэ. Үүнийг (истимрар) гэх бөгөөд цус зогсох хүртэл ингэж тооцно. Хэрэв охин гурван хоног цус үзээд нэг хоног үзэхгүй, дараа нь нэг өдөр үзээд хоёр өдөр үзэхгүй байх зэргээр 10 хоногийн турш үргэлжилбэл энэ 10 хоног бүгд хайз болно. Сар бүр нэг өдөр цус үзээд нэг өдөр үзэхгүй байх зэргээр 10 хоног болбол цус үзсэн өдрүүддээ намаз, мацгаа орхино. Маргааш нь (цусгүй өдөр) гүсл авч намазаа уншина. Гурван хоногоос (72 цагаас) таван минут дутуу байхад зогсвол, мөн шинээр ирж буй хүний хувьд 10 хоногоос хэтэрвэл, арав дахь хоногийн дараа...

САРЫН ТЭМДЭГ БОЛОН ӨВЧНИЙ ЦУСНЫ ТООЦООЛОЛ

Ердийн үед сарын тэмдэг ирдэггүй хүмүүст (ердийн хугацаанаас илүү гарч, арван хоногийг давсан тохиолдолд), мөн жирэмсэн болон цэвэршсэн (өндөр настан) эмэгтэйчүүд, есөн нас хүрээгүй охидоос ирсэн цус нь хайз (сарын тэмдэг) биш юм. Үүнийг **Истихаза** буюу **Фасид (буруу) цус** гэж нэрлэдэг. Эмэгтэй хүн ойролцоогоор 55 насандаа цэвэршдэг (Айисе).

Жишээ нь: Сарын тэмдгийн хугацаа (адэт) нь 5 хоног байдаг эмэгтэй, нар хагас мандах үед цус үзээд, 11 дэх өдрийн өглөө нарны гуравны хоёр нь мандсан байхад цус нь тогтвол (өөрөөр хэлбэл 10 хоногийн хугацааг хэдхэн минутаар давсан бол) ердийн 5 хоногоос хойш ирсэн өдрүүд нь истихаза болно. Учир нь нар мандах хугацааны зургааны нэгтэй тэнцэх хэмжээгээр 10 өдөр, 10 шөнийн хугацааг давсан байна. Арван хоног гүйцмэгц гүсл авч, ердийн хугацаанаас (5 хоног) хойш уншаагүй намазуудаа нөхөж (каза) уншина.

Истихазатай (өвчний цустай) өдрүүдэд эмэгтэй хүн шээсээ барьж чаддаггүй эсвэл хамраас нь байнга цус гоождог хүн шиг "өвчтэй" (өзир эзэн) гэж тооцогдоно. Намазаа уншиж, мацгаа барих ёстой бөгөөд цус гарч байсан ч бэлгийн харьцаанд орох (вать) câiz (зөвшөөрөгдөх) юм.

Имам-ы Мухаммедын нэгэн үзлээр: Хэрэв охин амьдралдаа анх удаа нэг өдөр цус үзээд, дараа нь 8 хоног үзэхгүй, 10 дахь хоногт дахин цус үзвэл тэр 10 хоног бүгд хайз болно. Гэвч нэг өдөр үзээд, 9 хоног үзэхгүй байж, 11 дэх өдөр дахин үзвэл аль нь ч хайз болохгүй. Цус үзсэн тэр хоёр өдөр нь истихаза болно. Учир нь 10 дахь хоногоос хойш үзсэн цусны өмнөх ариун өдрүүдийг хайзад тооцдоггүйг дээр дурдсан. Хэрэв 10 болон 11 дэх өдөр цус үзвэл дунд талын ариун өдрүүдийг хайзад тооцож, 10 хоног нь хайз, 11 дэх өдөр нь истихаза болно.

Истихаза цус нь өвчний шинж тэмдэг юм. Урт хугацаанд урсах нь аюултай тул эмчид хандах хэрэгтэй. "Луугийн цус" (Sangdragon) гэж нэрлэдэг улаан давирхайг бөөрөнхийлж өглөө, орой бүр нэг нэг граммыг усаар залгивал цусыг тогтооно. Өдөрт 5 грамм хүртэл ууж болно.

Эмэгтэй хүний хайз болон ариун байх хугацаа ихэнхдээ сар бүр ижил хоногоор ирдэг. Энд "нэг сар" гэдэг нь нэг хайз эхэлснээс дараагийн хайз эхлэх хүртэлх хугацааг хэлнэ. Эмэгтэй хүн бүр өөрийн хайз болон ариун байх өдөр, цагийг цээжээр мэдэх ёстой. Энэ хугацаа олон жил өөрчлөгдөхгүй байх нь бий. Хэрэв өөрчлөгдвөл шинэ хугацаагаа цээжлэх хэрэгтэй.

Хугацаа (Адэт) өөрчлөгдөх тухай: "Мэнхэл" номд ингэж бичжээ: Хэрэв эмэгтэй хүн өмнөх сарын тэмдгийн хугацаа болон тоонд тохирсон цус үзвэл хугацаа өөрчлөгдөөгүй гэж үзнэ. Хэрэв тохирохгүй бол өөрчлөгдсөн гэж үзнэ. Нэг л удаа зөрсөн бол хугацаа өөрчлөгдсөнд тооцох нь фэтва (шашны шийдвэр) юм. Жишээ нь: Сарын тэмдэг нь 5 хоног ирдэг хүн ариун байх үеийн дараа 6 хоног цус үзвэл энэ 6 хоног нь шинэ хугацаа (адэт) болно. Ариун байх өдрийн тоо ч мөн адил нэг удаагийн өөрчлөлтөөр солигдоно.

Хэрэв 10 хоногоос хэтэрч фасид (буруу) цус ирсэн тохиолдолд: Түүний сүүлийн 3 болон түүнээс дээш хоног нь өмнөх хугацаатай давхцаж, үлдсэн хэсэг нь шинэ сахих (зөв) ариусах үетэй давхцвал тэрхүү давхцсан өдрүүд нь шинэ хугацаа болно. Хэрэв сарын тэмдэг ирэх хугацаанаас 7 хоногийн өмнө цус эхэлж 11 хоног үргэлжилбэл энэ нь 10 хоногоос хэтэрсэн тул фасид цус юм. Үүний 4 хоног нь өмнөх хугацаан дотор байгаа тул тооны хувьд 4 болж өөрчлөгдөнө.

ХАЙЗЫН ТУХАЙ НАРИЙН ЖИШЭЭНҮҮД (11 ЖИШЭЭ)

Сарын тэмдэг нь 5 хоног, ариун байх хугацаа нь 55 хоног байдаг эмэгтэйн жишээгээр:

1. 5 хоног хайз, 15 хоног ариун, 11 хоног цус: Энд цус нь өмнөх хугацаатай давхцаагүй. Хайзын хугацаа өөрчлөгдөж, 11 хоногийн эхний 5 хоног нь хайз болно.

2. 5 хоног цус, 46 хоног ариун, 11 хоног цус: 11 хоногийн сүүлийн 2 өдөр нь өмнөх хугацаанд таарч байгаа ч 3-аас бага тул тоо өөрчлөгдөхгүй, зөвхөн хугацаа (ирэх өдөр) өөрчлөгдөнө.
3. 5 хоног цус, 48 хоног ариун, 12 хоног цус: 12 хоногийн 5 хоног нь яг өмнөх хугацаандаа таарч байгаа тул юу ч өөрчлөгдөхгүй.
4. 5 хоног цус, 54 хоног ариун, 1 хоног цус, 14 хоног ариун, 1 хоног цус: Дунд талын 1 хоногийн цус нь ариун байх хугацааны сүүл өдөрт тооцогдоно. 14 хоног нь дутуу ариусах үе (15-аас бага) тул эхний 5 хоног нь хайз болно.
5. 5 хоног цус, 57 хоног ариун, 3 хоног цус, 14 хоног ариун, 1 хоног цус: 3 хоног нь хугацаандаа байгаа ч дараагийн 14 хоног нь цус гэж тооцогдож 11 хоногоос хэтрэх тул тоо нь өөрчлөгдөнө.
6. 5 хоног цус, 55 хоног ариун, 9 хоног цус: Хэрэв дараа нь сахих ариусах үе ирвэл 9 хоног бүгд хайз болж тоо өөрчлөгдөнө.
7. 5 хоног цус, 50 хоног ариун, 10 хоног цус: 10 хоног хайз болж, ариун байх хугацаа 50 болж өөрчлөгдөнө.
8. 5 хоног цус, 54 хоног ариун, 8 хоног цус: 8 хоног хайз болно. Тоо нэгээр өөрчлөгдөнө.
9. 5 хоног цус, 50 хоног ариун, 7 хоног цус: 7 хоног хайз болно. Хугацаа болон тоо хоёулаа өөрчлөгдөнө.
10. 5 хоног цус, 58 хоног ариун, 3 хоног цус: 3 хоног хайз болж, хугацаа болон ариун өдрийн тоо өөрчлөгдөнө.
11. 5 хоног цус, 64 хоног ариун, 7 эсвэл 11 хоног цус: 7 хоногийн тохиолдолд хугацаа, тоо солигдоно. 11 хоногийн тохиолдолд эхний 5 хоног хайз, сүүлийн 6 хоног истихаза болно.

ЭРДЭМТДИЙН ТАЙЛБАР БОЛОН ГҮСЛИЙН ДҮРЭМ

Имам-ы Фархуддин Осман Зэйлаи "Тэбйин-үл-хакаик" номдоо: Хугацаанаас нэг өдөр өмнө цус үзээд, 10 хоног ариун байж, дараа нь дахин цус үзвэл Имам Абу Юсуфынхаар цус үзээгүй 10 хоногтой нийлүүлэн хайз гэж тооцно. Харин Имам Мухаммедынхаар үүний аль ч өдөр нь хайз болохгүй.

Чухал дүрмүүд:

1. Сарын тэмдэг ердийн хугацаанаасаа хэтэрч, 10 хоногийн дотор зогсвол, хэрэв дараа нь 15 хоног ариун байвал тэр хэтэрсэн өдрүүд бүгд хайз болно. Ингэснээр хугацаа (адэт) өөрчлөгдөнө.
2. Хэрэв 10 хоногоос өмнө цус зогсвол намазын цаг дуусах хүртэл хүлээх нь мүстэхаб (сайн) юм. Дараа нь гүсл авч намазаа уншина. Үүний дараа бэлгийн харьцаанд орж болно. Хэрэв хүлээж байгаад намазын цаг дуусвал гүсл аваагүй байсан ч бэлгийн харьцаанд орох нь câiz (гэхдээ гүсл авах нь дээр).
3. Охин хүүхэд анх удаа цус үзэхэд эсвэл эмэгтэй хүн 15 хоног ариун байсны дараа цус үзэхэд 3 хоног хүрэхгүй зогсвол намазын цаг дуустал хүлээнэ. Гүсл авахгүйгээр

зөвхөн абдэст авч намазаа уншина. 3 хоног хүртэл ингэж үйлдэх бөгөөд бэлгийн харьцаанд орж болохгүй.

4. Хэрэв цус 3 хоногоос дээш үргэлжлээд ердийн хугацаанаасаа өмнө зогсвол хугацаа нь дуусах хүртэл гүсл авсан ч бэлгийн харьцаанд орж болохгүй. Гэхдээ намазын цаг дуусах дөхөхөд цусгүй бол гүсл авч намазаа уншина, мацаг барина.

Рамадан сарын тухай: Үүр цайхаас өмнө цус зогсвол, хэрэв зөвхөн гүсл авч хувцсаа өмсөх хугацаа байгаад "Аллаахү Экбэр" гэж хэлэх хугацаа (нэг секунд) үлдэхгүй байсан ч тэр өдрийн мацгийг барина. Хэрэв "Тэкбир" (Аллаахү Экбэр) хэлэх хугацаа байсан бол "Ятсы" (шөнийн) намазыг нөхөж унших ёстой. Хэрэв ифтар (мацаг тайлах)-аас өмнө хайз эхэлвэл мацаг хүчингүй болж, Рамаданы дараа нөхөж барина.

Намаз уншиж байхад хайз эхэлвэл намаз хүчингүй болно. Цэвэршсэний дараа тэр фарз намазыг нөхөхгүй, харин нафилэ (сайн дурын) намаз байсан бол нөхөж уншина.

Хоёр хайзын хооронд заавал Бүрэн ариусах үе (15 хоног) байх ёстой. Хэрэв энэ хугацаанд цус үзвэл энэ нь ариун байх үеийг "фасид" (буруу) болгоно.

Мулла Хүсрэв "Гүрэр" тайлбартаа нэгэн охины 45 хоногийн турш ирсэн цусыг жишээ авч тайлбарлахдаа: 14 хоног ариун байсны дараах 10 хоног нь л хайз болж, бусад нь истихаза болно гэжээ. Учир нь 10 хоногийн дараа бүтэн ариусах үе (15 хоног) байхгүй бол шинэ хайз эхлэхгүй.

ТАСРАЛТГҮЙ ЦУС УРСАХ (ИСТИМРАР) БОЛОН ТООЦООЛОЛ

Хэрэв 15 хоногийн дотор нэг ч ариун өдөр байхгүй, цус тасралтгүй урсаж байвал (Истимрар) өмнөх сарын хугацаагаар тооцно. Өөрөөр хэлбэл, өмнөх сарын ариун өдрийн тоогоор ариун гэж тооцоод, дараа нь өмнөх хайзын өдрийн тоогоор хайз (сарын тэмдэг) гэж тооцно.

Охин хүүхдийн анхны мөчлөгт ийм тасралтгүй урсгал гарвал "Мэнхэл-үл-варидин" номд дараах 4 тохиолдлыг заажээ:

1. Хэрэв үзсэн цус нь шууд тасралтгүй үргэлжилбэл: Эхний 10 хоног нь хайз, дараагийн 20 хоног нь ариун байх хугацаа гэж тооцогдоно.
2. Хэрэв охин сахих (зөв) цус болон сахих ариун үе үзсэний дараа тасралтгүй урсаж эхэлбэл тэр охины өмнөх хугацаа нь тодорхой болсон гэж үзнэ. Жишээ нь: 5 хоног цус үзээд 40 хоног ариун байсан бол цаашид тасралтгүй урсгалын эхний 5 хоног нь хайз, дараагийн 40 хоног нь ариун байхаар цус зогсох хүртэл үргэлжилнэ.
3. Хэрэв фасид (буруу) цус болон фасид ариун үе үзвэл алиныг нь ч хугацаа (адэт) гэж тооцохгүй. Хэрэв ариун үе нь 15 хоногоос бага тул фасид болсон бол анхны үзсэн цус нь шууд тасралтгүй үргэлжилсэн мэтээр тооцно.
4. Хэрэв сахих цус болон фасид ариун үе үзвэл сахих цусны өдрүүд нь хугацаа (адэт) болно. Дараа нь 30 хоног хүртэлх хугацааг ариун гэж тооцно.

НИФАС (ТӨРСНИЙ ДАРААХ ҮЕ)

Нифас гэдэг нь төрөх үеийн цус алдалтыг хэлнэ. Гар, хөл, толгой нь тодорхой болсон зулбалтаас гарсан цус мөн адил нифас юм. Нифасын доод хугацаа гэж байхгүй. Цус зогсмогц гүсл авч намазаа эхэлнэ. Гэвч өөрийн ердийн хугацаа (адэт) дуусахаас нааш нөхөртэйгөө бэлгийн харьцаанд орж болохгүй. Хамгийн дээд хугацаа нь 40 хоног байна. 40 хоног гүйцмэгц цус зогсоогүй байсан ч гүсл авч намазаа эхэлнэ. 40 хоногоос хойш гарсан цус нь истихаза (өвчний цус) болно.

Жишээ нь: Анхны хүүхэд дээрээ 25 хоногт цэвэршсэн эмэгтэйн нифас хугацаа 25 хоног болно. Хэрэв энэ эмэгтэй хоёр дахь хүүхэд дээрээ 45 хоног цус үзвэл түүний нифас нь 25 хоног гэж тооцогдож, үлдсэн 20 хоног нь истихаза болно. Тиймээс 20 хоногт уншаагүй намазуудаа нөхөх (каза) ёстой. Харин хоёр дахь хүүхэд дээрээ цус 40 хоногоос өмнө, жишээ нь 35 хоногт зогсвол энэ 35 хоног бүгд нифас болж, түүний хугацаа (адэт) нь 25-аас 35 болж өөрчлөгдөнө.

Рамадан сард үүр цайсны (сахурын) дараа хайз эсвэл нифас зогсвол тэр өдөр идэж уухгүй (мацаг барьж буй мэт байна), гэхдээ тэр өдрийг дараа нь нөхөж (каза) барих ёстой. Хэрэв хайз эсвэл нифас үүр цайсны дараа эхэлбэл (үдээс хойш байсан ч хамаагүй) тэр өдөр идэж ууж болно.

ХАЙЗ БОЛОН НИФАСЫН ҮЕД ХОРИГЛОХ ЗҮЙЛС

Хайз болон нифасын өдрүүдэд дараах зүйлс дөрвөн урсгалд дөрвүүлээд **харам** (хориотой) юм:

- Намаз унших
- Мацаг барих
- Мэсжид (сүм) дотор орох
- Кур’ан-и керимийг унших болон барих
- Таваф (Каабыг тойрох) хийх
- Бэлгийн харьцаанд орох

Мацгийг дараа нь нөхөж барина, харин намазыг нөхөхгүй (өршөөгддөг). Намазын цаг бүрт абдэст авч, намаз уншихын дайтай хугацаанд залбирлын хивсэн (сэжжадэ) дээрээ суун зикир, тэсбих хийвэл өөрийн хамгийн сайн уншсан намазынхаа шагналыг (саваб) хүртэнэ.

"Жэвхэрэ" номд: "Эмэгтэй хүн хайз эхэлснээ ариун байх үедээ мэдэгдэх, нөхөр нь асуухад хэлэхгүй нуувал том нүгэл болно. Ариун байхдаа 'хайз ирлээ' гэж хэлэх нь мөн адил том нүгэл юм. Бошиглогч (с.а.в) 'Хайз эхэлсэн болон дууссаныг нөхрөөсөө нуусан эмэгтэй хараагдсан байдаг' гэж хэлсэн. Хайзтай үед ч, ариун үед ч эмэгтэй хүнтэй хошногоор харьцаанд орох нь харам бөгөөд маш том нүгэл юм. Ийм үйлдэл хийсэн хүн хараал иднэ" гэжээ. (Эрэгтэй хүнтэй бэлгийн харьцаанд орох нь бүр ч том нүгэл бөгөөд үүнийг "Ливата" гэнэ).

Хэрэв тухайн цагийн намазыг уншиж амжихаас өмнө хайз ирвэл тэр цагийн намазыг нөхөж унших шаардлагагүй. [Гүслийн талаар "Сэадэт-и Эбэдийе" номоос уншаарай!]

АБДЭСТИЙН БҮЛЭГ (АРИУН ЦЭВЭР)

Абдэстийн фарз (заавал биелүүлэх үйлдэл) нь Ханафи урсгалд дөрөв, Маликид долоо, Шафи болон Ханбалид зургаа байдаг. Ханафи урсгалын дагуу:

1. Нүүрээ угаах.
2. Хоёр гараа тохойтой нь хамт угаах.
3. Толгойныхоо дөрөвний нэг хэсэгт мэсх (нойтон гараар арчих) хийх.
4. Хоёр хөлөө шагайны ястай нь хамт угаах.

Абдэст нь дөрвөн төрөлтэй: Фарз, важыб, сүннэт болон мэндуб.

- **Фарз абдэст:** Ариун Кур'аныг (Мусхаф) барихын тулд, таван цагийн намаз уншихын тулд, оршуулгын (женазе) намаз уншихын тулд болон тилавэт сэждэ хийхийн тулд абдэст авах.
- **Важыб абдэст:** Каабыг тойрон эргэх (зиярат таваф) үйлдэл хийхэд абдэст авах.
- **Сүннэт абдэст:** Кур'аныг цээжээр уншихын тулд, оршуулгын газар очихын тулд болон гүслээр биеэ угаахын өмнө абдэст авах.
- **Мэндуб (сайн) абдэст:** Унтахаар хэвтэх болон унтаад босох үед, худал хэлэх эсвэл хүнийг муулсны (гийбэт) дараа, хүсэл тачаал өдөөсөн хөгжим сонссоны дараа эдгээр зүйлдээ гэмшиж (тэвбэ хийж) абдэст авах. Мөн эрдмийн хуралд явахдаа абдэсттэй явах, абдэст авсны дараа намаз унших зэрэг үйлдэл хийсэн бол дахин абдэст авах нь мэндуб юм. Харин юу ч хийгээгүй байж абдэсттэй байж дахин авах нь макүрүх (зохисгүй) юм.

УСНЫ ТУХАЙ

Ус дөрвөн төрөл байна:

1. **Ма-и мутлак (Ердийн ус):** Борооны ус, далайн ус, урсаж буй булаг болон худгийн ус. Эдгээр ус нь бохир зүйлийг ариусгана. Бүх зүйлд ашиглаж болно.
2. **Ма-и мукаййэд (Холимог ус):** Тарвас, гуа, усан үзэм, цэцгийн шүүс гэх мэт. Эдгээр нь бохирыг ариусгах ч абдэст, гүслэд ашиглаж болохгүй.
3. **Ма-и мэшкүк (Эргэлзээтэй ус):** Илжиг болон илжгэн эхтэй луус уусан усны үлдэгдэл. Үүгээр абдэст, гүсл авч болно.
4. **Ма-и мүста'мэл (Ашигласан ус):** Биеэс салсан усыг хэлнэ. Энэ талаар эрдэмтэд өөр өөр үзэлтэй ч Имам Мухаммедынхаар бол ариун гэж үздэг.

Абдэст авах шаардлага (важыб болох нөхцөл) есөн зүйл:

1. Мусульман байх. 2. Нас биед хүрсэн байх. 3. Ухаан санаа эрүүл байх. 4. Абдэстгүй байх. 5. Абдэст авах ус нь ариун байх. 6. Абдэст авах чадвартай байх. 7. Хайзгүй (сарын тэмдэггүй) байх. 8. Нифасгүй (төрсний дараах үе) байх. 9. Намазын цаг орсон байх (энэ нь өвчтэй хүмүүст хамаарна).

АБДЭСТИЙН СҮННЭТҮҮД (25 зүйл):

1. "А'үүзү" унших. 2. "Бисмиллах" унших. 3. Гараа угаах. 4. Хуруунуудын завсрыг норгох. 5. Амаа зайлах. 6. Хамраа зайлах. 7. Нийет (зорилго) хийх. 8. Кибла руу харах. 9. Сахлаа норгох (өтгөн бол). 10. Сахлаа мэсх хийх. 11. Баруун талаасаа эхлэх. 12. Хөлийн хуруунуудыг чигчий хуруунаас эхлэн норгох. 13. Толгойгоо бүтэн мэсх хийх. 14. Чих болон хүзүүгээ мэсх хийх. 15. Дарааллыг баримтлах. 16. Тасалдуулахгүй үргэлжлүүлэх. 17. Толгойгоо урдаас нь эхэлж арчих. 18. Мисвак (шүдний сойз) хэрэглэх. 19. Нүдний булан, хөмсгөнд ус хүргэх. 20. Угааж буй хэсгээ үрж арчих (Дэлк). 21. Өндөрлөг газар зогсож авах. 22. Эрхтэн бүрийг гурав угаах. 23. Абдэст авсны дараа саваа усаар дүүргэх. 24. Абдэст авч байхдаа хорвоогийн үг ярихгүй байх. 25. Үргэлж энэ нийет дээрээ байх.

МИСВАК ХЭРЭГЛЭХИЙН АШИГ ТУС (15 зүйл):

1. Үхэх үедээ "Шэхадэт" үг хэлэхэд тусална. 2. Буйл бэхжүүлнэ. 3. Цэр арилгана. 4. Цөс тогтворжуулна. 5. Амны өвчнийг намдаана. 6. Амны эвгүй үнэрийг арилгана. 7. Аллаах Таала түүнд баярлана. 8. Толгойны судсыг хүчтэй болгоно. 9. Шөтгөр (шэйтан) гуниглана. 10. Хараа сайжирна. 11. Буян хишиг ихэснэ. 12. Сүннэтээр үйлдсэнд тооцогдоно. 13. Ам ариусна. 14. Хэл яриа тодорхой (фасих) болно. 15. Мисвак хэрэглээд уншсан хоёр ракат намаз нь мисвакгүй уншсан 70 ракат намазаас илүү савабтай.

АБДЭСТИЙН МҮСТЭХАБУУД (САЙН ҮЙЛС):

1. Нийетээ дотроо хийх. 2. Хүзүүгээ арчих. 3. Хөлөө Кибла руу харуулж угаахгүй байх. 4. Боломжтой бол үлдсэн уснаас Кибла руу харан зогсоогоороо уух. 5. Абдэстийн дараа хувцас руугаа бага зэрэг ус цацах. 6. Цэвэр алчуураар арчих.

Чухал тэмдэглэл: Өөрийн урсгалд (мазхаб) макүрүх биш боловч өөр урсгалд фарз бол түүнийг хийх нь мүстэхаб юм. Малики урсгалд биеэ үрж арчих нь фарз тул үүнийг заавал хийх хэрэгтэй. Ханафи хүн Малики урсгалыг дагах нь (таклид) сайн зүйл.

АБДЭСТИЙН МАКҮРҮХҮҮД (ЗОХИСГҮЙ ЗҮЙЛС):

1. Нүүр рүүгээ ус хүчтэй цацах. 2. Ус руу үлээх. 3. Гурваас цөөн угаах. 4. Гурваас илүү угаах. 5. Ус руу нулимах. 6. Ус руу нус нийх. 7. Хоолойгоо зайлахдаа ус залгих. 8. Нуруугаа Кибла руу харуулах. 9. Нүдээ тас аних. 10. Нүдээ хэт том нээх. 11. Зүүн талаас эхлэх. 12. Баруун гараар нус нийх. 13. Зүүн гараар амаа зайлах. 14. Зүүн гараар хамраа зайлах. 15. Хөлөө газар хүчтэй цохих. 16. Наранд халсан усаар авах. 17. Ашигласан уснаас сэргийлэхгүй байх. 18. Хорвоогийн үг ярих.

АБДЭСТИЙГ ХҮЧИНГҮЙ БОЛГОХ ЗҮЙЛС (24 орчим зүйл):

1. Хошногоор гарсан зүйл.
2. Бэлэг эрхтнээс гарсан зүйл.
3. Өт болон жижиг чулуу гарвал.
4. Клизм (ихтикан) хийлгэх.
5. Эмэгтэйчүүдийн умайд хийсэн эм буцаж гарвал.
6. Чих рүү хийсэн эм амнаас гарвал (чих, хамраас гарвал болохгүй).
7. Шээсний сувагт хийсэн хөвөн норж унавал.
8. Хөвөнгийн гадна тал норсон байвал.
9. Амаар дүүрэн бөөлжих. (Цэр бөөлжих нь их байсан ч хүчингүй болгохгүй).

АБДЭСТИЙГ ХҮЧИНГҮЙ БОЛГОХ ЗҮЙЛС

Унтаж байгаа хүний амнаас гарсан ус шар өнгөтэй байсан ч ариун гэж тооцогдоно.

5. Өвчний улмаас нүднээс нулимс (шингэн) гоожих нь абдэстийг хүчингүй болгоно. Харин уйлах эсвэл сонгино гэх мэт зүйлийн нөлөөгөөр нулимс гоожвол хүчингүй болохгүй.
6. Хамраас гарсан цус, шар ус, идээ нь хамрын нүхнээс гадагш гарахгүй байсан ч абдэстийг хүчингүй болгоно. Харин хамрын нус нь бохир (нээс) биш тул абдэст хүчингүй болгохгүй.
7. Нулимахад нулимсанд холилдсон цусны хэмжээ нулимснаасаа их эсвэл тэнцүү байвал.
8. Юмыг хазах үед хазсан газар цус болж, тэр цус нь ам болон шүдэнд халдварласан байвал абдэст хүчингүй болно. Хэрэв халдаагүй бол хүчингүй болохгүй.
9. Биеийн аль нэг хэсгээс цус гарч, маш бага байсан ч тархсан бол Ханафи урсгалд абдэст хүчингүй болно. Харин Малики болон Шафи урсгалд хүчингүй болохгүй.
10. Эмээлгүй амьтан дээр гүн унтаж байхдаа уруу газар чиглэн явж байвал.
11. Абдэст авсан эсэхдээ эргэлзэж, авсан гэхээсээ аваагүй гэх магадлал нь илүү санагдаж байвал.
12. Эрэгтэй хүн эхнэртэйгээ нүцгэнээр тэврэлдэж (бие биедээ хүрэх) байвал.

13. Абдэстийн эрхтнүүдийн аль нэгийг угаахаа мартсан боловч алийг нь гэдгээ мэдэхгүй байвал.
14. Бие дээрх цэврүүнээс өөрөө болон шахах үед идээ, цус, шар ус гадагш гарвал.
15. Шархны дунд хэсэгт шар ус, идээ, цус зэрэг бохир шингэн хуримтлагдаж, тэр нь эрүүл хэсэгтээ эсвэл дээрх хөвөн, сүсэгтэн / кул/ тдоо халдсан бол хүчингүй болно. (Шархнаас гарсан өнгөгүй ус абдэст хүчингүй болгохгүй гэж үздэг тул экзем, цэцэг өвчтэй хүмүүс энэ дүрмийг дагаж болно).
16. Нэг зүйлийг налан унтаж байхдаа, тэр зүйлийг нь авахад унахаар байвал.
17. Рүкү (бөхийх) болон сэждэ (мөргөх) бүхий намаз уншиж байхдаа өөртөө болон хажуу дахь хүнд сонсогдохоор инээх. Хэрэв зөвхөн өөртөө сонсогдохоор инээвэл зөвхөн намаз нь хүчингүй болох ба абдэст нь хүчингүй болохгүй.
18. Унадаг өвчин (сара) хөдлөх эсвэл ухаан алдаж унах.
19. Чихнээс идээ, шар ус, цус гарч, гүсл хийхэд угаах ёстой хэсэг хүртэл урсан орвол.

Түүхэн тэмдэглэл: Халуун усны газар (Хамам)-т усанд орохыг европчууд биднээс сурсан. Үүнээс өмнө тэдний гэр орон эвгүй үнэрээс болоод орохын аргагүй байсан. Цэвэрч байдлыг дэлхий дахинд мусульманчууд түгээж, хүн төрөлхтнийг хамгийн том дайсан болох бохир заваанаас аварсан юм.

АБДЭСТИЙН ЗАЛБИРУУД

Абдэст авч эхлэхдээ: **(Bismillâhil-azîm velhamdü lil-lahi alâ dînil-islâmi ve alâ tevfîkıl-îmâni elhamdü lillahillezî ce'alel- mâe tahûren ve ce'alel-islâme nûren)** гэж хэлнэ.

- **Амаа зайлахдаа:** (Allahümmeskınî min havdi nebiyyike ke'sen lâ azmeü ba'dehü ebeden).
- **Хамраа зайлахдаа:** (Allahümme erihnî râyihatel-Cenneti verzuknî min naîmiha velâ türihnî râyihaten-nâri).
- **Нүүрээ угаахдаа:** (Allahümme beyyıd vechî binûrike yevme tebyaddu vücûhü evliyâike velâ tüsevvid vechî bizünûbî yevme tesveddü vücûhü a'dâike).
- **Баруун гараа угаахдаа:** (Allahümme a'tınî kitâbî bi-yemîni ve hâsibnî hisâben yesîren).
- **Зүүн гараа угаахдаа:** (Allahümme lâ tü'tınî kitâbî bişimâlî velâ min verâî zahrî velâ tuhâsibnî hisâben şedîden).
- **Толгойгоо арчихдаа (мэсх):** (Allahümme harrim şa'rî ve beşerî alen-nâri ve ezıllenî tahte zılli Arşıke yevme lâ zılle illâ zıllüke).
- **Чихийг арчихдаа:** (Allahümme-c'alnî minellezîne yestemi'ûnel-kavle feyettebi'ûne ahseneh).
- **Хүзүүг арчихдаа:** (Allahümme a'tik rekabetî minennâri vahfaz mines-selâsili vel-ağlâl).
- **Баруун хөлөө угаахдаа:** (Allahümme sebbit kademeyye alessırâtı yevme tezillü fîhil-akdâm).
- **Зүүн хөлөө угаахдаа:** (Allahümme lâ tatrud kademeyye alessırâtı yevme tatrudü küllü akdâmi a'dâike. Allahümmec'al sa'yî meşkûren ve zenbî magfûren ve amelî makbûlen ve ticâretî len'tebûre).

Абдэст авч дууссаны дараа: **(Allahümmec'alnî minettevvâbîne vec'alnî minel-mütetahhirîne vec'alnî min ibâdikes-sâlihîne vec'alnî minellezîne lâ havfün aleyhim velâ hüm yahzenûn)** гэж уншина.

Үүний дараа тэнгэр өөд харан: **(Sübhânekellahümme ve bihamdike eşhedü en lâ ilâhe illâ ente vahdeke lâ şerîke leke ve enne Muhammeden abdüke ve resûlüke)** гэж уншина.

Дараа нь "Бисмиллах" хэлээд "Инна энзэлна" (Кадр) сургийг 1, 2 эсвэл 3 удаа уншина.

Эцэст нь, хүн бүр өөрийн гэр бүл, үр хүүхдэдээ шаардлагатай шашны мэдлэгийг заавал зааж өгөх ёстой. Учир нь шүүлтийн өдөр (Кыямат) эхнэрүүдийн үйлдлийн талаар нөхрүүдээс нь асуух болно.

ТЭЭЭММҮМИЙН БҮЛЭГ

Ханафи урсгалд намазын цаг орохоос өмнө тэеэммүм хийх нь сахих (хүчинтэй) байдаг бол бусад гурван урсгалд (Шафи, Малики, Ханбали) цаг орохоос өмнө хийж болохгүй. Тэеэммүмийн фарз нь гурав байна. Абдэст болон гүслэд зориулсан тэеэммүмүүд нь ижил аргаар хийгддэг ч нийет (зорилго) нь өөр байх ёстой. Тиймээс нэгийг нь нөгөөгийнхөө оронд ашиглаж болохгүй.

Тэеэммүмийн фарзууд:

1. **Нийет (Зорилго) хийх:** Энэ нь заавал биелүүлэх нөхцөл юм.
2. **Хоёр гараа цэвэр шороонд хүргэж, нүүрээ бүтэн арчих (мэсх).**
3. **Хоёр гараа дахин шороонд хүргэж,** эхлээд зүүн гараараа баруун гараа тохой хүртэл, дараа нь баруун гараараа зүүн гараа тохой хүртэл бүх хэсгийг нь арчих. Эдгээр нь үндсэн үйлдэл (рүкн) юм.

Тэеэммүм фарз болохын баталгаа нь Ниса сургийн 43, Маида сургийн 6 дахь аятууд юм. Малики болон Шафи урсгалд намазын цаг орохоос өмнө тэеэммүм хийх нь câiz (зөвшөөрөгдөхгүй) бөгөөд нэг тэеэммүмээр нэгээс олон фарз намаз уншиж болохгүй.

Тэеэммүм хийж болохгүй зургаан зүйл: (Хэрэв дээр нь шорооны тоос байхгүй бол) төмөр, зэс, хүрэл, тугалга, алт, мөнгө болон бүх төрлийн металл. Халуунд хайлдаг эдгээр металлууд болон халуунд зөөлөрдөг шил, паалантай шаазангаас бусад бүх зүйлээр тэеэммүм хийж болно. Гэхдээ тухайн зүйл нь шорооны төрлийн (элс, чулуу гэх мэт) байх ёстой.

Хэрэв шороон дээр шээсэн байгаад хатсан бол тэнд намаз уншиж болно, харин тэндээс тэеэммүм хийж болохгүй. Тэеэммүм хийхийн тулд заавал ус хайх, олдохгүй бол мусульман, шударга (адил) хүнээс асуух шаардлагатай.

Тэеэммүмийн нөхцөл (шарт) тав байна:

1. Нийет хийх.

2. Мэсх (арчих) хийх.
3. Тэеэммүм хийж буй зүйл нь шорооны төрөл байх. (Үгүй бол дээр нь тоос байх ёстой).
4. Ашиглаж буй зүйл эсвэл тоос нь ариун (пак) байх.
5. Ус ашиглах бодит болон хууль ёсны боломжгүй байх. (Өвчний улмаас гар хөл сульдах, өндөр насны доройтол нь ус ашиглах боломжгүй шалтгаанд тооцогдоно. Ийм хүмүүс намазаа сууж уншина).

Тэеэммүмийн сүннэт долоо байна:

1. "Бисмиллах" унших. 2. Гараа цэвэр шороонд хүргэх. 3. Гараа шороон дээр нэг удаа урагш хойш хөдөлгөх. 4. Хуруунуудаа дэлгэх. 5. Хоёр гараа хооронд нь цохиж тоосыг гөвөх. 6. Эхлээд нүүрээ арчих. 7. Хоёр гараа тохой хүртэл бүх хэсгийг арчих.

Ус хайх нөхцөл дөрөв байна:

1. Байгаа газар нь суурин байх. 2. Ус байгаа тухай мэдээ ирэх. 3. Ус байгаа гэх баттай таамаг (занн-ы галиб) байх. 4. Аюулгүй газар байх.

Хэрэв ус байгаа газар нь нэг миль (ойролцоогоор 1920 метр)-ээс хол бол тэеэммүм хийж болно. Хэрэв нэг милээс ойр бөгөөд намазын цаг дуусахааргүй бол тэеэммүм хийж болохгүй.

ОНЦГОЙ ТОХИОЛДЛУУД

- Хэрэв ус хайгаад олдохгүй тэеэммүм хийж намазаа уншсаны дараа ус олвол намазаа дахин унших уу, үгүй юу гэдэг дээр эрдэмтэд маргадаг ч "дахин унших шаардлагагүй" гэсэн нь хамгийн зөв (эсах) юм.
- Хэрэв газар бүхэлдээ шавар бөгөөд тэеэммүм хийх хуурай газар байхгүй бол шаврыг бага зэрэг хатааж байгаад тэеэммүм хийнэ.
- Хэд хэдэн хүн тэеэммүм хийсэн байхад нэг нь ус харвал бүгдийнх нь тэеэммүм хүчингүй болно.
- Жүнүб (бие угаах шаардлагатай) болсон хүн зөвхөн сүм (мэсжид) дотор ус байгааг мэдвэл тэеэммүм хийж байж сүм рүү орж усаа авна.
- Хоёр гар нь таслагдсан хүн тэеэммүм хийж болно. Хэрэв гар хөл нь бүгд байхгүй бол Ханафи урсгалын нэг үзлээр намазаас чөлөөлөгдөнө, харин Имам Абу Юсуфынхаар бол намазаа заавал унших ёстой.
- Баяр болон оршуулгын намаз унших гэж байхад абдэст авбал амжихгүй (намаз дуусна) гэж үзвэл тэеэммүм хийж орохыг Имам А’зам зөвшөөрсөн байдаг. Харин Жүма (Баасан) намаз болон таван цагийн намазад цаг амжихгүй байсан ч тэеэммүм хийж болохгүй (учир нь Жүмагийн оронд үдийн намаз, цагийн намаз дуусвал нөхөх намаз байдаг тул).

ШАРХ БОЛОН СҮСЭГТЭН / КУЛ/ ТТОЙ ҮЕД АРИУСАХ НЬ

Хэрэв абдэст болон гүслээр угаах эрхтнүүдийн хагасаас илүү нь шархтай бол тэеммүм хийнэ. Хэрэв хагас нь шархтай бол эрүүл хэсгийг угааж, шархтай хэсэгт мэсх (арчих) хийнэ. Хэрэв шарх руу мэсх хийх нь хортой бол сүсэгтэн / кул/ т (сарга) дээр нь мэсх хийнэ. Хэрэв сүсэгтэн / кул/ т дээр мэсх хийх нь хортой бол огт мэсх хийхгүй.

Шүдний ломбо болон бүрээсний тухайд: Энэ нь сүсэгтэн / кул/ ттой адил биш юм. Ханафи хүн шүдний ломботой бол Малики эсвэл Шафи урсгалыг дагаж (таклид) ариусах боломжтой.

Хүнд өвчтэй хүн намазаа толгойгоороо дохиж (иймэ) уншиж чадахгүй болсон бол тэр намазуудаа нөхөх гэж яарах шаардлагагүй, хэрэв эдгэрвэл нөхөж уншина.

Аллаах Таала хайртай сүсэгтэн / кул/ уудынхаа нүглийг уучлах эсвэл диваажин дахь хишгийг нь нэмэгдүүлэхийн тулд зовлон, өвчин өгдөг. Мөргөл үйлдэх нь хэцүү, бэрхшээлтэй болдог ч үүний хариуд хорвоогийн ажилд нь амар амгалан, амжилт, амьжиргааны адислал (бэрээкэт) өгдөг юм.

ИСТИНЖА, ИСТИБРА, ИСТИНКА (БИЕ ЗАССАНЫ ДАРААХ АРИУСАЛ)

- **Истинжа:** Бие зассаны дараа тухайн хэсгийг усаар угаахыг хэлнэ.
- **Истибра:** Шээсний дараа давсагт шээсний үлдэгдэл бүрэн арилах хүртэл (алхах эсвэл бусад аргаар) хугацаа өнгөрөөхийг хэлнэ.
- **Истинка:** Бие бүрэн ариуссан гэдэгт зүрх сэтгэл бүрэн итгэлтэй болохыг хэлнэ.

Истинжагийн төрлүүд:

1. **Фарз:** Хэрэв хувцас, бие, намаз унших газарт нэг дирхэмээс (4.80 гр) их хэмжээний бохир (нээс) байвал түүнийг усаар арилгах нь фарз юм. Гүслд орох үед ч мөн фарз.
2. **Важыб:** Бохир нь яг нэг дирхэм бол арилгах нь важыб.
3. **Сүннэт:** Нэг дирхэмээс бага бол арилгах нь сүннэт.
4. **Мэндуб:** Өчүүхэн төдий бохирыг ч арилгах нь сайн үйл. Хэрэв бие засах газар нь нойтон байхдаа хий гаргавал угаах нь мэндуб юм. (Хуурай байхдаа хий гаргавал угаах нь бид’ат буюу шашинд шинээр зохиосон зүйл болно).

Истинжагийн сүннэт: Чулуу эсвэл шороогоор арчиж цэвэрлээд, дараа нь усаар угаах нь сүннэт юм. Хэрэв бохир нь их хэмжээгээр тархсан бол усаар угаах нь фарз болно. Дараа нь цэвэр даавуугаар, байхгүй бол гараараа арчиж хатаана.

НАМАЗ ХЭРХЭН КИЛИНДЭГ (НАМАЗЫН ЗААВАР)

Намазад дөрвөн зүйлээр орно: Фарз, важыб, сүннэт, мэндуб.

Эхлэл:

- **Сүннэт:** Ханафи урсгалд хоёр гараа чихний тушаа өргөх, алгаа Кибла руу харуулах нь сүннэт.
- **Эрэгтэйчүүд:** Эрхий хуруугаа чихний гэдэсэнд хүргэх.
- **Эмэгтэйчүүд:** Гараа мөрний тушаа өргөх нь мэндуб.
- **Фарз:** "Аллааху экбэр" гэж хэлэх (Тэкбир).
- **Сүннэт:** Гараа холбож барих. Эрэгтэйчүүд баруун гараа зүүн гар дээрээ тавьж хүйснээс доош барих бол эмэгтэйчүүд цээжин дээрээ барина.
- **Залбирал:** "Сүбханэкэ" унших нь сүннэт. "А'үүзү", "Бисмиллах" унших нь сүннэт. "Фатиха" сургийг унших нь важыб. Фатихагийн дараа 3 аят эсвэл урт 1 аят унших нь важыб.

Рүкү (бөхийх):

- Бэлхүүсээрээ бөхийх нь фарз. "СүбханАллаах" гэж хэлэх хэмжээнд зогсох нь важыб. 3 удаа "Сүбханэ раббийэл азийм" гэх нь сүннэт. Рүкүгээс цэх босох болон хоёр сэждэний хооронд суух үед түр саатах (Туманинэт) нь Имам Абу Юсуфынхаар фарз, бусдынхаар важыб юм.

Сэждэ (мөргөх):

- Толгойгоо газарт хүргэх нь фарз. 3 удаа "Сүбханэ раббийэл а'ла" гэх нь сүннэт.
- **Дараалал:** Эхлээд хоёр өвдөг, дараа нь хоёр гар, дараа нь хамар, эцэст нь духаа газарт хүргэнэ.
- Хөлийн ядаж нэг хуруу газарт хүрч байх нь фарз. Газар нь толгой шигдэхээргүй хатуу байх ёстой.

Эмэгтэйчүүдийн намазын онцлог:

- Гараа мөр хүртэл өргөнө, ханцуйнаасаа гаргахгүй.
- Цээжин дээрээ баруун алгаа зүүн гар дээрээ тавьж барина.
- Рүкүд бага бөхийнө, нуруугаа толгойтойгоо тэгшлэхгүй.
- Сэждэд гараа биедээ нааж газарт дэлгэнэ, гэдсээ гуяндаа наана.
- Суухдаа хоёр хөлөө баруун тийш гаргаж зүүн өгзгөөрөө сууна (Тавәррүк).
- Намазыг чанга дуугаар уншихгүй.

НАМАЗЫН СҮҮЛЧИЙН ХЭСЭГ БОЛОН ЗАЛБИРЛУУД

- Намазын төгсгөлд "Тэхийят" унших хэмжээнд суух нь фарз. Сүүлчийн суултад "Салават" залбирлуудыг унших нь сүннэт.

- "Сэлам" (мэндчилгээ) өгөх нь важыб. Мэндчилэхдээ хоёр мөр рүүгээ харах нь сүннэт.

Намазын сүнслэг тал: Намаз уншиж байхдаа:

1. **Ихлас:** Зөвхөн Аллаахын төлөө үйлдэх.
2. **Тэфэккүр:** Уншиж буй зүйлээ бодох.
3. **Хавф:** Аллаахаас эмээх.
4. **Рэжа:** Түүний нигүүлсэлд найдах.
5. **Рү'ет-и таксир:** Өөрийгөө дутуу, алдаатай гэдгээ мэдэх.
6. **Мүжахэдэ:** Нэфс (шунал) болон шөтгөртэй тэмцэх.

Намазад орохдоо "баруун талд минь диваажин, зүүн талд минь там, ард минь үхлийн элч Азраиль (a.c), өмнө минь Кааба, хөл доор минь Сират гүүр байна" гэж бодон хичээнгүйлэн унших хэрэгтэй.

АЗАН (НАМАЗЫН ДУУДЛАГА)

Азан гэдэг нь намазын цаг болсныг мэдэгдэж, тодорхой араб үгсийг дуудахыг хэлнэ.

- Азаныг өөр хэлээр унших нь азан болохгүй.
- Эрэгтэйчүүд өндөр газар гарч чангаар унших нь сүннэт.
- Эмэгтэйчүүд азан болон икамэт унших нь макүрүх (зохисгүй). Тэдний дуу хоолой эрчүүдэд сонсогдох нь харам юм.
- Азаныг үнэ төлбөргүй, Аллаахын төлөө унших нь сүннэт.
- Ухаан суугаагүй (балиг болоогүй) хүүхэд эсвэл чанга яригчаар (хорлоор) унших нь жинхэнэ азан гэж тооцогдохгүй (учир нь энэ нь шууд хүний дуу хоолой биш болж хувирдаг).
- Намазыг үнэн зөв таквимын (хуанли) дагуу унших нь маш чухал.

АЗАН СОНСОХ БОЛОН ТҮҮНИЙ ЁС ЖАЯГ

Сүннэтийн дагуу уншиж буй хэд хэдэн азанаас зөвхөн эхнийхийг сонссон хүмүүс түүнийг дагаж хэлэх (дотроо давтах) ба хэрэв өөрийнх нь суудаг хорооллын сүмийн азан бол жамаатад (олноор унших намазад) очих хэрэгтэй. Кур'ан уншиж байгаа хүмүүс ч азаныг сонсвол дагаж хэлэх нь зүйтэй. Харин оршуулгын намаз уншиж буй, бие засаж буй, хоол идэж буй, сүмд байгаа, эсвэл шашны эрдэм сурч, зааж буй хүмүүс азаныг дагаж хэлэх шаардлагагүй.

Араб хэлээр биш эсвэл хэт их аялгуулан уншсан азан нь сүннэтэд нийцэхгүй. Азан сонссон хүн сууж байвал босох, алхаж байвал зогсох нь мэндуб (сайн үйл) юм. Засгийн газар хороолол бүрт сүм барих үүрэгтэй бөгөөд хэрэв барихгүй бол мусульманчууд өөрсдөө барих нь важыб юм. Хороолол бүрт сүм байвал хүн бүр азаныг сонсох боломжтой тул чанга яригч ашиглах шаардлагагүй болно.

ЧАНГА ЯРИГЧ (ХОПАРЛОР) БОЛОН БИД'АТЫН ТУХАЙ

Чанга яригч ашиглах нь азаны сүннэтүүдийг орхигдуулахад хүргэдэг бид'ат (шашинд хожим орсон зохисгүй зүйл) гэж энэхүү бичвэрт үзжээ. Азан унших болон намаз уншихдаа энэхүү бид'атыг ашиглах нь том нүгэл бөгөөд мөргөлийг хүчингүй болгох эрсдэлтэй. Радио, соронзон хальс эсвэл чанга яригчаар сонсогдож буй Кур'ан болон азан нь хүний шууд дуу хоолой биш, харин цахилгаан болон соронзон орны нөлөөгөөр үүссэн "хөгжмийн зэмсгийн дуу" гэж тайлбарласан байна.

Исламын шаарддаг "Мухаммедын Азан" гэдэг нь зөвхөн сүсэгтэн мусульман хүний өөрийнх нь хоолойг хэлнэ. Төмөр хоолой (чанга яригч)-ноос гарч буй дуу нь жинхэнэ азан биш юм. Энэ нь жинхэнэ уншлага биш, харин дууны цуурай эсвэл "сүүдэр" юм. Хэдийгээр үүнийг сонсох нь фарз биш ч гэсэн, Кур'аны аяттай төстэй тул түүнд хүндэтгэлгүй хандаж болохгүй.

НАМАЗЫН ВАЖЫБУУД (ХАНАФИ УРСГАЛ):

Намазын важыб (заавал биш ч зайлшгүй) үйлдлүүд:

1. Имамын ард "Сүбханэкэ"-гээс өөр зүйл уншихгүй байх.
2. Имам болон ганцаараа уншиж буй хүн фарз намазын эхний хоёр ракат болон бусад намазын ракат бүрт "Фатиха" сургийг унших.
3. Фатихагийн дараа нэмэлт судар (Замм-ы сүрэ) унших.
4. Фатихаг нэмэлт судраас өмнө унших.
5. Эхний суултад (Кадэ-и ула) суух.
6. Сэждэг дараалан хийх.
7. Сүүлчийн суултад "Тэхийят" унших.
8. "Сэлам" өгч намазаас гарах.
9. Витр намазад "Күнүт" залбирлыг унших.
10. Баярын намазын нэмэлт тэкбирүүдийг авах.
11. Намазын хөдөлгөөн бүрийг тайван, ёс журмын дагуу гүйцэтгэх (Та'дил-и эркан).
12. Алдаа гаргавал "Сэждэ-и сэхв" (андуурал засах мөргөл) хийх.
13. Арафа өдрөөс эхлэн баярын дөрөв дэх өдөр хүртэл намазын дараа "Тэкбир-и тэшрик" унших.

НАМАЗЫН СҮННЭТҮҮД (ХАНАФИ УРСГАЛ):

Намазын сүннэт (зөвлөсөн) үйлдлүүд:

1. Эхлэл тэкбирт эрчүүд гараа чихний гэдэс хүртэл, эмэгтэйчүүд мөр хүртэл өргөх.
2. Алгаа Кибла руу харуулах.
3. Гараа холбохдоо баруун гараараа зүүн гарны бугуйг атгах (эрчүүд хүйснээс доош, эмэгтэйчүүд цээжин дээр).
4. Эхний ракатад "Сүбханэкэ" унших.
5. "А'үүзү", "Бисмиллах" унших.
6. Фатиха сургийн дараа аяархан "Амин" гэж хэлэх.
7. Рүкүд орохдоо тэкбир ("Аллааху экбэр") хэлэх.
8. Рүкүд гараа өвдөг дээрээ тавьж, хуруунуудаа дэлгэх.
9. Рүкүд 3 удаа "Сүбханэ раббийэл азийм" гэж хэлэх.

НАМАЗЫН СҮННЭТҮҮД

Рүкүд (бөхийхөд) нуруу болон толгой нь нэг түвшинд байх. Имам болон ганцаараа уншиж буй хүн рүкүгээс босохдоо **(Semi'allahü limen hamideh)** гэж хэлэх. Жамаатаар болон ганцаараа уншиж буй хүн рүкүгээс босож цэх зогссоны дараа **(Rabbenâ lekel-hamd)** гэж хэлэх. Кыямаас (зогсоо байдлаас) сэждэд (мөргөлд) очихдоо **(Allahü ekber)** гэж хэлэх. Сэждэд гурван удаа **(Sübhâne rabbiyel-a'lâ)** гэж хэлэх. Эхний сэждэгээс босохдоо **(Allahü ekber)** гэж хэлэх. (Хоёр дахь сэждэд) очихдоо **(Allahü ekber)** гэж хэлэх. Сэждэд гарны хуруунуудыг хооронд нь наах. Эрэгтэйчүүд сэждэд өвдгөө газарт тавьж, гуяа гэдэснээсээ тусад нь байлгах, эмэгтэйчүүд гуяа гэдэс рүүгээ наах. Хоёр дахь сэждэгээс босохдоо **(Allahü ekber)** гэж хэлэх. Эрэгтэйчүүд (суухдаа) баруун хөлөө босоо босгож, зүүн хөл дээрээ суух. Сүүлчийн суултад (Кадэ-и ахирэ) салаваат залбирлуудыг унших. Баруун болон зүүн тийш сэлам (мэндчилгээ) өгөхдөө толгойгоо эргүүлэх. Тэхийят уншихаар суухдаа гараа өвдөгнийхөө үзүүр дээр тааруулж тавиад, хуруунуудаа өөрийнхөөр нь (өлгөхгүй, атгахгүй) орхих. Сэждэд гар болон хөлийн хуруунуудыг Кибла руу харуулах. Сэждэд очихдоо гараа чихнийхээ тушаа байлгах. Долоон эрхтэн (дух, хоёр гар, хоёр өвдөг, хоёр хөлийн хуруу) дээр сэждэ хийх. Дөрвөн ракаттай фарз намазын сүүлчийн хоёр ракатад зөвхөн Фатиха сургийг унших. Сүннэтийн дагуу Мухаммедын азаныг унших. Жамаатаар ч бай, ганцаараа ч бай фарз намазуудад эрчүүд икамэт унших.

НАМАЗЫН МҮСТЭХАБУУД (САЙН ҮЙЛДЛҮҮД)

Ханафи урсгалд намазын мүстэхабууд: Муэззин икамэт уншиж байгаад **(Hayye alessalâh)** гэх үед жамаат хүлээлгүй босох. Ифтитах (эхлэх) болон Витр намазын күнүт тэкбирийг авахдаа эрчүүд эрхий хуруугаа чихний гэдэсэнд хүргэх. Кыямд (зогсоход) гараа холбохдоо бугуйгаа чанга атгах. Кыямд сэждэ хийх газар руугаа харах. Рүкү болон сэждэд тэсбихийг 5 эсвэл 7 удаа хэлэх. Рүкүд хөл рүүгээ харах. Рүкүд хөлөө хооронд нь наах. Кыямад босоход

зүүн хөлөө баруун хөлөөсөө дахин нээх (бага зэрэг зай авах). Духнаасаа өмнө хамраа газарт хүргэх. Сэждэд хамрынхаа хоёр хажуу руу харах. Сэлам өгөхдөө мөрнийхөө үзүүр рүү харах. Имамын зүүн талд байгаа хүн сэлам өгөхдөө имамд, хамгаалагч тэнгэр элч нарт болон жамаатад нийет хийх. Имамын баруун талд байгаа хүн тэнгэр элч нарт болон жамаатад нийет хийх. Хэрэв баруун, зүүн талд нь хэн ч байхгүй бол зөвхөн тэнгэр элч нарт нийет хийх. Намаз уншиж байхдаа хөлсөө арчихгүй байх. Ханиалгахгүй байхыг хичээх. Эвшээхгүй байхыг хичээх. Тэхийят уншиж суухдаа гуя руугаа харах. Имам намаз дууссаны дараа нүүрээ жамаат руу эргүүлэх.

НАМАЗЫН ЁС ЖАЯГ (АДАБ)

1. Ганцаараа эсвэл имамтай уншсан хүн сэлам өгсөн даруйдаа: (Allahümme entesselâmü ve minkes-selâmü tebârekte yâ zel-celâli vel-ikrâm) гэж хэлэх. Үүний дараа 3 удаа: **(**Estagfirullahel'azîm ellezî lâ ilâhe illâ hüv elhayyelkayyûme ve etûbü ileyh) гэж хэлнэ. Үүнийг "Истигфар залбирал" гэх ба абдэстгүй уншиж болно.
2. Үүний дараа **(Âyetel-kürsî)** унших.
3. 33 удаа **(Sübhânallah)** гэх.
4. 33 удаа **(Elhamdülillah)** гэх.
5. 33 удаа **(Allahü ekber)** гэх.
6. 1 удаа: (Lâ ilâhe illallahü vahdehû lâ şerîke leh lehül mülkü ve lehül hamdü ve hüve alâ külli şey'in kadîr) гэх.
7. Гараа урагш сунгаж, залбирлын Кибла болох Арш руу алгаа дэлгэн, чин сэтгэлээсээ залбирах.
8. Хэрэв жамааттай бол залбирлыг хүлээх.
9. Залбирлын төгсгөлд "Амин" гэх.
10. Залбирал дуусаад гараа нүүрэндээ хүргэн илэх.
11. Дараа нь тус бүрт нь Бисмиллах хэлж 11 удаа **(İhlâs-ı şerîf)** уншихыг хадист тушаасан байдаг. Дараа нь тус бүр нэг удаа **(Kul'e'ûzü)** буюу Фалак, Нас сургуудийг уншиж, 67 удаа **(Estagfirullah)** гэж хэлж 70-д хүргэх, 10 удаа (Sübhânallah ve bi-hamdihi sübhânallahil'azîm) гэх. Дараа нь (Sübhâne Rabbike...) аятыг унших. Хадис шэрифид "Таван цагийн фарз намазын дараа хийсэн залбирал хүлээн авагдана" гэсэн байдаг. Гэхдээ залбирлыг сэргэг зүрхээр, аяархан хийх ёстой. Залбирлыг зөвхөн намазын дараа эсвэл тодорхой цагт хийх, тодорхой зүйлсийг цээжлээд шүлэг уншиж байгаа мэт унших нь макрүх юм. Залбирал дуусаад гараа нүүрэндээ хүргэх нь сүннэт.

[P.S. Тарикатчидын хийдэг шиг бүжиглэх, эргэх, алга таших, хөгжим (нэе, сааз) тоглох нь шашинд хориотой (харам) гэж санал нэгдсэн байдаг. Намазын дараах сүннэттэй намазуудад имам сэлам өгөөд Кибла руу харан сууж үлдэх нь макрүх бөгөөд бид'ат юм. Босоод явах эсвэл жамаат руу харах, эсвэл баруун, зүүн тийш эргэж суух ёстой.]

НАМАЗЫН ДАРААХ ЗАЛБИРАЛ

(Эх бичвэрт байгаа араб залбирлын утга): "Орчлон ертөнцийн Эзэн Аллаахад талархъя. Бидний элч Мухаммед, түүний гэр бүл болон нөхдөд салаваат, мэндчилгээ байх болтугай. Яа Рабби! Миний уншсан намазыг хүлээн авааач! Төгсгөл болон хувь заяаг минь сайн болгооч. Сүүлчийн амьсгалаа авахдаа Тэвхид үгийг хэлэхийг хувь тавилан болгооч. Нас

барагсдыг минь өршөөн соёрхооч. Намайг, эцэг эхийг минь, багшийг минь, бүх итгэгч эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийг шүүлтийн өдөр өршөөгөөч. Яа Рабби! Намайг шөтгөр, дайсан болон өөрийн нэфсний (шунал) хорлолоос хамгаалаач! Гэрт минь сайн сайхан, халал бөгөөд хишиг дүүрэн ризк (хүнс, орлого) хайрлаач! Өвчтэй хүмүүст минь эдгэрэл, зовлонтой хүмүүст минь тусламж хайрлаач! Эх эцэг, үр хүүхэд, төрөл төрөгсөд, найз нөхөд болон бүх шашны ахан дүүст минь сайн сайхан амьдрал, эрүүл мэнд, зөв зам, чин шударга байдлыг хайрлаач! Амин."

НАМАЗЫН МАКРҮХҮҮД (ЗОХИСГҮЙ ҮЙЛДЛҮҮД)

1. Хүзүүгээ бөхийлгөж хоёр тал руугаа харах.
2. Бие дээрх эсвэл хувцас дээрх зүйлээр тоглох.
3. Шалтгаангүйгээр гараараа сэждэ хийх газраа шүүрдэх.
4. Эрчүүд кыямад гараа цээжин дээрээ, сэждэд цээжнийхээ тушаа барих.
5. Хуруугаа дуугаргах.
6. Шалтгаангүйгээр завилаад суух.
7. Сэждэд нэг хөлөө өргөх.
8. Хүндтэй хүний хажууд очихын аргагүй заваан хувцастай намаз унших.
9. Хүний нүүр рүү харан намаз унших.
10. Гал руу харан унших.
11. Бие болон хувцас дээр амьд биетийн зураг байх.
12. Шалтгаангүйгээр эвшээх.
13. Гараа ханцуйнаасаа гаргахгүйгээр намаз унших.
14. Нохой шиг шилбээ босгож суух.
15. Нүдээ аних.
16. Гараа Киблаас өөр зүг рүү харуулах.
17. Жамааттай уншиж байхад урд эгнээнд зай байхад арын эгнээнд унших.
18. Өмнө нь хаалт (сүтрэ) байхгүй байхад булш руу харан унших.
19. Бохир зүйл (нээс) рүү харан унших.
20. Эрэгтэй, эмэгтэй хүн зэрэгцэн зогсоод тусдаа намаз унших.
21. Бие засах хэрэгцээ (шээс, өтгөн) байхад тэвчиж унших.
22. Рүкүгээс босоод сэждэд очихдоо шалтгаангүйгээр эхлээд гараа газарт тавих (эхлээд өвдөгөө тавих ёстой).
23. Нэг рүкн (үйлдэл) дотор нэг газраа хоёр удаа маажих. (Хэрэв гараа өргөж гурван удаа маажвал намаз хүчингүй болно).
24. Имамаас өмнө рүкүд очих.
25. Имамаас өмнө рүкүгээс босох.
26. Имамаас өмнө сэждэд очих.
27. Имамаас өмнө сэждэгээс босох.
28. Шалтгаангүйгээр нэг зүйл түшиж босох.
29. Сэждэгээс босохдоо гараа өвдөгнөөсөө өмнө өргөх.
30. Нүүр, нүдэн дээрх тоосыг арчих.
31. Хоёр дахь ракатад эхний ракатад уншсан сургийн дараагийн сургийг алгасаж унших.
32. Нэгдүгээр болон хоёрдугаар ракатад ижил сура унших, эсвэл нэг ракатад ижил сураг хоёр удаа унших (Нафилэ намазад зөвшөөрөгдөнө).
33. Хоёр дахь ракатад эхний ракатад уншсан сургийн өмнөх сургийг унших.

34. Хоёр дахь ракатад эхний ракатад уншсан нэмэлт судраас гурван аятаас илүү урт унших.
35. Шалтгаангүйгээр нэг зүйл түшиж бөхийх эсвэл босох.
36. Ялаа хөөх.
37. Ханцуйгаа шуусан, мөр, хөл нь ил гарсан байдалтай намаз унших.
38. Ил задгай газар сүтрэ (хаалт) тавихгүй унших.
39. Хүн явдаг зам дээр намаз унших.
40. Рүкү болон сэждэд хуруугаараа тэсбих тоолох.
41. Имам михрабын дотор ороод хөшиг татвал бүрэн дотор үлдэх хэмжээнд байх.
42. Имам жамаатаас хагас метрээс илүү дор эсвэл өндөр газар ганцаараа зогсох.
43. Имам михрабаас өөр газар зогсох.
44. Намаз дундуур "Амин" гэж чанга хэлэх.
45. Кыямад унших ёстой зүйлээ рүкүд дуусгах.
46. Рүкүд унших ёстой зүйлээ кыямад дуусгах.
47. Шалтгаангүйгээр нэг хөл дээрээ зогсох.
48. Намазад ганхах, савлах.
49. Хаздаггүй бөөс болон түүнтэй төстэй зүйлийг алах.
50. Намаз дундуур нэг зүйлийг үнэрлэх.
51. Толгой нүцгэн унших (Хажид яваа хүмүүс ихрамтай үедээ нүцгэн уншдаг).
52. Гараа ил гаргаж намазад зогсох.
53. Хөл нүцгэн намаз унших. (Эмэгтэйчүүд хөл нүцгэн унших нь нэг үзлээр макрүх, нөгөө үзлээр намазыг хүчингүй болгоно). Сүмд гутал болон түүнтэй төстэй зүйлийг ардаа үлдээх нь макрүх бөгөөд зүүн талдаа тавих нь сүннэт юм.

Фарз намаз болон сүүлчийн сүннэт намазын хооронд залбирал болон эврад унших нь макрүх юм.

НАМАЗЫГ ХҮЧИНГҮЙ БОЛГОХ ЗҮЙЛС (ХАНАФИ УРСГАЛ)

Намазыг санаатай болон андуурч хийсэн тохиолдолд хүчингүй болгодог 55 орчим зүйлийг Ханафи урсгалд дараах байдлаар заадаг:

1. Энэ ертөнцийн үг яриа хэлэх.
2. Өөртөө сонсогдохоор инээх.
3. "Амэл-и кэсир" буюу (гаднаас харсан хүн намаз уншаагүй байна гэж бодохоор) их хөдөлгөөн хийх.
4. Намазын фарзуудын нэгийг шалтгаангүйгээр орхих.
5. Өөрийн мэдэлгүйгээр (иштиарсыз) фарзыг орхих.
6. Ертөнцийн ажил, зовлонгийн төлөө чанга дуугаар уйлах.
7. Шалтгаангүйгээр хоолойгоо засах, ханиалгах.
8. Бохь зажлах.
9. Нэг рүкн (үйлдэл) дотор нэг газраа гурван удаа маажих, эсвэл гараа өргөж алгадах.
10. Мэндчилж гар барих (мүсафэха).
11. "Ифтитах" тэкбирийг (эхлэл) өөртөө сонсогдохоор хэлэхгүй байх.

12. Намазын уншлагыг өөртөө сонсогдохоор уншихгүй байх.
13. Хүн дуудахад намаз уншиж байгаагаа мэдэгдэхээс өөр зорилгоор (хариулт болгож) "СүбханАллаах" гэх мэт үг хэлэх.
14. Санаатайгаар мэндчилгээ (сэлам) авах.
15. Амттай зүйл (чихэр мэт) зажилж, шүүс нь хоолой руу орох.
16. Ил задгай газар намаз уншиж байхад бороо, мөндөр ам руу орж залгигдах.
17. Уналга барьж байгаа бол жолоог нь гурван удаа татах.
18. Гараа гурван удаа өргөх эсвэл бөөс, бясаа зэргийг гурван удаа дарах.
19. Нэг үйлдэл дотор гурван ширхэг үс зулгаах.
20. "Юф", "пүф" гэх мэт гурван үсэгтэй дуу гаргах.
21. Морь унаж намаз уншихдаа дөрөөгөө нэг хөлөөр гурван удаа жийх.
22. Хоёр хөлөөрөө дөрөөгөө нэг удаа жийх.
23. Имамаас урд гарч зогсох.
24. Шалтгаангүйгээр нэг эгнээ (саф) хэмжээний газар алхах.
25. Үс, сахлаа самнах.
26. Имам эрэгтэй, эмэгтэй хүмүүст зэрэг имам болохоор нийет хийж, тэд нэг эгнээнд зэрэгцэн зогсож унших. (Хооронд нь хөшиг байвал эсвэл зэрэгцээ биш бол болно).
27. Өөрийн имамаас өөр хүнд (уншлага алдахад нь) туслах.
28. Эмэгтэй хүн жамаатын эгнээ дунд зогсоход түүний баруун, зүүн болон ард талын гурван хүний намаз хүчингүй болно.
29. Хүүхдээ тэврэх.
30. Юм идэх, уух.
31. Шүдний завсар үлдсэн вандуйн чинээ зүйлийг залгих.
32. Хоёр гараараа захнаасаа барих, толгой дахь өмсгөлөө (малгай) тайлах, эсвэл тайлж өмсөх.
33. Муу мэдээ сонсоод "Инна лиллах..." гэж хэлэх.
34. Баярт мэдээ сонсоод "Элхамдүлиллах" гэж хэлэх.
35. Намаз дундуур эвшээгээд (эсвэл найтаагаад) "Элхамдүлиллах" гэж хэлэх.
36. Хажуу дахь хүнээ найтаахад "Ерхамүкэллах" гэх.
37. Өөр хүн найтаахад "Ехдикимүллах" гэх.
38. Эрэгтэй хүн ирж намаз уншиж буй эхнэрээ үнсэх.
39. Намазын залбиралд дэлхийн эд баялаг (алт, мөнгө) нэхэж гуйх.
40. Цээжээ Киблаас өөр зүг рүү эргүүлэх.
41. Сэждэд (мөргөлд) хоёр хөлөө зэрэг газраас хөндийрүүлэх.
42. Кур’аныг утга нь алдагдахаар буруу унших.
43. Эмэгтэй хүн хүүхдээ хөхүүлэх.
44. Бусдын хэлснээр байраа солих.
45. Уналгад (моринд) гурван удаа ташуур өгөх.
46. Хаалттай хаалга нээх.
47. Гурван үсэг хүртэл үг бичих.
48. Дээл, хувцас өмсөх.
49. Нөхөх (каза) намаз нь зургаагаас цөөн бол тэдгээрийг санах.
50. Уналга, тээврийн хэрэгсэл дээр уншиж байхдаа Киблаас өөр зүг рүү эргэх.
51. Морин дээр ачаа ачих.
52. Зүрх сэтгэлдээ шашнаас няцах (мүртэд болох).
53. Жунуб болох эсвэл эмэгтэйчүүдийн сарын тэмдэг ирэх.

54. Имам абдэст бохирдлоо гэж андууран өөр хүнийг оронд нь гаргах.
55. Үсэг солих замаар Кур’аны утгыг алдагдуулан унших.

[Зүүлт: Чанга яригч (хопарлор) ашиглах нь имам болон жамаатын намазыг хүчингүй болгож болзошгүй "муу бид’ат" гэж энэ эх сурвалжид онцолсон байна.]

НАМАЗ БОЛОН ЖАМААТЫН АЧ ТУС

Намаз (Салат) гэдэг нь хэл шинжлэлийн хувьд "залбирал, өршөөл" гэсэн утгатай бол шашны нэр томьёоны хувьд "тодорхой хөдөлгөөн, үйлдэл"-ийг хэлнэ.

Намазын фазилатууд (Ач тус):

- Аллаахын таалалд нийцнэ.
- Тэнгэр элч нарын хайрыг татна.
- Зөн билэгчдийн сүннэт юм.
- Мэдлэг болон биеийн хүч болно.
- Идэш тэжээл (ризк)-ийн ерөөл болно.
- Булшинд гэрэл, асуулт хариултад туслах болно.
- Диваажингийн түлхүүр юм.

Жамаат намаз: Ганцаараа уншсанаас жамаатаар (олноор) унших нь 27 дахин (зарим эх сурвалжид 1000 дахин) илүү сайн гэдэг. Энэ нь мусульманчуудын хооронд хайр сэтгэлийг үүсгэж, нэгнийх нь намаз хүлээн авагдахад бусдынх нь намаз түүний ивээлээр хүлээн авагдах боломжийг олгодог.

НАМАЗЫН ИМАМЭТ (ИМАМЫГ ДАГАХ ТӨРЛҮҮД)

Имамыг дагаж буй хүмүүсийг дөрөв ангилна:

1. **Мүдрик:** Намаз эхлэх тэкбирийг имамтай зэрэг авсан хүн.
2. **Мүктэди:** Намаз эхлэхэд амжаагүй ч дараа нь нэгдсэн хүн.
3. **Мэсбүк:** Имам нэг буюу хэд хэдэн ракат уншсаны дараа нэгдсэн хүн.
4. **Лахик:** Намазыг имамтай зэрэг эхэлсэн боловч дундуур нь абдэст нь бохирдох зэрэг шалтгаанаар гарч, абдэст аваад буцаж ирж үргэлжлүүлсэн хүн.

ТА’ДÎЛ-И ЭРКАН (ХӨДӨЛГӨӨНИЙ ТЭГШ БАЙДАЛ)

Намазын үйлдэл бүрийг (рүкү, сэждэ, зогсолт) яаралгүй, тайван, биеэ бүрэн зогсоож гүйцэтгэхийг хэлнэ. Үүнийг санаатайгаар орхивол намаз хүчингүй болох эсвэл дахин унших шаардлагатай болно.

Та’дил-и эрканыг орхисны хор уршиг:

- Ядууралд хүргэнэ.
- Эрдэмтдийн дургүйцлийг төрүүлнэ.
- Тэр хүний гэрчлэл (шүүхэд) хүчингүй болно.
- Итгэлгүй (имангүй) үхэхэд хүргэж болзошгүй.
- "Намазын хулгайч" гэж нэрлэгдэнэ.
- Аллаахын нигүүлсэлээс хоцорно.
- Тамд орох шалтгаан болно.

ТА’ДÎЛ-И ЭРКАНЫГ (ХӨДӨЛГӨӨНИЙ ТЭГШ БАЙДАЛ) ОРХИСНЫ ХОР УРШИГ

22. Өөрийн нэфсэндээ (сүнсэндээ) зовлон учруулсан болно.
23. Өөрийн нэфсийг бохирдуулсан болно.
24. Баруун, зүүн талд нь байгаа тэнгэр элч нарыг зовоосон болно.
25. Аллаахын Элчийг (саллАллааху алейхи ве селлем) гомдоосон болно.
26. Бүх амьд биетэд хор хөнөөл учруулна. Учир нь тэр хүний нүглээс болоод бороо орохгүй, газар тариалан ургахгүй, эсвэл бороо цаг бус орж, ашиг тусын оронд хор хөнөөл авчирдаг.

АЯЛАЛ БОЛОН ТЭЭВРИЙН ХЭРЭГСЭЛ ДЭЭР НАМАЗ УНШИХ

(Ни’мет-и ислам) номонд өгүүлснээр:

- Нафилэ (сайн дурын) намазыг зогсоод унших тэнхээтэй байсан ч хаана ч, хэзээ ч суугаад унших нь зөвшөөрөгдөнө. Суугаад уншихдаа рүкүд биеэрээ бөхийж, сэждэд толгойгоо газарт хүргэнэ. Гэхдээ шалтгаангүйгээр суугаад уншихад босоо уншсаны хагас хэмжээний саваб (шагнал) өгөгдөнө. Таван цагийн намазын сүннэтүүд болон таравих намаз нь нафилэ намазад тооцогдоно.
- Хот, суурингаас гадуур явахдаа уналга (морь, тээврийн хэрэгсэл) дээр нафилэ намаз уншиж болно. Кибла руу харах, рүкү, сэждэ хийх шаардлагагүй, "има" буюу дохиогоор (толгойгоо бөхийлгөх) уншина.
- Фарз болон важыб намазуудыг хотоос гадуур зөвхөн хүндэтгэх шалтгаан (өөрийн болон эд хөрөнгийн аюулгүй байдал, шавар шавхай, уналганаас буух боломжгүй байх гэх мэт) байвал уналга дээр уншиж болно. Боломжтой бол уналгыг Кибла руу харуулаад уншина.

Усан онгоцон дээр: Усан онгоцон дээр фарз болон важыб намазыг жамаатаар уншиж болно. Хөдөлж буй онгоцон дээр дохиогоор биш, заавал рүкү, сэждэ хийж, Кибла руу харан уншина. Онгоц эргэх үед өөрөө Кибла руу эргэж зогсох ёстой.

Автомашин, автобус, онгоцон дээр: Хоёр дугуйтай тэрэг дээр намаз унших нь уналга дээр уншихтай адил. Дөрвөн дугуйтай машин зогсож байвал газарт байгаатай адил (серир). Хөдөлж байвал дээр дурдсан шалтгаануудын улмаас фарз намазыг дотор нь уншиж болох ба машинаа зогсоогоод Кибла руу харна. Зогсоох боломжгүй бол хөдөлж буй онгоцтой адил уншина. Кибла руу харах боломжгүй бол Шафи'и эсвэл Малики урсгалыг дагаж (таклид) хоёр намазыг нэгтгэж (жэм) уншиж болно.

Сафар (Аялагч) болох: Өөрийн оршин суугаа газраас гурван өдрийн зам буюу ойролцоогоор 104 км (Шарх-и Ибни Абидин ёсоор) хол явахаар нийет хийж, хотын захаас гарсан хүн сафар болно.

ШҮЛЭГ (НАМАЗЫН ТУХАЙ)

Ирцгээ намазаа уншъя, зүрхнийхээ зэвийг арчъя, Аллаахад ойртох аргагүй, намазаа л уншихгүй бол! Намаз уншсан газар нүгэл бүхэн унадаг, Хүн хэзээ ч төгс болохгүй, намазаа л уншихгүй бол! Кур'ан сударт Хаг (Аллаах) намазыг ихэд магтсан, Намаз уншихгүй хүнийг хайрлахгүй гэж хэлсэн! Итгэл (иман)-ий шинж тэмдэг хүнд мэдэгдэхгүй, Эрхэм намазаа л уншихгүй бол! Нэг намазыг санаатай орхих нь хамгийн том нүгэл, Төвбө (гэмшил) хийсэн ч өршөөгдөхгүй, намазаа нөхөж уншихгүй бол!

ЭХЛЭЛ ТЭКБИРИЙН (ИФТИТАХ) АЧ ТУС

Имамтай зэрэг эхлэл тэкбирийг авсан хүний нүгэл нь намар цагт салхи үлээхэд модны навчис хэрхэн унадаг шиг унаж арилна.

Нэгэн өдөр Аллаахын Элчийг (саллАллааху алейхи ве селлем) намаз уншиж байхад нэгэн хүн өглөөний намазын эхлэл тэкбирт амжсангүй. Тэр хүн саваб хүртэхийн тулд нэг сүсэгтэн / кул/ чөлөөлөв. Дараа нь Аллаахын Элчээс асуухад:

- **Хазрети Абу Бакр:** "Би 40 тэмээтэй байгаад, бүгд дээр нь эрдэнийн чулуу ачаад ядууст тараасан ч имамтай зэрэг авсан тэр тэкбирийн савабыг гүйцэхгүй."
- **Хазрети Омар:** "Мекка, Медина хоёрын хооронд дүүрэн тэмээтэй байгаад, тэдний ачаа эрдэнэ байсан ч тараагаад тэр савабад хүрч чадахгүй."
- **Хазрети Осман:** "Шөнө бүр хоёр ракат намаз уншаад, ракат бүртээ Кур'аныг бүтэн дуусгасан ч тэр савабад хүрч чадахгүй."
- **Хазрети Али:** "Зүүнээс баруун хүртэлх бүх дайсантай ганцаараа тулалдаж ялсан ч тэр савабад хүрч чадахгүй."

Аллаахын Элч (с.а.в) айлдав: "Хэрэв долоон давхар газар, долоон давхар тэнгэр цаас болж, далай тэнгис бэх болж, бүх мод үзэг болж, бүх тэнгэр элч нар бичээч болоод Къяаматын өдөр хүртэл бичсэн ч имамтай зэрэг авсан эхлэл тэкбирийн савабыг бичиж барахгүй."

НАМАЗЫН ҮЙЛДЭЛ БҮРИЙН САВАБ (ШАГНАЛ)

- **А'үүзү Бисмиллах:** Бие дэх үсний тоогоор саваб өгөгдөнө.
- **Фатиха сура:** Аллаахаас хүлээн зөвшөөрөгдсөн Хаж-ийн (мөргөл) саваб өгөгдөнө.
- **Рүкү:** Мянган алт садака (хандив) өгсөн мэт саваб хүртэнэ.
- **Рүкү дэх тэсбих (3 удаа):** Тэнгэрээс буусан дөрвөн судар, зуун хуудсыг уншсантай адил саваб өгөгдөнө.
- **Сэждэ:** Хүн төрөлхтөн болон жыннуудын тоогоор саваб өгөгдөнө.
- **Сэждэ дэх тэсбих:** Микаил тэнгэр элч тэр хүнийг Къяаматын өдөр далавч дээрээ суулган Диваажинд хүргэх болно.
- **Сүүлчийн суулт (Кадэ-и ахирэ):** Тэвчээртэй ядуусын (фукарай-ы сабирин)

ДЭЭД ДИВААЖИНГУУДЫН ТУХАЙ (CENNÂT-İ ÂLİYYÂT)

Найман Диваажин, найман хаалга, найман түлхүүр (мифтах) байдаг. Эхнийх нь таван цаг намазаа уншдаг мүминүүдийн иман (итгэл) юм. Хоёр дахь нь Бисмиллах-и шериф юм. Үлдсэн зургаа нь Фатиха сурын дотор оршдог.

Найман Диваажин:

1. Дар-ы желал (Цагаан нур/гэрлээр бүтсэн)
2. Дар-ы карар (Улаан ягутаар/рубин бүтсэн)
3. Дар-ы селам (Ногоон зеберцед/маргадаар бүтсэн)
4. Жәннәт-үл-Хүлд (Шүрэн эрдэнээр бүтсэн)
5. Жәннәт-үл-Мэ'ва (Мөнгөөр бүтсэн)
6. Жәннәт-үл-Адн (Алтаар бүтсэн)
7. Жәннәт-үл-Фирдавс (Алт болон мөнгөөр бүтсэн)
8. Жәннәт-үл-На'им (Улаан ягутаар бүтсэн)

Диваажинд орсон мүминүүд тэнд мөнхөд үлдэж, хэзээ ч гарахгүй. Тэндхийн хүүри (диваажингийн бүсгүйчүүд) нарт сарын тэмдэг, төрсний дараах бохирдол болон муу зан авир гэж үгүй. Тэдний хүссэн бүх төрлийн идэх, уух зүйлс бэлэн болон өмнө нь ирнэ. Хоол хийх, жимс түүх гэх мэт хүнд хөдөлмөрөөс ангид байна. Толгой дээгүүр нь шувууд нисэх бөгөөд мүмин хүн "Хэрэв чи дэлхий дээр байхдаа надад ингэж ойр ирсэн бол би чамайг шарж идэх байлаа" гэж бодох төдийд л тэр шувуу гэрлэн таваг дотор бэлэн болсон шарсан хоол болон ирнэ. Ясыг нь нэг газар овоолоод "Одоо энэ дахиад шувуу болоосой" гэж зүрх сэтгэлдээ бодмогц шувуу болон дахин нисэж одно.

Диваажингийн хөрс нь миск (үнэртэн), барилгын нэг тоосго нь мөнгө, нэг тоосго нь алт юм. Диваажингийн хүн бүрт зуун эрийн хүч өгөгдөх бөгөөд хүн бүрт хамгийн багадаа 70 хүүри, дэлхийн хоёр эхнэр өгөгдөнө. Тэнд дөрвөн төрлийн гол (цэвэр ус, сүү, диваажингийн ундаа, зөгийн бал) урсана. Эдгээр нь нэг эх үүсвэртэй ч амт нь тус тусдаа өөр байна. Диваажинд өндөр орд харшууд байх бөгөөд мүминүүд дохиход л тэднийг хүссэн газарт нь хүргэнэ (үүний жишээ нь өнөөгийн урсдаг шат, онгоц юм).

Диваажинд Түүба (Tûbâ) хэмээх мод байдаг. Энэ модны үндэс нь дээшээ, мөчир нь доошоо унжсан байх бөгөөд дэлхий дээрх жишээ нь нар, сар юм. Тэндхэнд идэж уухын таашаалыг мэдрэх боловч бие засах хэрэгцээ, зовлон гэж байхгүй. Аллаах таала ийн айлдана: "Миний сүсэгтэн / кул/ууд! Надаас өөр юу хүсэх вэ, би өгье". Тэд хариуд нь Аллаахын гоо үзэсгэлэнг (Жемалуллах) харахыг хүсэх бөгөөд Аллаах өөрийн ариун төрхөө харуулах үед тэд хэдэн мянган жил бишрэн гайхаж үлдэх болно.

Хэрэв чи ухаантай бол намазаа унш, энэ нь аз жаргалын титэм юм. Намазыг мүмин хүний Ми'раж (тэнгэрт дэвших) гэж мэдтүгэй.

НӨХӨЖ УНШИХ НАМАЗУУД (KAZÂ NEMÂZLARI)

Намазыг цагт нь уншихын ач тус:

1. Нүүр нь гэрэлтсэн (нурлаг) байна. 2. Нас нь ерөөлтэй (баракаттай) байна. 3. Залбирал нь хүлээн авагдана. 4. Хүмүүсийн хамгийн сайн нь болно. 5. Бүх мүминүүд түүнийг хайрлана.

Намазыг шалтгаангүйгээр орхиж, цагаас нь хоцроохын 15 хор уршиг:

- **Дэлхий дээр (5):** Нүүр нь нургүй болно, амьдрал нь ерөөлгүй болно, залбирал нь хүлээн авагдахгүй, бусдын төлөөх залбирал нь хүрэхгүй, хийсэн бусад сайн үйлийн шагнал нь ирэхгүй.
- **Үхэх үед (3):** Өлсгөлөн үхнэ, цангаж үхнэ, гутамшигтай үхнэ.
- **Булшинд (3):** Булш нь түүнийг шахаж яснууд нь зөрнө, булш нь галаар дүүрнэ, "Акра" хэмээх луу (могой) түүн дээр томилогдож Къяамат хүртэл тарчлаана.
- **Арасат (Шүүлтийн талбай)-д (4):** Шүүлт нь хатуу байна, Аллаахын хилэнг хүртэнэ, Тамд орно, духан дээр нь "Энэ хүн Аллаахын нигүүлсэлээс хол" гэсэн бичиг гарна.

Намаз бол шашны багана юм. Намазаа уншихгүй бол шашны баганаа нурааж буй хэрэг. Ханафи урсгалд намазаа зориуд уншихгүй байгаа хүнийг намазаа эхлэх хүртэл нь хорих ёстой гэж үздэг. Хэрэв намазыг үүрэг гэж итгэхгүй бол (басамжлан үзвэл) тэр хүн итгэлгүй (кафир) болно. Нэг цагийн намазыг зориуд орхиод дараа нь нөхөж уншсан ч тэр хүн нэг "Хүкбэ" (80 жил) тамд шатна.

Хүүхдэд намаз сургах: Эх эцэг нь 7 настай хүүхдэд намаз уншихыг тушааж, 10 настай хүүхэд уншихгүй бол гар хүрэх (хөнгөн шийтгэх) ёстой. Намазыг үүрэг гэж итгээд залхуурснаас уншихгүй байгаа хүнийг "фасык" (нүгэлтэн) гэнэ.

Нөхөж унших дүрэм:

1. Фарз намазыг нөхөх нь фарз, важыбыг нөхөх нь важыб юм.
2. Нөхөж уншихад яаравчлах хэрэгтэй. Зөвхөн гэр бүлийнхээ хоол хүнсийг олох цаг болон таван цагийн намазын сүннэтүүд, Дүха, Тэсбих, Тэхийят-үл месжид намазуудыг унших хэмжээнд л хойшлуулж болно.
3. Намазыг цагаас нь хоцроохыг зөвшөөрсөн 5 шалтгаан: Дайсны өмнө байх, хулгайч эсвэл зэрлэг амьтанд баригдах аюултай байх, эх хүүхдийн амь нас дээсэн дөрөөн дээр байх (эх баригчийн хувьд), мартах, унтах зэрэг болно.
4. Намазыг нөхөж уншсанаар зөвхөн "уншаагүй" байх нүгэл нь арилна. Хугацааг нь хоцроосон нүгэлд нь заавал тусад нь гэмшиж (төвбө) гуйх шаардлагатай.

ХҮТБЭГИЙН ХЭЛ БОЛОН ТЭКБИРИЙН ТУХАЙ

Аллаахын Элч (с.а.в) үргэлж "Аллаахү Экбэр" гэж хэлдэг байсан тул үүнийг араб хэлээр хэлэх нь **важыб** (үүрэг) болсон бөгөөд үүнийг орхих нь **тахримэн мэкрүх** (хориотойд ойр) юм. Ибни Абидин "Рэдд-үл Мухтар" бүтээлдээ: "Мэкрүх гэдэг нь важыб эсвэл сүннэтийг орхихыг хэлнэ. Важыбыг орхивол тахримэн, сүннэтийг орхивол тэнзихэн (буруушаалттай) мэкрүх болно" гэжээ.

Зарим сурвалжид хүтбэг перс хэлээр уншиж болно гэсэн нь "намаз хүчинтэй болно" гэсэн утгатай болохоос биш "мэкрүх биш" гэсэн үг биш юм. Мухаммед Абдүлхай Лукневи "Үмдэт-үр Риае" номондоо: "Хүтбэ араб хэлээр байх нь намаз хүчинтэй болох нөхцөлийг хангаж байгаа боловч Аллаахын Элч болон түүний нөхөд (Эсхаб-ы кирам) үргэлж араб хэлээр уншдаг байсан тул үүнийг өөрчлөх нь тахримэн мэкрүх юм" гэж тэмдэглэжээ. Тэр байтугай Ази, Африкт араб хэл мэдэхгүй хүмүүст номолж байхдаа ч хүтбэг араб хэлээр уншиж, Исламын сургаалыг хүтбэгийн гадуур өөрсдийнх нь хэлээр тайлбарлаж байсан түүхтэй. Үүнийг өөрчлөх нь **Бид'ат** (шашинд шинээр оруулсан буруу зүйл) болно.

ИМАМ БОЛОХ ХҮНД ТАВИГДАХ ШААРДЛАГА

Тахримэн мэкрүх (буруу) үйлийг байнга үйлддэг хүн "адил" (шударга, итгэл хүлээхүйц) биш бөгөөд **фасык** (нүгэлтэн) болно. Хүтбэг орчуулгатай уншиж буй имамын ард намаз унших нь тахримэн мэкрүх юм. Мөн сүсэгтэн / кул/ , хөдөөний бүдүүлэг хүн, эцэг эх нь тодорхойгүй (зальт) хүн, нүгэлтэн, бид'ат (буруу урсгал) баримтлагч нарыг эрдэм мэдлэгтэй байсан ч имам болгох нь мэкрүх бөгөөд тэднийг имам болгох нь нүгэл юм. Хэрэв өөр сонголт байвал өөр месжидэд очиж намазаа унших нь дээр.

НАМАЗ УНШИХЫН АЧ ХОЛБОГДОЛ

"Ни'мет-и Ислам" номонд өгүүлснээр: Ухаан мэдрэл нь зүгээр, насанд хүрсэн мусульман бүр өдөрт таван цаг намаз унших нь фарз юм. Хэн ч хэний ч өмнөөс намаз уншиж болохгүй. Харин уншсан намазынхаа савабыг (шагналыг) амьд эсвэл нас барсан хүнд бэлэглэж болно. Намазыг залхуурснаас орхисон хүн кафир болохгүй ч фасык болно. Нэг намаз орхисны төлөө Тамд 70 мянган жил шатна гэж тэмдэглэгджээ.

ХҮНДЭТГЭХ ШАЛТГААНТАЙ ХҮН

Биеэс шээс, хий, цус, шар ус байнга гоожихыг **Өзр** гэнэ. Ийм хүмүүс намаз уншихаас өмнө сүсэгтэн / кул/ т, эм зэргээр үүнийг зогсоохыг хичээх хэрэгтэй.

- Шээс алддаг эрэгтэйчүүд шээсний сүвдээ хөвөн (байгалийн гаралтай) хийж болно.
- Өзр-тэй хүний абдест (ариусал) нь тухайн намазын цаг дуусахад хүчингүй болно.
- Хувцас нь бохирдсон бол түүнийг угаах эсвэл солих шаардлагатай.
- Малики урсгалыг дагаж (таклид хийж) хөнгөлөлт эдлэх боломжтой.

ӨВЧТЭЙ БОЛОН ШАРХТАЙ ҮЕИЙН АРИУСАЛ (ТЕЕЙММҮМ)

- Усаар биеэ угаавал өвчин нь хүндрэх аюултай бол **тееэммүм** (элс, шороогоор ариусах) хийнэ.
- Биеийн талаас илүү хувь нь шархтай бол тееэммүм хийнэ. Талаас бага бол эрүүл хэсгийг угааж, шархтай хэсэгт **месх** (нойтон гараар илэх) хийнэ.
- Гар хөл нь байхгүй эсвэл хөдөлгөж чадахгүй хүн тееэммүм хийхдээ нүүр, гараа шороотой хананд үрж болно. Туслах хүн олдохгүй бол абдестгүй намазаа уншиж болно.
- Шархны сүсэгтэн / кул/ т, гипсэн дээр месх хийж болно. Сүсэгтэн / кул/ тыг тайлахад аюултай бол заавал тайлж угаах шаардлагагүй.

ӨВЧТЭЙ ҮЕИЙН НАМАЗ

- Хэрэв хүн босоо зогсож чадахгүй бол суугаад уншина. Рүкүд биеэрээ бага зэрэг бөхийж, сэждэд газарт толгойгоо хүргэнэ.
- Газарт сэждэ хийж чадахгүй бол суугаад **има** (дохио) хийж уншина. Дохио хийхдээ рүкүгээс илүү сэждэд илүү их бөхийх ёстой.
- Биеэ огт бөхийлгөж чадахгүй бол толгойгоороо дохино. Урдаа ямар нэг зүйл тавьж, тэрэн дээр сэждэ хийх албагүй.

ӨВЧТЭЙ БАЙГАА ҮЕИЙН НАМАЗ

Дулдуйдан (ямар нэг зүйл түшиж) суух боломжтой байхад хэвтэж дохио (има) хийж унших нь хүчингүй. Пайгамбар (с.а.в) нэгэн өвчтөнийг өмнөө дэр тавиад түүн дээр сэждэ хийж байхыг хараад дэрийг нь авч шидсэн байдаг. Тэр хүн өмнөө банз тавихад түүнийг нь ч бас шидээд: "Хэрэв чадахаар бол газар дээр (духаа шороонд хүргэж) унш! Хэрэв хүч чинь хүрэхгүй бол дохио (има) хий, гэхдээ сэждэ хийхдээ рүкүгээс илүү бөхий!" гэж айлджээ.

"Али Имран" сурын 191-р аят болон Имран бин Хусайнд өгсөн Пайгамбарын зөвлөгөөгөөр: "Намазыг чадвал босоо унш, хүч хүрэхгүй бол суугаад унш, түүнд ч чадал хүрэхгүй бол хажуугаараа эсвэл дээшээ харж хэвтээд унш" гэсэн байдаг.

Анхаарах зүйл: Газар сууж чадах хүн эсвэл автобус, онгоцонд яваа хүн сандал дээр хөлөө унжуулж намаз унших нь **хүчингүй**. Биеийн байдал, аюулгүй байдал зэрэг 20 орчим шалтгаанаар жамаат (олонтой) намазаас хоцрохыг зөвшөөрдөг (Жишээ нь: хүчтэй бороо, халуун, хүйтэн, дайсны аюул, сохор байх, саажилттай байх, маш өндөр нас гэх мэт). Шашинд заагаагүй хэлбэрээр мөргөл үйлдэх нь **Бид'ат** (буруу шинэчлэл) бөгөөд энэ нь том нүгэл юм.

Ухаан мэдрэлээ алдсан хүн намаз уншихгүй. Хэрэв таван цагийн намазын хугацаа өнгөрөхөөс өмнө ухаан орвол тэдгээрийг нөхөж (каза) уншина. Харин зургаа болон түүнээс дээш намазын хугацаанд ухаангүй байвал нөхөх шаардлагагүй.

ЯДУУРАЛД ХҮРГЭХ 24 ҮЙЛДЭЛ

Хадис-и шерифэд дурдсанаар хүнд ядуурал дараах зүйлсээс ирдэг:

1. Шаардлагагүй үед босоогоор бие засах.
2. Жүнүб (ариусаагүй) үедээ хоол идэх.
3. Талхны үйрмэгийг басамжлан гишгэх.
4. Сонгино, сармисны хальсыг галд хаях.
5. Настан буурлуудын өмнө алхах.
6. Эцэг эхийгээ нэрээр нь дуудах.
7. Мод эсвэл шүүрний мөчрөөр шүдээ чигчийлэх.
8. Гараа шавраар угаах.
9. Босгон дээр суух.
10. Бие зассан газраа абдест (ариусал) авах.
11. Сав суулгыг угаалгүй хоол хийх.
12. Хувцсаа бие дээрээ байхад нь оёх.
13. Өлсгөлөн үедээ сонгино идэх.
14. Нүүрээ хормойгоороо арчих.
15. Гэртээ аалзны тор үлдээх.
16. Өглөөний намазын дараа месжидээс яаран гарах.
17. Зах зээл рүү эрт явж, орой буцах.
18. Ядуу хүнээс талх худалдаж авах.
19. Эцэг эхдээ муу залбирал (хараал) хийх.

20. Шалдан унтах.
21. Сав суулгыг таглаагүй үлдээх.
22. Зул, лааг үлээж унтраах.
23. Юуг ч "Бисмиллах" гэж хэлэлгүй эхлэх.
24. Өмдөө босоогоор өмсөх.

НАМАЗЫН АЧ ХОЛБОГДОЛ

"Эши'ат-үл Лэмэ'ат" номонд (Абдүлхак Дехлевигийн бүтээл) намазын тухай дараах хадисуудыг дурджээ:

1. **Нүглийг наминчлах:** Таван цаг намаз, Жүма намаз болон Рамазан мацаг нь хоёр хугацааны хооронд үйлдсэн жижиг нүглүүдийг арилгах төлөөс (кеффарет) болдог.
2. **Биеэ угаахтай адил:** Пайгамбар (с.а.в) айлдахдаа: "Хэрэв таны хаалганы өмнө гол урсаж, та өдөрт таван удаа тэнд угаавал биед чинь хир үлдэх үү?" гэхэд нөхөд нь "Үгүй" гэв. "Таван цаг намаз ч мөн адил нүглийг тэгж арилгадаг" гэжээ.
3. **Сайн үйлс мууг арилгах нь:** Худ сурын 115-р аятын дагуу өдрийн хоёр тал болон шөнө намаз унших нь муу үйлийг устгадаг. Энэ нь бүх үмметэд (исламын ард түмэн) хамаатай.
4. **Хамгийн хайртай үйлс:** Аллаахын хамгийн их хайрладаг үйл бол "Цагт нь уншсан намаз" юм. Үүний дараа эцэг эхдээ сайн үйл хийх, дараа нь Аллаахын замд жихад (тэмцэл) хийх орно.
5. **Итгэл ба Итгэлгүйн зааг:** "Хүн ба куфр (итгэлгүй байдал)-ийн хоорондох хил хязгаар бол намазыг орхих явдал юм." Намаз бол хүнийг итгэлгүй байдлаас хамгаалдаг хөшиг юм.
6. **Аллаахын амлалт:** Хэн намазаа үзэсгэлэнтэйгээр ариусч (абдест авч), цагт нь, рүкү болон хушүү (гүн бишрэл)-тэйгээр үйлдвэл Аллаах түүнийг өршөөнө гэж амласан.

[Зүүлт: Өнөө үед хамгийн эрхэм үйл бол ном зохиол, хэвлэлээр дамжуулан Исламын зөв итгэл үнэмшлийг (Эхл-и Сүннэт) түгээх, төөрөгдөгсдөд хариу өгөх явдал юм.]

НАМАЗЫГ ОРХИХЫН АЮУЛ БОЛОН АЧ ТУСЫН ТУХАЙ ХАДИСУУД

1. **Бүрэйдэ-и Эслэмми:** "Бидний болон та нарын хоорондох гэрээ бол намаз юм. Намазыг орхисон хүн кафир (итгэлгүй нэгэн) болно." Намазыг нэгдүгээр үүргээ гэж үзэлгүй орхисон хүн итгэлээ алдах аюултайг энэ хадис анхааруулж байна.
2. **Абу Зэр-и Гыфари:** Намар цагт Пайгамбар (с.а.в) модны хоёр мөчир таслахад навчис нь шууд асгарав. "Яа Абу Зэр! Мусульман хүн Аллаахын таалалд нийцүүлж намаз уншихад түүний нүглүүд энэ навчис шиг асгардаг юм" гэж айлджээ.
3. **Зэйд бин Халид:** Хэн нэгэн мусульман хүн хоёр ракат намазыг чин сэтгэлээсээ, хушүүтэй (гүн бишрэл) уншвал түүний өнгөрсөн бүх жижиг нүглүүд нь өршөөгдөнө.

4. **Абдуллах бин Амр:** Намазаа цагт нь гүйцэтгэсэн хүнд намаз нь Кыямат (Шүүхийн өдөр) өдөр гэрэл (нүр) ба нотолгоо болж, Тамын галаас аврагдах шалтгаан болно. Намазыг үл тоомсорловол Карун, Фираун, Хаман, Үбэй бин Халеф зэрэг түүхэн дэх хамгийн их нүгэлтнүүдтэй хамт тамд тарчлах болно.
5. **Абдуллах бин Шакик:** Эсхаб-ы кирам (Пайгамбарын нөхөд) мөргөлүүд дундаас зөвхөн намазыг орхихыг л "күфр" (итгэлгүй байдал) гэж үздэг байсан.
6. **Абүддэрда:** "Хэрчүүлж тасчуулсан ч, галд шатсан ч Аллаахад хэнийг ч бүү шүтээн болго (ширк)! Фарз намазаа бүү орхи! Согтууруулах ундаа бүү уу, энэ бол бүх муу үйлийн түлхүүр юм."

ХУГАЦАА АЛДАЛГҮЙ ГҮЙЦЭТГЭХ ҮЙЛДЛҮҮД

Яа Алт! Гурван зүйлийг бүү хойшлуул:

1. Цаг нь болмогц намазыг.
2. Оршуулга бэлэн болмогц оршуулгын намазыг.
3. Охин хүүхдэд тохирох (сүннэтэд нийцэх) хань олдох үед гэрлэлтийг.

Тохирох хань (Күфв) гэдэг нь: Зөвхөн баян, орон сууцтай байхыг хэлэхгүй. Харин тухайн залуу Эхл-и Сүннэт итгэл үнэмшилтэй, намазаа уншдаг, архи уудаггүй, гэр бүлээ тэжээх ажилтай байхыг хэлнэ. Зөвхөн эд хөрөнгө харж охиноо өгөх нь түүнийг там руу түлхсэнтэй адил юм.

СҮННЭТ НАМАЗУУДЫН ТУХАЙ

Пайгамбар (с.а.в) өдөрт фарз намазуудаас гадна 12 ракат сүннэт (нафилэ) намаз уншдаг байсан:

- Үдийн намазаас өмнө 4, дараа нь 2.
- Оройн (акшам) намазын дараа 2.
- Ятсы (шөнийн) намазын дараа 2.
- Үүрийн (сабах) намазаас өмнө 2.

Имам Раббани (мэндэлснээс хойшхи 2-р мянганы шинэчлэгч) айлдахдаа: "Нэг фарзыг цагт нь унших нь мянган жилийн турш тасралтгүй нафилэ (сайн дурын) мөргөл үйлдсэнээс илүү үнэ цэнэтэй. Фарзыг үйлдэхдээ түүний доторх нэг сүннэт эсвэл нэг эдэбийг (соёл) сахих нь бусад бүх сайн дурын мөргөлөөс хавьгүй илүү юм."

НӨХӨЖ УНШИХ НАМАЗ (КАЗА) БОЛОН СҮННЭТ

Хэрэв танд шалтгаангүйгээр орхисон фарз намазын өр байгаа бол тэдгээрийг нөхөж унших нь (каза) фарз юм. Каза уншихын саваб нь сүннэт уншихаас сая дахин илүү. Тиймээс:

- Өмнө нь орхисон намаз ихтэй хүмүүс өдөр тутмын таван цаг намазын сүннэтүүдийн оронд каза намазаа унших хэрэгтэй. (Зөвхөн Үүрийн намазын сүннэтийг важыб гэж үздэг эрдэмтэд байдаг тул түүний оронд биш, бусад намазын сүннэтүүдийн оронд каза уншиж өрөө хурдан дарах хэрэгтэй).
- Намазаа нөхөж дууссаны дараа сүннэт намазуудаа тогтмол үргэлжлүүлэх ёстой.
- **Бид'ат:** Мөргөл үйлдэхдээ шашинд байхгүй шинэ зүйл оруулах нь (жишээ нь чанга яригч ашиглах гэх мэт) мөргөлийг үнэгүй болгож, нүгэлд хүргэдэг.

ЭЦСИЙН СУРГАМЖ

Мусульман хүн бүр итгэл үнэмшлийн нөхцөлүүд, фарз (үүрэг) болон харам (хориотой) зүйлсийг сурах нь фарз юм. Мэдэхгүй байх нь шалтаг болохгүй. Нүгэл нь зүрхийг харанхуйлуулж, бурханлаг ивээлийг (фейз) хүртэх боломжгүй болгодог. Найз нөхөд, дайсандаа ч адилхан зөөлөн хэл, инээмсэглэлээр хандаж, хэрүүл маргаанаас зайлсхийх хэрэгтэй.

Намазаа үйлд, харамд бүү ойрт

Урт наслана, үүрд амьд байна гэж бүү бод,

Таван удаагийн мөргөлаа залуугаасаа дас,

Үр шимийг нь диваажинд хүрт.

ЗЭКАТ ӨГӨХ ЁС

Зэкатыг фарз (үүрэг) болгосон нотолгоо нь Бакара сурын 43 ба 110 дугаар аят юм. Дараах 12 төрлийн хүнд зэкат өгч болохгүй:

1. Солиотой хүнд.
2. Нас барагсдын ороох даавуунд (кефен).
3. Кафирт (итгэлгүй нэгэн).
4. Баян хүмүүст.
5. Өөрийн дээд өвөг (эцэг эх, өвөө эмээ) болон доод үр удамд (хүүхэд, ач зээ).
6. Эхнэртээ.
7. Сүсэгтэн / кул/ доо.
8. Мүкатэбе (эрх чөлөөгөө худалдаж авахаар тохирсон сүсэгтэн / кул/).
9. Мүдэббэрэ (эзнээ нас бармагц чөлөөлөгдөх сүсэгтэн / кул/).
10. Эхнэр нь нөхөртөө өгөх нь маргаантай ч, өгөхгүй байх нь илүү зөв (эсах) юм.

Хэрэв андуурч өөр хүн гэж бодоод өөрийн хүүхдэдээ, эсвэл мусульман гэж бодоод кафирт өгчихсөн бол буцааж авах шаардлагагүй, өгсөнд тооцно.

Зэкатыг дараах 8 төрлийн хүнд өгөх ёстой:

1. Мискин (нэн ядуурсан хүн).
2. Курбан (тахил) өргөх хэмжээний хөрөнгөгүй ядууст.
3. Өртэй мусульманчуудад.
4. Зэкат цуглуулах үүрэг бүхий ажилтнуудад (цалингийн хэмжээгээр).
5. Эх нутагтаа баян байсан ч, явж буй газартаа ядуурсан хүнд.
6. Жихад болон Хаж хийж яваад мөнгөгүй болсон хүнд.
7. Эрх чөлөөний төлөө төлбөр төлөх шаардлагатай сүсэгтэн / кул/ д.
8. Мүэллэфе-и кулүб (зүрх сэтгэлийг нь Исламд татах хүмүүс - одоо энэ ангилал байхгүй).

Санамж: Гэр бүлийн хэрэгцээ (нафака)-нээс илүү гарсан ч курбан өгөх хэмжээнд хүрээгүй хөрөнгөтэй хүнийг "ядуу" гэнэ. Цалин нь хэд байхаас үл хамааран гэр орноо авч явахад хүндрэлтэй байгаа төрийн албан хаагч зэкат авч болно. Шашны эрдэм сурч, зааж байгаа хүн 40 жилийн хэрэглээний хөрөнгөтэй байсан ч зэкат авч болно.

Зэкатын мөнгөөр месжид барих, жихад, хаж хийж болохгүй. Мөн баян хүний бага насны хүүхэд, өөрийн эцэг эх, үр хүүхэд, эхнэртээ өгөхгүй. Харин ах дүү, бэр, хүргэн, хадам эцэг эх, авга, нагац нарт өгөх нь илүү саваб (шагнал) юм.

ЗЭКАТ ФАРЗ БОЛОХ НӨХЦӨЛ (6 ШИРХЭГ)

1. Мусульман байх.
2. Насанд хүрсэн байх.
3. Ухаан мэдрэл бүрэн байх.
4. Эрх чөлөөтэй байх.
5. Зэкатын нисаб (хэмжээ) хүртэлх халал хөрөнгөтэй байх.
6. Гар дээрх хөрөнгө нь хэрэгцээ ба өрнөөс илүү байх.

Зэкат фарз болсон байхад өгөлгүйгээр өөр буян үйлдэх, садака өгөх нь саваб болохгүй, харин нүгэл болно. Өрөө төлөх нь фарз юм. Хар нүгэл, исраф (үр ашиггүй зардлаар) хийдэг хүмүүст зэкат өгөх нь харам юм, учир нь нүгэлд туслах нь өөрөө харам.

Нисаб (Хэмжээ):

- Алтны нисаб: 20 мискал (96 грамм буюу 13.3 алтан лира).
- Мөнгөний нисаб: 200 дирхем (672 грамм). Энэ хэмжээний хөрөнгө эзэмшсэнээс хойш Хижрийн тооллын нэг жил өнгөрөхөд зэкат өгөх үүрэг үүснэ.

ЗЭКАТ ӨГӨХ ХӨРӨНГӨНИЙ ТӨРЛҮҮД

Зэкат өгөх хөрөнгө нь "өсөж үржих" шинжтэй байх ёстой. Үүнд:

1. **Мал амьтан:** Жилийн талаас илүү хугацаанд бэлчээрт явсан (саиме) дөрвөн хөлт мал (тэмээ, үхэр, хонь, ямаа).
2. **Худалдааны бараа:** Худалдах зорилгоор авсан бараанууд.
3. **Алт ба мөнгөн эдлэл.**
4. **Газар тариалан:** Газраас гарсан хүнсний бүтээгдэхүүн (Ушр).

Газар тариалангийн ургацаас байгалийн усаар услагдсан бол 10-ны нэгийг (ушр), хөдөлмөр машин техникээр усалсан бол 20-ны нэгийг өгнө. Зардал хасахаас өмнө өгөх ёстой.

ЦААСАН МӨНГӨНИЙ ЗЭКАТ БА АЛТАН ХӨРВҮҮЛЭЛТ

Орчин үеийн цаасан мөнгө (банкнот) нь "итгэмжлэгдсэн үнэ" (итибари киймет) юм. Засгийн газраас өгсөн үнэ цэнэ тул түүнийг зэкат болгож өгөхөд хэд хэдэн анхаарах зүйл бий:

- Цаасан мөнгөний зэкатыг алтны үнээр тооцож, алтаар өгөх нь хамгийн найдвартай арга юм.
- Цаасан мөнгө өөрөө хэрэгцээний зүйл биш (цаас болгож ашиглах нь исраф) тул түүний бодит үнэ цэнэ болох алтыг ядууст өгөх хэрэгтэй.
- **Зөвлөгөө:** Цаасан мөнгөний зэкат өгөхдөө түүнтэй тэнцэх хэмжээний алт (бөгж, бугуйвч г.м) зээлж аваад, ядуу хүнд зэкат болгож өгнө. Ядуу хүн түүнийг буцаагаад баян хүнд бэлэглэвэл баян хүн тэр алтыг эзэнд нь өгч, өөрт байгаа бэлэн мөнгөө ядуу хүнд эсвэл буяны ажилд зарцуулж болно.

Сеййид Абдүлхаким Арваси (р.а) хэлэхдээ: "Цаасан мөнгөний үнэ цэнэ нь түр зуурынх. Тиймээс фитра болон зэкатыг цаасан мөнгөөр өгөх нь зохимжгүй. Алтаар хөрвүүлж (дэвр) хийж нөхөх хэрэгтэй."

ТАТВАР БА ЗЭКАТ

Төрөөс авч буй татвар, гаалийн хураамж зэрэг нь зэкат болохгүй. Хэдийгээр зарим эрдэмтэд "хэрэв төр мусульман бол татварыг зэкат гэж санаж өгвөл болно" гэж хэлсэн ч энэ нь сул үндэслэл юм. Ихэнх эрдэмтдийн үзэж байгаагаар төрөөс авч буй татвар нь зэкатыг орлохгүй тул зэкатыг тусад нь ядууст өгөх шаардлагатай.

kardeşim, inkâr etme, kıl insâf! Kıymetli ömrünü, eyleme isrâf!

Dışın gibi için dahî olsun saf!

Bakır ile karışınca bir altın, alırsa, beğenir mi onu sarrâf?

Sakın hem, düşünmeden söyleme lâf!

Me'ârif ehlini bul, onu dinle! Böylece Hakdan ire sana eltâf!

Hakîkat denizine varıp dal, ve,çıkar bir cevheri ki, ola şeffâf!

Diplomalı din câhiline kanma,doğru yolu sana gösterdi eslâf!

МАЦАГ БАРИХ ЁС (ОРУЧ БАБЫ)

Мацаг барих үндсэн гурван фарз (үүрэг) байдаг:

1. **Ниет (Зорилго) хийх.**
2. Ниетийг эхний болон эцсийн хугацааны хооронд хийх.
3. **Имсак** (үүр цайх)-аас нар жаргах хүртэл мацаг эвдэх зүйлсээс татгалзах. Имсак гэдэг нь үүр цайх үеийн цагаан туяа тэнгэрийн хаяанд харагдах үе юм.

Мацаг фарз болох 7 нөхцөл:

1. Мусульман байх. 2. Насанд хүрсэн байх. 3. Ухаан мэдрэл эрүүл байх. 4. Лалын бус оронд байгаа бол мацаг фарз болсныг сонссон байх. 5. Суурин байх (аялагч биш). 6. Сарын тэмдэг ирээгүй байх. 7. Төрсний дараах үе (нифас) дууссан байх.

Мацаг эвддэг 6 зүйл: Хоол идэх, уух зүйл уух, бэлгийн харьцаанд орох, сарын тэмдэг ирэх, төрсний дараах цус алдалт, амаар дүүрэн бөөлжих. (Худал хэлэх, хов жив ярих нь мацгийг эвдэхгүй ч, түүний шагнал буюу савабыг үгүй хийнэ).

Мацаг барихгүй байж болох 7 хүн: 1. Өвчтэй хүн. 2. Аялагч. 3. Сарын тэмдэгтэй эмэгтэй. 4. Төрсний дараах эмэгтэй. 5. Жирэмсэн эмэгтэй (өөрт нь хүнд байвал). 6. Хүүхдээ хөхүүлж буй эх (хүүхдэд хортой бол). 7. Өндөр настан (маш хөгшин).

Ниет хийх хугацаа:

- Рамазан болон нафилэ (сайн дурын) мацагт: Нар жаргаснаас хойш маргааш өдрийн үд (Дахве-и күбра) хүртэл нийт хийж болно.
- Каза (нөхөх) болон Кэффарэт (төлөөс) мацагт: Заавал үүр цайхаас (имсак) өмнө нийт хийсэн байх ёстой.

МАЦГИЙН ТӨРЛҮҮД БОЛОН ШАГНАЛ

Мацаг баригчдыг гурав ангилна:

1. **Эгэл хүмүүс:** Зөвхөн идэх, уух, бэлгийн харьцаанаас татгалзана.

2. **Эрдэмтэд:** Дээрхээс гадна ямар ч нүгэлт үйл хийхгүй.
3. **Пайгамбар ба Эвлия нар:** Дээрхээс гадна сэжигтэй бүх зүйлээс зайлсхийнэ.

МАЦАГ ЭВДСЭНИЙ ТӨЛӨӨС (КЕФФАРЕТ)

Хэрэв Рамазаны мацгийг санаатайгаар эвдвэл нэг өдрийг нөхөж барих (каза) ба 60 өдөр дараалан төлөөс (кеффарет) барих шаардлагатай. Хэрэв биеийн байдлаас болон 60 өдөр мацаг барьж чадахгүй бол 60 ядуу хүнийг хооллох ёстой.

Анхаарах зүйл: Баярын өдрүүдэд (Рамазан баярын 1 дэх өдөр, Курбан баярын 4 өдөр) мацаг барих нь **харам** (хориотой).

КУРБАН (ТАХИЛ) НЯДЛАХ ЁС

Курбан нядлах 3 нөхцөл:

1. Мусульман, ухаан эрүүл, насанд хүрсэн байх.
2. Суурин байх.
3. Зэкатын нисаб хэмжээний хөрөнгөтэй байх.

Нядлах амьтад: Хонь, ямаа, тэмээ, үхэр.

- Нэг үхэр эсвэл тэмээг 7 хүн нийлж нядалж болно.
- Хэрэв 7 хүн дээр нэмэгдээд 8 дахь хүн орвол бүгдийнх нь курбан хүчингүй болно.
- Нийлж буй хүмүүсийн дунд кафир (итгэлгүй) хүн байвал эсвэл хэн нэг нь зөвхөн мах идэх зорилготой (мөргөлийн биш) байвал бүгдийнх нь курбан хүчингүй болно.

ХҮНИЙ ТАВАН БАЯР

Мүмин (сүсэгтэн) хүний жинхэнэ баяр 5 тохиолдолд ирнэ:

1. Нүгэл бичдэг тэнгэрийн элч бичих зүйл олж чадахгүй өдөр.
2. Үхэл ирэх үед Диваажингийн мэдээг элчээс сонсох үед.
3. Бунхандаа очихдоо тэр нь Диваажингийн цэцэрлэг болсон байх үед.
4. Шүүхийн өдөр Аллаахын сүүдэрт ариун хүмүүстэй хамт байх үед.
5. Сырат (гүүр) дээгүүр 7 асуултад (Итгэл, Намаз, Мацаг, Хаж, Зэкат, Хүний эрх, Ариусал) зөв хариулж гараад явах үед.

ХАЖ МӨРГӨЛИЙН ҮНДСЭН ГУРВАН РҮКНҮ (БАГАНА):

1. **Ихрамд ороxдоо хаж хийхээр нийт (зорилго) хийх.**
2. **Арафатын талбайд зогсох (Вакфэ).** (Зүлхижжэ сарын 9-ний үдээс маргааш өглөө хүртэл. Хугацаанаас өмнө эсвэл хойно зогсвол хаж хүчингүй болно).
3. **Зиярэт таваф (Каабыг тойрох) хийх.**

Хаж фарз болох 8 нөхцөл:

1. Мусульман байх. 2. Насанд хүрсэн байх. 3. Ухаан мэдрэл эрүүл байх. 4. Эрүүл мэнд сайн байх. 5. Сүсэгтэн / кул/ биш (эрх чөлөөтэй) байх. 6. Өөрийн үндсэн хэрэгцээнээс илүү хөрөнгөтэй байх. 7. Хажийн цаг болсон байх. 8. Эмэгтэй хүн аялахад хажууд нь нөхөр нь эсвэл гэрлэж болохгүй ойрын төрөл (махрэм) эрэгтэй байх.

Санамж: Нафилэ (сайн дурын) хаж хийх нь фарз мөргөлийн хажууд далай дахь дусал ус шиг бага савабтай. Гэр бүл, үр хүүхэддээ шашны мэдлэг олгох, бусдад туслах зэрэг фарз үүргээ орхиод нафилэ хаж эсвэл өмрөд явах нь саваб биш, харин нүгэл болно гэж Имам Раббани (р.а) анхааруулсан байдаг.

ТҮГЭЭМЭЛ 54 ФАРЗ (ҮҮРЭГ)

Исламын эрдэмтэд мусульман хүн бүрийн сурч, итгэж, дагах ёстой 54 фарзыг дараах байдлаар сонгожээ:

1. Аллаахыг нэг гэж мэдэж, Түүнийг хэзээ ч мартахгүй байх.
2. Халал (зөв) зүйл идэж уух.
3. Абдэст (ариусал) авах.
4. Өдөр бүр таван цаг намазаа унших.
5. Хэрэгтэй үед (жунуб, хайз) заавал гусл (бүтэн биеийн угаал) үйлдэх.
6. Амьдралын тэжээлийг (рызк) Аллаах өгдөг гэдэгт бат итгэх.
7. Халал, цэвэр хувцас өмсөх.
8. Аллаахад найдаж, хөдөлмөрлөх (Тэвэккүл).
9. Хүлээцтэй, хангалуун (канаат) байх.
10. Аллаахын өгсөн ивээл бүрт талархах (шүкр).
11. Аллаахын тавилан, хувь заяанд (каза) дуртай байх.
12. Зовлон зүдгүүрт тэвчээртэй байх, эсэргүүцэхгүй байх.
13. Нүглээсээ наманчлах (Төвбө ба Истигфар).
14. Чин сэтгэлээсээ (Ихлас) мөргөх.
15. Шайтаныг (хүн ба жин) дайсан гэж мэдэх.
16. Куран судар дээр үндэслэж, түүний шийдвэрийг дагах.
17. Үхэл бол үнэн гэдгийг мэдэж, үхэлд бэлтгэх.
18. Аллаахын хайрласан хүнийг хайрлаж, дургүйцсэнээс нь хол байх (Хубб-и филлах, Бугд-и филлах).
19. Эцэг эхдээ сайн үйл хийх, тэднийг асрах.
20. Сайныг уриалж, муугаас татгалзуулах (Амр-и маруф, Мүнкэр-и нэхи).

21. Ойрын төрөл садантайгаа холбоотой байх (Зиярэт).
22. Итгэж хариуцуулсан зүйлд (эманэт) урвахгүй байх.
23. Аллаахаас үргэлж эмээж, харам (нүгэл) үйлээс зайлсхийх.
24. Аллаах болон Түүний элчид (Пайгамбарт) дуулгавартай байх.
25. Нүглээс зугтаж, мөргөлөөр биеэ чимэх.
26. Улс орны хууль тогтоомж, удирдагчдын эсрэг босохгүй байх.
27. Ертөнцийг сургамж авах нүдээр харах.
28. Аллаахын бүтээлүүд, Түүний хүч чадлыг тунгаан бодох (Тэфэккүр).
29. Хэлээ харам, бохир үг хэлэхээс хамгаалах.
30. Зүрхээ дэлхийг шунах сэтгэлээс цэвэрлэх.
31. Хэнийг ч доог тохуу болгохгүй байх.
32. Харам (хориотой) зүйл рүү харахгүй байх.
33. Ямар ч тохиолдолд үгэндээ үнэнч байх.
34. Чихээ бохир үг, хөгжим гэх мэт муу зүйл сонсохоос хамгаалах.
35. Фарз (үүрэг) болон харам (хорио) зүйлсийг сурч мэдэх.
36. Хэмжүүр, жинг үнэн зөв ашиглах.
37. Аллаахын шийтгэлээс эмээж, хэзээ ч өөрийгөө бүрэн аюулгүй гэж бодохгүй байх.
38. Ядуу мусульманчуудад зэкат өгч туслах.
39. Аллаахын өршөөлөөс хэзээ ч итгэл найдвараа алдахгүй байх.
40. Нэвсийн (хувийн шунал) харам хүслүүдийг дагахгүй байх.
41. Өлсгөлөн хүнийг Аллаахын тааллын төлөө хооллох.
42. Өөрийн хэрэгцээ (хоол, хувцас, орон байр)-ний төлөө хөдөлмөрлөх.
43. Хөрөнгийн зэкат ба тариалангийн ушрыг (1/10) өгөх.
44. Эхнэр нь сарын тэмдэгтэй эсвэл төрсний дараах үед бэлгийн харьцаанд орохгүй байх.
45. Зүрхээ нүглээс цэвэр байлгах.
46. Их зан, дээрэнгүй байдлаас зайлсхийх.
47. Өнчин хүүхдийн хөрөнгийг хамгаалах.
48. Залуу хөвгүүдтэй ёс бус харилцаанд орохгүй байх.
49. Таван цаг намазыг цагт нь уншиж, нөхөж барихаар (каза) үлдээхгүй байх.
50. Бусдын хөрөнгийг хүчээр (зулм) авахгүй байх. (Мөн салсан эхнэрийн махр мөнгө өгөх нь хүний эрх юм).
51. Аллаахад хэнийг ч шүтээн болгож нөхцөлдүүлэхгүй байх (Ширк).
52. Зина (гэр бүлээс гадуурх харилцаа)-наас зайлсхийх.
53. Архи болон бүх төрлийн согтууруулах ундаа уухгүй байх.
54. Худал тангараг өргөхгүй байх.

АРИУН ЦЭВЭР БА АЛКОГОЛЬ

Архи, испирт болон согтууруулах ундааны бүх төрөл нь **"Каба нэжасэт"** (хүнд төрлийн бохирдол) юм. Хэрэв ус, шороо хоёр холилдоход аль нэг нь цэвэр байвал үүссэн шавар нь цэвэр гэж тооцогдоно (Ибни Абидин). Үүнтэй адилаар, хэрэгцээнд зориулан бэлтгэсэн колонь (үнэртэй ус), лак, испирт агуулсан эм тариа, будгийн найрлага дахь бусад бодисууд

нь цэвэр бол уг хольцыг цэвэр гэж үзнэ. Энэ нь намаз уншихад саад болохгүй. Гэхдээ эдгээр шингэнийг зайлшгүй шаардлагаас бусад тохиолдолд уух нь хориотой.

Анхааруулга: Согтууруулах ундаа нь хэзээ ч цэвэр болохгүй. Учир нь түүний найрлага дахь алкоголь нь хэрэгцээний бус, зөвхөн цэнгэл хөөх зорилгоор холигдсон байдаг. Тиймээс архи хүрсэн бүх зүйл бохир (нэжс) болно.

72 ИХ НҮГЛИЙН ТУХАЙ (ГҮНЭ-И КЭБАИР)

Их нүглүүд маш олон боловч энд хамгийн гол 72-ыг дурджээ:

1. Хилсээр хүний амь бүрэлгэх.
2. Зина (гэр бүлээс гадуурх харилцаа).
3. Ливата (ижил хүйстэнтэйгээ бэлгийн харьцаанд орох - бүх шашинд харам).
4. Архи болон бүх төрлийн согтууруулах ундаа уух.
5. Хулгай хийх.
6. Цэнгэхийн тулд мансууруулах бодис хэрэглэх.
7. Бусдын хөрөнгийг хүчээр авах (дээрэм).
8. Худал мэдүүлэг (гэрч) өгөх.
9. Рамазан сарын мацгийг шалтгаангүйгээр, мусульманчуудын нүдэн дээр идэж эвдэх.
10. Риба буюу хүүтэй мөнгө зээлэх, авах.
11. Маш их тангараг өргөх.
12. Эцэг эхдээ тэрслэх, эсэргүүцэх.
13. Ойрын төрөл садантайгаа харилцаагаа таслах.
14. Дайны талбарт дайснаас зугтах.
15. Өнчин хүүхдийн хөрөнгийг зөвшөөрөлгүй үрэх.
16. Жин хэмжүүрийг дутуу эсвэл буруу ашиглах.
17. Намазыг цагаас нь өмнө эсвэл хожуу унших.
18. Мусульман ах дүүгийнхээ сэтгэлийг шархлуулах.
19. Зөн билэгтэн Мухаммедын (с.а.в) хэлээгүй үгийг хэлсэн мэтээр гүтгэх.
20. Хахууль авах.
21. Үнэн зөв гэрчлэл хийхээс зайлсхийх.
22. Хөрөнгийн зэкат болон тариалангийн ушрыг өгөхгүй байх.
23. Нүгэл үйлдэж байгааг харсан атлаа хүч нь хүрч байж түүнийг зогсоохгүй байх.
24. Амьд амьтныг галд шатаах.
25. Куран судар сурсан атлаа уншихаа мартах.
26. Аллаахын өршөөлөөс итгэл алдрах.
27. Мусульман болон мусульман бус хэнд ч болов урвах.
28. Гахайн мах идэх.
29. Пайгамбарын нөхөд (Асхаб)-ыг үл хүндэтгэх, хараах.
30. Гэдэс цадсан атлаа үргэлжлүүлэн идэх.
31. Эхнэр нь нөхрийнхөө орондоо орох хүсэлтээс зугтах.
32. Эхнэр нь нөхрийн зөвшөөрөлгүй гадуур явах.
33. Нэр төртэй эмэгтэйг "биеэ үнэлэгч" гэж гүтгэх.

34. Нэмимэ буюу хүмүүс хооронд хов зөөх.
35. Өөрийн аврэт (нууцлах ёстой хэсэг)-ээ бусдад харуулах эсвэл бусдынхыг харах.
36. Сэг зэм (үхсэн амьтны мах) идэх.
37. Итгэж хариуцуулсан зүйлд урвах.
38. Мусульман хүнийг араар нь муулах (Гыйбэт).
39. Атаархах.
40. Аллаахад хэн нэгнийг шүтээн болгож нөхцөлдүүлэх (Ширк).
41. Худал хэлэх.
42. Их зан гаргаж, өөрийгөө бусдаас дээгүүр үзэх.
43. Үхэх дөхсөн өвчтөн өв залгамжлагчаас хөрөнгө нуух.
44. Нарийн, харамч байх.
45. Дэлхийн харам (хориотой) зүйлсэд дурлах.
46. Аллаахын шийтгэлээс айхгүй байх.
47. Харам зүйлийг харам биш гэж итгэх.
48. Халал зүйлийг халал биш гэж итгэх.
49. Мэргэ төлөгч, үзмэрчдийн үгэнд итгэх.
50. Шашиннаас гарах (Мүртэд).
51. Шалтгаангүйгээр бусдын эхнэр, охин руу ширтэх.
52. Эмэгтэй хүн эрэгтэй хувцас өмсөх.
53. Эрэгтэй хүн эмэгтэй хувцас өмсөх.
54. Мекка дахь Каабад нүгэл үйлдэх.
55. Цаг болоогүй байхад эзан унших эсвэл намаз унших.
56. Төрийн хууль тогтоомжийг эсэргүүцэх, бослого гаргах.
57. Эхнэрийнхээ нууц газрыг эхийнхтэйгээ зүйрлэх (Зихар).
58. Эхнэрийнхээ эхийг (хадам эхээ) хараах.
59. Бие бие рүүгээ зэвсэг шагайх.
60. Нохойны идээний үлдэгдлийг идэх, уух.
61. Хийсэн тусаа нүүрэн дээр нь хэлж гомдоох.
62. Эрэгтэй хүн торгон хувцас өмсөх.
63. Мэдлэггүй байхыг илүүд үзэх (Шашны суурь мэдлэгийг сурахгүй байх).
64. Аллаахаас өөр зүйлийн нэрээр тангараг өргөх.
65. Эрдэм мэдлэгээс зугтах.
66. Мэдлэггүй байх нь гай зовлон гэдгийг ойлгохгүй байх.
67. Жижиг нүглийг дахин дахин үйлдэх.
68. Шалтгаангүйгээр чангаар хөхрөх, инээх.
69. Намазын нэг цагийг өнгөртөл ариусал (гүсл) хийлгүй явах.
70. Сарын тэмдэгтэй үед эхнэртэйгээ бэлгийн харьцаанд орох.
71. Ёс бус дуу дуулах, хөгжим, хөгжмийн зэмсэг ашиглах. (Бүх төрлийн хөгжим тоглох, сонсохыг зарим эрдэмтэд харам гэж үзсэн).
72. **Амиа хорлох.** Энэ нь бусдыг алахаас ч илүү их нүгэл юм.

Санамж: Хэрэв хүн амиа хорлохоосоо өмнө наманчилж амжвал Аллаах өршөөж болно. Намаз уншиж чадаагүй өнгөрүүлсэн бол түүнийг заавал нөхөж (каза) унших хэрэгтэй.

АВРЕТ ГАЗАР БОЛОН ЭМЭГТЭЙЧҮҮДИЙН ХУВЦАСЛАЛТ

1. Гэрлэхээс өмнө харах: Эвүү Хүрэйрэ (р.а) дамжуулснаар, нэгэн хүн Ансар охидтой гэрлэх хүсэлтэй байгаагаа хэлэхэд Пайгамбар (с.а.в): "Тэр охиныг (нэг удаа) хар, учир нь Ансар овгийнхны нүдэнд нэгэн онцлог байдаг юм" гэж айлджээ. Гэрлэх охиноо урьдчилан нэг удаа харах нь суннат юм.

2. Бусдын гоо үзэсгэлэнг ярихгүй байх: Эмэгтэйчүүд өөр нэг эмэгтэйн гоо үзэсгэлэн, сайн талыг нөхөртөө ярьж өгөх ёсгүй. Энэ нь нөхөр нь тэр эмэгтэйг харсан мэт сэтгэгдэл төрүүлдэг (Бухари, Муслим).

3. Аврет газар руу харахыг хориглох: Эрэгтэй хүн эрэгтэйнхээ, эмэгтэй хүн эмэгтэйгийнхээ аврет газар руу харж болохгүй.

- **Эрэгтэй хүний аврет:** Хүйснээс өвдөгний хооронд.
- **Эмэгтэй хүний аврет (өөр эмэгтэйн дэргэд):** Хүйснээс өвдөгний хооронд.
- **Эмэгтэй хүний аврет (танихгүй эрэгтэйн дэргэд):** Нүүр болон хоёр гарын алганаас бусад бүх бие.

4. Танихгүй эмэгтэйн гэрт хонохгүй байх: Гэрлэх боломжтой (намахрам) эмэгтэйн гэрт ганцаараа хонохыг хориглоно.

5. Ганцаараа үлдэх (Халвет): Танихгүй эмэгтэйтэй нэг өрөөнд ганцаараа үлдэхээс зайлсхий. Хэрэв эмэгтэй хүн нөхрийнхөө ах, дүү эсвэл тэдний хүүхдүүдтэй ганцаараа үлдвэл энэ нь "үхэлд хүргэх" аюултай буюу маш их гай зовлон, нүгэлд хөтөлнө.

6. Эмэгтэй хүний бие бол аврет: Эмэгтэй хүн гадаа гарахад шайтан түүнийг ажиглаж, эрчүүдийг уруу татах урхи болгон ашиглахыг хичээдэг.

7. Харцаа буруулах: Пайгамбар (с.а.в) Хазрет Алид: "Али минь! Нэг эмэгтэйг харвал нүүрээ буруул. Дахин бүү хар! Санамсаргүй харах нь нүгэл биш ч, зориуд дахин харах нь нүгэл юм" гэж хэлжээ.

8. Өвдөг, гуяа ил гаргахгүй байх: Өөрийн гуяыг бүү ил гарга, амьд болон үхсэн хэний ч гуя руу бүү хар. (Спорт болон усанд сэлж буй хүмүүсийн аврет газар руу харахаас зайлсхийх хэрэгтэй).

9. Ганцаараа байхдаа ч ариун байх: Ганцаараа байхдаа ч аврет газраа бүү гарга. Учир нь танаас хэзээ ч салдаггүй хамгаалагч тэнгэрийн элч нар (Хафаза) бий. Тэднээс ичиж, хүндэтгэлтэй ханд.

10. Хараагүй хүний дэргэд ч хувцаслах: Хараагүй хүн орж ирэхэд Пайгамбар (с.а.в) эхнэрүүддээ хөшигний ард орохыг тушаажээ. "Тэр хүн хараагүй ч гэсэн, та нар хардаг шүү дээ" гэж айлдсан байдаг. Энэ нь эмэгтэйчүүд ч бас танихгүй эрчүүд рүү харахгүй байхыг заасан хэрэг юм.

ХУВЦАСНЫ ШИНЖ ЧАНАР БОЛОН "ЖИЛБАБ"

- **Нэвт харагдахгүй байх:** Биеийн галбир харагдахуйц нимгэн, бариу хувцас өмсөх нь хориотой. Иймхувцаслалтыг "хувцастай нүцгэн" гэж нэрлэдэг ба иймхүмүүс Диваажингийн үнэрийг ч үнэртэхгүй гэж хадист дурджээ.
- **Үсээ боох:** Үсээ толгой дээрээ тэмээний бөх мэт овоолж боох (топуз) нь буруу юм.
- **Орчиндоо тохируулах:** Хувцаслалт нь тухайн газар орны ёс заншилд нийцсэн, олны анхаарал татаж гай зовлон (фитнө) учруулахгүй байх ёстой.
- **Зузаан бөгөөд сул:** Хувцас нь зузаан, биеийн галбир гаргахааргүй сул, шагай хүрсэн урт, гарны бугуйг далдалсан байх ёстой. Хар бараан өнгийн пальто (манто) болон зузаан толгойн алчуур нь хамгийн тохиромжтой гэж үздэг.

"Жилбаб" гэж юу вэ? Куран сударт дурдагдсан "Жилбаб" нь зөвхөн "чаршаф" (бүтэн нөмрөг) гэсэн үг биш юм. Энэ нь толгой болон биеийг бүхэлд нь халхлах, цээжний хэсгийг далдалсан том алчуур, сул хувцас гэсэн утгатай. Хамгийн гол нь биеийг нүгэлт харцнаас хамгаалахуйц зузаан, сул байх явдал юм.

ИСЛАМЫН ДАГУУ АМЬДРАХ ЁС

Мусульман гэж өөрийгөө хэлж буй хүн хийж буй үйлдэл бүрээ Исламын шашинд нийцэж байгаа эсэхийг мэдэх ёстой. Мэддэггүй бол "Эхл-и Сүннэт" эрдэмтдээс асууж эсвэл тэдний ном зохиолоос уншиж сурах хэрэгтэй. Хэрэв хийж буй үйл нь шашинд нийцэхгүй бол нүгэл болон итгэл алдрах (күфр) аюулаас ангижрах боломжгүй. Өдөр бүр чин сэтгэлээсээ наманчилж (төвбө) байх хэрэгтэй. Наманчилсан нүгэл, алдаа заавал өршөөгдөнө. Наманчлахгүй бол энэ хорвоод болон тамын галд шийтгэлээ амсах болно.

Аврет газар (Биеийн нууцлах хэсэг): Эрэгтэй, эмэгтэй хүмүүсийн намаз уншихдаа болон хаана ч байсан далдалж явах ёстой биеийн хэсгийг "Аврет газар" гэнэ. Аврет газрыг ил гаргах, бусдын аврет газар руу харах нь харам (хориотой). "Исламд аврет газар гэж байхгүй" гэж хэлсэн хүн кафир (итгэлгүй) болно.

Фыск Межлис (Нүгэлт цуглаан): Аврет газар нь ил гарсан эрэгтэй эсвэл эмэгтэй хүн байгаа газар, мөн хөгжим, мөрийтэй тоглоом, архи, эмэгтэй хүний дуу (дуулах) байгаа газрыг "Фыск межлиси" гэнэ. Ийм газарт очих нь харам юм. Зүрх сэтгэл цэвэр байх нь Исламын зааврыг дагаж, сайхан зан чанартай байхыг хэлнэ.

Мэдлэггүй байх нь шалтаг биш: "Би мусульман хүн" гэж хэлж буй хүн итгэлийн болон Исламын нөхцөлүүдийг, мөн дөрвөн мазхабын (шашны сургууль) санал нэгдсэн фарз (үүрэг) болон харам (хорио) зүйлсийг сурах ёстой. Мэдэхгүй байх нь шалтаг болохгүй бөгөөд энэ нь мэдэж байгаад итгэхгүй байхтай адил юм.

СҮСЭГТЭН ХҮНИЙ (МҮМИН) ШИНЖ ЧАНАР

Сүсэгтэн хүний бусад сүсэгтний өмнө хүлээх 7 эрх:

1. Урилгыг нь хүлээн авч очих.
2. Өвдөхөд нь эргэж очих.
3. Оршуулах ёслолд нь оролцох.
4. Зөвлөгөө (насихат) өгөх.
5. Мэндлэх (Салам өгөх).
6. Хорлон сүйтгэгчийн (залим) гараас аврах.
7. Найтахдаа "Элхамдүлиллах" гэвэл "Ерхамүкэллах" гэж ерөөх.

Хамгийн сайн сүсэгтний 6 шинж:

1. Мөргөл үйлддэг.
2. Эрдэм мэдлэг сурдаг.
3. Муу үйл хийдэггүй.
4. Харам (нүгэл)-аас зайлсхийдэг.
5. Бусдын хөрөнгөнд шунадаггүй.
6. Үхлийг хэзээ ч мартахгүй.

ЁС ЗҮЙ БА ЗИКР (ЗАЛБИРАЛ)

Бусдад хандахдаа, тэр дундаа дайсан, мусульман бус хүн хэн ч байсан зөөлөн хэл, инээмсэглэсэн царай үзүүлэх хэрэгтэй. Хүмүүст барьж болох хамгийн үнэтэй бэлэг бол сайхан ааш юм. Хэнтэй ч маргалдах хэрэггүй, учир нь маргаан нөхөрлөлийг үгүй хийж, дайсныг нэмэгдүүлдэг. Уурлахаас зайлсхий.

Дараах 4 зүйлийг нууцалж чадвал хамгийн сайн хүн болно:

1. Ядуурлаа.
2. Садака (сайн дурын өглөг)-аа.
3. Зовлон зүдгүүрээ.
4. Тохиолдсон гай гамшгаа.

Диваажингийн хүсэмжилдэг 4 хүн:

1. Хэл нь үргэлж зүтгэлтэй (зикр хийдэг) байх.
2. Куран судар уншдаг, цээжилдэг (хафиз) байх.
3. Өлсгөлөн хүнийг хооллодог байх.
4. Рамазан сард мацаг барьдаг байх.

ӨДӨР ТУТМЫН 7 ЗАЛБИРАЛ (ЗИКР)

1. Ажил эхлэх бүрт: **Бимиллахиррахманиррахим.**
2. Ажил дууссаны дараа: **Элхамдүлиллах.**
3. "Тийм газар явна" гэж хэлэхдээ: **ИншАллаах.**
4. Муу мэдээ, зовлон сонсохдоо: **Инна лиллах вэ инна илэйхи ражиун.**
5. Алдаа гаргасан бол: **Төвбө ба Истигфар** хийх.
6. **Ла илаахэ иллАллаахү вахдэхү ла шэриэкэ лэх...** (калима-и тайййибэ)-г үргэлж хэлэх.
7. **Эшхэдү эн ла илаахэ иллАллаах...** (калима-и шэхадэт)-г олон удаа хэлэх.

Мөн өдөр шөнөгүй дараах хоёр зикрийг уншиж байх нь тустай:

1. **Эстагфируллах.** (Аллаахаас өршөөл эрье).
2. **Сүбханэллахи вэл-хамдүлиллахи вэла илаахэ иллАллаахү вАллаахү экбэр...**

Эх бичвэрийг утга санааг нь алдагдуулахгүйгээр, үг бүрчлэн монгол хэл рүү хөрвүүллээ.

МАГТААЛТ САЙХАН ЗАН ЧАНАРУУДЫН ТАЙЛБАР

Хүнд байх ёстой далан хоёр орчим сайхан зан чанар байдаг: Итгэл үнэмшил (Иман), Эхл-и сүннэт итгэл үнэмшил, Ихлас (чин сэтгэл), Ихсан (сайхан сэтгэл), Тэвазу (даруу зан), Зикр-и миннэт (Аллаахын ивээлийг санах), Насихат (зөвлөгөө), Тасфие (зүрхээ цэвэрлэх), Гайрет (хичээл зүтгэл), Гыбта (цагаан атаархал), Сэха (өгөөмөр зан), Исар (бусдыг өөрөөсөө дээгүүр тавих), Мүрүввэт (хүн чанар), Фүтүввэт (эр зориг, өгөөмөр зан), Хикмет (мэргэн ухаан), Шүкр (талархал), Рыза (тавиланд сэтгэл ханах), Сабр (тэвчээр), Хавф (айдас), Рэжа (итгэл найдвар), Бугд-ы филлах (Аллаахын төлөө дургүйцэх), Хубб-и филлах (Аллаахын төлөө хайрлах), Хамул (хүлээцтэй зан), Истивв-и зэм вэ мэдх (магтаал ба зэмлэлд адил хандах), Мүжахэдэ (сэтгэлтэйгээ тэмцэх), Са'й (хөдөлмөр), Касд (зорилго), Амэл (үйл хэрэг), Зикр-и мэвт (үхлийг санах), Тэфвиз (бүхнийг Аллаахад даатгах), Тэслим (хүлцэн дагах), Талэб-үл-илм (эрдэм сурах), Сэламэт (амар амгалан), Садр (зүрхний уужуу байдал), Шэжаат (эр зориг), Хилм (зөөлөн зан), Рыфк (энэрэл), Инабэт (наманчлал), Вэфа-и ахд (амлалтдаа хүрэх), Инжаз-и ва'д (хэлснээ биелүүлэх), Хүсн-и хулк (сайхан ааш), Зүхд (дэлхийг үл шунах), Канаат (хүлээцтэй зан), Рүшд (зөв зам), Са'й-и фил-хайрат (сайн үйлсэд зүтгэх), Риккат (өрөвч сэтгэл), Шэвк (эрмэлзэл), Хая (ичимтгий зан), Сэбат фи эмриллах (Аллаахын тушаалд тууштай байх), Үнсү биллах (Аллаахтай ойр байх), Шэвку ила ликаиллах (Аллаахтай уулзахыг хүсэх), Вэкар (төлөв төвшин зан), Зекавэт (оюун ухаан), Истикамэт (үнэнч шударга зам), Эдэб (ёс зүй), Фирасэт (гярхай зан), Тэвэккүл (найдах), Сыдк (үнэнч байдал), Мурабата, Мүшарата, Муракабэ, Мухасэбэ, Муатэбэ (өөрийгөө хянах, тооцоо бодох), Кэзм-и гайз (уураа барих), Хубб-итүүл-и хаяти ли-ибадэтихи (мөргөлийн төлөө урт наслахыг хүсэх), Төвбө (наманчлал), Хушү (эмээх), Якын (баттай итгэл), Үбүдийет (зарц байдал), Мүкафат (хариу барих), Ри'ает-и хукук-и ибад (хүний эрхийг хамгаалах).

- **Тэваду:** Зүрх сэтгэлийн даруу байдал.

- **Зикр-и миннэт:** Үйлдэж буй мөргөл бүхэн зөвхөн Аллаахын ивээл ба тусламж гэдгийг мэдэж талархах.
- **Насихат:** Итгэлт ах дүүдээ зөв зөвлөгөө өгөх.
- **Тасфие:** Зүрх сэтгэлээсээ муу занг гаргаж, сайхан зан чанартай болох.
- **Шүкр:** Аллаахын өгсөн ивээлүүдийг Түүний тушаасан (зөв) зүйлд ашиглах.
- **Рыза:** Өөрт нь ирсэн хувь тавиланд сэтгэл хангалуун байх.

ХҮНИЙ ЭРХ БА ТӨРИЙН ХУУЛЬ

Хукук-и ибад (Хүний эрх): Хүний эрхийн хамгийн чухал нь эцэг эхийн эрх юм. Тэднийг сайхан ааш, инээмсэглэлээр баярлуулж, туслах хэрэгтэй. Дараа нь хөрш, багш, эхнэр-нөхөр, найз нөхөд болон төрийн эрх ирнэ.

- Хэнд ч худал хэлж болохгүй, заль мэх хийж болохгүй.
- Ажилчны цалинг хөлс нь хатахаас өмнө өгөх ёстой.
- Өрөө төлөхгүй байх, нийтийн тээврийн мөнгө төлөхгүй байх нь урвалт (хиянэт) юм.
- Төрд татвар төлөхгүй байх нь мянга мянган хүний эрхийг зөрчиж буй хэрэг болно.

Төрийн хууль ба Ислам: Засаг төр хатуу ширүүн хандсан ч бай, мусульман хүн төр засагтаа тэрсэлж, бослого гаргаж болохгүй. Тэрсэлсэн хүмүүст туслах нь хориотой. Хадист "Төр засагтаа урвасан хүнд Аллаах урвана" гэж айлдсан байдаг. Иймээс мусульманчуудыг төрийн эсрэг турхирч буй Сэйид Кутб, Мэвдүди зэрэг хүмүүсийн үзэлд автаж болохгүй. Жинхэнэ мусульман хүн Аллаахын тушаал болон төрийн хууль дүрмийг чанд сахидаг.

- Кафир (итгэлгүй) хүний эрхийг зөрчөөд түүнийг цайруулах нь мусульман хүнийхээс ч хэцүү байдаг.
- Хүн бүрт сайн үйл хийж, муу үйл хийсэн хүнд муугаар хариу барихгүй байх нь дээр. ***değil. Sohbete kavuşanlar, mahrûm kalası değil.***

  tanır cevheri, magbûn bilesi değil.

- ***Akar suyun başına, kapalı desti konsa,kırk yıl, orda dursa da, âbı alası değil.***

  hırkası değil.

  gıdâsın bilmeli: Bâdem helvâsı değil!

ЭСХАБ-УУДЫН (ПАЙГАМБАРЫН НӨХӨД) АЛДАР ГАВЬЯА

Бүх Сахаба (нөхөд) дотроос Пайгамбарын дөрвөн халиф бусдаас илүү давуу эрхтэй юм. Тэдний халиф байсан нийт хугацаа 30 жил үргэлжилсэн. Бүх Эсхаб-ууд Диваажинд очих нь баттай тул тэдний хэнийг ч муулах, доромжлох нь хориотой.

1. Хазрет Эбү Бэкр Сыддик (р.а): Бүх өвлий (гэгээнтэн)-нүүдийн хамгийн дээд нь юм. Тэрээр Пайгамбарын (с.а.в) хадам эцэг бөгөөд өөрийн бүх хөрөнгийг Аллаахын замд

зориулж, ганц зоос ч үлдээлгүй зарцуулсан. Тэрээр маш их чин сэтгэлтэй байсан тул тэнгэрийн элч Жэбраил (а.с) хүртэл түүнийг дуурайн далдуу модны мяндсаар хийсэн хувцас өмсөж Пайгамбарт ирсэн байдаг. Түүнийг үнэнч шударга тул "Сыддик" (Үнэнч) гэж нэрлэсэн.

2. Хазрет Өмөр-үл Фарук (р.а): Тэрээр хатуу чанга, үнэн ба худлыг ялгагч байсан тул "Фарук" гэх алдрыг хүртсэн. Пайгамбар (с.а.в) түүний тухай "Өмөр бол хак (үнэн) ба батыл (худал)-ыг зааглагч юм" гэж айлджээ.

3. Хазрет Осман-ы Зиннурэйн (р.а): Пайгамбар (с.в.а) түүнд өөрийн хоёр охиноо дараалан гэрлүүлсэн тул "Зиннурэйн" (Хоёр гэрлийн эзэн) гэж нэрлэгдсэн. Тэрээр маш их ичимтгий, төлөв даруу хүн байсан тул "Тэнгэр дэх элч нар ч Османаас ичдэг" гэж Пайгамбар айлджээ.

4. Хазрет Али (р.а): Пайгамбарын хүргэн бөгөөд Хазрет Фатима эхтэй гэрлэсэн. Тэрээр маш их эрдэм мэдлэгтэй, эр зоригтой нэгэн байсан.

Санамж: Эсхаб-уудыг бүгдийг нь хайрладаг хүмүүсийг **Эхл-и Сүннэт** гэнэ. Заримыг нь хайрлаад заримыг нь үгүйсгэдэг хүмүүсийг **Ши'и**, бүгдэд нь дайсагнадаг хүмүүсийг **Рафизи** гэнэ. Харин Ахмед Ибн Тэймийе болон англичуудын турхиралтаар үүссэн, мусульманчуудыг "итгэлгүй" гэж нэрлэдэг урсгалыг **Веххаби** гэнэ.

ХООЛЛОХ ЁСОН БА ГАР УГААХЫН АЧ ХОЛБОГДОЛ

Хоол идэхийн өмнө гараа угаах нь 10 ач холбогдолтой (Суннат):

1. Аллаахын элч нар таны жижиг нүглүүд арилсныг тунхаглана.
2. Нэмэлт (нафилэ) мөргөл үйлдсэн мэт саваб хүртэнэ.
3. Ядуурлаас хамгаалагдана.
4. Сыддик (үнэнч) хүмүүсийн саваб ирнэ.
5. Тэнгэрийн элч нар таны төлөө өршөөл эрнэ.
6. Идсэн лоом бүр чинь сайн дурын өглөг (садака) мэт тооцогдоно.
7. Бисимилла гэж эхэлбэл нүглээсээ цэвэрлэгдэнэ.
8. Хоолны дараах залбирал нь хүлээн авагдана.
9. Хэрэв тэр шөнөдөө өөд болбол "шэхид" (итгэлийн төлөө амь үрэгдэгч) зэрэглэлд хүрнэ.
10. Хэрэв өдөр өөд болбол шэхидүүдийн эгнээнд бичигдэнэ.

Хоолны дараа гараа угаахын ач холбогдол:

- Пайгамбар (с.а.в) танд талархах болно.
- Биеийн үсний тоогоор саваб хүртэнэ.
- Аллаахын өршөөл ивээлээс хувь хүртэнэ.

АЛЛААХЫН ТУШААЛУУДЫН ЭРЭМБЭ

Аллаахын тушаалууд (Эмр-и Тэклифи) нь ач холбогдлоороо дараах дараалалтай байдаг бөгөөд өмнөх шатыг алгасаж дараагийнхыг хийх нь төдийлөн таалагдахгүй:

1. **Итгэл үнэмшил (Иман):** Эхлээд мусульман болох.
2. **Харам (Нүгэл)-аас зайлсхийх:** Муу үйл хийхгүй байх.
3. **Фарз (Үүрэг) биелүүлэх:** Намаз, мацаг зэргийг үйлдэх.
4. **Суннат ба Нафилэ:** Нэмэлт мөргөл, сайн үйлс хийх.

Жишээ нь: Намаз уншдаггүй (фарз), эцэг эхийнхээ эрхийг зөрчдөг хүн гар угаах (суннат) эсвэл өглөг өгөх нь сайн үйл боловч Аллаахын өмнө "бүрэн" хүлээн авагдахад хэцүү. Гэсэн хэдий ч сайн үйлийг орхиж болохгүй, эдгээр сайн үйлийн буянаар Аллаах танд фарз үүргээ биелүүлэх хүч өгч магадгүй юм.

ХООЛ ИДЭХИЙН ФАРЗ (4 ҮҮРЭГ):

1. Идэж уухад цадах сэтгэлийг Аллаахаас ирсэн гэж мэдэх.
2. Халал (зөв замаар олдсон) зүйл идэх.

1. (Тухайн хоолноос авсан хүч тамираа дуустал Аллаахдаа чин үнэнчээр мөргөл үйлдэх.
2. Өөрт олдсон зүйлдээ сэтгэл хангалуун (канаат) байх.

Хоол идэж эхлэхдээ: "Аллаахын төлөө мөргөл үйлдэх хүчтэй болох, хүмүүст тустай сайн үйл хийх, Исламын шашны амар амгалан замыг түгээх тамир тэнхээтэй болох" гэсэн чин эрмэлзэлтэй (нийет) байх ёстой. Малгайгүй (толгой нүцгэн) хооллох нь зөвшөөрөгдөнө.

Хооллох ёсны мүстэхаб (сайшаалтай үйлдлүүд):

- Хоолны ширээгээ газарт засах.
- Цэвэр хувцастай суух.
- Өвдөг дээрээ сууж идэх.
- Хоолны өмнө гар, амаа угаах.
- Эхлэхдээ "Бисмилла" гэж хэлэх.
- Хоолны өмнө бага зэрэг давс амсах.
- Арвайн талх идэх.
- Талхыг гараараа хуваах, талхны үйрмэгийг үрэгдүүлэхгүй байх.
- Өөрийнхөө урдах хэсгээс идэх.
- Уксус хэрэглэх.
- Лоомоо багаар авч, сайн зажилж идэх.
- Гурван хуруугаараа идэх (боломжтой бол).
- Саваа хуруугаараа арчиж цэвэрлэх, хуруугаа гурван удаа долоох.
- Хоолны дараа талархал (Хамд) илэрхийлэх.

- Шүдний чигчлүүр ашиглах.

Хооллох ёсны мөхрүх (тааламжгүй үйлдлүүд):

- Зүүн гараараа идэх.
- Хоолоо үнэрлэх.
- "Бисмилла" гэж хэлэхээ мартах. (Хэрэв хооллох явцдаа санавал тэр даруй хэлэх хэрэгтэй).

Хооллох ёсны харам (хориотой үйлдлүүд):

- Цадсан атлаа үргэлжлүүлэн идэх. (Зөвхөн зочиндоо саад болохгүйн тулд идэж буй дүр үзүүлж болно).
- Хоол хүнсэнд үрэлгэн (исраф) хандах.
- Бусдын хөрөнгийг зөвшөөрөлгүй идэх.
- Бие махбодод өвчин, хор хөнөөл учруулах зүйлийг идэх.
- Баярхуу (рия) зорилгоор бэлтгэсэн хоолыг идэх.

ХАЛУУН ХООЛНЫ ХОР УРШИГ БА БАГА ИДЭХИЙН АЧ ТУС

Хэт халуун хоол идэх нь дараах хор уршигтай: Сонсгол муудах, царай цонхийх, нүдний цог жавхлан алдагдах, шүд шарлах, амны амт алдагдах, цадах мэдрэмж төрөхгүй байх, ойлгоц болон ухаан бодол муудах, биед өвчин хурах зэрэг сөрөг нөлөөтэй.

Бага идэхийн 10 ач тус:

1. Бие махбод хүчирхэг байна.
2. Зүрх сэтгэл гэгээлэг байна.
3. Ой тогтоолт сайжирна.
4. Амьдрал ахуй хөнгөн болно.
5. Хийж буй ажил бүрээсээ таашаал авна.
6. Аллаахыг илүү их дурсан санах боломжтой болно.
7. Хойд насны амьдралын тухай илүү гүн тунгаана.
8. Мөргөл үйлдэхэд илүү амттай, таатай санагдана.
9. Бүх зүйлд зөв шийдвэр гаргах чадвар нэмэгдэнэ.
10. Хойд насанд (Киямат) тооцоо хийхэд хялбар байна.

Müslimânım diyenlere,

beş vakt nemâz, gerek olur. Yarın, kıyâmet gününde, hulle

Энэхүү хэсэгт Исламын шашин дахь гэрлэлтийн ач холбогдол, эхнэр нөхрийн харилцан эрх, үүрэг, гэр бүлийн ёс зүй болон хүүхэд хүмүүжлийн талаар маш дэлгэрэнгүй зааварчилгааг өгсөн байна.

Эх бичвэрийг бүрэн эхээр нь монгол хэл рүү хөрвүүлэв:

ГЭРЛЭЛТИЙН ТУХАЙ

Гэрлэх нь маш олон талын ач холбогдолтой:

- **Нэгдүгээрт:** Итгэл үнэмшлээ (динаа) хамгаална.
- **Хоёрдугаарт:** Зан ааш сайжирч, олз омогт нь ерөөл (берекет) ирнэ.
- **Гуравдугаарт:** Суннатыг (Пайгамбарын зам) дагасан болно. Пайгамбар (а.с) айлдахдаа: *"Гэрлэцгээ, олон хүүхэдтэй болцгоо. Учир нь би Кияматын (Шүүлтийн) өдөр өөрийн үммийнхээ (дагагчдынхаа) олноор бусад үндэстнүүдийн өмнө бахархах болно"* гэжээ.

Гэрлэхдээ анхаарах зүйлс:

- Эхнэр авахдаа зөвхөн хөрөнгө мөнгө, гоо үзэсгэлэнг нь харах хэрэггүй. Зөвхөн гоо үзэсгэлэнг харж авбал тэр хүн дараа нь доромжлогдох болно. Харин итгэл үнэмшил (дин), сайхан зан чанарыг нь харж авбал Аллаах түүний эд хөрөнгө, гоо үзэсгэлэнг нь арвижуулж өгнө.
- Эмэгтэй хүн нөхрөөсөө дөрвөн зүйлээр "доогуур" (бага) байх нь зохимжтой: Нас, өндөр, хөрөнгө чинээ, төрөл садан.
- Харин дөрвөн зүйлээр нөхрөөсөө "илүү" байх нь сайн: Гоо үзэсгэлэн, ёс зүй (эдэб), сайхан ааш, нүгэл болон сэжигтэй зүйлээс зайлсхийх чадвар.
- Залуу охидыг хэт хөгшин хүнтэй гэрлүүлж болохгүй, энэ нь завхралд хүргэх аюултай.

Гэрлэлтийн зан үйл:

- Хуримаас өмнө хоёр талын гэр бүлийг сайн судалж, танилцах нь суннат юм.
- Эхлээд албан ёсоор (захиргаанд) бүртгүүлж, дараа нь шашны дагуу (никях) гэрлэх хэрэгтэй.
- Гэрлэсний дараа нөхөр нь эхнэртээ сайхан бэлэг өгөх нь хайр сэтгэлийг нэмэгдүүлнэ. Эхнэр нь нөхрийнхөө дэргэд гоёж гоодох нь сайн үйл (саваб) юм.
- Хуримын шөнө (зифаф) зоог барих нь суннат. Тэр шөнө хоёр ракат нэмэлт намаз уншиж, хийсэн дуу (залбирал) бүхэн нь хүлээн авлагддаг.

ЭХНЭР НӨХРИЙН ХАРИЛЦАА БА ҮҮРЭГ

Нөхрийн үүрэг:

- Эхнэртээ шашны хэрэгцээт мэдлэгийг (Эхл-и Сүннэт итгэл, фарз, харам) сургах нь фарз. "Мэдээгүй" гэх шалтаг хойд насанд хүлээн авагдахгүй.
- Эхнэрээ зохисгүй, нүгэлт газар руу явуулахгүй байх, гадагш гарахдаа биеэ зөв далдлахыг (хижаб) анхаарах.
- Эхнэртээ зөөлөн, инээмсэглэж хандах хэрэгтэй.

Эхнэрийн үүрэг:

- Нөхрийнхөө эрхийг хүндэтгэх. Нөхрийнхөө зөвшөөрөлгүй гэрээсээ гарахгүй байх.
- Нөхөртөө муу үг хэлэх, гомдоохгүй байх. Нөхрийнхөө хөрөнгийг зөвшөөрөлгүй бусдад өгөхгүй байх.
- Хэрэв нөхөр нь эхнэртээ "Аллаах чамаас сэтгэл хангалуун байх болтугай" гэж хэлбэл энэ нь 60 жил мөргөл үйлдсэнээс илүү савабтай.

Зодож нүцэглэхийг хориглох:

- "Эхнэрээ зодсон эрэгтэйтэй би Кияматын өдөр заргалдах болно" гэж Пайгамбар (с.а.в) айлджээ. Зөвхөн маш ноцтой гурван тохиолдолд (намаз, гусл орхивол, нөхрийнхөө орыг орхивол, зөвшөөрөлгүй гадагш явбал) маш зөөлөн "сануулах" байдлаар хандахыг зөвшөөрсөн ч цохих, нүүр рүү нь цохих, гэмтээх нь хэзээ ч болохгүй. Хэрэв эхнэр нь зан аашаа засахгүй бол зодох биш, харин салах (салах) нь дээр.

ГЭР БҮЛИЙН АХУЙ БА ХҮҮХЭД ХҮМҮҮЖИЛ

- **Нафака (Амьжиргаа):** Эхнэрийнхээ идэх, өмсөх, амьдрах байрны хэрэгцээг хангах нь нөхрийн фарз үүрэг юм. Эхнэр нь нөхрийнхөө төрөл садантай хамт амьдрахаас татгалзаж, тусдаа байхыг шаардах эрхтэй.
- **Гэр бүлийн харилцаа:** Эхнэр нь долоо хоногт нэг удаа эцэг эх дээрээ очих эрхтэй. Харин нөхөр нь эхнэрээ бусад танихгүй эрчүүд байгаа газар (плаж, кино театр, цэнгүүн) руу явуулахгүй байх үүрэгтэй.
- **Махрам (Гэрлэх боломжгүй төрөл садан):** Эмэгтэй хүний махрам (хажууд нь гивлүүр зүүхгүй байж болох) 18 төрлийн эрэгтэй байдаг: Эцэг, өвөө, хүү, ач, зээ, ах дүү, авга, нагац гэх мэт. Эдгээс бусад (үеэл, хүргэн ах, хадам ах) хүмүүсийн дэргэд биеэ зөв далдалж, ганцаараа үлдэхгүй байх ёстой.
- **Хүүхдийн хүмүүжил:** Эмэгтэй хүний үндсэн үүрэг бол гэр орноо авч явах, хүүхдээ зөв хүмүүжүүлэх явдал юм. Хүүхдийн анхны багш (мүршид) бол эх нь юм. Эхээсээ шашин болон ёс зүйн мэдлэг авсан хүүхэд буруу үзэл бодолд автахгүй.
- **Ажил эрхлэлт:** Исламд эмэгтэй хүнийг дэлгүүр, үйлдвэр, банкинд эрчүүдийн дунд ажиллахыг шаарддаггүй. Түүний бүх хэрэгцээг нөхөр эсвэл төрөл садан нь хариуцах ёстой. Эмэгтэй хүнийг мөнгө олох гэж хүчилбэл түүний эрүүл мэнд, ёс зүй, гэр бүлийн аз жаргал алдагдана.

Эцсийн сануулга: Исламын хууль дүрмийг дагасан хүн энэ болон хойд насандаа амар амгаланг олно. Муу найз нөхөд, завхарсан үзэл суртлаас гэр бүлээ хамгаалж, үр хүүхдээ зөв мусульман багш нартай сургуульд сургах нь чухал юм.

ОРШУУЛГЫН ЗАН ҮЙЛ: УГААХ, ОРООХ, ХӨДӨӨЛҮҮЛЭХ

Цогцсыг хөдөөлүүлэх, угаах, кефенлэх (даавуунд ороох) болон оршуулгын намаз унших нь **Фарз-ы Кифайэ** (нийтийн үүрэг) юм.

Угаах ёс: Талийгаачийг угаахын тулд тусгаарлагдсан газар модон эсвэл гантиг тавцан дээр дээш нь харуулан хэвтүүлнэ. Хувцсыг нь тайлж, абдэст (ариусгал) үйлдүүлнэ. Тэгээд толгойноос хүйс хүртэл бүлээн усаар угаана. Хүйснээс өвдөг хүртэлх хэсгийг нь бүтээлгээр далдалж угаах ба угаагч хүн баруун гартаа бээлий өмсөж, бүтээлгэн доогуур харалгүйгээр угаана. Дараа нь зүүн болон баруун талаар нь ээлжлэн харуулж бүх биеийг нь угаана.

Кефен (Ороох даавуу) нь 3 төрөл байна:

1. **Кефен-и Сүннэт:** Эрэгтэй хүнд 3, эмэгтэй хүнд 5 давхар байна.
2. **Кефен-и Кифайэ:** Эрэгтэй хүнд 2, эмэгтэй хүнд 3 давхар байна.
3. **Кефен-и Фарз (Зайлшгүй):** Эрэгтэй, эмэгтэй хүнд нэг давхар байна.

Эмэгтэйчүүдийн хувцаслалт ба Кефен: Эмэгтэй хүний кефен нь толгойн алчуур, биеийн ороолт зэргээс бүрдэнэ. Мусульман эмэгтэйчүүд амьд ахуйдаа гадагш гарахдаа манто (цув) болон толгойн алчууpаар биеэ далдалдаг байсан нь эндээс харагдаж байна. Тухайн нутгийн ёс заншилд нийцүүлэн, олны анхаарлыг татаж үймээн (фитнэ) учруулахгүйгээр биеэ зөв далдалсан цув эсвэл нөмрөг өмсөх нь зүйтэй.

Оршуулгын намаз: Намазыг удирдах (имам) хамгийн дээд эрхтэй хүн бол төрийн тэргүүн, дараа нь шүүгч, хатиб, эсвэл талийгаачийн амьддаа хүндэтгэдэг байсан эрдэмтэн хүн юм. Хэрэв бие нь тал байвал намаз уншихгүй, харин хэсгүүдийг нь цуглуулж бүрэн болговол уншиж болно.

ЭХЛ-И СҮННЭТ ИТГЭЛТНИЙ 10 ШИНЖ:

1. Олон нийтийн намазад (жамаат) тогтмол оролцох.
2. Итгэл үнэмшил нь гажаагүй имамыг дагах.
3. "Мэст" (арьсан оймс) дээр масх (илэх) хийхийг зөвшөөрөх.
4. Эсхаб-уудын (Пайгамбарын нөхөд) хэнийг ч муу хэлэхгүй байх.
5. Төр засагтаа тэрслэхгүй, бослого гаргахгүй байх.
6. Шашны асуудлаар үндэслэлгүй маргалдахгүй байх.
7. Шашны үнэнд үл эргэлзэх.
8. Сайн муу бүхнийг Аллаахаас ирдэг гэж итгэх.
9. Буруу номтон гэдэг нь тодорхой болоогүй бол сүсэгтэн хүнийг "итгэлгүй" (кафир) гэж нэрлэхгүй байх.

10. Дөрвөн халифыг бусад бүх нөхдөөс дээгүүр гэдгийг хүлээн зөвшөөрөх.

ҮХЭЛ БА ТАВИЛАНГИЙН ТУХАЙ

Та нар үхлээс зугтахыг хичээж, халдварт өвчнөөс айж нэг газраас нөгөө рүү зугтдаг. Гэвч Аллаах хүсэхгүй бол ямар ч өвчин халдварлахгүй. Үхэл бол амлалт бөгөөд цаг нь ирэхэд нүд ирмэхийн зуур ч хойшлохгүй, урагшлахгүй.

- **Хувь тавилан:** Хүн төрөхөөсөө өмнө хэдий хэр наслах, хаана үхэх, наманчилж амжих уу үгүй юу, итгэл үнэмшилтэй үхэх үү үгүй юу гэдэг нь бүгд "Лэвх-и Махфуз" (Тэнгэрийн алтан бичиг)-т бичигдсэн байдаг.
- **Сүүлчийн мөч:** Аллаах Азраил (а.с)-д *"Миний дотны хүмүүсийн (найз) амьсгалыг зөөлөн ав, харин Миний дайснуудынхыг хатуу ав"* гэж тушаадаг.

Мүннафыкуудын (хоёр нүүртнүүд) төгсгөл: Тэнгэрийн элч нар тэдний амийг авахдаа: *"Чи Диваажингийнх биш ээ! Чи амьд байхдаа хийсэн нүглээ мартаа юу? Чамд намаз, зэкат, өглөг, нигүүлсэл байсангүй. Чи харамаас зайлсхийгээгүй, үргэлж нүгэл хийдэг байсан"* гэж хэлэх болно.

Эцсийн сануулга: Бүх зүйлийг Аллаахаас ирдэг гэж мэд! Өвчин тусахад "Би эмчид мөнгө төлөөд зүгээр болчихлоо" гэж бүү хэл, харин Аллаахын ивээлээр эдгэлээ гэж мэд. Танд байгаа эд хөрөнгө, үр хүүхэд бол түр зуурын хадгаламж (аманат) юм. Цаг нь болоход тэд таныг аварч чадахгүй. Гагцхүү үйлдсэн сайн үйл, наманчлал л тантай хамт үлдэнэ. Хүнд хэцүү цагт тэвчээртэй байж, сайн цагт талархаж (Шүкр) сур.

Энэхүү хэсэгт нүгэлт хүмүүс (мүннафыкууд) болон гэм зэмгүй хүүхдүүдийн (ма'сүм) үхлийн үеийн ялгаа, сүнс биеэс гарах мөч болон хойд насны эхний алхмуудын тухай маш тодорхой дүрслэн өгүүлжээ.

Эх бичвэрийг бүрэн эхээр нь монгол хэл рүү хөрвүүлэв:

НҮГЭЛТ ХҮМҮҮСИЙН ҮХЛИЙН ЗОВЛОН

Аллаах Таала *"Өө Миний тэнгэрийн элч нар аа! Түүнийг бариад ав!"* гэж тушаана. Тэнгэрийн элч нар түүний амийг бүх үснийх нь үндэс бүрээс татаж аваад, дахин тавьж явуулна. Аллаахын гэсгээлээс хэн ч аврагдаж чадахгүй.

Үхлийн оронд хэвтэж буй тэр хүн энэ зовлонг үзээд: *"Ах, ах! Дэлхий дээр байхдаа сайн үйл хийж, үүргээ биелүүлдэг байсан болоосоо. Өнөөдөр ийм тамлал амсахгүй байх байлаа"* гэж халаглана. Тэр өвчтөнийг сахиж буй хүмүүст хандан: *"Эй Миний биеэ тоосон сүсэгтэн / кул/ ууд аа! Энэ найзыгаа эд хөрөнгөөрөө золиод авраад үз дээ! Дэлхий дээр Надаас ирсэн сорилтод тэвчдэггүй байсан атлаа одоо Надаас гомдол нэхэж байна уу? Энэ сүсэгтэн / кул/ одоо Миний хүчин чадлын өмнө тамлагдаж байна"* гэсэн дуу ирнэ.

Үхлийн элч (Азраил а.с) өвчтөний толгой дээр зогсохыг хараад хүн бүх зовлонгоо мартаж, чичирч эхэлнэ. Үхэл аймшигтай дуугаар: *"Би бол чамайг дэлхийгээс таслан авч, үр хүүхдийг чинь өнчрүүлж, дургүй төрөл төрөгсдөд чинь эд хөрөнгийг чинь өвлүүлэх үхэл байна!"* гэж хашхирна. Тэр хүн хаашаа ч харсан үхлийг харах болно.

Дэлхий ертөнц ба эд хөрөнгө: Дэлхий ертөнц маш муухай үнэртэй, аймшигтай төрхтэй эмэгтэй хүн болж ирээд цээжин дээр нь суух болно. Хүний амьдралдаа цуглуулсан эд хөрөнгө нь өөдөөс нь хараад: *"Эй нүгэлтэн минь! Намайг чи хууль бусаар цуглуулж, зөв зүйлд зарцуулаагүй, зэкат өгөөгүй. Одоо би чиний үзэн яддаг хүмүүсийн гарт очлоо, тэд надад талархах ч үгүй"* гэж хэлнэ.

Шайтаны сүүлчийн заль: Тэр хүн ам нь цагаадсан, зүрх нь шатаж байх үед Шайтан гартаа мөстэй хүйтэн ус барин ирнэ. Шайтан усыг нь харуулж сэгсэрч, хэрэв чи *"Ертөнцийн бүтээгч гэж байхгүй"* гэж хэлбэл энэ усыг өгье гэж ятгана. Хэрэв тэр хүн азгүй нэгэн бол зөвшөөрч, итгэл үнэмшилгүй (имансыз) үхэх аюултай. Тиймээс үхэж буй хүний дэргэд ус байлгаж, амыг нь чийглэж өгөх хэрэгтэй.

ГЭМ ЗЭМГҮЙ ХҮҮХДҮҮДИЙН (МА'СҮМ) ҮХЭЛ

Мусульман хүний бага насны хүүхэд өвдөж, үхлийн ирмэгт ирэхэд Диваажингийн 360 тэнгэрийн элч хүрэлцэн ирнэ. Тэд: *"Эй ма'сүм минь! Баяр хүргэе! Өнөөдөр чи эцэг эх, өвөг дээдэс, хөршүүдээ Аллаахаас өршөөхийг гуйх өдөр"* гэж хэлээд толгойд нь "өршөөлийн титэм", "хайрын титэм" өмсгөнө.

Хүүхдийн өршөөл эрж буй байдал: Хүүхдийн нүдний хаалт (хижаб) арилж, өвөг дээдсийнх нь зарим нь тамд тарчилж байгааг хараад хүүхэд уйлж, хашхирч эхэлнэ. Үүнийг мэдэхгүй хүмүүс "хүүхэд амь тавьж байна" гэж боддог. Хүүхэд тэнгэрийн элч нарт: *"Аллаахаас гуйж өгөөч, миний өвөг дээдсийг надад өгч өршөөгөөч"* гэхэд Аллаах Таала: *"Миний агуу хүчээр би тэднийг өршөөлөө"* гэж айлдана.

Диваажингийн алим: Тэр мөчид Аллаах Диваажингаас хоёр хүнийг хүүхдийн эцэг эхийн дүрээр явуулж, тэд хүүхдэд Диваажингийн алим өгнө. Хүүхэд тэр алимыг үнэртэж байх зуур Азраил (а.с) түүний амийг маш зөөлөн авна.

Хүүхдүүдийн үүрэг: Хүүхдийн сүнсийг Диваажинд аваачихад тэндхийн ногоон талбайд 70 мянган өршөөлийн булаг байхыг харна. Тэнгэрийн элч нар: *"Чи энд зогсож байгаад Кияматын өдөр эцэг эхийгээ ирэхэд эдгээр аяганаас ус дүүргэж өгөөрэй. Тэднийг гараас нь*

хөтлөөд Тамын зам руу явуулахгүй байх хэрэгтэй. Та нарын залбирал Аллаахын өмнө маш үнэ цэнтэй" гэж хэлнэ.

Сүүлчийн тэмдэглэл: Хүүхдийн сүнс оршуулгын намаз уншиж, булшинд орох хүртэл биеийнхээ дэргэд байдаг. Хэрэв эцэг эх нь наманчлал хийлгүй, нүгэлтэйгээр үхсэн бол Кияматын өдөр хүүхэд ба эцэг эхийн хооронд хөшиг татагдаж, тэд бие биенээ олж чадахгүй хагацах аюултай. Энэ бол мусульманчуудын насанд хүрээгүй нас барсан хүүхдүүдийн байдал юм.

Энэхүү хэсэгт мусульман эмэгтэйчүүдийн үхэл, тэдний сүнс биеэсээ гарах мөч, оршуулгын явцад сүнс хэрхэн ханддаг болон булшны амьдрал (Мүнкер, Нэкир тэнгэрийн элч нарын асуулт)-ын тухай өгүүлжээ.

Эх бичвэрийг бүрэн эхээр нь монгол хэл рүү хөрвүүлэв:

МУСУЛЬМАН ЭМЭГТЭЙЧҮҮДИЙН ҮХЭЛ

Хэрэв эмэгтэй хүн төрөхийн хүндрэл, жирэмсэн, халдварт өвчин эсвэл дотор эрхтний өвчнөөр өөд болсон бол, мөн амьд ахуйдаа харь эрчүүдэд биеэ ил гаргаж үзүүлдэггүй, нөхөр нь түүнээс сэтгэл хангалуун байсан бол тэр эмэгтэйд Диваажингийн элч нар ирнэ. Тэд хүндэтгэлтэйгээр мэндчилж: *"Аллаахын хайртай, шэхид (итгэлийн төлөө амь үрэгдэгч) шиг ариун бүсгүй минь, гарч ир. Аллаах чамаас сэтгэл хангалуун болж, өвчин зовлонг чинь шалтаг болгон нүглийг чинь өршөөж, Диваажингаа соёрхлоо"* гэж айлдана.

Сүнсээ өгөх мөч: Тэр эмэгтэй өөрт нь бэлдсэн зэрэглэлийг хараад сүнсээ өгөхийг хүсэх боловч: *"Надтай нөхөрлөж байсан хүмүүсийг өршөөж хайрлавал би амиа өгье"* гэж гуйна. Аллаах Таала түүний бүх залбирлыг хүлээн авснаа мэдэгдэхэд Азраил (а.с) 120 өршөөлийн элчийн хамт ирнэ. Тэд түүнд: *"Ертөнцийн Бүтээгч чамд мэнд дамжуулж, Диваажинд Пайгамбар Мухаммед (с.а.в)-ийн хөрш, Хазрет Айша эхийн дотны нөхөр болголоо"* гэж айлдана.

Шайтаны сүүлчийн оролдлого: Амийг нь авах мөчид Шайтан мөстэй ус барин ирж итгэлийг нь (иман) булаахыг оролдох боловч хамгаалагч элч нар түүнийг хөөж явуулна. Тэр эмэгтэйд Диваажингийн охид (хүүрнүүд) Кэвсэр рашаан өгөх бөгөөд тэр рашааны амтанд сүнс нь баясан биеэсээ сална.

ОРШУУЛГЫН ЯВЦ ДАХЬ СҮНСНИЙ ҮГС

Сүнс биеэсээ салсан ч оршуулж дуустал биеийнхээ дэргэд байж дараах зүйлсийг хэлдэг (зүрхээрээ мэдрэх хүмүүст):

1. **Угаах үед:** *"Намайг зөөлөн бариарай, Азраилын савраас шарх авсан бие минь маш их ядарч туйлдсан байна. Усаа хэт халуун бүү болго."*
2. **Кефенлэх (ороох) үед:** *"Энэ бол миний ертөнцийг сүүлчийн удаа харж байгаа мөч. Төрөл садан минь намайг харж сургамж аваг. Миний араас бүү орилж хашхир, намайг марталгүй Куран уншиж дурс. Миний өв хөрөнгөнөөс болж бүү маргалдаарай."*
3. **Мөрөн дээр авч явах үед:** *"Намайг аяархан авч яв. Надад зовлон бүү учруул."*
4. **Булшны ирмэгт:** *"Миний байдлыг харж сургамж ав. Одоо намайг харанхуй газар ганцааранг минь үлдээгээд явна, би хийсэн үйлтэйгээ л үлдлээ."*

БУЛШНЫ АМЬДРАЛ БА АСУУЛТ

Хүн булшинд ороод нойрноос сэрж байгаа мэт болж, харанхуйг хараад *"Надад зул (гэрэл) аваад ир"* гэж дуудах боловч хэн ч хариулахгүй. Тэгээд булш нээгдэж, амнаас нь гал, хамраас нь утаа гарсан **Мүнкер, Нэкир** гэх хоёр байцаагч элч ирнэ.

Тэд:

- **Мэн Раббүкэ?** (Чиний Эзэн хэн бэ?)
- **Ва ма динүкэ?** (Чиний шашин юу вэ?)
- **Ва мэн нэбиййүкэ?** (Чиний Пайгамбар хэн бэ?) гэж асууна.

Хэрэв тэр эмэгтэй зөв хариулбал булшны баруун талаас цонх нээгдэж, саран мэт үзэсгэлэнтэй нэгэн гарч ирнэ. Тэр хүн: *"Би бол чиний дэлхий дээрх тэвчээр болон талархлаас (шүкр) чинь бүтсэн нөхөр байна. Киямат хүртэл би чамтай хамт байна"* гэж хэлнэ.

Төгсгөлийн сургамж: Хүний өөрийн хүсэл тачаал (нафс) харам, нүгэлт зүйлсээс татгалзахгүй бол зүрх нь Аллаахын гэрлийг тусгах толь болж хэзээ ч чадахгүй.

ШЭХИДҮҮД БА ГАРЬБ (ХӨӨРХИЙЛӨЛТЭЙ) ХҮМҮҮСИЙН ҮХЭЛ

Шэхид болон тэвчээртэй, гарьб хүмүүсийн үхэл хоорондоо төстэй байдаг. "Гарьб" гэдэг нь хоёр янз:

1. Алс холын нутагт, төрөл садан, танил нөхөдгүй өөд болсон хүн.
2. Өөрийн нутагтаа байвч маш ядуу, хэн ч тоож харьцдаггүй сүсэгтэн хүн.

Шэхид гэж тооцогдох хүмүүс:

- 60 наснаас давсан бөгөөд таван цагийн намазаа огт таслаагүй хүн.
- Халдварт өвчин, дотор эрхтний өвчнөөр өөд болсон сүсэгтэн.
- Биеэ зөв далдалж (хижаб), нүгэлт газраас зайлсхийж амьдарсан эмэгтэйчүүд.
- Үр хүүхэддээ Исламын ёс зүйг сургасан эцэг эх.

- Харийн гарт олзлогдсон байхдаа өөд болсон мусульман хүн.

Эдгээр хүмүүсийг өөд болох үед тэнгэрийн үүд нээгдэж, тоолж баршгүй олон тэнгэрийн элч нар нүртэй титэм барин бууж ирнэ. Тэнгэрийн элч нар тэднийг Диваажинд урих болно.

ҮЛ ИТГЭГЧДИЙН (КАФИР) ҮХЭЛ

Исламын шашныг үгүйсгэсэн, Кураныг "элсэн цөлийн хууль" гэж доромжилсон, Пайгамбарыг (с.а.в) үл хүндэтгэсэн, "шашин хэрэггүй" гэж нэрлэсэн мунхаг хүмүүс үхэх үедээ бүх үнэнийг харах болно.

Тэнгэрийн элч нар тэдэнд Диваажинг харуулаад: *"Эй кафир минь! Чи мусульманчуудыг хоцрогдсон гэж нэрлэж, өөрийгөө соёлтой гэж боддог байсан. Одоо хар, энэ Диваажинд зөвхөн итгэл үнэмшилтэй хүмүүс л орно"* гэж хэлнэ. Тэгээд тэдэнд Тамын гал, аймшигтай хилэнцэт хорхой, могойнуудыг харуулна. Тамын сахиулууд (Зэбани) галт шийдэмээр тэднийг цохиж, амийг нь маш их зовлонтойгоор авах болно.

ХҮНИЙ СҮНС БИЕЭС САЛАХАД ИРЭХ ДУУ ХООЛОЙ

Хүний сүнс биеэс салах мөчид тэнгэрээс дараах асуултууд цуурайтна:

1. *"Чи дэлхийг орхив уу, эсвэл дэлхий чамайг орхив уу?"*
2. *"Чи дэлхийг цуглуулав уу, эсвэл дэлхий чамайг цуглуулав уу?"*
3. *"Чи дэлхийг алав уу, эсвэл дэлхий чамайг алав уу?"*

Цогцсыг угаах үед:

- *"Хаа байна чиний хүчирхэг бие? Юу чамайг ингэж сулруулав?"*
- *"Хаа байна чиний цэцэн үгс? Юу чамайг ингэж дуугүй болгов?"*
- *"Хаа байна чиний хайртай найзууд? Яагаад чамайг орхиод явав?"*

Булшинд орох үед: Булш өөрөө дуугарч: *"Чи миний нуруун дээр (дэлхий дээр) ярьж явдаг байсан, одоо миний хэвлийд (дотор) чимээгүй хэвтэх болно"* гэнэ.

АЛЛААХЫН НИГҮҮЛСЭЛ

Хүмүүс талийгаачийг оршуулаад явахад Аллаах Таала хэлнэ: *"Миний сүсэгтэн / кул/ минь, чи ганцаараа үлдлээ. Энэ харанхуй булшинд чамайг орхиод явлаа. Тэд чиний найз нөхөд, үр хүүхэд байсан ч хэн нь ч чамд тус болж чадсангүй."*

Гэвч хэрэв тэр хүн итгэл үнэмшилтэй (имантай) өөд болсон бол Аллаах: *"Миний сүсэгтэн сүсэгтэн / кул/ минь, чамайг ганцааранг чинь үлдээх нь Надад зохихгүй. Би чамд эцэг эхийнхээ хүүхдээ хайрлахаас илүү их нигүүлсэл үзүүлэх болно"* гэж айлдаж, тэр хүний булшийг Диваажингийн цэцэрлэг болгон хувиргана.

АБДУРРАХМАН САМИ ПАШАГИЙН ШҮЛЭГ (Товч утга)

*"*Эй зочлон ирсэн хүн минь, Аллаахаас өөр зүйлд сэтгэлээ бүү өг. Дэлхий дээр хэн ч мөнх үлдэхгүй. Би ч бас цагтаа нэр алдартай, хүчирхэг байсан ч эцэст нь миний 'амьдралын тор' (бие) эвдэрч, 'сүнсний шувуу' минь нисээд явлаа. Харанхуй дунд байхад минь Аллаахын гэрэл гэрэлтүүлж, Тэр намайг нигүүлслээрээ угтлаа. Зуун мянган нүгэл хийсэн ч би Түүний өршөөлд найдаж байна. Аллаах л оршино, бусад нь бүгд хоосон хүсэл юм."

Izdırâb dolu, rü'yâdır bu hayât, doğmuşuz ölmek üzere, değil

Dürlü mihnetle ve bin meşakkatle,mahvu perişân eder dünyâ bizi.

Biz ise seyr eyleyip, bu bünyâdı,ararız halkı için, nedir bâdî.

Hâlıkı, halkı ve sırr-ı îcâdı, bilmek isteriz Hakkın hikmetini,

Hakkın koyduğu sırrın halli,kulun aklı ile olamaz, bes belli.

İnsana acz ve gaflet ve cehli,etdirirler sehv içinde sehvi.

БУЛШ ЭРГЭХ БА КУРАН СУДАР УНШИХ ТУХАЙ

Булш эргэх нь Сүннэт (Пайгамбарын зам) юм. Долоо хоногт нэг удаа, ядаж баяр ёслолын өдрүүдэд эргэж байх хэрэгтэй. Пүрэв, Баасан эсвэл Бямба гарагт эргэх нь илүү савабтай (буянтай). Булш эргэсэн хүн талийгаачийн бие ялзарч муудсаныг харж, ертөнцийн мөнх бусыг ухаарч сургамж авдаг. Хазрет Осман (р.а) булшны хажуугаар өнгөрөхдөө сахал нь нортол их уйлдаг байв. Талийгаачид түүний төлөө хийсэн залбирал (дуа) болон уншсан судраас тус ирдэг.

Булш эргэх ёс: Булшны дээр мэндчилж, залбирал үйлдсэний дараа Кибла (Мекка) руу нуруугаа харуулж, булш руу харж сууна. Булшинд нүүр гараа хүргэх, шороог нь үнсэх нь Христэд итгэгчдийн заншил тул хориотой. Харин эцэг эхийнхээ булшны шороог үнсэхийг зөвшөөрдөг.

Унших судар ба түүний буян:

- Булшны хажуугаар өнгөрөхдөө **Ихлас, Фатиха** болон бусад судруудыг уншиж, буяныг нь талийгаачдад бэлэглэх хэрэгтэй.

- **Аят-эл Күрси** уншиж буяныг нь илгээвэл Аллаах Таала үүнийг бүх талийгаачдад хүргэдэг.
- Булшны хажууд Куран уншихад тэр газарт нигүүлсэл (рахмет), ерөөл (берекет) буудаг бөгөөд тэнд хийсэн залбирал илүүтэй хүлээн авагддаг.

Эрдэмтэн мэргэд ба Овлиёо (хутагтууд)-г эргэх: Амьд байхад нь очиж уулздаг байсан эрдэмтэн мэргэдийг нас барсных нь дараа ч булшийг нь эргэхээр алс газар явах нь зүйтэй. Тэдний нэрийг булшны чулуу эсвэл хананд бичиж үлдээдэг нь хүмүүс тэр нэрийг хараад талийгаачид зориулан залбираасай гэсэн зорилготой юм. Хэрэв Овлиёо хүний нэрийг уншиж, түүнээс өөрийнхөө төлөө зуучлан залбирахыг (шэфаат) хүсвэл, тэр Овлиёо нь сонсож, тухайн хүний ертөнцийн болон хойд насны хүслийн төлөө Аллаахад залбирдаг.

ЭМЭГТЭЙЧҮҮД БА БУЛШ ЭРГЭХ ЁС

Эмэгтэйчүүд булш эргэх нь зөвшөөрөгдөх боловч Пайгамбараас (с.а.в) бусад хүний булшийг эргэхгүй байх нь илүү дээр. Хэрэв эмэгтэйчүүд очихдоо уйлж хашхирах, эрэгтэйчүүдийн дунд холилдож үймээн (фесад) учруулах бол энэ нь Харам (хориотой) юм. Ийм эмэгтэйчүүдэд хараал ирдэг. Настай эмэгтэйчүүд биеэ зөв далдлаад, эрчүүдтэй холилдохгүйгээр төрөл төрөгсдийнхөө болон Овлиёо нарын булшийг эргэх нь зөвшөөрөгдөх боловч залуу охидод энэ нь Мекрүх (тааламжгүй) юм.

БУЛШНЫ ДЭРГЭД УНШИХ ЗАЛБИРАЛ

Оршуулгын газарт ирэхдээ зогсоогоороо: *"Эссэламү алейкүм, я эхлэ дар-ил кавм-ил мү'минин! Инна иншаАллааху ан карибин бикүм лахикүн"* (Амгалан байх болтугай, эй итгэгч түмэн минь! Бурхны тааллаар бид ч удахгүй та нартай нэгдэх болно) гэж хэлнэ.

Тэгээд талийгаачийн баруун тал (Кибла тал) эсвэл хөл талд нь дөхөж суугаад **Ясин, Тэбареке, Тэкасүр, Ихлас, Фатиха** зэрэг судруудыг уншиж бэлэглэнэ.

БУЯНЫГ ХҮРТЭЭХ ТУХАЙ

Шашны эрдэмтдийн үзэж байгаагаар:

- Намаз, мацаг, өглөг (садака), Куран унших, Хаж, Омрэ хийх зэрэг сайн үйлсийн буяныг өөр хүний (амьд эсвэл нас барсан) сүнсэнд зориулан бэлэглэж болно.
- Буян нь уншиж буй хүнд ч, хүлээн авч буй сүнсэнд ч адилхан очдог.
- Ханефи мазхабын (урсгал) дагуу сайн үйлсийн буян бүгдэд нь бүтэн очдог, хуваагддаггүй.

- Харин булшийг тойрч таваф хийх, чулуу шороог нь үнсэх, үхсэн хүнээс шууд ямар нэг зүйл (Аллаахын оронд) гуйх нь хориотой. Гагцхүү Овлиёо нараар дамжуулан Аллаахаас гуйх, тэднийг зууч болгох (вэсиле) нь зөвшөөрөгдөнө.

Энэхүү хэсэгт Исламын түүхэн дэх агуу эрдэмтэн, гэгээнтнүүд болох **Имам Раббани** болон **Абдуллах Дехлеви** нарын захидлуудаас түүвэрлэн, Исламын шашны мөн чанар, зөв итгэл үнэмшил (Ахли Сүннэт) болон зүрхний ариуслын (Зикр) тухай өгүүлжээ.

Эх бичвэрийг бүрэн эхээр нь монгол хэл рүү хөрвүүлэв:

ИМАМ РАББАНИГИЙН ЗАХИДАЛ (3-р боть, 9-р захидал)

Бисмиллахиррахманиррахим! Хашр суррын 7-р аяатад: *"Элч (Пайгамбар)-ийн та нарт авчирсан бүхнийг ав (дага), хориглосон бүхнээс нь зайлсхийж, Аллаахаас эмээгтүн!"* гэж айлдсан байдаг.

- **Исламын шашинд дагах:** Энэ нь Аллаахын тушаалыг биелүүлж, хориотой (харам) зүйлээс зайлсхийхийг хэлнэ.
- **Таква (Сүсэг бишрэл):** Аллаахаас эмээх буюу нүгэл хилэнцээс өөрийгөө хамгаалахыг хэлдэг бөгөөд энэ нь шашны суурь юм.
- **Вера (Сэрэмж):** Сэжигтэй зүйлээс ч зайлсхийхийг хэлнэ. Пайгамбар (с.а.в) *"Танай шашны тулгуур багана бол Вера юм"* гэж айлдсан.

Яагаад нүглээс зайлсхийх нь чухал вэ? Учир нь нүглээс татгалзах үед хүний өөрийн хүсэл тачаал (нафс) ямар ч таашаал авдаггүй. Бурхны тушаалыг биелүүлж байх үед нафс заримдаа бахархах эсвэл таашаал авах талтай байдаг бол, нүглээс татгалзах нь нафсыг дарж, Аллаахын таалалд илүү хурдан хүргэдэг.

ИМАМ РАББАНИГИЙН ЗАХИДАЛ (3-р боть, 84-р захидал)

Аллаахын хайранд хүрэхийг хүссэн хүн дараах дарааллыг баримтлах ёстой:

1. **Итгэл үнэмшлээ засах:** Ахли Сүннэт эрдэмтдийн сургаалын дагуу итгэлээ цэгцлэх.
2. **Фикх (Шашны хууль) сурах:** Өдөр тутмын амьдралд хэрэгтэй шашны мэдлэгийг сурч, түүнийгээ хэрэгжүүлэх.
3. **Зикр (Дурсан санах):** Аллаахыг үргэлж зүрхэндээ дурсах.

Зикр хийх ёс: Зикрийг төгс гэгээрсэн багшаас (мүршид) сурах хэрэгтэй. Зүрхэнд Аллаахаас өөр ямар ч хүсэл, бодол үлдэхгүй болтол зикр хийх нь Бурхантай нэгдэх эхлэл юм. Зүрх ариусах тусам хүний үйлдэл бүр Пайгамбарын сүннэтэд нийцэж, нафсын нөлөө багасдаг.

АБДУЛЛАХ ДЕХЛЕВИГИЙН ЗАХИДАЛ (114-р захидал)

Энэхүү захидалд тухайн үеийн Энэтхэгт гарч байсан зарим буруу урсгал, бид'ат (шашинд шинээр зохиосон буруу зан үйл)-уудын талаар сануулжээ:

- **Шии ба Рафизи нарын тухай:** Дөрвөн халифын (Абу Бакр, Омар, Осман, Али) зэрэглэлийг өөрчилж, Хазрет Алигийн талыг барьж бусдыг нь үгүйсгэх нь буруу зам юм. Ахли Сүннэт эрдэмтэд дөрвөн халифын дарааллыг Куран болон Хадист үндэслэн баталсан байдаг.
- **Бид'ат (Буруу зан үйл):** Шашинд байхгүй хөгжим дарах, буруу зан үйлийг "тарикат" (зам) гэж нэрлэх, дэлхийн ашиг хонжоо хайсан хүмүүстэй нийлэх нь зүрхийг харанхуй болгодог.
- **Кэшф (Зөн совин) ба Кэрамэт:** Ер бусын зүйл харах эсвэл мэдэх нь шашинд гол үзүүлэлт биш. Ийм зүйлийг өөр шашинтнууд ч үзүүлж чадна. Хамгийн гол нь шашны хууль (Шариат)-д тууштай байх явдал юм.

Жинхэнэ гэгээрэл: Жинхэнэ мүршидийн (багш) зүрхнээс фэйз (гэрэл, ерөөл) хүртсэн хүний зүрх Аллаахаас өөр зүйлийг бодохоо больдог. Түүний бүх эрхтэн Пайгамбарын замаар (сүннэтээр) хөдөлж, зүрх нь үргэлж Аллаахтай холбоотой байдаг. Энэ бол хамгийн том аз жаргал юм.

Хайрт элч минь, чиний замд золиос болъё,
Нэр нь сайхан, өөрөө сайхан Мухаммед!
Даруухан дагагчдаа ирж шапаат айлд,
Нэр нь сайхан, өөрөө сайхан Мухаммед!

Итгэгчдийн зовлон шаналал их байдаг,
Харин хойд насанд жаргал, амгалан олддог.
Арван найман мянган ертөнцийн Мустафа,
Нэр нь сайхан, өөрөө сайхан Мухаммед!

Долоон давхар тэнгэрийг аялсан нэгэн,
Курсий дээр эрхлэн цэнгэсэн нэгэн,
Мираажид умматынхаа төлөө Хакаас гуйсан,
Нэр нь сайхан, өөрөө сайхан Мухаммед!

(Юнус) чамгүйгээр хоёр ертөнц яах билээ,
Чи бол жинхэнэ Пайгамбар — эргэлзээгүй
Чамайг дагаагүй нь имангүй одно,
Нэр нь сайхан, өөрөө сайхан Мухаммед!

"ДИВААЖИНГИЙН ЗАМ" НОМЫН ТӨГСГӨЛИЙН ҮГ

Бид амьд болон амьгүй бүх оршихуй тодорхой нэгэн дэг журам, зохицуулалт дор байгааг харж байна. Матер бүрийн бүтэц, үйл явц, урвал бүрт өөрчлөгдшгүй систем, математик холбоо байгааг бид суралцдаг. Энэхүү өөрчлөгдшгүй тогтолцоог бид физик, хими, одон

орон, биологийн хууль гэж нэрлэдэг билээ. Энэхүү дэг журмыг ашиглан бид үйлдвэр барьж, эм гарган авч, сар руу нисэж, атомтой харьцаж байна. Радио, телевиз, электрон тархи болон Интернетийг бүтээж байна. Хэрэв махан биетүүдэд энэ журам байхгүй, бүх зүйл санамсаргүй байсан бол бид эдгээрийн алийг нь ч хийж чадахгүй, бүх зүйл мөргөлдөж, сүйрч, үгүй болох байлаа.

Ертөнцийн зүйлс ийм эмх цэгцтэй, хууль дүрэмтэй байгаа нь тэдгээр нь өөрсдөө санамсаргүй бий болоогүй, харин бүхнийг мэдэгч, хүчирхэг, харагч, сонсогч бөгөөд хүссэнээ бүтээгч нэгэн Оршихуй (Бүтээгч) байгааг илтгэж байна. Тэрээр хүссэнээ бий болгож, хүссэнээ үгүй болгодог. Бүх зүйлийг бүтээх болон устгахдаа тодорхой шалтгаан, нөхцөлийг бий болгосон. Хэрэв шалтгаангүйгээр бүтээсэн бол ертөнцөд ийм эмх цэгц байхгүй, бүх зүйл замбараагүй байх байв.

Тэрээр Өөрийн оршихуйг энэхүү дэг журмаар баталсан төдийгүй, сүсэгтэн / кул/ (хүмүүн) нартаа маш их өршөөл үзүүлж, Өөрийн оршихуйг тусгайлан мэдэгдсэн. Хазрет Адмаас эхлэн зуун бүрт, дэлхийн өнцөг булан бүрт хүмүүсийн дундаас хамгийн шилдэг, хамгийн дээд нэгнийг сонгон тэнгэрийн элчээр дамжуулан мэдээ илгээж, Өөрийн нэр болон хүмүүс энэ ертөнц болон хойд насанд хэрхэн амар амгалан амьдрах, юуг хийж, юунаас зайлсхийх ёстойг тайлбарласан. Ийм сонгогдсон хүмүүсийг **Пайгамбар (Элч)** гэж нэрлэдэг.

Пайгамбаруудын мэдэгдсэн тушаал, хоригийг **Шашин** (Ахкам-ы динийе) гэнэ. Хүмүүс хуучныг мартдаг, мөн муу хүмүүс Пайгамбаруудын судар, үгийг өөрчилдөг учраас хуучин шашнууд мартагдаж, гуйвсан. Аллаах Таала хүмүүст маш их энэрэл үзүүлж, хамгийн сүүлчийн Пайгамбар болон шинэ шашныг илгээсэн. Энэ шашныг Киямат (Ертөнцийн төгсгөл) хүртэл хамгаалж, муу хүмүүс дайрч гуйвуулахыг оролдсон ч эх хувиар нь түгээхээ амласан юм.

Залуу үед өгөх санамж: Бид багаасаа л ганц Бүтээгчид итгэж, Түүний нэр нь **Аллаах**, сүүлчийн Элч нь **Мухаммед** (алейхисселам), Түүний мэдэгдсэн шашин нь **Ислам** гэдгийг сурч мэдсэндээ аз жаргалтай байна. Гэвч их сургууль, лицей төгсөж байх үед шашингүй үзэлтнүүд, масонууд, коммунист суртал нэвтрүүлэгчид болон шашныг буруу тайлбарлагч "мэзхэбгүй" хүмүүс залуучуудыг хүрээлж байна. Ийм нөхцөлд зөв замыг сонгох нь хүнд байсан ч Аллаах Таала бидэнд **Ахли Сүннэт** эрдэмтдийн номыг унших хувь тавилан соёрхсон. Хэрэв эдгээр агуу эрдэмтдийн номыг үзээгүй бол бид нөхөр, дайснаа ялгаж чадахгүй, шашингүй үзлийг "дэвшэлт" гэж андуурч, эцэг эхийнхээ цэвэр ариун итгэлийг доромжлох байлаа.

Биеэ зөв авч явах (Хижаб) тухай: Эмэгтэйчүүд, охид толгой, үс, гар, хөлөө ил гаргаж, эрэгтэйчүүд өвдөг ба хүйсний хооронд ил гаргаж харь хүний өмнө гарах нь Харам (хориотой) юм. Эмэгтэйчүүд маш нимгэн, чанга, гоёл чимэглэлтэй эсвэл үнэртэй ус түрхэж гарах нь бас Харамд тооцогдоно. Ийм байдлаар гарахыг зөвшөөрсөн эцэг эх, нөхөр, ах дүү нар нь уг нүгэл болон гэсгээлд хамтдаа хуваалцах болно. Хэрэв наманчилж (тэвбэ), засарвал Аллаах тэднийг өршөөнө.

Боловсрол ба Хариуцлага: Хүүхэд "Акил-Балиг" (ухаан сууж, насанд хүрэх) буюу охид 9 нас, хөвгүүд 12 наснаас эхлэн итгэл үнэмшлийн зургаан нөхцөлийг сурч, шашны тушаал,

хоригийг (Халал, Харам) мэдэж, дагах нь **Фарз** (албадмал үүрэг) болно. Эцэг эх нь үүнийг сургах, эсвэл сургах ном, багштай болгох үүрэгтэй. Хэрэв үүнийг хийхгүй бол фарз үүргээ биелүүлээгүйд тооцогдож, гэсгээл амсана.

Төгсгөлийн залбирал: Хүсэл мөрөөдөлдөө хүрэхийн тулд "Салат-ы Түнжина" (Авралын залбирал) унших нь сайн: *"Аллаахуммэ салли ала сэййидина Мухаммедин... эн ла тү-аззибэ хазэлмэййит..."* Мөн бүх төрлийн зовлон, аюул, Шайтан болон дайснуудын халдлагаас хамгаалагдахын тулд **Истигфар** (Наманчлал) унших нь маш тустайг Хадис-и Шерифүүдэд мэдэгдсэн байдаг.

Амьдрал минь хурдан өнгөрчээ. Салхи нэг үлээгээд л өнгөрсөн мэт. Надад бүр тэгж санагдана нүдээ аниад нээх зуур өнгөрсөн мэт.

Ислам шашны нэр томьёоны толь бичиг

1. Итгэл үнэмшил ба Тэнгэрлэг оршихуй

- **Аллаах (Allah):** Орчлон ертөнцийг бүтээгч, ганц Бурхан.
- **Иман (İmân):** Итгэл үнэмшил. Исламын шашны үндсэн зургаан нөхцөлийг зүрхээрээ хүлээн зөвшөөрөхийг хэлнэ.
- **Ахли Сүннэт (Ehl-i Sünnet):** Пайгамбар Мухаммед (с.а.в) болон түүний нөхдийн (эсхаб) явсан зөв замаар явагч сүсэгтнүүдийн урсгал.
- **Пайгамбар (Peygamber):** Аллаахын мэдээг хүмүүст хүргэхээр сонгогдсон элч (Жишээ нь: Адмаас эхлээд Мухаммед хүртэл).
- **Мэлайкэ (Melek):** Тэнгэрийн элч нар. Жишээ нь: Азраил (үхлийн элч), Мүнкер ба Нэкир (булшны байцаагч элч нар).

2. Үхэл ба Хойд нас

- **Ахирет (Âhiret):** Хойд нас буюу үхсэний дараах мөнхийн амьдрал.
- **Ма'сүм (Ma'sûm):** Гэм зэмгүй нэгэн. Исламд насанд хүрээгүй нас барсан хүүхдүүдийг хэлдэг.
- **Шэхид (Şehîd):** Аллаахын таалал, шашин, эх орныхоо төлөө эсвэл хүнд өвчин, шударга бус халдлагаас болж өөд болсон өндөр зэрэглэлийн сүсэгтэн.
- **Киямат (Kıyâmet):** Ертөнцийн төгсгөл ба шүүхийн өдөр.
- **Жэннэт (Cennet):** Диваажин. Сайн үйлстнүүдийн очих газар.
- **Жэхэннэм (Cehennem):** Там. Нүгэлтэн ба үл итгэгчдийн очих газар.

3. Шашны үүрэг ба Хууль (Фикх)

- **Фарз (Farz):** Аллаахын тушаасан, зайлшгүй биелүүлэх ёстой үүрэг (Жишээ нь: Таван цагийн намаз).
- **Сүннэт (Sünnet):** Пайгамбарын хийж байсан, дагаж мөрдвөл буян болох үйлдэл.
- **Халал (Helâl):** Шашнаар зөвшөөрөгдсөн, цэвэр ариун зүйлс.
- **Харам (Harâm):** Шашнаар хатуу хориглосон нүгэлт үйлдэл.

- **Мэкрүх (Mekrûh):** Хориогүй боловч тааламжгүй, хийхгүй байх нь илүү дээр үйлдэл.
- **Намаз (Namaz):** Бурханд мөргөх зан үйл (өдөрт 5 удаа).
- **Тэвбэ (Tevbe):** Наманчлал. Хийсэн нүгэлдээ гэмшиж, дахин хийхгүй байхаа амлах.

4. Ёс зүй ба Гэгээрэл

- **Нафс (Nefs):** Хүний дотоод хүсэл тачаал, хувийн ашиг сонирхол. Нафсаа дарах нь гэгээрлийн үндэс гэж үздэг.
- **Зикр (Zikir):** Аллаахыг дурсан санах, Түүний нэрийг давтан хэлж зүрхээ ариусгах.
- **Таква (Takvâ):** Сүсэг бишрэл. Нүгэл хийхээс эмээх, Бурхнаас айж эмээх сэтгэл.
- **Мүршид (Mürşid):** Гэгээрсэн багш, зөв замд хөтлөгч.
- **Фэйз (Feyz):** Бурхны ерөөл, сүнслэг гэрэл. Багшаас шавьд эсвэл Аллаахаас зүрхэнд ирэх нигүүлсэл.

5. Бусад гол ухагдахуун

- **Хижаб (Hicâb):** Биеэ зөв далдлах ёс. Бусдын хараанаас өөрийгөө хамгаалах хувцаслалт.
- **Бид'ат (Bid’at):** Шашинд сүүлд орж ирсэн, үндэс суурьгүй буруу зан үйл.
- **Кэвсэр (Kevser):** Диваажин дахь ариун рашаан, мөрөн.
- **Телкүн (Telkîn):** Оршуулгын дараа талийгаачийн булшны дээр асуултад хэрхэн хариулахыг нь сануулж хэлэх үгс.